

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

Liikunnan koulutuskeskusten arviointi

Owal Group Oy

VALTION LIIKUNTANEUVOSTON JULKAISUJA 2022:3

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

Opetus- ja kulttuuriministeriö /
Undervisnings- och kulturministeriet
Valtion liikuntaneuvosto / Statens idrottsråd
PL / PB 29
00023 Valtioneuvosto / Statsrådet
www.liikuntaneuvosto.fi

© 2022 tekijät ja valtion liikuntaneuvosto

Ulkoasun suunnittelu: Pirjo Uusitalo-Aura
Taitto: Eeva Lamminen
Kuva: Jussi Eskola

ISBN: 978-952-263-779-6 / Verkko-pdf

Valtion liikuntaneuvosto on opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntalaissa määritelty asiantuntijaelin, jonka tehtävänä on käsitellä liikunnan ja liikuntapolitiikan kannalta laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita. Liikuntaneuvosto seuraa liikunnan kehitystä, antaa lausuntoja liikuntamäärärahoista ja arvioi valtionhallinnon toimenpiteiden vaikutuksia liikunnan alueella.

Sisällys

TIIVISTELMÄ	5
REFERAT	7
ABSTRACT	9
1. Johdanto	11
2. Liikunnan koulutuskeskusten esittely	15
2.1. Yleiskuvaus koulutuskeskuksista	16
2.2. Keskuskohtaiset kuvaukset	17
Eerikkilän Urheiluopisto	17
Itä-Suomen liikuntaopisto	19
Kisakallion Urheiluopisto	20
Kuortaneen Urheiluopisto	22
Lapin Urheiluopisto	24
Liikuntakeskus Pajulahti.....	26
Solvallan Urheiluopisto / Norrvalla Idrottsinstitut	28
Suomen Urheiluopisto Vierumäki.....	30
Tanhuvaaran Urheiluopisto	31
Urheiluopisto Kisakeskus	32
Varalan Urheiluopisto	33
Virpiniemen liikuntaopisto	35
Vuokatin Urheiluopisto.....	37
3. Liikunnan koulutuskeskusten valtionohjaus	39
3.1. Valtion ohjausroolit ja -keinot	40
3.2. Koulutuskeskusten toiminnan strateginen ohjaus	41
3.3. Ylläpitämis- ja järjestämisluvat	42
3.4. Rahoitus	43
4. Koulutuskeskusten taloudellinen tilanne, elinvoimaisuus ja infrastruktuuri	46
4.1. Taloudellinen tilanne ja elinvoimaisuus tilinpäätösten valossa	47
Eerikkilän Urheiluopisto	48
Itä-Suomen liikuntaopisto Oy	49
Kisakallion Urheiluopisto	50
Kuortaneen Urheiluopisto	52
Lapin Urheiluopisto	53
Liikuntakeskus Pajulahti.....	54
Solvalla / Norvalla: Folkhälsan Utbildning Ab.....	55
Suomen Urheiluopisto Vierumäki.....	57
Tanhuvaaran Urheiluopisto	58
Urheiluopisto Kisakeskus	60
Varalan Urheiluopisto	61

Virpiniemen liikuntaopisto	63
Vuokatin Urheiluopisto	64
4.2. Näkemyksiä taloudellisesta elinvoimaisuudesta ja investointitarpeesta	65
4.3. Liikunnan koulutuskeskusten infrastruktuuri	68
5. Liikunnan koulutuskeskusten koulutustoiminta.....	70
5.1. Ammatillisen koulutuksen tilanne ja toteutustapa	72
5.2. Ammatillisen koulutuksen vaikuttavuus	77
5.3. Ammatillisen koulutuksen järjestämismalli	89
Liikunnan koulutuskeskusten tulevaisuus suhteessa väestönkehitykseen	89
Nykyinen järjestämismalli ja sen lähtökohdat	90
5.4. Vapaan sivistystyön toteutustavat ja rajapinta maksulliseen palvelutoimintaan	92
Toteutusmäärät ja sisältö	92
Rajapinta maksulliseen palvelutoimintaan	95
5.5. Vapaan sivistystyön vastaavuus tarpeisiin ja vaikuttavuus	95
6. Liikunnan koulutuskeskusten muut toiminnot	100
6.1. Valmennuskeskustoiminta liikunnan koulutuskeskuksissa	101
6.2. Liikunnan koulutuskeskusten tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta	103
6.3. Maksullinen palvelutoiminta.....	104
7. Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja kestävä kehitys.....	106
7.1. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat	107
7.2. Kestävä kehitys/ympäristösuunnitelmat	109
8. Johtopäätökset ja suositukset	111
Lähteet	122

TIIVISTELMÄ

Arvioinnin tavoitteena on yhdentoista valtakunnallisen ja kolmen alueellisen liikunnan koulutuskeskusten (urheiluopiston) ja näiden muodostaman kokonaisuuden arviointi. Arvioinnissa keskitytään koulutuskeskusten valtionrahoitteiseen toimintaan ja sen vaikuttavuuteen sekä koulutuskeskuksiin liittyviin keskeisiin liikunta- ja koulutuspoliittisiin erityiskysymyksiin.

Valtionrahoituksen osuus koulutuskeskusten tuloista vaihtelee keskuskohtaisesti 40–60 prosentin välillä. Mikäli valtion rahoitus pienenesi tulevaisuudessa, tarkoittaisi tämä merkittäviä sopeutustoimia suurimassa osassa koulutuskeskuksista.

Opetus- ja kulttuuriministeriöllä on käytössä useita tehokkaita ohjauskeinoja, mutta käytännössä valtionohjaus koulutuskeskuksiin on hyvin vähäistä. Nykyinen koulutuskeskusverkosto on muotoutunut historiallisen prosessin tuloksena, eikä verkoston toimintaa kokonaisuutena tai sen keskinäisiä painopisteitä ole oleellisesti pyritty muuttamaan tai ohjaamaan valtion ohjauskeinoin.

Koulutuskeskusten koulutustoiminnasta ammatillisen koulutuksen sisältöjen ja toteutustavan vastaavuus liikunta- ja koulutuspoliittisiin tavoitteisiin ja tarpeisiin on hyvä. Nykyinen järjestäjien verkosto kattaa laajuudessaan koko Suomen, ja lupajärjestelmässä nykyisten koulutuksen järjestäjien muodostama kokonaisuus on pidetty koulutuspolitiikan näkökulmasta riittävänä. Tulevaisuudessa pienenevä väestöpohja, mahdollinen nuorten keskittyminen kaupunkeihin ja monimuoto- ja hybridiopetuksen mahdollinen lisääntyminen haastavat nykyisiä järjestäjiä toteuttamaan koulutuksia myös muissa toimipisteissä tai muilla paikkakunnilla kuin tällä hetkellä.

Vapaan sivistystyön toiminta toteutuu koulutuskeskuksissa omien painopisteiden mukaisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja koulutuskeskusten yhteinen työryhmä on tarkentanut vapaan sivistystyön sisällöiksi hyväksyttävää toiminnan sisältöä uudella ohjeella. VST-toimintaan liittyvää tuloksellisuuden tai vaikutusten mittaamista ei kuitenkaan ole toteutettu.

Valmennuskeskustoimintaa toteutetaan osassa koulutuskeskuksista. Niiden erilaisista profiileista ja toiminnan sisällöistä huolimatta valmennuskeskusten toiminnan johtaminen ja ohjaus koetaan keskeisten sidosryhmien näkökulmasta toimivaksi.

Koulutuskeskuksissa toteutetaan lisäksi maksullista palveluliiketoimintaa, jolla on selkeä vaikutus keskusten elinvoimaisuuteen ja myös valtionrahoitteisen toiminnan onnistumiseen. Liikunnan koulutuskeskukset toteuttavat vähäisissä määrin tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelmat ovat keskuksilla puutteellisia. Kestävä kehitys on ajoittain mukana koulutuskeskusten strategisessa ajattelussa.

Arvioinnin suositukset:

Suositus 1. Koulutuskeskusverkoston valtionrahoitteisen toiminnan tulevaisuuskeskustelu tulisi toteuttaa opetus- ja kulttuuriministeriön koordinoimana. Tämä mahdollistaisi myös liikunnan koulutuskeskusten liikuntapoliittisen tavoitteenasettelun täsmentämistä.

Suositus 2 Liikunnan koulutuskeskusverkoston kehittäminen, yhteistyön vahvistaminen ja keskusten parempi hyödyntäminen edellyttäisi nykyistä vahvempaa ohjausotetta opetus- ja kulttuuriministeriöltä.

Suositus 3. Liikunnan koulutuskeskusten tulisi täsmentää ja seurata omia strategisia valintojaan suhteessa liikunta- ja koulutuspolitiikan tavoitteisiin.

Suositus 4. Liikunnan koulutuskeskusten tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoasioihin. Liikunnan koulutuskeskusten tulee uudistaa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolakien edellyttämien, henkilöstöä ja koulutuksen järjestämistä koskevat suunnitelmat.

Suositus 5. Koulutuskeskusten tulisi nykyistä aktiivisemmin panostaa liiketaloudellisen osaamisen vahvistamiseen ja palvelujen markkinointiin siten, että maksullinen palvelutoiminta tukee keskusten taloudellista elinvoimaisuutta ja keskeisiä strategisia tavoitteita.

Suositus 6. Liikunnan koulutuskeskusten tulee jatkaa käynnistynyttä yhteistyön kehittämistä kaikissa niiden keskeisissä toiminnan sisällöissä.

Suositus 7. Urheiluopistot ry:n tulisi koordinoida strategiaprosessi, jossa luodaan pidemmän tähtäimen suunnitelma koulutuskeskusten olosuhdeinfrastruktuurin kehittämiseen.

Suositus 8. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee kannustaa liikunnan koulutuskeskuksia keskinäiseen yhteistyöhön sekä yhteistyöhön muiden koulutuksen järjestäjien kanssa ammatillisen koulutuksen toteutuksessa.

REFERAT

Syftet med utvärderingen är att genomföra en utvärdering av elva riksomfattande och tre regionala idrottsutbildningscenter (idrottsinstitut) och den helhet som dessa bildar. Utvärderingen fokuserar på den statsfinansierade verksamheten vid utbildningscentren och dess genomslag samt på centrala idrotts- och utbildningspolitiska specialfrågor i anslutning till utbildningscentren.

Den statliga finansieringens andel av utbildningscentrens inkomster varierar mellan 40 och 60 procent per utbildningscenter. Om den statliga finansieringen skulle minska i framtiden, skulle det innebära betydande anpassningsåtgärder vid de flesta utbildningscentra.

Undervisnings- och kulturministeriet använder sig av flera effektiva styrmetoder, men i praktiken är den statliga styrningen till utbildningscentren mycket liten. Det nuvarande nätverket av utbildningscentra är resultatet av en historisk process, och det har inte gjorts några större försök att ändra eller styra nätverkets verksamhet som helhet eller dess inbördes prioriteringar med statliga styrmetoder.

När det gäller utbildningsverksamheten vid utbildningscentren är innehållet i och genomförandesättet för yrkesutbildningen väl anpassat till målen och behoven inom idrotts- och utbildningspolitiken. Det nuvarande nätverket av utbildningsanordnare täcker hela Finland i sin omfattning, och i tillståndssystemet har det befintliga nätverket av anordnare ansetts vara tillräckligt ur ett utbildningspolitiskt perspektiv. I framtiden kommer det minskande befolkningsunderlaget, den eventuella koncentrationen av unga till städerna och den eventuella ökningen av flerforms- och hybridundervisning att utmana de nuvarande anordnarna att genomföra utbildningar på även andra verksamhetsställen eller orter än för närvarande.

Verksamheten inom det fria bildningsarbetet genomförs vid utbildningscentren i enlighet med deras egna prioriteringar. Undervisnings- och kulturministeriets och utbildningscentrens gemensamma arbetsgrupp har genom en ny anvisning förtydligat innehållet i sådan verksamhet som kan godkännas som fritt bildningsarbete. Några mätningar av resultaten och effekterna av den fria bildningsverksamheten har det dock inte genomförts.

Vissa utbildningscenter bedriver också träningscenterverksamhet. Trots deras olika profiler och verksamhetsinnehåll upplevs ledningen och styrningen av träningscentrens verksamhet som välfungerande av de centrala intressegrupperna.

Vid utbildningscentren bedrivs dessutom avgiftsbelagd serviceaffärsverksamhet som har en tydlig inverkan på centrens livskraft och den statsfinansierade verksamhetens framgång. Idrottsutbildningscentren bedriver i någon mån forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet. Likabehandlings- och jämställdhetsplanerna vid utbildningscentren är bristfälliga. Hållbar utveckling ingår ibland i utbildningscentrens strategiska tänkande.

Rekommendationer i utvärderingen:

Rekommendation 1. Diskussionen om framtiden om den statligt finansierade verksamheten inom nätverket av utbildningscentra ska samordnas av undervisnings- och kulturministeriet. Detta gör det också möjligt att precisera de idrottspolitiska målen för idrottsutbildningscentren.

Rekommendation 2

För att utveckla nätverket av idrottsutbildningscenter, stärka samarbetet och utnyttja centren bättre krävs ett starkare styrningsgrepp från undervisnings- och kulturministeriet.

Rekommendation 3. Idrottsutbildningscentren ska precisera och följa upp sina egna strategiska val i förhållande till målen för idrotts- och utbildningspolitiken.

Rekommendation 4. Idrottsutbildningscentren ska fästa allt större uppmärksamhet vid likabehandlings- och jämställdhetsfrågor. Idrottsutbildningscentren ska revidera de planer som gäller personalen och ordnande av utbildning som förutsätts i diskrimineringslagen och jämställdhetslagen.

Rekommendation 5. Idrottsutbildningscentren ska mer aktivt satsa på stärkande av företagsekonomisk kompetens och marknadsföring av tjänster så att den avgiftsbelagda serviceverksamheten stöder centrens ekonomiska livskraft och viktigaste strategiska mål.

Rekommendation 6. Idrottsutbildningscentren ska fortsätta utveckla det redan inledda samarbetet inom alla sina centrala verksamhetsområden.

Rekommendation 7. Föreningen för idrottsinstitut ska samordna en strategiprocess där man skapar en långsiktig plan för att utveckla infrastrukturen för utbildningscentrens förhållanden.

Rekommendation 8. Undervisnings- och kulturministeriet ska uppmuntra idrottsutbildningscentren till både inbördes samarbete och samarbete med andra utbildningsanordnare vid genomförandet av yrkesutbildning.

ABSTRACT

The aim of the evaluation is to evaluate eleven national and three regional training centres for sports and physical education (sports institutes / colleges of physical education) as well as the entire package that they form. The evaluation focuses on the state-funded activities of training centres and their effectiveness as well as on key issues of a special nature related to sport policy and education policy.

Central government funding accounts for between 40% and 60% of the revenue of the training centres. If central government funding were to diminish in the future, this would mean significant adjustments for most training centres.

The Ministry of Education and Culture has a number of effective steering mechanisms in place, but in practice, central government guidance for training centres is modest. The current network of training centres has evolved as a result of a historical process, and no effort has been made to significantly change or guide the network's activities as a whole or the priorities between them using central government steering instruments.

The content and implementation of vocational education and training activities provided by training centres are well in line with the objectives and needs of sport policy and education policy. The current network of providers covers the whole country, and in the system of authorisations, the set of units formed by the existing providers has been considered sufficient from the perspective of education policy. In future, with a shrinking population base, with young people who will possibly mainly live in cities, and with possibly more diversity and hybrid teaching, existing providers might have to also provide education and training in units and locations other than the current ones.

Liberal adult education activities are realised in the training centres in line with their own priorities. A joint working group of the Ministry of Education and Culture and the training centres has issued new guidelines that detail the admissible content for the content of the activities of liberal adult education. However, no performance or impact measurement was carried out for liberal adult education.

Some training centres provide coaching centre activities. Despite their different profiles and operational contents, the stakeholders consider the management and guidance of the coaching centres effective.

The training centres also offer fee-paying services, which clearly boost the vitality of the centres and also help state-funded activities to succeed. Sports training centres carry out research, development and innovation activities to limited degree. The centres have inadequate non-discrimination and equality plans. Sustainable development appears in the strategic thinking of the training centres on occasion.

Recommendations:

Recommendation 1. The future of state-funded activities in the network of training centres should be discussed under the coordination of the Ministry of Education and Culture. This would also make it possible to specify the goals set for sport policy for sports training centres.

Recommendation 2.

The network of sports training centres should be developed, cooperation should be strengthened and, to make better use of the centres, the Ministry of Education and Culture would need to adopt a more robust approach to steering.

Recommendation 3. Sports training centres should specify and monitor their own strategic choices in relation to the objectives of sport policy and education policy.

Recommendation 4. Sports training centres should focus more on equality and non-discrimination issues. Sports training centres must reform their plans related to personnel and the provision of training, as stipulated by the Non-discrimination Act and the Act on Equality between Women and Men.

Recommendation 5. Training centres should invest more actively than at present in strengthening business competence and marketing services so that fee-paying services boost the economic vitality of the centres and their key strategic objectives.

Recommendation 6. Sports training centres must continue working on the on-going cooperation efforts in all key contents of their activities.

Recommendation 7. The association for Finnish sports institutes should coordinate a strategy process that creates a long-term plan for developing the facility infrastructure in training centres.

Recommendation 8. The Ministry of Education and Culture must encourage sports training centres to engage in mutual cooperation and cooperation with other education providers when implementing vocational education and training.

1. Johdanto

1. Johdanto

Suomessa on 11 valtakunnallista ja kolme alueellista liikunnan koulutuskeskusta eli urheiluopistoa. Tässä selvityksessä tarkastelun kohteena olevista keskuksista käytetään nimitystä liikunnan koulutuskeskukset. Urheiluopisto -käsite on kuitenkin yhtä lailla vakiintunut nimitys keskuksista. Toimijoiden kuvaamisen haaste nimen perusteella kuvaa keskusten laaja-alaista toimintaa yhtäältä koulutusorganisaatioina ja vapaa-ajan liikuntaharrastusten tarjoajina ja toisaalta huippu-urheilun valmennuskeskuksina.

Koulutuskeskusten toiminta on ryhmitelty koulutustehtäviksi, jotka ovat vapaa sivistystyö, ammatillinen koulutus ja maksullinen palvelutoiminta. Koulutuskeskusten vastuulla olevaan vapaaseen sivistystyöhön sisältyy muun muassa urheilijoiden valmennusta sekä urheiluseurojen ohjaajien ja muun henkilöstön koulutusta yhteistyössä liikuntajärjestöjen kanssa. Liikunnan koulutuskeskukset ovat muun toiminnan ohella koko väestön kunto- ja terveysliikunnan koulutuskeskuksia. (OKM 2020.)

Valtion liikuntaneuvoston tehtävänä on muun muassa arvioida koko valtionhallinnon toimenpiteiden vaikutuksia liikunnan alueella, tehdä aloitteita ja esityksiä liikunnan kehittämiseksi ja antaa lausuntoja toimialansa liikuntamäärärahojen käytöstä. Liikuntaneuvosto on kiinnittänyt huomiota esimerkiksi siihen, että koulutuskeskusten rakentamishankkeisiin on huomattavasti helpompi saada valtionavustusta verrattuna kunnille myönnettäviin rakentamisavustuksiin, joille on kunnissa suuri tarve. Koulutuskeskukset ovat kiinteä osa suomalaista koulutusjärjestelmää, jolloin koulutuskeskusten olosuhdeinfraa voisi olla perusteltua rahoittaa myös koulutusmäärärahoista.

Arvioinnin tavoitteena on yhdentoista valtakunnallisen ja kolmen alueellisen liikunnan koulutuskeskusten (urheiluopiston) ja näiden muodostaman kokonaisuuden arviointi. Arvioinnissa keskitytään koulutuskeskusten valtionrahoitteiseen toimintaan ja sen vaikuttavuuteen sekä koulutuskeskuksiin liittyviin keskeisiin liikunta- ja koulutuspoliittisiin erityiskysymyksiin. Arvioinnissa keskitytään yksittäisiin koulutuskeskuksiin, tarkastellaan niiden toiminnan eri osa-alueita ja tehdään näiden tarkastelujen pohjalta arvio koko koulutuskeskuskokonaisuuden toiminnasta. Arvioinnissa ei keskitytä koulutuskeskusverkoston (Urheiluopistot ry:n verkostoyhteistyö) toimintaan.

Lisäksi Infrastruktuurin osalta täydentävänä arviointikysymyksenä oli, että vastaako liikunnan koulutuskeskusten olosuhdeinfra eri käyttäjien tarpeita tässä arviointitehtävässä kerätyn arviointiaineiston perusteella.

Tämä arviointiraportti rakentuu seuraavasti: Luku 2 esittelee liikunnan koulutuskeskukset arvioinnin aiheistoihin perustuen. Luvussa 3 esitetään havainnot valtion ohjauksesta, luvussa 4 koulutustoiminnasta, luvussa 5 valmennuskeskustoiminnasta ja luvussa 6 muista toiminnoista. Luku 7 käsittelee läpileikkaavia periaatteita, ja luku 8 esittää arvioinnin yhteenvedon, johtopäätökset ja suositukset.

Taulukkoon 1 on koottu vielä arvioinnin tehtävät ja kaikki niihin liittyvät kysymykset. Suurin osa kysymyksistä on luonteeltaan kuvailevia.

Taulukko 1. Arvioinnin tehtävät ja kysymykset

Osakokonaisuus	Tarkemmat tehtävät (lisäksi onko kysymys mielestämme kuvaileva vai arvioiva)
1. Yleiskuvaus kustakin liikunnan koulutuskeskuksesta	<p>Tiivis yleiskuvaus koulutuskeskuskokonaisuuden kehittymisestä nykyiseen muotoonsa (kuvaileva kysymyskokonaisuus)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunkin keskuksen valitsemat strategiset painopisteet ja toiminnan osa-alueet (eri koulutustoiminta, valmennuskeskustoiminta, TKI-toiminta jne.) sekä niiden painotukset kussakin keskuksessa • Perustiedot kunkin keskuksen omistuspohjasta, henkilöstöstä, taloudesta ja opiskelija- ja asiakasmääristä • Keskusten keskeiset yhteistyökumppanit, keskusten välinen yhteistyö ja keskusten yhteinen strategia
2. Liikunnan koulutuskeskusten taloudellinen tilanne ja elinvoimaisuus	<ul style="list-style-type: none"> • Kunkin keskuksen taloudelliset tulokset ja vakavaraisuus sekä investointitarve (kuvaileva) • Erityiskysymys: valtionosuuksien ja -avustusten sekä yksityisen rahoituksen määrät ja merkitykset kullekin keskukselle (arvioiva)
3. Liikunnan koulutuskeskusten valtionohjaus	<p>Valtionohjauksen (normi-, resurssi- ja informaatio-ohjaus) toimivuus ja vaikuttavuus toiminnoittain sekä kokonaiskoordinaatio (arvioiva)</p>
4. Liikunnan koulutuskeskusten koulutustoiminta	<p>A. Liikunnan ammatillinen koulutus ja muu ammatillinen koulutus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yleiskuvaus ammatillisen koulutuksen hakijamääristä, koulutussisällöistä ja -määristä jne. (kuvaileva) • Ammatillisen koulutuksen vastaavuus liikunta- ja koulutuspoliittisiin tavoitteisiin ja tarpeisiin sekä ammatillisen koulutuksen vaikuttavuus (arvioiva) • Erityiskysymys: ammatillisen koulutuksen järjestämismallin vastaavuus liikunta- ja koulutuspoliittisiin tavoitteisiin ja tarpeisiin (arvioiva) <p>B. Vapaan sivistystyön koulutus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yleiskuvaus vapaan sivistystyön koulutussisällöistä ja -määristä (kuvaileva) • Vapaan sivistystyön vastaavuus liikunta- ja koulutuspoliittisiin tavoitteisiin ja tarpeisiin sekä vapaan sivistystyön vaikuttavuus (arvioiva) • Erityiskysymys: vapaan sivistystyön ja maksullisen palvelutoiminnan raja toiminnan rahoittamisen näkökulmasta (kuvaileva)
5. Liikunnan koulutuskeskusten valmennuskeskustoiminta	<ul style="list-style-type: none"> • Yleiskuvaus valmennuskeskustoiminnasta ja toiminnan tilasta ja kehityksestä (mm. rakenteet ja resurssit, olosuhteet, asiantuntemus ja osaaminen sekä lajikumppanuudet) (kuvaileva) • Valmennuskeskustoiminnan merkitys sekä vastaavuus asetettuihin tavoitteisiin ja huippu-urheilun tarpeisiin nähden (arvioiva) • Erityiskysymys: valmennuskeskusten toiminnan johtamisen ja ohjauksen toimivuus ja vaikuttavuus (arvioiva) • Valmennuskeskustoiminnan arvioinnissa hyödynnetään soveltuvin osin aiempaa arviointimallia (KIHUn vuoden 2015 Valmennuskeskusarviointi) sekä verrataan valmennuskeskustoiminnan nykytilannetta arvioinnin tuloksiin (arvioiva)
6. Liikunnan koulutuskeskusten maksullinen vapaa-ajan liikunta-, koulutus-, virkistys- ja matkailupalvelutoiminta	<p>Tiivis yleiskuvaus koulutuskeskusten maksullisesta toiminnasta ja sen laajuudesta sekä sen merkityksestä (kuvaileva ja merkityksen osalta arvioiva)</p>
7. Liikunnan koulutuskeskusten tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta	<p>Tiivis yleiskuvaus koulutuskeskusten tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnasta sekä sen merkityksestä (kuvaileva ja merkityksen osalta arvioiva)</p>
8. Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja kestäväkehitys liikunnan koulutuskeskusten toiminnassa (arvioiva kokonaisuus)	<ul style="list-style-type: none"> • Koulutuskeskusten yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien sekä ympäristösuunnitelmien/ympäristövastuusuunnitelmien tilanne, sisältö ja yleinen taso • Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutuminen sekä kestävä kehitys toteutuminen koulutuskeskusten toiminnassa (mm. henkilöstö, koulutus- ja valmennuskeskustoiminta, maksullinen palvelutoiminta)
9. Yhteenvedo ja johtopäätökset sekä suositukset (arvioiva kokonaisuus)	<ul style="list-style-type: none"> • Arvioinnin osakokonaisuuksien 1–8 pohjalta arvioinnissa tuotetaan kokonaiskuva liikunnan koulutuskeskusten nykyisestä roolista ja merkityksestä sekä toiminnan liikunta- ja koulutuspoliittisesta vaikuttavuudesta • Lisäksi arvioinnissa tuotetaan arvio nykyisen koulutuskeskusjärjestelmän vastaavuudesta suhteessa liikunta- ja koulutuspoliittisiin tarpeisiin • Arviointi tuottaa myös suosituksia koulutuskeskusten roolin, toiminnan, olosuhdeinfran, valtionohjauksen ja yhteistyön kehittämiseksi

Arviointi toteutettiin tammi–kesäkuun 2022 välisenä aikana. Se perustui koulutuskeskusten toimintaa kuvaavan aineiston (strategiat, tilinpäätökset, vuosikertomukset, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat sekä muut toimitetut aineistot) sekä julkisista lähteistä saatavilla olevien tilastojen ja aiempien tutkimusten ja selvitysten monimenetelmäiseen analyysiin. Sekundääriaineiston analyysin lisäksi toteutettiin laaja joukko haastatteluja koulutuskeskuksille. Osa koulutuskeskuksista haastateltiin kahden ryhmähaastattelun avulla (johto ja asiantuntijataso) ja osassa toteutettiin vain yksi ryhmähaastattelu.

Sidosryhmiä haastateltiin yksikkö- ja ryhmähaastatteluina siten, että ohjaavia tahoja edusti kuusi haastateltua. Sidosryhmänäkemyistä täydennettiin lyhyellä laadullisella keskeisille kumppaneille. Sidosryhmänäkemyistä edusti kaikkiaan noin 30 eri tahoja, joista usean kanssa toteutettiin ryhmähaastatteluja. Kaikki arvioinnissa haastatellut tahot, jotka antoivat suostumuksensa nimensä julkaisemiseen, esitetään lähteissä. Näiden lisäksi toteutettiin Urheiluopistot ry:n koulutusjohdon ryhmähaastattelu, validointikeskustelu opetus- ja kulttuuriministeriön ohjaavien tahojen kanssa ja validointikeskustelu Urheiluopistot ry:n hallituksen kanssa.

Arvioinnin ohjausryhmänä toimi valtion liikuntaneuvoston tutkimus-, ennakointi- ja arviointijaosto. Arvioinnin ohjausryhmä kävi keskustelua arvioinnin havainnoista kolme kertaa. Lisäksi liikuntaneuvoston sihteeristön kanssa käytiin sisällöllisiä keskusteluja arvioinnin eri vaiheiden havainnoista viisi kertaa.

2. Liikunnan koulutuskeskusten esittely

2. Liikunnan koulutuskeskusten esittely

Tässä luvussa kuvataan arvioinnin kohteena olevat koulutuskeskukset ja niiden keskeiset toiminnot.

2.1. Yleiskuvaus koulutuskeskuksista

Liikunnan koulutuskeskukset (urheiluopistot) toimivat liikunnan koulutus- ja valmennuskeskuksina sekä vapaan sivistystyön oppilaitoksina. Liikunnan koulutuskeskuksista 11 on valtakunnallisia koulutuskeskuksia ja kolme alueellista koulutuskeskusta. Koulutuskeskusten toiminta muodostuu viiden osan kokonaisuudesta, jotka ovat: 1. ammatillinen koulutus, 2. vapaan sivistystyön koulutus, 3. valmennuskustointia, 4. terveyttä ja hyvinvointia edistävä maksullinen palvelutoiminta ja 5. vapaa-ajan liikunta-, virkistys- ja matkailupalvelutoiminta (Urheiluopistot 2022).

Organisaatioina koulutuskeskukset ovat moninaisia, ja niillä on oma vahva paikallinen toimintakontekstinsa ja usein omat historialliset perinteensä. Vastaavasti kuin ensimmäisiä kansan- ja kansalaisopistoja, myös liikunnan koulutuskeskuksia alettiin perustaa 1900-luvun alussa, kun kansalaisille haluttiin tarjota organisoitua liikunnanohjausta ja urheiluvalmennusta. Keskuksia perustettiin ympäri Suomea vuodesta 1909 (Varalan Urheiluopisto) aina vuoteen 1972 (Rovaniemen urheiluopisto, nykyisin Santasport Lapin Urheiluopisto) asti. Keskusten omista painotuksista ja tarkoitusperistä riippumatta keskusten toimintaa on ohjannut alusta alkaen kansalaisten humanismiin perustuva sivistäminen, ja vuonna 1950 keskuksat pääsivätkin valtionavustuksen piiriin. Keskuksat toimivat pitkään urheiluopistolain alaisuudessa, kunnes vuonna 1999 toiminta siirtyi muiden vapaan sivistystyön oppilaitosten kanssa vapaan sivistystyön lain alle. (em. 2022.)

Liikunnan koulutuskeskusten yhteisenä kattojärjestönä toimivan Urheiluopistot ry:n tavoitteena on koordinoida urheiluopistojen verkostostrategiaa, johon kaikki 11 valtakunnallista liikunnan koulutuskeskusta ovat sitoutuneet. Vuonna 1988 perustettu Urheiluopistot ry toimii koulutuskeskusverkoston työtä tukevana ja yhteen kokovana toimijana, jonka tarkoitus on tiivistää ja vahvistaa keskusten välistä yhteistyötä. Käytännössä kattojärjestön rooli on toimijoita tukeva, ja varsinainen ohjaus keskuksille tulee valtionohjauksen prosessien kautta. Keskuksat voivat toiminnassaan nojata järjestön luomaan yhteiseen strategiaan, kuitenkin säilyttäen omat keskukskohtaiset toimintatapansa. Järjestön koordinoima verkostoyhteistyö toteutuu yhteisen verkostostrategian kautta, mutta varsinainen keskusten välinen yhteistyö suunnitellaan ja toteutetaan keskukskohtaisesti.

Urheiluopistojen yhdistys ry:n (nykyinen Urheiluopistot ry) strategiassa 2019–2024 urheiluopistoille tunnistettuja yhteisiä rooleja ja tehtäviä ovat:

- hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen
- syrjäytymisen ehkäiseminen
- lasten ja nuorten liikkumisen ilo ja sen löytäminen
- globaalin liikkumattomuuden ongelman ratkaiseminen Suomen haasteisiin vastaamalla
- suomalaisen huippu-urheilun kehittäminen eri lajeissa entisestään
- lahjakkaiden huippu-urheilijoiden tuottaminen
- liikunnan ammattilaisten tuottaminen ja heidän osaamisensa tarjoaminen myös yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisuun
- paremmin voiva yhteiskunta ja onnellisemmat ihmiset.

Urheiluopistojen keskeiset tavoitteet strategiakaudelle 2019–2024 on jaettu kahteen osaan: 1. yhteiskunnallisena tehtävänä lasten liikkumattomuuden ratkaiseminen ja 2. opistoverkoston tiivistäminen ja sitouttaminen. Näistä ensimmäisen osan painopisteiksi on nimetty yhteiskunnallisen position ja vaikuttavuuden vahvistaminen, koulutustehtävän ja tuotetun tiedon tarjoaminen yhteiskunnan käyttöön ja urheiluopistojen ajatusjohtajuuden rakentaminen. Toisen osan painopisteiksi on nimetty yhteistyömallien

ja -tapojen kehittäminen, verkoston tarjoaman lisäarvon tekeminen näkyväksi sekä verkoston jäsenten ja yksilöiden toimijuuden vahvistaminen ja merkityksellisyuden luominen osana verkostoa. Strategisille painopistealueille määritellään strategiakauden ajaksi keskeiset tavoitteet ja mittarit. Konkreettiset toimenpiteet määritellään ja suunnitellaan tarkemmin Urheiluopistot ry:n toimintasuunnitelmassa.

2.2. Keskuskohtaiset kuvaukset

Eerikkilän Urheiluopisto

Taulukko 2. Eerikkilän Urheiluopisto

<p>Yleiskuvaus</p>	<ul style="list-style-type: none"> Eerikkilän Urheiluopisto perustettiin vuonna 1949, ja se siirtyi Palloliiton omistuksesta itsenäisen Palloilu Säätiön haltuun jo 1950-luvun alussa. Jalkapallon rooli opiston toiminnassa on ollut keskeinen toiminnan alusta alkaen. Eerikkilä muuttui lakisääteiseksi Urheiluopistoksi vuonna 1983. Eerikkilä on osaamisen kehittämisestä ja hyvinvoinnista kiinnostuneiden ihmisten kohtaamispaikka. Ydintoimintona jalkapallon ja salibandyn valtakunnallinen valmennuskeskus, joka keskittyy Palloliiton ja Salibandyliiton strategisena kumppanina yksilön kokonaisvaltaisen kehittämiseen E.Way filosofiaan pohjautuvien palvelujen kautta.
<p>Henkilöstö</p>	<ul style="list-style-type: none"> Omaa vakituista henkilökuntaa oli vuoden 2021 päättyessä kaikkiaan 74 työntekijää. Näistä Palloilu Säätiön palveluksessa oli 46 ja Eerikkilän Palvelut Oy:llä 28 ihmistä. Opetus-, valmennus- ja ohjaus- sekä muussa asiantuntijatyössä toimi omien opettajien, valmentajien, ohjaajien ja muiden asiantuntijoiden lisäksi lähes 200 tuntiopettajaa ja -valmentajaa tai ohjaajaa sekä opetus-, valmennus- ja ohjauspalveluja tarjoavia yrittäjiä. Liikunta- ja ulkoalueiden hoidossa käytettiin useita määräaikaista kausityöntekijöitä.¹
<p>Talous</p>	<ul style="list-style-type: none"> Kokonaisliikevaihto oli vuonna 2021 9,5 miljoonaa euroa, josta 38 prosenttia eli 3,6 miljoonaa euroa koostui yleisavustuksista. Yleisavustukset koostuivat 2,9 miljoonan euron valtionosuudesta ja 0,8 miljoonan euron avustuksesta ammatilliseen koulutukseen. Varsinaisen toiminnan kulut olivat 8,6 miljoonaa euroa. Viime vuosina on investoitu paljon muun muassa rakennettuun infraan, johon valtio on tarjonnut perustamishankkeisiin tarkoitettua rahoitusta.²
<p>Strategiset painopisteet</p>	<ul style="list-style-type: none"> Eerikkilän keskeistä osaamista on suomalaisen terveysliikunnan kehittäminen ja valmennuskeskuspalvelut erityisesti jalkapallon ja salibandyn pelaajille. Lisäksi Eerikkilässä koulutetaan liikunnan ja eräopastuksen ammattilaisia. Eerikkilän keskeisiä strategisia kumppaneita ovat Suomen Palloliitto ja Suomen Salibandyliitto. Toiminnassa kehitetään suomalaista terveysliikuntaa, tuotetaan valmennus- ja koulutuspalveluita erityisesti jalkapallon ja salibandyn pelaajille ja panostetaan etenkin juniori-ikäisten valmennukseen. Pääalajeissa tehdään yhteistyötä kaikkien maajoukkueiden kanssa, ja toiminnassa panostetaan erityisesti pelaajakehitykseen, osaamisen kehittämiseen (mm. valmentajakoulutus) sekä kehittämistoimintaan yhteistyössä strategisten kumppanien kanssa.
<p>Koulutustoiminta</p>	<ul style="list-style-type: none"> Eerikkilä järjestää yhteistyössä Palloliiton ja Hämeen ammatti-instituutin kanssa koulutusta³: Hämeen ammatti-Instituutti on mukana järjestämässä valmennuksen erikoisammattitutkintoa ja sen rinnalla toteutettavaa johtamisen erikoisammattitutkintoa. Luontoalan ammattitutkintoa (erä- ja luonto-opastuksen osaamisala) järjestetään yhteistyössä Lounais-Hämeen koulutuskuntayhtymän kanssa. Tarjolla olevia ammattitutkintoja tehdään lajiyhteistyönä.

¹ Eerikkilä Sport & Outdoor Resort (2022) Toimintakertomus ja tilinpäätös 2021.

² Eerikkilä Sport & Outdoor Resort (2022) Toimintakertomus ja tilinpäätös 2021.

³ Eerikkilän koulutustoiminta: <https://eerikkila.fi/koulutus-ja-valmennus/>

Koulutuskeskuksen eri toiminnot	Ammatillinen koulutus	Vapaan sivistystyön koulutus	Maksullinen palvelutoiminta
	<ul style="list-style-type: none"> Liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinto Liikunnan osaamisala Valmennuksen osaamisala Luontoalan ammattitutkinto Erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinto 	<ul style="list-style-type: none"> Koulutus kohdentuu pääasiassa painopistelijien kehittämiseen esimerkiksi leiritysten ja koulutusten muodossa. Merkittävä osa vapaan sivistystyön toiminnasta muodostuu Palloliiton ja Salibandyliiton kanssa toteutettavista pelaajakehitysohjelmista. 	Esimerkiksi: <ul style="list-style-type: none"> Kokouspalvelut Työhyvinvointipalvelut Luontoliikunta ja retket Kuntotestaus Majoituspalvelut
Valmennuskeskustoiminta	<ul style="list-style-type: none"> Eerikkilä on kansainvälisen tason osaamiskeskus jalkapallossa ja salibandyssä. Valmennuskeskuksella on keskeinen rooli urheiluopiston toiminnassa, ja suurin osa toiminnasta on valmennuskeskustoiminnaksi luokiteltavaa. Valmennuskeskustoiminnassa panostetaan urheilijan kokonaisvaltaiseen kehittämiseen ja kehittymisen seurantaan, ja suurin painopiste on junioritoiminnassa lajiliittojen kanssa. Lisäksi valmennuskeskuksessa järjestetään maajoukkueuimintaa ja suoraan seuroille ja ryhmille tarjottavaa palvelutoimintaa. 		
TKI-toiminta	<ul style="list-style-type: none"> Eerikkilässä toteutetaan kehitysyhteistyötä Turun ammattikorkeakoulun ja muiden Health Campus Turku -toimijoiden Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin, Turun yliopiston, Åbo Akademin Yrkeshögskolan Novian ja Turku Science Park Oy:n kanssa. Health Campus Turku on lääketieteen, sosiaali- ja terveysalan ja teknologian moniammatillinen osaamiskeskittymä, joka tarjoaa mahdollisuuksia tutkimustoiminnalle, innovaatioille ja yritysyrityksille. Tämä TKI-toiminta suuntautuu pääasiassa strategisten kumppanuuksien kautta määrittävien tarpeiden mukaisesti. Keskuksessa panostetaan seuravalmentajien tiedon lisäämiseen, ja tarkastelun kohteina ovat erityisesti fyysiset, psyykkiset, sosiaaliset, kognitiiviset ja taito-ominaisuudet sekä pelisuorituksesta analysoitavat tekijät. Jalkapallon ja salibandy lajiliitoissa ja seuroissa pelaajakehitystä tukevana työkaluna on käytössä MyE.Way-tietojärjestelmä. Palloliiton kanssa toteutetaan pelaajakehityksen ja osaamisen kehittämisen ohjelmaa Huuhkaja- ja Helmaripolku. Salibandyliiton kanssa yhteistyötä tehdään ohjelman MAAJOUKKUETIE kanssa. Sekä Huuhkaja- ja Helmaripolku -ohjelmaan että MAAJOUKKUETIE -ohjelmaan liittyy laajamittainen seurantadatan keruu, jonka myötä syntyy tietoaineistoa. Tietoaineistoa käytetään sekä pelaajien kehittämiseen ja valmentajien toiminnan tulemiseen, että tutkimus- ja kehitystoimintaan, mutta myös laajemmin lajien kehittämiseen ja tieteelliseen tutkimukseen. Yhtenä toiminnan päätutkimuskohteena on pelaajien kokonaisvaltainen kehittyminen uran eri vaiheissa.⁴ 		

Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä, Eerikkilän Urheiluopisto (2021)

Opiskelijamäärä sukupuolen ja kielen mukaan	Miehet	Naiset	Tieto puuttuu	Yhteensä
Suomi	96	33	-	129
Ruotsi	6	-	-	6
Muut kielet	21	-	-	21
Yhteensä	123	33	-	156

Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet. Mukana kaikki suoritustyypit (koko tutkinto, tutkinnon osa/osia ja tutkinnon osaa pienempi kokonaisuus.) Tietolähde: Koski, Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu. Raportti haettu 3.5.2022.

⁴ <https://eerikkila.fi/urheilu/jalkapallo/huuhkaja-ja-helmaripolku/>

Itä-Suomen liikuntaopisto

Taulukko 3. Itä-Suomen liikuntaopisto

Yleiskuvaus	<ul style="list-style-type: none"> Itä-Suomen liikuntaopisto (ISLO) on Joensuun kaupungin omistama, vuonna 1979 perustettu alueellinen liikunnan koulutuskeskus. Toiminta toteutetaan Joensuun keskustassa Mehtimäen alueella. Itä-Suomen liikuntaopiston keskeisiä yhteistyökumppaneita ovat Joensuun Urheiluakatemia ja alueen urheiluseurat.
Henkilöstö	<ul style="list-style-type: none"> ISLO:n henkilötöyvuosien määrä on ollut viiden vuoden tarkastelujaksolla keskimäärin 24–25 htv vuodessa. Määräaikaisten työntekijöiden osuus on kasvanut hieman vuoden 2018 jälkeen, ja vuonna 2021 se oli noin 8 htv vuodessa. Tehtävittäin tarkasteltuna eniten henkilötöyvuosia sijoittuu opetushenkilöstön, hierojien ja toimisto-/hallintohenkilöstön tehtäviin. Henkilöstön sukupuolijakauma vuonna 2022: naisia on 14 (52 %) ja miehiä 13 (48 %). Henkilöstöstä hieman yli neljännes (33 %) on 22–30-vuotiaita.
Talous	<ul style="list-style-type: none"> Vuonna 2021 liikuntaopisto sai valtionosuutta ammatilliseen koulutukseen 703 174 euroa ja vapaan sivistystöyön koulutukseen 222 202 euroa. Joensuun kaupungin avustus oli 150 000 euroa. Yhtiön vuoden 2021 liikevaihto oli 1,73 milj. (v. 2020 1,69 milj.) euroa ja tilikauden 2021 tulos noin 90 000 euroa tappiollinen.
Strategiset painopisteet	<ol style="list-style-type: none"> Perustetaan Jatkuvan oppimisen keskus liikunta- ja hyvinvointialalle <ul style="list-style-type: none"> ISLO:n järjestämä liikunta-alan koulutus on Suomen kärkeä Kehitetään Mehtimäestä yhdessä sidosryhmien kanssa vetovoimainen hyvinvointikeskus kaikille <ul style="list-style-type: none"> ISLO tukee kaupungin asukkaiden hyvinvointia ja tarjoaa mahdollisuuksia oman hyvinvoinnin edistämiseen Työrukkasena kehittämässä Joensuusta menestyvää ja vetovoimaista urheilukaupunkia <ul style="list-style-type: none"> ISLO vahvasti mukana Urheilukaupunki Joensuu -kehitysohjelmassa Urheiluseurojen ja Joensuun Urheiluakatemia toiminnallinen kumppani <p>ISLO on nimennyt strategisiksi yhteistyökumppaneikseen seuraavat toimijat: urheiluseurat, Joensuun Urheiluakatemia, Pohjois-Karjalan Liikunta ry, Joensuun kaupungin liikuntapalvelut, Urheilukaupunki Joensuu -hanke, Karelia-amk, Riveria, Itä-Suomen yliopisto, Joensuun yhteiskoulun lukio, Opetushallitus ja opetus- ja kulttuuriministeriö. Lisäksi avainverkostoon kuuluvat lajiliitot, Business Joensuu, Lyseon lukio, Siun sote, Joensuun seudun kansalaisopisto, Pohjois-Karjalan kansanterveyden keskus, VisitKarelia ja Pohjois-Karjalan maakuntaliitto.</p>
Koulutustoiminta	<ul style="list-style-type: none"> ISLO järjestää hieronnan, liikunnan ja valmennuksen ja liikuntapaikka-alan ammattitutkintoon sekä valmennuksen ja liikuntapaikka-alan erikoisammattitutkintoon johtavaa koulutusta, sekä aikuisten ammatillista täydennyskoulutusta liikunnanohjauksessa ja tanssissa ja somatiikassa. Ammatillisessa koulutuksessa opiskelee vuosittain noin 200 opiskelijaa, joista oppisopimuskoulutuksessa on noin 30 opiskelijaa. Oppisopimuskoulutuksella voi suorittaa tutkintoja ja koulutuksia seuraavissa tutkinnoissa: hieronnan ammattitutkinto, liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinto, valmennuksen erikoisammattitutkinto, liikuntapaikka-alan ammattitutkinto, liikuntapaikka-alan erikoisammattitutkinto, liikunnanohjauksenkoulutus sekä tanssin ja somatiikan koulutus.

Koulutuskeskuksen eri toiminnot	Ammatillinen koulutus	Vapaan sivistystyön koulutus	Maksullinen palvelutoiminta
	<ul style="list-style-type: none"> Hieronnan ammattitutkinto Liikunnan ammattitutkinto Valmentajan ammattitutkinto Liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinto Liikuntapaikka-alan ammattitutkinto Liikuntapaikka-alan erikoisammattitutkinto Hieronnan erikoisammattitutkinto Valmennuksen erikoisammattitutkinto 	<ul style="list-style-type: none"> Leiritoiminta (esim. yläkoululeirit, luisteluleirit, lasten leiritoiminta) Koulutusyhteistyö (esim. lajiliittojen koulutukset, kasva urheilijaksi -kurssit, täydennyskoulutukset yhdessä seurojen kanssa) Tilojen hyödyntämiseen perustuva yhteistyö urheiluseurojen kanssa (esim. ISLO:n luentosaleissa tapahtuvat seurojen omat koulutukset, valmentajakerhot jne.) Muu VST-koulutus 	<p>Esimerkiksi</p> <ul style="list-style-type: none"> Erilaiset työhyvinvointipalvelut Personal trainer -palvelut Liikuntaneuvonta Matkailutoiminta Hieronta- ja fysioterapia -palvelut
Valmennuskeskustoiminta	<ul style="list-style-type: none"> Valmennuskeskustoimintaa toteutetaan yhteistyössä urheiluseurojen kanssa. Toiminnassa keskitytään luomaan urheiluseuroille ja seurojen kanssa tarvelähtöisiä palveluita, joihin puitteet tarjotaan ISLO:n resursseja hyödyntäen. ISLOssa järjestetään ammatillisen koulutuksen lisäksi koulutuksia ja kursseja sekä urheilijoille että ohjaajille ja valmentajille. Valmennuskeskustoiminnan merkittävimmät osa-alueet ovat kuntotestaus ja Firstbeat-hyvinvointianalyysit. Lisäksi toteutetaan tilauskoulutuspaketteja ja testejä paikallisille urheiluseuroille ja urheilijoille. 		
TKI-toiminta	<ul style="list-style-type: none"> ISLOlla ei ole tutkimus- ja kehittämistoimintaa.⁵ 		

Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä, Itä-Suomen liikuntaopisto (2021)

Opiskelijamäärä sukupuolen ja kielen mukaan	Miehet	Naiset	Tieto puuttuu	Yhteensä
Suomi	102	102		201
Ruotsi	1-4	1-4	1-4	6
Muut kielet	1-4	1-4	9	18
Yhteensä	105	108	12	225

Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet. Mukana kaikki suoritustyypit (koko tutkinto, tutkinnon osa/osia ja tutkinnon osaa pienempi kokonaisuus.) Tietolähde: Koski. Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu. Raportti haettu 3.5.2022

Kisakallion Urheiluopisto

Taulukko 4. Kisakallion Urheiluopisto

Yleiskuvaus	<ul style="list-style-type: none"> Kisakallion Liikuntaopisto perustettiin vuonna 1949 Sipoon Karhusaareen ja nimettiin Suomen Naisten Liikuntakasvatusliiton (SNLL) omaksi koulutusorganisaatioksi ”naisten ja tyttöjen voimisteluopistoksi”. Vuonna 1954 Kisakalliosäätiö siirtyi opiston omistajaksi ja ylläpitäjäksi, ja vuonna 1965 Kisakallio hyväksyttiin lakisääteistä valtionapua saavaksi Urheiluopistoksi. Seuraavana vuonna 1966 Kisakallio muutti Karhusaaresta Lohjalle. Ammatilliseksi oppilaitokseksi Kisakallio nimettiin vuonna 1993 toiminnan laajentuksessa ammatillisen liikunnanohjauksen perustutkinnon järjestämiseen. Vuoden 1994 aikana alkuperäinen perustaja SNLL siirtyi takaisin Kisakalliosäätiön valtuuskuntaan.⁶
-------------	--

⁵ Itä-Suomen Liikuntaopisto Oy:n tilinpäätös: <http://dynastyjulkaus.pohjoiskarjala.net/joensuu/kokous/2021243-5-13323.PDF>

⁶ Kisakalliosäätiö sr. Konsernin toimintakertomus 2021.

Henkilöstö	<ul style="list-style-type: none"> Kisakallion kokoaikaisen henkilöstön määrä vuoden 2021 lopussa oli 90 henkilöä. Keskimäärin vuoden aikana Kisakalliossa työskenteli kokoaikaisesti 81 henkilöä ja tuntiopettajia yhteensä 142 henkilöä. Koko konsernin henkilöstöstä 65 prosenttia on naisia, ja henkilöstön keski-ikä on 43 vuotta.⁷ 		
Talous	<ul style="list-style-type: none"> Kisakalliosäätiö-konsernin tilikauden 2021 varsinaisen toiminnan tuotot olivat 6,8 milj. euroa ja yleisavustukset 4,6 milj. euroa. Konsernin käyttökate oli 2,5 milj. euroa (+56,5 %) ja tulos 1,4 milj. euroa (+441,8 %). Vuosi 2020 oli Kisakallion konsernin taloudelle haastava, sillä toiminnan käyttökate oli 1,6 milj. euroa ja tulos -404,2 tuhatta euroa.⁸ Vuoden 2021 positiiviseen kehitykseen vaikuttivat edellisvuotta vähäisemmät viranomaisten asettamat rajoitukset lasten ja nuorten toimintaan, kotimaisen asiakasaktiiviteetin laaja palautuminen ja saadut koronapandemian kustannustuet. Ammatillisen koulutuksen rahoitus ja tulot muodostavat noin 20 prosentin osuuden koko Kisakalliosäätiön vuosittaisista tuloista. Muita avustuksia sisältyi varsinaisen toiminnan tuottoihin yhteensä lähes 1,6 milj. euroa, joista kustannustukia oli 1,0 milj. euroa. Konsernin omavaraisuusaste oli vuonna 2021 40,4 prosenttia. 		
Strategiset painopisteet	<ul style="list-style-type: none"> Kisakallion strategisia kumppanilajeja ovat voimistelu, koripallo, käsipallo ja ringette. Kisakalliossa keskitytään erityisesti motoristen taitojen oppimiseen ja perusliikkumis-, tasapaino- ja välineen käsittelytaitojen kehittämiseen. Toiminnassa panostetaan liikuntakulttuurin edistämiseen huippu-urheilun sijaan. Erityisesti halutaan edistää lasten ja nuorten yleismotoristen taitojen oppimista.⁹ 		
Koulustuominta	<ul style="list-style-type: none"> Noin puolet Kisakallion koulutuksesta on vapaata sivistystyötä. Loput toiminnasta jakautuu ammatilliseen koulutukseen ja muuhun koulutukseen, kuten maksulliseen palvelutoimintaan. Ammatillisen koulutuksen yhteistyön lisäämiseksi Kisakallion Urheiluopisto perusti yhdessä Valtakunnallisen valmennus- ja liikuntakeskus Oy:n kanssa yhteisen Kolmen kampuksen Urheiluopisto Oy:n vuonna 2021. Yhteistyökumppanina on Urheasäätiö sr (pääkaupunkiseuden urheiluakatemia). 		
Koulutuskeskuksen eri toiminnot	Ammatillinen koulutus	Vapaan sivistystyön koulutus	Maksullinen palvelutoiminta
	<ul style="list-style-type: none"> Liikunnanohjauksen perustutkinto Liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinto (LAT, VAT) Valmennuksen erikoisammattitutkinto 	<ul style="list-style-type: none"> Yläkouluikäisille suunnattu Valmenna Urheilijaksi -koulutus Lajiliittojen valmentaja- ja ohjaajakoulutukset sekä valmennusleirit Urheiluseurojen kanssa tehtävä koulutus- ja kehitysyhteistyö 	<p>Esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> Yrityksille suunnatut palvelut, kuten liikuntapäivät Kokouspalvelut Majoituspalvelut Ravintolapalvelut Elämyspalvelut

⁷ Kisakalliosäätiö ja Kisakallion Syke Oy. Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma. Yhdenvertaisuussuunnitelma 2022.

⁸ Kisakalliosäätiö sr. Konsernin toimintakertomus 2020.

⁹ Kisakallion Urheiluopiston ammatillisen koulutuksen strategia 2020–2025.

Valmennuskeskustoiminta	<ul style="list-style-type: none"> • Kisakallion valmennuskeskus toimii osana pääkaupunkiseudun urheiluakatemiaa (Urhea). Valmennuskeskuksen keskeisenä toiminta-ajatuksena on kehittää yhteistyöläjien urheilijoiden ja valmentajien osaamista. • Keskeisenä osaamisalueena on motoristen taitojen oppiminen ja kehittäminen ja erityisesti perusliikkumis-, tasapaino- ja välineen käsittelytaito. • Kisakalliolla on useita lajiliitto- ja seuratason kumppanuuslajeja. Kisakallion toimintaan keskeisesti vaikuttavan suomalaisen koripallon osaamiskeskus Assist Centerin keskeisimmät toimialat ja tehtävät ovat seuranta- ja tutkimustyö, kehitystyö ja valmentajakoulutus. • Valmennuskeskustoimintaan kuuluvalla Kisakallion urheilijatestausasemalla saatavilla olevia testauksia ovat esimerkiksi kehonkoostumusmittaus, motorisia taitoja mittaavat taitovalmiustestit sekä rasitukseen ja palautumiseen liittyvät testaukset.¹⁰ • Perinteisen valmennuskeskustoiminnan lisäksi Kisakalliolla on visiona olla liikunnallisen elämäntavan edistäjä ja auttaa lapsia ja nuoria kehittymään erityisesti motorisissa taidoissa.¹¹
TKI-toiminta	<ul style="list-style-type: none"> • Kisakallio tuottaa yhdessä pääkaupunkiseudun urheiluakatemiaa kanssa koulutus- ja TKI-toimintaa sekä vastata toiminnan koordinoinnista ja kehittämisestä. Vuoden 2021 aikana käynnistyneen Urhean TKI-toiminnan keskeisenä tehtävänä on tuottaa huippu-tason osaamista Urhean arkeen, urheilijoille, valmentajille ja asiantuntijoille. Tutkitun tiedon tuottamisessa keskeisessä roolissa ovat Kisakallion yhteistyökumppanit Jyväskylän yliopiston Liikuntatieteellinen tiedekunta, UKK-instituutti, Helsingin liikuntalääketieteen keskus ja Huippu-urheilun instituutti KIHU. Muita hankkeita, joissa Kisakallio on mukana, ovat Haaga-Helian AMK-opettajakorkeakoulun Parasta Osaamista -hanke, Juupeda-hanke ja OKM:n rahoittama Fyysistä aktiivisuutta ja motorista monipuolisuutta varhaiskasvatukseen -hanke.¹²

Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä, Kisakallion Urheiluopisto (2021)

Opiskelijamäärä vuonna 2021	Miehet	Naiset	Tieto puuttuu	Yhteensä
Suomi	129	195	-	324
Ruotsi	1-4	1-4	-	6
Muut kielet	30	9	9	48
Yhteensä	159	207	9	378

Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet. Mukana kaikki suoritustyypit (koko tutkinto, tutkinnon osa/osia ja tutkinnon osaa pienempi kokonaisuus.) Tietolähde: Koski. Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu. Raportti haettu 3.5.2022

Kuortaneen Urheiluopisto

Taulukko 5. Kuortaneen Urheiluopisto

Yleiskuvaus	<ul style="list-style-type: none"> • Kuortaneen Urheiluopisto perustettiin vuonna 1950, ja sen omistaa yksityinen Kuortaneen Urheiluopistosäätiö. • Nykyään Kuortaneen Urheiluopiston toiminta painottuu huippu-urheilun, liikunnan, hyvinvoinnin, koulutuksen ja vapaa-ajan toimintoihin, ja se toimii Suomen Olympiakomitean Olympic Training Centerinä sekä kansainvälisenä valmennuskeskuksena.
Henkilöstö	<ul style="list-style-type: none"> • Vakituista säätiön henkilöstöä oli vuonna 2021 yhteensä 83 henkilöä, joista työntekijöitä oli 23 ja toimihenkilöitä 60. • Vakituudesta henkilöstöstä miehiä oli yhteensä 43 ja naisia 40. • Kokonaisuudessaan vuonna 2021 työntekijöitä oli yhteensä 147 henkilötyövuotta vastaava määrä ja palkkakustannukset jakaantuvat vuosittain yli 500 henkilölle.
Talous	<ul style="list-style-type: none"> • Vuoden 2020 toimintakertomuksen mukaan vuoden 2020 tilikauden tulos verojen jälkeen oli 0,9 milj. euroa. Käyttökate oli 1,74 milj. euroa, kun talousarvion tavoite oli 1,49 milj. euroa.

¹⁰ <https://www.kisakallio.fi/urheilu/asiantuntijapalvelut/urheilijatestaus.html>

¹¹ <https://www.kisakallio.fi/urheilu/asiantuntijapalvelut/fysiikka-ja-taitovalmennus.html>

¹² Kisakallionsäätiö sr. Konsernin toimintakertomus 2021.

Strategiset painopisteet	<ul style="list-style-type: none"> Kuortaneen Urheiluopiston strategiset painopistealueet ovat osaamisen kehittäminen, huippu-urheilun edistäminen, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, liikunta-alan ammatillinen koulutus, hyvinvointipalveluliiketoiminnan kasvattaminen, matkailu ja vapaa-aika, työhyvinvointi ja aktiivinen kansainvälinen toiminta. Kuortane Olympic Training Center toimii valtakunnallisena valmennuskeskuksena ja yhteistyökumppanina useille lajiliitoille, kuten Suomen Urheiluliitto, Suomen Lentopalloliitto, Suomen Jääkiekkoliitto, Suomen Voimisteluliitto, Suomen Painiliitto, Suomen Keilailuliitto, Suomen Jousiampujainliitto ja Suomen Krikettiliitto. Lisäksi Kuortaneella tehdään yhteistyötä muun muassa uinnin, hiihdon, ampumahiihdon, taito- ja muodostelmaluistelun, salibandyn ja monien muiden lajien kanssa.¹³ 		
Koulutustoiminta	<ul style="list-style-type: none"> Kuortaneen koulutuskeskus on liikunnan toimialan valtakunnallinen oppilaitos, jossa tarjotaan sekä ammatillisen että perus- ja aikuiskoulutuksen koulutusta. Kuortaneen ammatillisen koulutuksen ensisijainen toiminta-alue on määritetty neljän maakunnan alueelle (Etelä-Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Keski-Suomi ja Pohjanmaa). Suurin osa koulutuksesta koskee liikunnanohjauksen perustutkintoa. 		
Koulutuskeskuksen eri toiminnot	Ammatillinen koulutus <ul style="list-style-type: none"> Liikunnanohjauksen perustutkinto (liikunta-neuvoja) Liikunnan ammattitutkinto Valmentajan ammattitutkinto (VAT) Valmentajan erikoisammattitutkinto (VEAT) Liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinto Hierojan ammattitutkinto (sisältää personal trainer -opinnot) Hierojan erikoisammattitutkinto Liikuntapaikka-alan ammattitutkinto Liikuntapaikka-alan erikoisammattitutkinto Liikuntapaikkamestarin erikoisammattitutkinto Johtamisen erikoisammattitutkinto Johtamisen ja yritysjohtamisen erikoisammattitutkinto (180osp) 	Vapaan sivistystyön koulutus <ul style="list-style-type: none"> Urheiluvalmennusleirit Valmentajakoulutusta eri tasoilla yhteistyössä lajiliittojen kanssa Valmennusseminaareja ja teemakoulutuksia Urheiluseuroille seurakoulutusta Kurssi- ja leiritoimintaa (rippikoulut, leirikoulut) lapsille ja nuorille 	Maksullinen palvelutoiminta <p>Esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> Tapahtumatoiminta Kokouspalvelut Työhyvinvointipalvelut Hyvinvointivalmennukset Loma- ja majoitustoiminta Ravintolapalvelut
Valmennuskeskustoiminta	<ul style="list-style-type: none"> Strategiset pääajit valtakunnallisen kumppanuuden tasolla ovat lentopallo, yleisurheilu, jääkiekko, telinevoimistelu, paini, keilailu, jousiammunta ja pesäpallo sekä vuonna 2020 mukaan liittynyt uinti. Lisäksi Kuortaneen alueellinen kumppanuuslaji on jalkapallo. Yhteistyötä tehdään myös seuraavien lajien kanssa: muodostelmaluistelu, muut voimistelulajit ja amerikkalainen jalkapallo. Toimintaympäristön muodostavat Kuortaneen Olympic Training Center ja Kuortaneen johtama Etelä-Pohjanmaan urheiluakatemia. Valmennuskeskuksen toiminnan osuus urheiluopiston kurssitoiminnasta oli vuonna 2020 noin 59 prosenttia. Valmennuskeskustoiminta on merkittävä osa Urheiluopiston toimintaa. Lisäksi Kuortaneella toimii Keihäänheiton valmennuskeskus ja Keilailun valmennus- ja koulutuskeskus. 		
TKI-toiminta	<ul style="list-style-type: none"> Kuortaneen Urheiluopisto ei toteuta omaa tutkimustoimintaa, mutta toimii yhteistyössä eri tahojen kanssa: esimerkiksi vuonna 2020 Kuortaneen Urheiluopisto aloitti koulutusyhteistyön Gadian kanssa. Kehittämistoimintaa tehdään myös kaupallisten yritysten kanssa, esimerkkinä tästä SprintAI:n digitaaliseen tekoälyyn pohjautuva urheiluvalmennustyökalu. 		

¹³ <https://www.kuortane.com/urheilu.html>

Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä, Kuortaneen Urheiluopisto (2021)

Opiskelijamäärä sukupuolen ja kielen mukaan	Miehet	Naiset	Tieto puuttuu	Yhteensä
Suomi	144	159	-	303
Ruotsi		1-4	-	1-4
Muut kielet	1-4		-	1-4
Yhteensä	147	162	-	309

Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet. Mukana kaikki suoritustyypit (koko tutkinto, tutkinnon osa/osia ja tutkinnon osaa pienempi kokonaisuus.) Tietolähde: Koski, Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu. Raportti haettu 3.5.2022

Lapin Urheiluopisto

Taulukko 6. Lapin Urheiluopisto

Yleiskuvaus	<ul style="list-style-type: none"> Santasport Lapin Urheiluopisto on vuonna 1972 perustettu Rovaniemellä sijaitseva valmennuskeskus, joka järjestää yhteistyössä lajiliittojen ja seurojen kanssa eri lajien harjoitusleirejä, päivittäisvalmennusta, tapahtumia ja valmentaja- ja ohjaajakoulutusta. Lapin Urheiluopiston omistaa Rovaniemen koulutuskuntayhtymä (REDU). Santasport Lapin Urheiluopisto toimii erityisesti talvilajien valtakunnallisena valmennuskeskuksena. Urheiluopisto vastaa REDUn järjestämisluvalla liikunta-, kulttuuri- ja kasvatusalojen toimialan ammatillisesta koulutuksesta sekä vapaan sivistystyön urheiluopisto- ja kesäyliopistotoiminnasta.
Henkilöstö	<ul style="list-style-type: none"> Santasport Lapin Urheiluopistossa oli vuonna 2021 yhteensä 56 työntekijää, joista 18 työskenteli Urheiluopiston ammatillisen koulutuksen parissa, 23 valmennuskeskuksessa, 2 Lapin kesäyliopistossa ja 13 Urheiluopiston johtamisen ja kehittämisen työtehtävissä. Santasportin osuus koko REDUn henkilöstöstä oli vuonna 2021 11 prosenttia.¹⁴
Talous	<ul style="list-style-type: none"> Lapin Urheiluopistolla oli vuonna 2021 noin 7,5 miljoonan euron liikevaihto, josta noin 3 miljoonaa muodostui valmennuskeskuksen toiminnasta ja miljoona valtionavustuksesta. Vuonna 2020 vapaan sivistystyön rahoitusta myönnettiin Lapin Urheiluopiston valmennuskeskukselle ja kesäyliopistolle yhteensä 0,9 miljoonaa euroa. Urheiluopiston tilikauden tulos vuonna 2020 oli 443 989 euroa alijäämäinen, mutta ammatillisen koulutuksen osalta se oli ylijäämäinen, sillä valtionrahoitusosuus kasvoi. Lisäksi valmennuskeskuksen palvelutoiminta tuotti alijäämäisen tuloksen, mikä johtui erityisesti valmennuskeskuksen toiminnan ja vapaan sivistystyön supistumisesta sekä kurssimaksujen tuoton alenemisesta koronapandemian myötä.¹⁵
Strategiset painopisteet	<ul style="list-style-type: none"> Lapin Urheiluopiston strategiseen lajivalikoimaan kuuluvat seuraavat lajit: alppilajit, ampumahiihto, jalkapallo, jääkiekko, lentopallo, maastohiihto, mäkihyppy ja yhdistetty, painonnosto, suunnistus, taitoluistelu, uinti, voimistelu ja yleisurheilu. Santasportin tavoitteena on lisätä kansalaisten fyysistä aktiivisuutta kaikissa ikä- ja väestöryhmissä, tukea liikuntapaikkarakentamista ja liikuntaolosuhteita sekä tasa-arvoistaa liikunnan kansalaistoimintaa. Lisäksi huippu-urheilun tukemista halutaan lisätä erityisesti uran alkuvaiheessa.
Koulutustoiminta	<ul style="list-style-type: none"> Lapin Urheiluopiston ammatillisen koulutuksen järjestäjä on Rovaniemen koulutuskuntayhtymä (REDU). REDUn vapaan sivistystyön koulutuksesta vastaa Santasport yhdessä Lapin kesäyliopiston kanssa.

¹⁴ Rovaniemen koulutuskuntayhtymä. Henkilöstöraportti vuodelta 2021.

¹⁵ Rovaniemen koulutuskuntayhtymä -konserni. Toimintakertomus ja tilinpäätös 2020.

Koulutuskeskuksen eri toiminnot	Ammatillinen koulutus	Vapaa sivistystyön koulutus	Maksullinen palvelutoiminta
	<ul style="list-style-type: none"> Liikunnanohjauksen perustutkinto Tanssialan perustutkinto Kasvatus- ja ohjausalan perustutkinto Liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinto Hieronnan ammattitutkinto Hieronnan erikoisammattitutkinto Liikuntapaikka-alan ammattitutkinto Valmennuksen erikoisammattitutkinto 	<ul style="list-style-type: none"> Nuorten urheiluleiritystoimintaa, jonka painopistelajeja ovat jääkiekko, lentopallo ja lumilajit 	<p>Esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> Maksulliset koulutukset, kuten ravintovalmentaja ja matkailualan turvallisuuspassin kurssinjohtajaoikeudet Majoituspalvelut Kokouspalvelut Ravintolapalvelut Yrityksille suunnatut liikunta- ja työhyvinvointipalvelut Vapaa-aika- ja hyvinvointipalvelut
Valmennuskeskustoiminta	<ul style="list-style-type: none"> Santasportin alaisuudessa toimii Lapin urheiluakatemia, joka on Rovaniemellä toimiva oppilaitosten ja yhteistyötahojen verkosto. Lapin urheiluakatemia on yksi Suomen Olympiakomitean huippu-urheiluakatemioista. Urheiluakatemian keskeisin tehtävä on nuorten urheilijoiden harjoittelun ja opiskelun kokonaisvaltainen tukeminen sekä siihen liittyvän valmennus- ja asiantuntijaosaamisen tarjoaminen. Valmennuspalveluihin kuuluvat ravitsemusvalmennus, psykkinen valmennus, taito- ja ominaisuusvalmennus ja erilaiset suoritusten analysointi- ja konsultointipalvelut. Lapin urheiluakatemiaan on mahdollisuus hakeutua perusasteen, toisen asteen ja korkea-asteen koulutusten ja varusmiespalveluksen kautta. 		
TKI-toiminta	<ul style="list-style-type: none"> Kehittämishankkeet ovat osa Urheiluopiston koulutustoimintaa kytkeytyvää tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa. Lapin Urheiluopistossa ei ole varsinaista tutkimustoimintaa, mutta opistossa tarjotaan olosuhteita tutkimustoiminnalle sekä testaus- ja oppimisympäristöjä erilaisille hankkeille. Lapin Urheiluopisto on mukana muun muassa seuraavissa hankkeissa: Skills4Life-yhteistyö Lapin ammattikorkeakoulun kanssa, SportBusinessLapland sekä seuratoiminnan hyvinvointia, e-urheilua ja uimaopetusta kehittävä hankkeet. 		

Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä, Lapin Urheiluopisto (2021)

Opiskelijamäärä vuonna 2021	Miehet	Naiset	Tieto puuttuu	Yhteensä
Suomi	177	219	1-4	396
Ruotsi	1-4	1-4	-	1-4
Muut kielet	6	1-4	1-4	9
Yhteensä	183	219	1-4	405

Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet. Mukana kaikki suoritustyyppit (koko tutkinto, tutkinnon osa/osia ja tutkinnon osaa pienempi kokonaisuus.) Tietolähde: Koski. Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu. Raportti haettu 3.5.2022

Taulukko 7. Liikuntakeskus Pajulahti

Yleiskuvaus	<ul style="list-style-type: none"> Liikuntakeskus Pajulahti perustettiin vuonna 1929, jolloin Työväen Urheiluliiton liitotoimikunta antoi valtuudet ostaa kiinteistön liiton naistoimikunnalle voimistelu- ja urheilukotia varten. Liikunnallinen ammatillinen koulutus aloitettiin vuonna 1951. Urheiluopisto yhtiöitettiin vuonna 1996, ja tällöin toimintansa aloitti Valtakunnallinen valmennus- ja liikuntakeskus Oy. Pajulahti on Suomen ainoa Olympia- ja Paralympiakomitean virallinen valmennuskeskus.
Henkilöstö	<ul style="list-style-type: none"> Vuoden 2021 lopussa Pajulahden henkilöstömäärä oli yhteensä 88 henkilöä, joista vakituisessa kokoaikaisessa työsuhteessa työskenteli 69 henkilöä, vakituisessa osa-aikaisessa työsuhteessa 11 henkilöä ja määräaikaisessa kokoaikaisessa työsuhteessa 8 henkilöä. Vuoden 2021 henkilöstöstä naisia oli 50 (57 %) ja miehiä 38 (43 %). Vakinaisessa työsuhteessa naisia oli 49 (60 %) ja miehiä 32 (40 %). Määräaikaisessa työsuhteessa olevia naisia oli 2 (29 %) ja miehiä 5 (71 %).
Talous	<ul style="list-style-type: none"> Valtakunnallisen valmennus- ja liikuntakeskus Oy:n konsernin emoyhtiön arvonlisäverollinen liiketoiminta on siirretty liiketoimintasiirtona Pajulahden Palvelut Oy:lle syksyllä 2002, jotta on saatu selkiytettyä konsernin verokäsittelyä ja eriteltyä oppilaitostehtävät ja -toiminnot selkeästi oppilaitoksen ylläpitäjäyhtiön Valtakunnallisen valmennus- ja liikuntakeskus Oy:n toiminnoiksi. Valtakunnallisen valmennus- ja liikuntakeskus Oy:n konsernin tilikauden 2020 tuotot olivat yhteensä 10,4 milj. euroa ja liikevoitto oli 0,87 milj. euroa. Konsernin tilikauden tulos oli 0,59 milj. euroa ja konsernin taseen loppusumma 26,5 milj. euroa. Konsernin omavaraisuusaste oli 45,8 prosenttia. Valtakunnallisen valmennus- ja liikuntakeskus Oy:n liikevaihto tilikaudella 2020 oli 2,6 milj. euroa. Liiketoiminnan muut tuotot olivat 6,5 milj. euroa, josta noin 5 milj. euroa muodostui opetus- ja kulttuuriministeriön maksamista valtionosuuksista ammatilliseen koulutukseen ja vapaan sivistystyön opetukseen. Muu osa liiketoiminnan muista tuotoista syntyvät erilaisista hankerahoituksista ja muusta liiketoiminnasta. Vuosi 2020 oli vallitsevasta koronatilanteesta johtuen poikkeuksellisen haastava, jolloin varsinaisen liikevaihdon osuus jäi tavanomaista alhaisemmaksi. Pajulahden Palvelut Oy:n tehtävänä on vastata yleishyödyllisen Valtakunnallisen valmennus- ja liikuntakeskus Oy:n konsernin verollisesta liiketoiminnasta. Pajulahden Palveluiden asiakkaina ovat erilaiset yritykset, yhteisöt, lomailijat ja perheet sekä konsernin emoyhtiön asiakkaat, jotka majoitetaan Pajulahden Palvelut Oy:n omistamiin hotelleihin. Pajulahden Palvelut Oy:n liikevaihto tilikaudella 2020 oli reilut 2,6 milj. euroa, ja tilikauden tulos oli -0,48 milj. euroa.
Strategiset painopisteet	<ul style="list-style-type: none"> Vuosien 2021–2023 strategiassa Pajulahden strategisiksi painopisteiksi on nimetty 1. Olosuhteiden ja asiakaspalvelun laadullinen ja digitaalinen kehittäminen, 2. Tapahtuma- ja kehityskeskuksen vakiintunut ja organisoitunut toiminta, 3. Uudistunut liiketoiminta (vapaa-aika ja yritys) ja majoitusrakennus Kultapaju ja 4. Henkilöstön osaamisen kehittäminen. Pajulahden strategian ydintavoitteena on lasten ja nuorten valmennus-toiminnan kehittäminen. Pajulahti toimii usean lajin maajoukkueen valmennuskeskuksena. Useassa lajissa valmennuksesta vastaavat Pajulahteen sijoitetut huippuammattivalmentajat muun muassa judossa, tenniksessä, yleisurheilussa, painissa ja vammaisurheilussa.
Koulutustoiminta	<ul style="list-style-type: none"> Ammatillisen ja vapaan sivistystyön koulutusten lisäksi Pajulahdessa tarjotaan mahdollisuus korkeakouluopintoihin Pajulahden Averett-yhteistyökoulutuksen muodossa. Korkeakouluopinnot toteutetaan Suomessa ja Yhdysvalloissa, ja koulutuksen tavoitteena on Bachelor's degree (Averett University – Bachelor's degree).

Koulutuskeskuksen eri toiminnot	Ammatillinen koulutus	Vapaan sivistystyön koulutus	Maksullinen palveluointi
Valmennuskeskustoiminta	<ul style="list-style-type: none"> • Liikunnanohjauksen perustutkinto 180osp • Liikunnanohjauksen perustutkinto – e-urheilu-linja • Liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinto, liikunnan osaamisala ja valmennuksen osaamisala • Valmentajan erikoisammattitutkinto VEAT 	<ul style="list-style-type: none"> • Koulutuskokeilu 1—5 päivää. • Hierojakurssi 10 kk • Kurssi- ja leiritoimintaa, kuten lajileirejä, kilpailuita, tapahtumia, yläkoululeiritystä ja teemaleirejä 	<p>Esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tapahtumat • Vapaa-ajan palveluointi, kuten seikkailupuisto • Kurssitoiminta • Työhyvinvointipalvelut • Majoituspalvelut • Kokouspalvelut • Ravintolapalvelut • Averett University – Bachelor's degree - koulutus
TKI-toiminta	<p><u>Sport Empowers Disabled Youth (SEDY) part 2:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vammaisten ja tukea tarvitsevien lasten ja nuorten liikuntatarjontaan liittyviin haasteisiin etsitään inklusiivisia ratkaisuja kansainvälisen Sport Empowers Disabled Youth -projektin jatkohankkeella. Suomesta SEDY2-hankkeessa mukana ovat Suomen Paralympiakomitea ja Liikuntakeskus Pajulahti. Kolmivuotinen (2020–2022) hanke on alankomaalaisen InHolland-ammattikorkeakoulun koordinoima. Alankomaiden ja Suomen lisäksi mukana ovat Portugali, Liettua ja Itävalta. <p><u>Soveltavan liikunnan verkkokoulutuksen kehittäminen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Liikuntakeskus Pajulahti ja Suomen Paralympiakomitea ovat kehittäneet Soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun verkkokoulutuksen Pajulahden Moodle-oppimisolustalle. Verkkokoulutusta on kehitetty vaiheittain vuosien 2019—2021 aikana opetus- ja kulttuuriministeriön tukemana. <p><u>Erasmus+-hanke: Ammatillisen koulutuksen kansainvälisyyden edistäminen 2018—2019 ja 2019—2020</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Erasmus+-ohjelmalla tuetaan ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden ja henkilöstön ulkomaanjaksoja ja kansainvälisiä yhteistyöhankkeita. Ohjelman tavoitteena on tarjota monipuolisia mahdollisuuksia opiskeluun ja työskentelyyn ulkomailta tasavertaisesti kaikille. <p><u>Juupeda 3 -hanke: JotainUuttaUrheiluopistoPEDAgogiikassa – Urheiluopistoverkoston yhteishanke ammatillisen koulutuksen laadun kehittämiseksi 2019—2021</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Pajulahti on aktiivisesti mukana Urheiluopistoverkoston hanketyössä ja kehittämisessä. 		

Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä, Liikuntakeskus Pajulahti (2021)

Opiskelijamäärä sukupuolen ja kielen mukaan	Miehet	Naiset	Tieto puuttuu	Yhteensä
Suomi	153	108	-	261
Ruotsi	1-4	1-4	-	1-4
Muut kielet	9	1-4	1-4	12
Yhteensä	162	114	1-4	276

Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet. Mukana kaikki suoritustyypit (koko tutkinto, tutkinnon osa/osia ja tutkinnon osaa pienempi kokonaisuus.) Tietolähde: Koski. Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu. Raportti haettu 3.5.2022

Solvallan Urheiluopisto / Norrvalla Idrottsinstitut

Taulukko 8. Solvallan Urheiluopisto / Norrvalla Idrottsinstitut

Yleiskuvaus	<ul style="list-style-type: none"> Solvallan Urheiluopisto sijaitsee Espoossa Nuuksion kansallispuiston kupeessa ja Norrvalla Idrottsinstitut Vöyrin kunnassa Länsi-Suomessa. Solvallan Urheiluopisto on valtakunnallinen ja Norrvalla Idrottsinstitut alueellinen urheiluopisto. Norrvalla ja Solvalla ovat Suomen ainoat liikunnan koulutuskeskukset, jotka tarjoavat ruotsinkielistä terveys-, urheil- ja hyvinvointialan peruskoulutusta ja kurssitoimintaa. Norrvallan liikuntaopisto ja Solvallan Urheiluopisto siirtyivät osaksi Folkhälsan Utbildning (FHU) -toimintaa 31.12.2010, kun yhtiö sai koulutusluvan Espoon Solvallan Urheiluopistolle, Norrvallan liikuntaopistolle ja Norrvallan Kansanopistolle. FHU:n kattojärjestönä toimii Folkhälsan. Aiemmin Solvallan Urheiluopistoa ylläpiti Solvalla Utbildning Ab ja Norrvallan liikuntaopistoa ja Norrvallan kansanopistoa puolestaan Folkhälsan Botnia Ab (FHU).
Henkilöstö	<ul style="list-style-type: none"> FHU:n organisaatiossa on yhteensä 60 työntekijää, joista noin 40 työskentelee Norrvallassa ja loput Solvallassa (lukumäärät riippuvat laskentatavasta). Koulutuspäällikkö, valmennuspäällikkö ja osa opettajista ovat molempien keskusten yhteistä henkilöstöä.
Talous	<ul style="list-style-type: none"> Norrvallan ja Solvallan valtionavustusten rahoituspohja on erilainen, sillä Norrvallan rahoitusperusteena ovat koulutuspäivät ja Solvallan perusteena opiskelijavuorokaudet. Noin puolet yhtiön rahoituksesta muodostuu vapaan sivistystyön ja maksullisen palvelutoiminnan osuudesta ja noin puolet ammatillisesta koulutuksesta. Solvallan ja Norrvallan omistavan FHU:n liikevaihto oli vuonna 2020 4,95 miljoonaa euroa. Myynti on kasvanut viime vuosina, mikä johtuu yhtiön uusista liiketoiminnoista, ravintolatoiminnasta ja maksullisista asiakastoiminnoista Solvallassa ja Norrvallassa, kun tytäryhtiö Folkhälsan Sport Ab sulautui yhtiöön alkuvuodesta 2020. Norrvallan osalta maksullinen toiminta kattaa tällä hetkellä noin 25 prosenttia toiminnasta. Koronapandemian seuraukset ovat vaikuttaneet yhtiön tuloihin ja myyntiin, sillä rajoitukset ovat estäneet toiminnan tavanomaista järjestämistä. Viime vuosina etenkin myyntipuoli on kärsinyt, vaikka vapaan sivistystyön osuus on pysynyt entisellään.¹⁶
Strategiset painopisteet	<ul style="list-style-type: none"> Kattojärjestö Folkhälsanin strategia näkyy Norrvallan ja Solvallan toiminnassa. Toiminnan painotus on kansanterveyden edistämässä, ennaltaehkäisevässä työssä, henkisessä harjoittelussa ja harjoitusprosessien henkilökohtaisessa kehittämisessä. Folkhälsanin vuoden 2025 strategiassa linjattiin toimintaa ohjaaviksi arvoiksi osaaminen, sitoutuminen ja huolenpito. Solvallassa toiminnan erityisenä painopisteenä on luontoliikunta, joka on vahvasti mukana urheiluopiston toiminnassa.¹⁷

¹⁶ Folkhälsan Utbildning AB. Bokslut 2020.

¹⁷ Folkhälsan. Busyslide Strategi 2025.

Koulutustoiminta	<ul style="list-style-type: none"> • Ammatillista koulutusta järjestetään kahdessa yksikössä, Norrvallan kansanopistossa ja liikuntaopisto Vöyrillä sekä Solvallan Urheiluopistossa Espoossa. Syksyllä 2020 suunniteltiin Solvallalle ja Norrvallalle yhteinen urheilun perustutkinnon opintosuunnitelma. • Solvallan Urheiluopisto tarjoaa koulutustarjonnan lisäksi useita aktiviteetteja, monipuolista ohjattua liikuntaa, palveluita terveyden edistämiseksi, kunto- ja terveystuotteita, harjoitusohjelmia ja TYKY-palveluita. • Urheiluopistossa järjestetään myös leirejä ja leirikouluja, mitkä muodostavat suuren osan vapaasta sivistystyöstä. Norrvallassa toiminta painottuu treenimahdollisuuksia tarjoavaan kurssi- ja leirikeskukseen ja kansanopistoon. Lisäksi Norrvallassa järjestetään tapahtumia, hotelli- ja ravintolatoimintaa, virkistystoimintaa ja lapsille ja nuorille suunnattuja treenileirejä. 		
Koulutuskeskuksen eri toiminnot	Ammatillinen koulutus <ul style="list-style-type: none"> • Liikunnanohjauksen perustutkinto • Hieronnan ammattitutkinto • Hieronnan erikoisammattitutkinto • Liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinto • Valmennuksen erikoisammattitutkinto 	Vapaan sivistystyön koulutus <ul style="list-style-type: none"> • Liikuntaneuvojan koulutus (Norrvalla) • Personal Trainer -koulutukset (Solvalla) • Europe Active EA:n eurooppalainen standardi • Suomen Kunto- ja Terveystuotteen yhdistys (SKY) • Auktorisoitu Personal Trainer (APT) • Ravitsemusneuvojan koulutus • Leirit ja leirikoulut 	Maksullinen palvelutoiminta <p>Esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Matkaopaskoulutus Nordic Travel Arena (Norrvalla) • Mindfulness-koulutukset (Norrvalla ja Solvalla) • Tapahtumat, hotelli- ja ravintolatoiminta, virkistystoiminta, TYKY-palvelut
Valmennuskeskustoiminta	<ul style="list-style-type: none"> • Solvalla toimii Nyrkkeilyliiton ja Suomen Käsipalloliiton virallisena valmennuskeskustena. Norrvallassa ei ole virallista valmennuskeskustoimintaa, mutta opisto tekee yhteistyötä eri ruotsinkielisten lajiliittojen kanssa ja tarjoaa etenkin lapsille ja nuorille suunnattua leiritoimintaa. • Solvalla ja Norrvallan tiloja hyödyntävät muun muassa Finlands Svenska Idrott (FSI) r.f./ry:n eri lajiliitot, Nyrkkeilyliitto ja muut yksittäiset urheilijat ja joukkueet. Solvalla tarjoaa valmennuskeskustoimintaa leirityksen yhteydessä erityisesti yläasteikäisille. 		
TKI-toiminta	<ul style="list-style-type: none"> • Norrvallan liikuntaopistolla ja Solvalla Urheiluopistolla ei ole virallista TKI-toimintaa, mutta ne ovat aktiivisesti mukana katto-organisaatio Folkhälsanin toiminnassa. Folkhälsanin tutkimuskeskus on jaettu kahteen ohjelmaan: geneettiseen tutkimukseen ja kansanterveystutkimukseen. Lisäksi Folkhälsan on mukana muun muassa seuraavissa tutkimus- ja kehittämishankkeissa: Fin-HIT-Terveys nuoruudessa -seurantatutkimus, Työn laatu 2022, Juupeda 3, SosPeVa ja Stig in 2. 		

Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä, Solvalla Idrottsinstitut (2021)

Opiskelijamäärä vuonna 2021	Miehet	Naiset	Tieto puuttuu	Yhteensä
Suomi	9	6	-	15
Ruotsi	42	48	1-4	93
Muut kielet	1-4	1-4	-	6
Yhteensä	54	57	1-4	114

Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet. Mukana kaikki suoritustyypit (koko tutkinto, tutkinnon osa/osia ja tutkinnon osaa pienempi kokonaisuus.) Tietolähde: Koski. Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu. Raportti haettu 3.5.2022

Taulukko 9. Suomen Urheiluopisto Vierumäki

<p>Yleiskuvaus</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Suomen Urheiluopisto Vierumäki perustettiin vuonna 1927, ja ennen Vierumäkeä sen toimintaa toteutettiin Pälkäneellä vuosina 1927—1928 ja Kiviniemessä Karjalan kannaksella vuosina 1929—1932. Sotien jälkeen opisto laajeni ja liikunnanohjauskoulutus aloitettiin. Urheiluopistoyhtiö oli 1990-luvulle asti Suomen Valtakunnallisen Urheiluliiton (SVUL) omistuksessa. • Nykyisin Urheiluopiston toimintaa ylläpitää Suomen Urheiluopiston Kannatusosakeyhtiö. Se toimii emoyhtiönä konsernissa, jonka tytäryhtiöitä ovat Kiinteistö Oy Jytinä ja Kiinteistö Oy Leipuri. Opiston ydintoimintaa ovat liikunta-alan koulutus, terveysliikunta ja urheilu. • Vierumäki on Suomen suurin liikunta-alan kampus. Suomen Urheiluopisto järjestää Vierumäellä liikunta-alan ammatillista koulutusta ja vapaan sivistystyön koulutusta. • Samalla kampuksella toimii Haaga-Helia-ammattikorkeakoulu, joka järjestää liikunnan ammattikorkeakoulututkintoon ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta tiiviissä yhteistyössä Suomen Urheiluopiston kanssa. 		
<p>Henkilöstö</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vuonna 2020 yhtiöiden yhteenlaskettu henkilökunnan työpanos henkilötyövuosina vastasi noin 104 henkilötyövuotta, kun mukaan lasketaan vakituiset ja kausiluonteiset työsuhteet. Tähän ei ole laskettu mukaan usein lyhyissä pätkissä tehtyjä työtunteja tai itsenäisiltä yrittäjiltä (mm. luennoitsijoilta ja valmentajilta) ostettuja töitä. • Vuonna 2021 Suomen Urheiluopistossa työskenteli 24 naista ja 25 miestä. Keskimääräinen työsuhteen kesto vakituisten ja kausityöntekijöiden osalta on noin 5 vuotta. 		
<p>Talous</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vuonna 2021 Suomen Urheiluopiston kannatusosakeyhtiön liikevaihto oli 12,9 miljoonaa, liiketoiminnan muut tuotot 1,6 miljoonaa ja liikevoitto 1,0 miljoonaa. Kasvua emoyhtiössä edelliseen vuoteen verrattuna oli 3,5 prosenttia. Tilikauden kulut emoyhtiössä nousivat 5,8 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Koulutuksen liikevaihto ilman erillishankkeita oli yhteensä 4,65 miljoonaa, josta valtionosuus oli 3,96 miljoonaa, palvelumyynti 104 000 euroa ja kurssimaksut 522 000 euroa. 		
<p>Strategiset painopisteet</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vuosien 2021—2025 strategiassa Vierumäen strategisiksi painopisteiksi on linjattu 1. koulutus, 2. huippu-urheilu ja 3. liikuntapalvelut. Strategiset painopistelajit ovat jääkiekko, taitoluistelu, voimistelu ja cheerleading. Muita painopistelajeja ovat voimistelu, tennis, jalkapallo, futsal ja salibandy. • Suomen Urheiluopiston keskeisimpiä yhteistyökumppaneita ovat suomalaiset lajiliitot ja kansainväliset yhteistyökumppanit. 		
<p>Koulutustoiminta</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ammatillisen ja vapaan sivistystyön koulutusten lisäksi Haaga-Helia-ammattikorkeakoulun Vierumäen kampus järjestää liikunta-alan AMK- ja YAMK-tutkintoja sekä avoimen ammattikorkeakoulun opintoja. • Vierumäellä tarjotaan mahdollisuus ammattiin suuntaavaan koulutukseen, liikunnanohjauksen peruskurssiin (LOP). Koulutuksen laajuus on 30 osaamispistettä. Vapaan sivistystyön toimintana Suomen Urheiluopisto järjestää vapaa-ajan liikuntakursseja, leirejä ja turnauksia kaiken ikäisille yhdessä urheiluseurojen ja lajiliittojen kanssa. 		
<p>Koulutuskeskuksen eri toiminnot</p>	<p>Ammatillinen koulutus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liikunnanohjauksen perustutkinto • Liikunnan ammattitutkinto • Liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinto • Liikuntapaikka-alan ammattitutkinto • Valmentajan ammattitutkinto • Liikuntapaikka-alan erikoisammattitutkinto • Valmennuksen erikoisammattitutkinto • Liikuntapaikkamestarin erikoisammattitutkinto 	<p>Vapaan sivistystyön koulutus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kurssitoiminta • Painopistelajien kouluttaminen, seuraleirit • Yläkoululeiritys ja -toiminta • Tasokoulutukset • Hierojakoulutus 	<p>Maksullinen palvelutoiminta</p> <p>Esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tapahtumat • Leiritykset • Yritysten ja ryhmien aktiviteetit ja majoittaminen • Luontoaktiviteetit

Valmennuskeskustoiminta	<ul style="list-style-type: none"> Suomen Urheiluopisto Vierumäki on Suomen Olympiakomitean virallinen harjoitus- ja valmennuskeskus. Urheilua ja valmennusta kehitetään yhteistyössä lajiliittojen kanssa. Valmentajia koulutetaan valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen tasoilla I-III sekä ammatillisen aikuiskoulutuksena. Suomen Urheiluopisto tarjoaa painopistelajiensa urheilijoille kaksoisuratkaisuja Vierumäelle ja laajemmin Päijät-Hämeeseen osana alueellista urheiluakatemiaverkostoa.
TKI-toiminta	<ul style="list-style-type: none"> TKI-toimintaa toteutetaan yhteistyössä useiden Vierumäellä toimivien kumppaneiden kanssa. Vierumäen perustehtävä on tuottaa ja kehittää koulutuksen, liikunnan ja huippu-urheilun kansainvälisen tason ydinpalveluita, ja niinpä kehittämistoiminnassa panostetaan otollisten olosuhteiden kehittämiseen.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä, Suomen Urheiluopisto Vierumäki (2021)

Opiskelijamäärä vuonna 2021	Miehet	Naiset	Tieto puuttuu	Yhteensä
Suomi	279	297	-	576
Ruotsi	6	12	-	18
Muut kielet	18	9	-	24
Yhteensä	303	318	-	621

Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet. Mukana kaikki suoritustyyppit (koko tutkinto, tutkinnon osa/osia ja tutkinnon osaa pienempi kokonaisuus.) Tietolähde: Koski, Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu. Raportti haettu 3.5.2022

Tanhuvaaran Urheiluopisto

Taulukko 10. Tanhuvaaran Urheiluopisto

Yleiskuvaus	<ul style="list-style-type: none"> Tanhuvaaran Urheiluopisto aloitti toimintansa vuonna 1919. Toiminta painottui 1920- ja 1930-luvuilla ohjaaja-, voimistelu-, rytmikka- ja kansantanssikurssien sekä lasten leikkikenttätoiminnan järjestämiseen. Sodan jälkeen toiminta käynnistettiin uudelleen vuonna 1950, ja vuonna 1972 Tanhuvaaran Liikuntaopistosta tuli Kouluhallituksen alainen Urheiluopisto. Nykyisin Tanhuvaara on Itä-Suomen johtava harjoituskeskus Savonlinnassa, ja sen erityistehtävänä on senioriliikuntaan panostaminen. Tanhuvaaran Urheiluopistoa hallinnoi Tanhuvaaran Säätiö.
Henkilöstö	<ul style="list-style-type: none"> Tanhuvaarassa on yhteensä 45 työntekijää.
Talous	<ul style="list-style-type: none"> Ammatillinen koulutus ja vapaan sivistystyön toiminta muodostavat noin 40 prosenttia kokonaisvuosibudjetista. Vuonna 2018 toiminnan kulut olivat noin 4,8 miljoonaa euroa ja vuonna 2021 noin 4,2 miljoonaa euroa. Eroa selittää osaltaan koronapandemia. Tilikauden tulos vuodelta 2021 oli ylijäämäinen. Vuosien 2018—2020 tilikausien tulokset ovat olleet alijäämäisiä. Ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön valtionavusteinen rahoitus on toiminnalle tärkeää, sillä resurssit ovat olleet opetustoiminnassa tiukoilla. Muu rahoitus muodostuu maksullisesta palvelutoiminnasta.
Strategiset painopisteet	<ul style="list-style-type: none"> Tanhuvaaran painopistelajit ovat ampumaurheilu, cheerleading, hiihto, jalkapallo, jääkiekko, lentopallo, pesäpallo, salibandy, soutu, taitoluistelu, kilpatanssi, suunnistus, uinti, voimistelu ja yleisurheilu.¹⁸ Tanhuvaaran pedagogisen strategian kulmakivinä ovat opiskelijakeskeisyys, opetuksen uudistumiskyky ja tuloksellisuus.¹⁹ Tanhuvaaran ensisijainen tehtävä on toimia liikunnan koulutuskeskuksena, mutta oheispalveluiden, kuten ravintoloiden, saunojen ja majoituksen, kehittyminen on vienyt keskuksen toimintaa aiempaa lähemmäs vapaa-ajan matkailukeskusta.²⁰ Urheiluopiston erityistehtävänä on kehittää senioriliikuntaa. Erityisesti vapaan sivistystyön toiminnassa tarjotaan aktiviteetteja ikääntyneille. Tällaisille aktiviteeteille on Itä-Suomen alueella paljon kysyntää.

¹⁸ <https://tanhuvaara.fi/urheilu/lajit/>

¹⁹ <https://tanhuvaara.fi/opiskelu/tutkinnot/>

²⁰ <https://tanhuvaara.fi/info/tanhuvaaran-Urheiluopisto/>

Koulutuskeskuksen eri toiminnot	Ammatillinen koulutus	Vapaan sivistystyön koulutus	Maksullinen palvelutoiminta
	<ul style="list-style-type: none"> Liikunnanohjauksen perustutkinto (LPT) Liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinto (LAT) Liikunnan ammattitutkinto Valmentajan ammattitutkinto 	<ul style="list-style-type: none"> Tanhuvaara OUTDOORS – luontoliikuntaohjaukoulutus (30 op) Ryhmäliikunnanohjauksen koulutus Liikuntayrittäjän koulutus Personal Trainer -koulutus Tulevaisuudessa erityisesti ikääntyvät ja seniorit 	Esimerkiksi: <ul style="list-style-type: none"> Leiritoiminta Työhyvinvointipalvelut Kokouspalvelut Kurssitoiminta Majoituspalvelut Lomapalvelut (kuten aktiivilomat ja kurssit) Ravintolapalvelut
Valmennuskeskustoiminta	<ul style="list-style-type: none"> Tanhuvaarassa tarjotaan erityisesti opiston painopistelajeille mittavia valmennuskeskuksen testauspalveluja ja laitteistoja sekä asiantuntijaluentoja ominaisuusharjoittelusta.²¹ Kilpaurheilun osalta Tanhuvaarassa on keskitytty yleisurheiluun, jääurheiluun ja ammuntaan. Tanhuvaara toimii yhtenä yleisurheilun alueellisena harjoituskeskuksena, ja erityisesti heittolajeissa Tanhuvaarasta löytyy valmennuksen huippuosaamista. 		
TKI-toiminta	<ul style="list-style-type: none"> Tanhuvaaran Urheiluopistolla ei ole varsinaista TKI-toimintaa, mutta keskus on mukana muutamissa kehittämishankkeissa. Tanhuvaarassa alkaa vuoden 2022 aikana Löytöretki yrittäjien hyvinvoinnin ja kasvun polulle -hyvinvointihanke, jonka rahoittajana toimii Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus Euroopan sosiaalirahastosta.²² Tanhuvaaralle on myönnetty vuosille 2021–2023 kaksi e-urheilun kehittämishanketta, joiden päätoteuttajana toimii Tanhuvaaran Urheiluopisto ja rahoittajina Etelä-Savon maakuntaliitto Euroopan aluekehitysrahastosta ja Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus Euroopan sosiaalirahastosta. Tanhuvaaran Urheiluopisto on myös mukana Savonlinnan kaupungin kehittämishankkeessa MiunHarrastus, jossa kehitetään valtakunnallisesti Suomen harrastamisen mallia.²³ 		

Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä, Tanhuvaaran Urheiluopisto (2021)

Opiskelijamäärä vuonna 2021	Miehet	Naiset	Tieto puuttuu	Yhteensä
Suomi	84	87	-	171
Ruotsi	-	-	-	-
Muut kielet	1-4	-	1-4	1-4
Yhteensä	87	87	1-4	174

Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet. Mukana kaikki suoritustyypit (koko tutkinto, tutkinnon osa/osia ja tutkinnon osaa pienempi kokonaisuus.) Tietolähde: Koski, Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu. Raportti haettu 3.5.2022

Urheiluopisto Kisakeskus

Taulukko 11. Urheiluopisto Kisakeskus

Yleiskuvaus	<ul style="list-style-type: none"> Kisakeskuksen toiminta käynnistyi vuonna 1958 nuorisovalioikunnan nuortenehjaajakurssilla sekä nyrkkeilyn ja suunnistuksen poikaleirillä. Vuonna 1990 opisto itsenäistyi omaksi säätiökseen. Ennen tätä opiston omisti Työväen Urheiluliitto. Nykyisin Urheiluopisto Kisakeskus toimii Raaseporissa yhtenä liikunnan valtakunnallista koulutuskeskuksista, ja sen omistaa Kisakeskussäätiö.
Henkilöstö	<ul style="list-style-type: none"> TUL:n Kisakeskussäätiön (1.2.2020 lähtien Kisakeskussäätiö sr.) palkkalistoilla oli toimintavuoden 2020 päättyessä yhteensä 12 vakituista työntekijää, joista kaksi henkilöä irtisanomisajalla 1.8.2020–28.2.2021 (6 kk) välisen ajan.

²¹ <https://tanhuvaara.fi/urheilu/urheilijatestaus/>

²² <https://tanhuvaara.fi/tanhuvaarassa-alkaa-ryittajien-hyvinvointihanke/>

²³ <https://tanhuvaara.fi/tanhuvaara-on-mukana-savonlinnan-kaupungin-miunharrastus-hankkeessa/>

Talous	<ul style="list-style-type: none"> Vuonna 2020 varsinaisen toiminnan tuotot olivat yhteensä reilut 1,2 milj. euroa, joka on noin 21 prosenttia vähemmän kuin edellisenä vuonna. Valtionapu ammatillinen koulutus mukaan lukien oli 620 000 euroa, joka oli 50 865 euroa edellistä vuotta vähemmän. Opiston taloudellinen tulos oli poistojen jälkeen 74 282,54 euroa ylijäämäinen. 		
Strategiset painopisteet	<ul style="list-style-type: none"> Kisakeskuksen toiminta-ajatuksen kolme kulmakiveä ovat 1. Ihmisläheisyys, 2. Kestävä kehitys ja 3. Kokonaisvaltainen hyvinvointi. Vuoteen 2026 ulottuvan strategian lajivalintoja ovat cheerleading, koripallo, voimistelu, tanssi, lentopallo, jousiammunta, parkour, uinti (avovesi- ja talviuinti), frisbeegolf, melonta, mamamet, käsipallo, futsal, budolajit, paralajit, luontoliikunta ja retkeily, eläkeikäisten kunto-liikunta, tankofutis, polkujuoksu ja suunnistus. 		
Koulutuskeskuksen eri toiminnot	Ammatillinen koulutus	Vapaan sivistystyön koulutus	Maksullinen palvelutoiminta
	<ul style="list-style-type: none"> Liikunnan ammattitutkinto Valmentajan ammattitutkinto Liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinto 	<ul style="list-style-type: none"> Kurssitoimintaa, kuten liikunta-alan vertaisohjaajakoulutus maahanmuuttaneille Seuratoiminta 	<p>Esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> Aktiviteetteja, välinevuokrausta ja ohjauspalveluita Majoituspalvelut Ravintolapalvelut Saunatilojen vuokraus
Valmennuskeskustoiminta	<ul style="list-style-type: none"> Kisakeskuksella järjestetään esimerkiksi cheerleadingseurojen Golden Spiritin leirejä sekä koripallo-organisaatio Bidy Basketin ja Team Para-Archeryn valmennus- ja viimeistelyleirejä. Lisäksi seuraavien lajien urheilijat harjoittelevat Kisakeskuksen tiloissa: lentopallo, frisbeegolf, käsipallo, yleisurheilu, pickleball, futsal, sulkapallo, tanssi, rytmisen voimistelu, joukkuevoimistelu, nyrkkeily, paini, judo, ja karate. Muita lajeja ovat jousiammunta, suunnistus jalkapallo, salibandy ja kendo. 		
TKI-toiminta	<ul style="list-style-type: none"> Urheiluopisto Kisakeskus on mukana toteuttamassa nuorista lähtevää matalan kynnyksen Höntsä – silta eteenpäin! -hanketta. Hankkeen tavoitteena on konseptoida, levittää ja juurruttaa Höntsä-toimintamalli: nuorten oman arjen toimintaympäristöön sijoittuva monialainen ja monitoimijainen toimintatapa, jolla tuetaan nuorten opiskelumotivaatiota sekä nivelvaiheita koulusta työelämään. Höntsässä yhdistyvät myös eri organisaatioiden, muun muassa kolmannen sektorin liikunta- ja kulttuuriseurojen, yhteiset toimintatavat sekä niiden yhteistyö oppilaitosten ja julkisen sektorin kanssa. ²⁴ 		

Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä, Urheiluopisto Kisakeskus (2021)

Opiskelijamäärä sukupuolen ja kielen mukaan	Miehet	Naiset	Tieto puuttuu	Yhteensä
Suomi	9	9	-	18
Ruotsi	-	-	-	-
Muut kielet	1-4	1-4	-	6
Yhteensä	9	12	-	24

Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet. Mukana kaikki suoritustyypit (koko tutkinto, tutkinnon osa/osia ja tutkinnon osaa pienempi kokonaisuus.) Tietolähde: Koski. Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu. Raportti haettu 3.5.2022

Varalan Urheiluopisto

Taulukko 12. Varalan Urheiluopisto

Yleiskuvas	<ul style="list-style-type: none"> Vuonna 1909 Tampereelle perustettu Varalan Urheiluopisto on Suomen vanhin urheiluopisto. Opisto perustettiin alun perin edistämään naisten liikuntakasvatusta. Viime vuosisadan alun jälkeen pienestä naisten voimistelukodista on vuosien mittaan kehittynyt monipuolinen ja kaikille avoin liikuntakeskus. Varalan Urheiluopiston omistaa Varalan Säätiö.
-------------------	--

²⁴ <https://kisakeskus.fi/Urheiluopisto-kisakeskus/hankkeet/>

Henkilöstö	<ul style="list-style-type: none"> • Vuosina 2020–2021 Varalan säätiön ja konsernin vakinaisen henkilökunnan lukumäärä oli 60–67, ja tuntityöntekijöiden työmäärä vastasi 6 henkilötyövuotta. 		
Talous	<ul style="list-style-type: none"> • Varalan Säätiön konsernin tilikauden 2021 toiminnan tuotot olivat 7,5 miljoonaa euroa ja toiminnan kulut 6,9 miljoonaa euroa. Valtionavustusta liikunta-alan koulutusta varten saatiin yleisavustuksina yhteensä 3 miljoonaa euroa. Vaikeasta tilanteesta huolimatta toiminnan tuotot kasvoivat edellisestä vuodesta 1,1 miljoonaa euroa kulujen noustessa noin 1,0 miljoonaa euroa, mikä mahdollisti taloudellisesti hyvän tuloksen ja konsernin kannattavuuden nousun 13,3 prosenttiin. • Tilikauden tulos oli kokonaisuudessaan 462 656 euroa positiivinen. Lisäksi konsernin omavaraisuus on säilynyt 85,5 prosentin tasolla.²⁵ 		
Strategiset painopisteet	<ul style="list-style-type: none"> • Varalan Urheiluopiston toiminnan painopisteenä on kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen laadukkaana koulutuksen, hyvinvointipalvelujen, vetovoimaisen valmennuskeskuksen, urheiluakatemian ja liikunnallisten elämysten avulla. Toiminta pohjautuu yhdessä onnistumiseen, asiakaslähtöisyyteen, luottamukseen ja uudistumiskykyyn. Lisäksi Unescon oppilaitoksena Varalan toimintaa suuntaa tavoite edistää YK:n kestävän kehityksen periaatteita.²⁶ 		
Koulutustoiminta	<ul style="list-style-type: none"> • Varalassa tarjotaan sekä ammatillista että vapaan sivistystyön koulutusta, joista ammatillisen koulutuksen suosio on ollut kasvussa viime vuosina: vuonna 2021 Varalassa toteutettiin ennätysmäärä opiskelijavuusia, 188 opiskelijavuotta. Liikunnanohjauksen perustutkinnon koulutus käynnistettiin vuonna 2021 myös Tampereen ulkopuolella, Raumalla ja 2022 Porissa yhteistyössä WinNovan kanssa. Toimintaa on laajennettu jatkamalla AMK-koulutusyhteistyötä Haaga-Helian ja Tampereen ammattikorkeakoulujen kanssa ja käynnistämällä kolmas liikunnanohjaajan AMK-koulutus monimuotokoulutuksena. Suurimmat vapaan sivistystyön koulutuksen ryhmät olivat vuonna 2021 liikunnanohjauksen peruskurssi ja personal trainer -koulutus. 		
Koulutuskeskuksen eri toiminnot	Ammatillinen koulutus	Vapaan sivistystyön koulutus	Maksullinen palvelutoiminta
	<ul style="list-style-type: none"> • Liikunnanohjauksen perustutkinto • Liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinto <ul style="list-style-type: none"> • Liikunnan osaamisala • Valmennuksen osaamisala • Valmennuksen erikoisammatti-tutkinto 	<ul style="list-style-type: none"> • Koulutustoiminta, esimerkiksi liikunnanohjauksen peruskurssi, personal trainer -koulutus ja ryhmäliikunnanohjaajan peruskurssi ja jatkokoulutus • Yläkoululeiritys • Yhteistyölajien leiritys ja valmentajakoulutus sekä seuratoiminta • Vapaa-ajan leirit ja kurssit lapsille, nuorille, perheille ja senioreille 	<p>Esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vapaa-ajan toiminta, kuten Flowpark • Majoituspalvelut • Ravintolapalvelut • Kokouspalvelut • Työhyvinvointipalvelut • Kokouspalvelut • Hyvinvointipalvelut, kuten personal trainer- ja hierontapalvelut
Valmennuskeskustoiminta	<ul style="list-style-type: none"> • Varalan valmennuskeskus johtaa Tampereen Urheiluakatemian toimintaa. Valmennuskeskus toimii kilpa- ja huippu-urheilun asiantuntijatoiminnan, valmennuksen sekä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan keskuksena ja järjestää kilpa- ja huippu-urheilun koulutusta ja lajien leiritystä.²⁷ Kokonaisuus muodostaa yhden Suomen Olympiakomitean johtamasta kuudesta valtakunnallisesta huippu-urheilun keskuksista. Valtakunnalliset keskuslajit ovat voimistelu, yleisurheilu, melonta, tyttöjen jalkapallo (TFA), jääkiekko, salibandy, ja pesäpallo. Näiden lisäksi Varala toimii usean lajin leiri- ja koulutuskeskuksena. 		

²⁵ Varalan säätiö. Konsernin toimintakertomus 2021.

²⁶ Varala. Kestävä kehitys 2022.

²⁷ Varalan säätiö. Konsernin toimintakertomus 2021.

TKI-toiminta	<ul style="list-style-type: none"> • Varalan urheiluopiston valmennuskeskus toteuttaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa (TKI) keskuslajeissaan yhteistyössä urheilutoimijoiden (lajiliitot, seurat), teknologiakumppaneiden ja tutkimuslaitosten (Tampereen urheilulääkäriasema ja UKK Instituutti), korkeakoulujen (Tampereen yliopisto, Jyväskylän yliopisto) sekä Suomen Olympiakomitean (Huippu-urheilun Instituutti KIHU) kanssa. Tavoitteena on urheilijoiden ja valmentajien kehittymisen ja menestymisen tukeminen tarvelähtöisesti osana valmennusprosesseja ja lajien kehitysstrategiaa. • Varala on mukana monissa koulutuksen ja hyvinvoinnin kehityshankkeissa, kuten Juupeda 3, Työelämän rajapinta koulutuksen kehittämisen ytimessä – TYRSKY-hanke, Yhdessä Parasta! länsi -verkosto, DIGI2SPORT-hanke, Virtuaaliset ja stimuloitavat oppimisympäristöt ammatillisessa koulutuksessa (ViSu) -hanke, Työ-paikkaohjaus koulutuksen kehittämisen ytimessä – TYKKY-hanke ja Kohti hyvinvoivaa tiimiorganisaatiota -hanke.
--------------	---

Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä, Varalan Urheiluopisto (2021)

Opiskelijamäärä vuonna 2021	Miehet	Naiset	Tieto puuttuu	Yhteensä
Suomi	150	231	-	378
Ruotsi	1-4	1-4	-	6
Muut kielet	6	6	1-4	12
Yhteensä	159	237	1-4	396

Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet. Mukana kaikki suoritustyypit (koko tutkinto, tutkinnon osa/osia ja tutkinnon osaa pienempi kokonaisuus.) Tietolähde: Koski. Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu. Raportti haettu 3.5.2022

Virpiniemen liikuntaopisto

Taulukko 13. Virpiniemen liikuntaopisto

Yleiskuvas	<ul style="list-style-type: none"> • Virpiniemen liikuntaopiston alkuperäinen ylläpitäjä Pohjois-Pohjanmaan liikuntaopistosäätiö perustettiin vuonna 1979. Perustajajäseninä olivat Oulun kaupunki, Haukiputaan kunta, Oulun yliopisto, Suomen Valtakunnan Urheiluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry, Työväen Urheiluliitto ry:n Oulun piiri ry ja Suomen Palloliiton Oulun piiri ry. Virpiniemen liikuntaopisto aloitti toimintansa vuonna 1983. Vuonna 1993 Valtioneuvosto hyväksyi liikuntaopiston alueelliseksi liikunnan koulutuskeskukseksi. Virpiniemen liikuntaopiston toiminta ja liikuntaopistosäätiön maa- ja kiinteistöomaisuus siirtyivät kiinteistökauppa- ja toiminnanluovutussopimuksella OAKK Oy:lle loppuvuonna 2016 ja edelleen Oulun seudun koulutuskuntayhtymä Osekkille 1.1.2018. • Oulun seudun ammattiopisto OSAOn ja Oulun aikuiskoulutuskeskuksen yhteenliittymisen yhteydessä Virpiniemen liikuntaopiston toiminnot siirtyivät OSAOille, jolla on koulutuskeskuksen ylläpitämisluva. • Vuonna 2022 Virpiniemen liikuntaopisto kuuluu hallinnollisesti uudelleen nimetyn koulutuskuntayhtymä OSAOn Kontinkankaan yksikköön.
Henkilöstö	<ul style="list-style-type: none"> • Virpiniemen liikuntaopiston rehtorina toimii koulutuskuntayhtymä OSAOn kuntayhtymäjohtaja-rehtori. Kontinkankaan yksikön yksikönjohtaja johtaa Virpiniemen toimintaa. • Virpiniemen liikuntaopistolla ei ole vakituista henkilökuntaa, vaan OSAOn Virpiniemessä toimiva vakituinen henkilöstö suunnittelee ja toteuttaa vapaan sivistystyön toimintaa osana omaa työtään. Vakituksina kokopäiväisinä toimijoina ovat koulutuspäällikkö, kolme opettajaa ja liikuntasuunnittelija. • Vakituiseen henkilöstöön kuuluu lisäksi OSAOn kiinteistöpalvelujen liikuntapaikkojen hoitaja, joka on osan työajastaan Virpiniemessä. • Liikunnanohjaajien ja kouluttajien tarve vaihtelee vuoden aikana riippuen kulloinkin järjestettävistä koulutuksista. OSAOn Kontinkankaan yksikön henkilökuntaa käytetään opettajina soveltuvin osin. • Oppilaitoksen varahenkilöstössä on päteviä, kelpoisuusehdot täyttäviä tuntiopettajia, ja verkoston kautta on käytettävissä liikunnanohjaajia tuntityöntekijöiksi. Vapaan sivistystyönkoulutuksiin pääasiassa palkataan ulkopuolisia kouluttajia.

Talous	<ul style="list-style-type: none"> Virpiniemen liikuntaopisto kuuluu hallinnollisesti koulutuskuntayhtymä OSAOn Kontinkankaan yksikköön. Virpiniemen tiloissa järjestetään vapaan sivistystyön koulutuksia, jonka lisäksi tiloja käytetään liikunnan ja valmennuksen tutkintokoulutuksiin sekä OSAO Edu Oy:n ohjelmanpalvelutoimintaan. Koulutuskuntayhtymä OSAO omistaa Virpiniemen kiinteistöt ja veloittaa vuokrat Kontinkankaan yksiköltä sisäisenä vuokrana. Sisäiset vuokrat on jaettu laskennallisesti tulojen suhteessa tutkintokoulutukseen, vapaaseen sivistystyöhön ja palvelutoimintaan. Samoin on toimittu muiden sisäisten yhteisten kulujen osalta (sisäinen palvelulaskutus, työterveyshuolto, tyhy-toiminta). Kiinteistön ja infran kustannuksia katetaan tiloissa järjestettävien, OSAOn järjestämisluvan mukaisten liikunta-alan koulutusten valtionosuuksilla (sisäisillä tilavuokrilla). Oulun kaupunki tukee Virpiniemen liikuntaopiston toimintaa vuosittaisella avustuksella. 		
Strategiset painopisteet	<ul style="list-style-type: none"> OSAOn strategian 2025 painopisteet ovat joustavat ja monipuoliset osaamispolut, aktiivinen työelämäkumppanuus, uudistumiskykyinen, sitoutunut ja hyvinvoiva henkilöstö ja tasapainoinen talous. Vuoden 2022 aikana on tavoitteena kehittää Virpiniemen liikuntaopiston vapaan sivistystyön toimintaa ja arviointia. 		
Koulustustoiminta	<ul style="list-style-type: none"> Virpiniemen liikuntaopiston ylläpitämislupa ei sisällä ammatillisen koulutuksen järjestämislupaa. Tiloissa järjestetään koulutuskuntayhtymä OSAOn järjestämisluvan mukaista liikunta-alan ammatillista koulutusta. 		
Koulutuskeskuksen eri toiminnot	Ammatillinen koulutus	Vapaan sivistystyön koulutus	Maksullinen palvelutoiminta
	(Huom. ammatillinen koulutus on osa OSAO:n koulutusta) <ul style="list-style-type: none"> Liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinto 	Kurssi- ja täydennyskoulutustoimintaa, kuten: <ul style="list-style-type: none"> Kahvakuulaohjaajan koulutus Kuntonyrkkeilyn ohjaajakoulutus Köysitoiminnan ohjaajakoulutus KTO1 Liikunnanohjauksen peruskurssi Padelin kokeilukurssi Senior Personal Trainer -koulutus 	<ul style="list-style-type: none"> Ei maksullista palvelutoimintaa
Valmennuskeskustoiminta	<ul style="list-style-type: none"> Virpiniemessä ei ole valmennuskeskustoimintaa. 		
TKI-toiminta	<ul style="list-style-type: none"> Virpiniemessä ei ole TKI-toimintaa. Virpiniemi toimii yhteistyössä liikunnan alalla toimivien kansalaisjärjestöjen kanssa. Tavoitteena on verkostoitua ja kehittää yhteistyötä laajasti Pohjois-Pohjanmaalla muiden alueella toimivien koulutuksen järjestäjien, korkeakoulujen, eri järjestöjen ja liikunta- ja urheiluseurojen kanssa. 		

Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärät, Virpiniemen liikuntaopisto (2021)

Opiskelijamäärä	<ul style="list-style-type: none"> Virpiniemen liikuntaopiston vuosittaiset opiskelijapäivätoteumat ovat vähentyneet huomattavasti viimeisen viiden vuoden aikana. Osaltaan tätä selittävät vuoden 2016 jälkeiset muutokset omistajapohjassa ja koulutuksen järjestämisen tavoissa. Koulustustoiminta on suhteellisen pienimuotoista, sillä Virpiniemessä ei ole ammatillisen koulutuksen järjestämislupaa. Virpiniemen tiloissa järjestetään OSAOn järjestämisluvan mukaista liikunta-alan ammatillista koulutusta. Tarkempaa tietoa opiskelijamääristä ei ole saatavilla.
------------------------	--

Taulukko 14. Vuokatin Urheiluopisto

Yleiskuvaus	<ul style="list-style-type: none"> Vuokatin Urheiluopisto perustettiin vuonna 1945. Perustajana toimi Suomen Latu, ja toiminnan osakkaaksi tuli Suomen Hiihtoliitto vuonna 1949. Nykyään Vuokatin Urheiluopisto on Sotkamon Vuokatissa sijaitseva talviliikuntaan erikoistunut valmennus- ja koulutuskeskus. Vuokatin säätiö vastaa Vuokatin Urheiluopiston ylläpitämisestä ja kehittämisestä sekä vapaansivistystyön toiminnasta. 		
Henkilöstö	<ul style="list-style-type: none"> Henkilöstön lukumäärä on 60 ja kausityöntekijät huomioiden yli 100. 		
Talous	<ul style="list-style-type: none"> Vuonna 2021 Vuokatin Säätiön konsernin varsinaisen toiminnan tuotot olivat noin 8 miljoonaa euroa. Toiminnan tuotot nousivat 22 prosenttia edellisestä vuodesta, mikä johtui siitä, että koronaepidemian aiheuttamat rajoitukset vaikuttivat toimintaan vähemmän kuin edeltäneenä vuotena. Kulujäämää syntyi 38 prosenttia edellisvuotta enemmän. Tilikauden ylijäämä oli kokonaisuudessaan 5 000 euroa. Omavaraisuusaste oli vuonna 2021 45 prosenttia. 		
Strategiset painopisteet	<ul style="list-style-type: none"> Vuokatin Urheiluopiston painopisteenä on pohjoismaisten talvilajien ympärivuotinen huippu-urheilu, ja liikunnallisen elämäntavan edistäminen. Urheiluopiston tavoitteena on kehittyä maailman parhaaksi pohjoismaisten talvilajien valmennus- ja koulutuskeskukseksi. Lisäksi Urheiluopisto on keskeinen toimija osana Vuokatin monipuolista ja kehittyvää liikuntamatkailualuea. Vuokatin Urheiluopiston strategiset kärjet muodostuvat valmennuskeskuksen toiminnasta sekä liikunnallisen elämäntavan edistämisestä. Urheiluopiston toiminnassa keskitytään etenkin huippu-urheilun osaamiseen, aktiiviliikkujien tunnistamiseen ja saavuttamiseen sekä kaikille asiakkaille kohdistettujen palveluiden kehittämiseen ja tuottamiseen edistäen liikunnallista elämäntapaa. 		
Koulutustoiminta	<ul style="list-style-type: none"> Vuokatin Urheiluopiston ammatillisen koulutuksen järjestämisestä vastaa Kainuun ammattiopisto alkaen vuodesta 2019. Vuokatti Sport Academyssa on mahdollista opiskella liikunnan alan perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja.²⁸ 		
Koulutuskeskuksen eri toiminnot	Ammatillinen koulutus <ul style="list-style-type: none"> Liikunnanohjauksen perustutkinto (LPT) Valmennuksen erikoisammattitutkinto Liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinto Hieronnan ammattitutkinto Liikuntapaikka-alan ammattitutkinto Urheilijan lihahuolto – Tutkinnon osa hieronnan erikoisammattitutkinnoista 	Vapaa sivistystyön koulutus <ul style="list-style-type: none"> Valmennusleirit Yläkoululeirit Leirikoulut Perhekurssit Lasten ja nuorten urheiluleirit 	Maksullinen palvelutoiminta <ul style="list-style-type: none"> Lomatoiminta Kv. Leiritoiminta Majoituspalvelut Ravintolapalvelut Tapahtumatoiminta Ohjatut liikuntatunnit (tempullikunta, hiihdonopetus) Lumiosaamisen koulutus
Valmennuskeskustoiminta	<ul style="list-style-type: none"> Vuokatti Sport Olympic Training Center on johtava pohjoismaisten talvilajien valmennuskeskus. Valmennuskeskus tarjoaa monipuoliset olosuhteet tavoitteelliseen laji- ja oheisharjoitteluun sekä urheilijan testaukseen. Toimintaa ja suorituspaikkoja on tarjolla kaiken ikäisille urheilijoille junioreista huippu-urheilijoihin. Vuokatin painopistelajeja ovat maastohiihto, ampumahiihto, jäälajit, uinti, lumilautailu ja freestyle, mäkihyppy ja yhdistetty, suunnistus, triathlon ja pesäpallo. Lisäksi valmennuskeskus tarjoaa leirityksiä sekä kotimaisille että kansainvälisille asiakkaille. 		

²⁸ <https://vuokattisport.fi/sport-academy/tutkintokoulutukset/>

TKI-toiminta

- Vuokatin Urheiluopisto on mukana muun muassa Tapahtumat matkailun vahvuudeksi Vuokatissa -hankkeessa. Hankkeen tavoitteena on tehdä tapahtumien tuottamisesta Vuokatin matkailun vahva vetovoimatekijä. Hankkeen aikana luodaan Vuokatin alueen tapahtumajärjestämisen toimintamallit ja valmistellaan uusien tapahtumien haku-prosesseja yhdessä tapahtumajärjestäjien kanssa. Vuokatin Urheiluopistolla on lisäksi yhteisiä hankkeita sekä testiasema Jyväskylän yliopiston kanssa.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä, Vuokatin Urheiluopisto (2021)

Opiskelijamäärä

Vuokatin Urheiluopisto tavoittelee ammatillisen koulutuksen kasvua yhdessä Kainuun ammattiopiston kanssa. Opiskelijamäärän kasvu on ollut opiston mukaan suurta, ja opiskelijamäärä on lähes kaksinkertaistunut sen jälkeen, kun Vuokatin Urheiluopisto fuusioitui Kainuun ammattiopiston kanssa. Tarkempaa tietoa Vuokatin Urheiluopiston ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärästä ei ole saatavilla, sillä luvut eivät ole Kainuun ammattiopiston järjestämisluvan myötä vertailukelpoisia.

3. Liikunnan koulutuskeskusten valtionohjaus

3. Liikunnan koulutuskeskusten valtionohjaus

Keskeiset havainnot

- Valtionohjauksen rooli on ennen muuta strateginen.
- Liikunnan koulutuskeskusten ohjausta tehdään resurssiohjauksen, normiohjauksen ja informaatio-ohjauksen keinoin. Merkittävin osa liikunnan koulutuskeskusten ohjauksesta toteutuu normiohjauksen avulla.
- Strategisella tasolla liikunnan koulutuskeskusten ohjaus muodostuu koulutuskeskusten tehtävien ja yleisen toiminta-ajatuksen määrittelystä; varsinaista tavoitteenasettelua ohjaukseen ei sisälly.
- Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvilla ohjataan oppilaitosten määrää ja verkoston kokonaisuutta, mutta ei toiminnan painopisteitä tai tavoitteita.
- Nykyinen koulutuskeskusverkosto on muotoutunut pitkän historiallisen prosessin tuloksena, eikä verkoston toimintaa kokonaisuutena tai sen keskinäisiä painopisteitä ole juuri valtion ohjaukskeinoin pyritty muuttamaan.

3.1. Valtion ohjausroolit ja -keinot

Valtion harjoittama liikunnan koulutuskeskusten ohjaus voidaan jaotella ohjausroolin mukaisesti kolmelle eri tasolle:

1. Strateginen ohjaus, jossa määritellään yleiset liikuntapolitiikan päämäärät ja asemoidaan koulutuskeskusten rooli osana näiden päämäärien toteutusta.
2. Taktinen ohjaus, jossa määritellään koulutuskeskusverkosto, verkoston työnjako ja keskinäinen resursointi. Taktinen ohjaus määrittää rakenteen, jolla strategiaa toteutetaan.
3. Operatiivinen ohjaus, jossa määritellään, miten koulutuskeskukset toimivat ja toteuttavat palveluitaan.

Valtionohjauksen rooli on ennen muuta strateginen ja taktinen. Strategisessa ohjauksessa on kyse liikuntakeskusten toiminnan yleisten liikunta- ja koulutuspoliittisten päämäärien asettamisesta ja koulutuskeskusten aseman määrittelystä tässä kokonaisuudessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö ohjaa koulutuskeskusverkoston kokonaisuutta ja keskusten roolia ja painopisteitä tässä verkostossa ennen muuta (1) ylläpitämislupien ja (2) rahoituksen avulla. Operatiivinen ohjaus pyrkii määrittelemään, *miten* koulutuskeskukset toimivat ja toteuttavat palveluitaan. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi ohjeita siitä, miten palvelutuotannossa on huomioitava yhdenvertaisuuskysymykset.

Liikunnan koulutuskeskusten valtionohjaus jakautuu liikuntasektorin ja koulutussektorin vastuulle. Liikuntasektorille kuuluu koulutuskeskusten vapaan sivistystyön ohjaus sekä koulutuskeskuksille myönnettävien perustamishankkeiden myöntäminen²⁹. Koulutussektorille kuuluu tutkintoon johtava ammatillinen koulutus ja sen ohjaus. Valmennuskeskusten ja urheiluakatemioiden toimintaa ohjaa ja koordinoi Suomen Olympiakomitean Huippu-urheiluyksikkö.

Liikunnan koulutuskeskusten ohjausta tehdään resurssiohjauksen, normiohjauksen ja informaatio-ohjauksen keinoin. Erilaiset ohjaukset tavat – informaatio-ohjaus, normiohjaus ja resurssiohjaus – sisältyvät kaikkiin eri ohjauksen tasoihin, mutta ne painottuvat eri tavoin eri ohjauksen tasoilla: siinä missä liikunnan koulutuskeskusten strateginen ohjaus on ensisijaisesti informaatio-ohjausta, toteutuu taktinen ohjaus ennen muuta resurssiohjauksen avulla. Operatiivinen ohjaus tehdään ensisijaisesti normi- ja infor-

²⁹ Perustamishankkeella tarkoitetaan toiminnallisen kokonaisuuden muodostavaa tilojen rakentamista, hankintaa, peruskorjausta tai niitä vastaavaa toimenpidettä ja mainittuihin toimenpiteisiin liittyvää irtaimen omaisuuden hankintaa.

maatiao-ohjauksella, mutta esimerkiksi harkinnanvaraisilla avustuksilla voidaan ohjata myös sitä, mihin suuntaan ja miten palveluja kehitetään. Lainsäädännössä ja asetuksissa on määritelty vaatimukset, jotka koulutus- ja palvelutoiminnan tulee täyttää. Lisäksi ministeriö voi antaa ohjeita ja suosituksia.

Merkittävin osa liikunnan koulutuskeskusten ohjauksesta tehdään normiohjauksen avulla. Normiohjaus asettaa liikkumattilan, jossa muuta ohjausta voidaan toteuttaa. Koulutuskeskusten koulutuksen tavoitteista, sisällöistä, järjestämisestä, henkilöstöstä ja valtionosuuksista ja -avustuksista säädetään keskeisesti laissa vapaasta sivistystyöstä (632/1998) ja asetuksessa (805/1998) sekä laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) ja asetuksessa (673/2017). Lisäksi koulutuskeskuksen liikuntapaikkarakentamisesta ja sen avustamisesta säädetään liikuntalaissa (390/2015) ja -asetuksessa (550/2015), valtionavustuslaissa (688/2001) ja laissa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009). Ammatillisen koulutuksen reformi on ollut liikunnan koulutuskeskuksiin vaikuttanut merkittävä toimintaympäristön muutos. Reformissa lait ammatillisesta peruskoulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta yhdistettiin uudeksi laiksi, jossa keskeisenä lähtökohtana on osaamisperusteisuus ja asiakaslähtöisyys, toteutettiin rahoitusmallin muutos ja useita muita sisällöllisiä uudistuksia³⁰.

3.2. Koulutuskeskusten toiminnan strateginen ohjaus

Koulutuskeskusten strateginen ohjaus tehdään osana liikuntapolitiikan yleistä tavoitteenasettelua ja periaatelinjauksia. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa liikunnan ja urheilun strategisesta ohjauksesta, liikunnan ja urheilun edellytysten luomisesta ja liikuntapolitiikan yhteensovittamisesta.

Liikuntapolitiikan tavoitteet on asetettu liikuntalaissa, ja tärkeimmistä kehittämissuunnitelmista sovitaan hallitusohjelmassa ja erillisissä ohjelmissa. Hallitusohjelman ohella keskeisimpiä toimintaa ohjaavia strategia-asiakirjoja ovat liikuntapoliittinen selonteko ja liikuntapaikkarakentamisen suunta-asiakirja. Liikuntapoliittinen selonteko linjaa liikuntapolitiikkaa 2020-luvulla ja kattaa muun muassa linjaukset liikuntapaikkarakentamisesta, liikunnan kansalaistoiminnasta ja huippu-urheilusta.³¹

Koulutuskeskusten toimintaa ohjaavia strategisia linjauksia uudistettiin ja täsmennettiin vuonna 2009 valmistuneessa vapaan sivistystyön kehittämissuunnitelmassa.³² Ohjelman perusteella uusittiin vapaasta sivistystyöstä annettu laki. Lain muutos tuli voimaan 1.1.2010 (HE 175/2009). Lain muutoksella täsmennettiin toiminnan tarkoituksia ja tavoitteita sekä tarkennettiin oppilaitosten ylläpitämislupien sisältöjen määrittelyä. Liikunnan koulutuskeskusten toiminnan tarkoitukseen otettiin mukaan koko väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyviä tehtäviä. Ylläpitämisluvan merkitystä oppilaitoksen toimintaa ohjaavana asiakirjana vahvistettiin. Lakiin lisättiin oppilaitoksille myös yhteistyövelvoite muiden oppilaitosten kanssa.

Strategisella tasolla liikunnan koulutuskeskusten ohjaus muodostuu koulutuskeskusten tehtävien ja yleisen toiminta-ajatuksen määrittelystä; varsinaista tavoitteenasettelua ohjaukseen ei sisälly. Koulutuskeskusten yleiset tehtävät ja toiminta-ajatus on määritelty laissa vapaasta sivistystyöstä. Tämä sisältää kolme toimintaa koskevaa linjausta. Niiden mukaan liikunnan koulutuskeskukset:

- Antavat kokopäiväistä opetusta
- Ovat valtakunnallisia sisäoppilaitoksia tai alueellisia oppilaitoksia
- Tehtävänä on (1) järjestää liikuntaharrastusta, hyvinvointia ja terveyttä edistävää koulutusta koko väestölle sekä (2) liikunnan järjestö- ja seuratoimintaa palvelevaa koulutusta ja valmennustoimintaa.

Liikuntapoliittisessa selonteossa koulutuskeskuksista todetaan: ”Päähuomio on 2020-luvulla kiinnitettävä nykyisen verkoston kehittämiseen niin, että se parhaalla mahdollisella tavalla palvelee sekä liikunta-alan koulutusta että kansalaistoiminnan ja huippu-urheilun tarpeita.” Tämän voinee tulkita sisältävän kaksi strategista linjausta:

³⁰ Lisätietoja uudistuksesta: <https://okm.fi/amisreformi>

³¹ <https://okm.fi/liikunta/linjaukset>

³² Opetusministeriö (2009) Vapaan sivistystyön kehittämissuunnitelma 2009–2012. Opetusministeriön asettaman valmisteluryhmän loppuraportti. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:12.

1. Toimintaa kehitetään *nykyisen* verkoston pohjalta.
2. Koulutuskeskuksia kehitetään verkostona eli toisiaan tukevana ja täydentävänä kokonaisuutena, joka mahdollistaa valtakunnallisen työnjaon ja profiloitumisen.

Verkoston kehittämisen täsmällisempiä strategisia suuntaviivoja tai tavoitteita ei ole kuitenkaan valtionhallinnon toimesta asetettu.

3.3. Ylläpitämis- ja järjestämisluvut

Ylläpitämis- ja järjestämisluvut ovat opetus- ja kulttuuriministeriön vahvin ohjauskeino ohjata koulutuskeskusten toimintaa. Ylläpitämisluvun saaneessa oppilaitoksessa voidaan järjestää vapaan sivistystyön koulutusta, ja tätä koulutustoimintaa varten koulutuskeskukset saavat vapaan sivistystyön lain mukaista valtionosuutta. Ylläpitämisluvien avulla OKM voi ohjata koulutuskeskusten määrän ohella myös niiden sisällöllisiä painotuksia. Järjestämisluvut myönnetään ammatillisiin tutkintoihin, ja näitä käsitellään myöhemmin tarkemmin.

Ylläpitämisluvun myöntämisen muodollisina edellytyksinä ovat sivistystarve ja hakijan ammatilliset ja taloudelliset edellytykset oppilaitoksen ylläpitämiseen ja koulutuksen järjestämiseen. Liikunnan koulutuskeskuksen ammatillisia edellytyksiä arvioidaan muun muassa sillä perusteella, että oppilaitoksessa tulee olla toiminnasta vastaava rehtori sekä koulutuksen järjestämismuoto huomioon ottaen riittävä määrä opettajan virkoja tai työsopimussuhteisia opettajia. Lisäksi oppilaitoksessa voi olla tuntiopettajia ja muuta henkilöstöä. Oppilaitosta ei voida perustaa taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi ylläpitäjää kuultuaan peruuttaa ylläpitämisluvun, jos sivistystarpeen pysyvät muutokset tai muut koulutuksen järjestämiseen liittyvät painavat syyt sitä edellyttävät tai jos koulutus järjestetään vastoin vapaan sivistystyön lainsäädäntöä tai sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä.

Ylläpitämisluvalla ohjataan oppilaitosten määrää ja verkoston kokonaisuutta, mutta ei toiminnan painopisteitä tai tavoitteita (muutamien keskusten erityistehtävien määrittelyä lukuun ottamatta). Ylläpitämisluvuissa koulutuskeskuksille määritellyt koulutustehtävien kuvaukset antavat oppilaitoksille mahdollisuuden järjestää laaja-alaisesti liikuntaan liittyvää koulutus- ja palvelutoimintaa kaikenikäisille, mutta ne eivät määrittele koulutuksen sisällöllisiä painotuksia tai erityisiä osaamisalueita. Muutamille keskuksille on määriteltävä erityinen koulutustehtävä. (Esim. ”Oppilaitoksella on jalkapalloon liittyvä huippu-urheilun erityinen koulutustehtävä, joka tarkoittaa ko. lajin huippu-urheilussa vaadittavan osaamisen ja asiantuntijapalveluiden kehittämistä ja jakamista liikunnan koulutuskeskusverkostossa sekä koko urheilun järjestelmissä.”)

Nykyinen koulutuskeskusverkosto on muotoutunut pitkän historiallisen prosessin tuloksena, eikä verkoston toimintaa kokonaisuutena tai sen keskinäisiä painopisteitä ole juuri valtion ohjauskeinoin pyritty muuttamaan. Vaikka koulutuskeskusverkoston kokonaisuutta ja keskusten sisällöllisiä painopisteitä voidaan periaatteessa ohjata ylläpitämisluvien avulla ja luvat tarjoavat siihen tehokkaan välineen, koulutuskeskusverkosto ja sisällölliset painotukset ovat tosiasiaa syntyneet historiallisen prosessin tuloksena ja keskusten omien tavoitteiden ja edellytysten mukaisesti. Ylläpitämisluvilla ei ole niinkään ohjattu painopisteitä ja verkoston toimintaa, vaan niissä on todettu olemassa oleva tilanne eli käytännössä ylläpidetty nykyistä järjestäjien verkkoa.

Hyvänä esimerkkinä tehtävien ja verkoston historiallisesta muotoutumisesta on valmennuskeskustoiminnan tuleminen osaksi koulutuskeskusten toimintaa. Suomen Olympiakomitea laati vuonna 1987 muistion suomalaisten valmennuskeskusten perustamisesta. Muistiossa esitettiin Kuortaneen Urheiluopiston, Liikuntakeskus Pajulahden, Suomen Urheiluopiston ja Vuokatin Urheiluopiston kehittämistä valtakunnallisiksi valmennuskeskuksiksi. Vuonna 1993 valmistui Urheiluopistojen Yhdistys ry:n (nykyisin Urheiluopistot ry) laatima urheiluopistostrategia UROS 2000, jossa todettiin, että liikunnan koulutuskeskusten merkitys huippu-urheilun valmennus- ja harjoittelukeskuksina oli lisääntynyt ja että huippu-urheiluvalmennus vaati yhä osaavampaa, ammattimaisempaa ja monipuolisempaa tukea. Strategiassa määriteltiin kolme valmennuskeskuskategoriaa: oman alueensa harjoituskeskukset (kaikki), valtakunnalliset valmennuskeskukset (Suomen Urheiluopisto, Kuortaneen Urheiluopisto, Liikuntakeskus Pajulahti ja Vuokatin Urheiluopisto) ja valtakunnallisen erityisroolin omaavat valmennuskeskukset (Eerikkilän Urheiluopisto ja Varalan Urheiluopisto).

Valmennuskeskusten kehitystyöryhmä (Opetusministeriön työryhmien muistioita 2000:23) esitti vuonna 2000, että liikunnan koulutuskeskusten valmennuskeskukset kirjattaisiin opistojen ylläpitämislupiin ja että malli 4+2 virallistetaan nimeämällä Suomen Urheiluopisto, Kuortaneen Urheiluopisto, Liikuntakeskus Pajulahti ja Vuokatin Urheiluopisto valtakunnallisiksi huippu-urheilun valmennuskeskuksiksi ja Eerikkilän ja Varalan urheiluopistoille määritellään valtakunnallinen erityisrooli omien lajiensa valmennuskeskuksina. Ylläpitämislupia ei ole uudistettu valmennuskeskustyöryhmän tarkoittamassa muodossa. Liikunnan koulutuskeskusten huippu-urheilun valmennuskeskustoiminta on kehittynyt kunkin keskuksen omien strategioiden, tavoitteiden ja päätösten perusteella sekä valmennuskeskusten keskinäisen löyhän yhteistyön ja koulutuskeskusten lajiliittojen kanssa käymien kahdenkeskisten neuvottelujen myötä.

3.4. Rahoitus

Ylläpitämis- ja järjestämislupien ohella OKM voi ohjata koulutuskeskusverkoston toimintaa rahoituksen avulla: Liikunnan koulutuskeskusten toimintaa rahoitetaan valtionosuuksin ja -avustuksin.

Liikunnan koulutuskeskusten valtion kokonaisrahoitus muodostuu vapaan sivistystyön suoriteperusteisista valtionosuuksista sekä rakentamis-, kehittämis-, laatu- ja opintoteliavustuksista, joista jälkimmäiset ovat harkinnanvaraisia. Valtion kokonaisrahoitus valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille oli vuonna 2019 noin 33,9 miljoonaa euroa. Alueellisille liikunnan koulutuskeskuksille valtion kokonaisrahoitus oli noin 1,1 miljoonaa euroa. (OKM 2020.)

Lakisääteisesti (laki vapaasta sivistystyöstä 632/1998) valtionosuuden laskentaperusteena on joko opiskelijavuorokausi tai opiskelijapäivä sekä niille määrättävä yksikköhinta. Valtakunnallisilla liikunnan koulutuskeskuksilla laskentaperusteena on opiskelijavuorokausi ja alueellisilla koulutuskeskuksilla opiskelijapäivä. Opiskelijavuorokaudella viitataan yhden opiskelijan vuorokauden mittaiseen opiskelujaksoon, jonka aikana hän on saanut ohjattua opetusta keskimäärin viisi tuntia. Opiskelijapäivä puolestaan määrittyy siten, että siihen sisältyy yhden opiskelijan vähintään neljän tunnin mittainen päiväkohtainen opiskelujakso. Vapaan sivistystyön ohella koulutuskeskukset saavat ammatilliseen koulutukseen valtion rahoitusta. Rahoituksen saamisperusteista on säädetty useammassa laissa: laissa vapaasta sivistystyöstä (632/1998), valtionavustuslaissa (688/2001) ja laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017). Lisäksi laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009) asetuksineen vaikuttaa valtion rahoitukseen. (OKM 2020.)

Valtionosuuskelpoisen koulutuksen lisäksi liikunnan koulutuskeskukset voivat järjestää maksullista palvelutoimintaa, johon sisältyvät esimerkiksi työvoimapoliittinen koulutus, oppisopimuskoulutus, ammattikorkeakoulun ostama tutkintotavoitteinen koulutus ja työnantajien tilaama henkilöstökoulutus. Keskukset järjestävät myös liikuntajärjestöjen ja urheiluseurojen koulutusta sekä muita koulutuksia, jotka eivät täytä valtionavustuslain vähimmäisvaatimuksia valtionosuuskelpoiselle koulutukselle. (OKM 2020.)

Taulukossa 15 on kuvattu liikunnan koulutuskeskusten valtionrahoitus (OKM) vuonna 2020.

OKM jakoi koronaviruksen aiheuttaman alijäämän kompensoimiseksi vuonna 2020 avustusta liikunnan koulutuskeskuksille aikavälillä 1.3.—31.5.2020. Valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille jaettiin yhteensä 4,1 miljoonaa euroa koronapandemia-avustuksia. Näistä käytettiin vuonna 2020 yhteensä 3 726 000 euroa.

Taulukko 15. Valtion (OKM) kokonaisrahoitus valtakunnallisille ja alueellisille liikunnan koulutuskeskuksille vuonna 2020 (€). Lähde: Liikuntatoimi tilastojen valossa. Perustilastot vuodelta 2020.

Valtakunnalliset ja alueelliset liikunnan koulutuskeskukset	Vapaan sivistystyön suoriteperusteinen valtionosuus (€)	Rakentamis- ja kehittämisavustukset (€)	Ammatillisen koulutuksen perus- ja suoritusrahoitus (€)	Yhteensä (€)
Eerikkilän Urheiluopisto	2 699 548	292 000	671 383	3 662 931
Kisakallion Urheiluopisto	2 437 974	218 000	1 975 987	4 631 961
Kuortaneen Urheiluopisto	2 229 247	489 000	1 913 100	4 631 347
Lapin Urheiluopisto	785 593	15 000	-	800 593
Liikuntakeskus Pajulahti	2 440 879	515 000	2 349 489	5 305 368
Solvallan Urheiluopisto	469 497	47000*	1 778 418**	2 294 915
Suomen Urheiluopisto	2 165 893	113 000	3 318 955	5 597 848
Tanhuvaaran Urheiluopisto	1 107 608	50 000	1 050 448	2 208 056
Urheiluopisto Kisakeskus	570 678	12 000	36 195	618 873
Varalan Urheiluopisto	1 399 194	28 000	1 952 802	3 379 996
Vuokatin Urheiluopisto	1 499 103	571 000	-	2 070 103
Itä-Suomen Liikuntaopisto (alueellinen)	200 424	0	654 076	854500
Norralla Idrottsinstitut (alueellinen)	314 054	***	***	314 054
Virpiniemen Liikuntaopisto (alueellinen)	57 392	0	-	57 392
Yhteensä (€)	18 377 084	2 350 000	15 700 853	36 427 937

*Folkhälsan Utbildning Ab:lle yhteensä myönnetty avustukset. Folkhälsan Utbildning Ab toimii kattojärjestönä sekä Solvallan että Norrallan urheiluopistoille.

**Folkhälsan Utbildning Ab:lle yhteensä myönnetty amm. koulutuksen perus- ja suoritusrahoitus. Huom. vuodesta 2020 alkaen perusrahoituksen osuus ammatillisen koulutuksen laskennallisesta rahoituksesta laski 95 prosentista 70 prosenttiin, suoritusrahoituksen osuus nousi 5 prosentista 20 prosenttiin ja vaikuttavuusrahoitus tuli uutena rahoitusmuotona mukaan 10 prosentin osuudella.

*** Sis. Solvalla Idrottsinstitut -lukuihin.

Koulutuskeskukset saavat valtionavusteista rahoitusta seuraavasti:

- vapaaseen sivistystyöhön
- ammatilliseen koulutukseen
- harkinnanvaraisia avustuksia muun muassa rakentamis- ja kehittämishankkeisiin
- laatu- ja opintoseteliavustuksia ja avustuksia urheiluakatemia- ja valmennuskeskustoimintaan.³³

Rahoituksen saamisperusteista on säädetty useammassa laissa: laissa vapaasta sivistystyöstä (632/1998), valtionavustuslaissa (688/2001) ja laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017). Lisäksi laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009) asetuksineen vaikuttaa valtion rahoitukseen.³⁴

Opetus- ja kulttuuriministeriö laatii vuosittain neljää seuraavaa vuotta koskevan liikuntapaikkojen valtakunnallisen rahoitussuunnitelman, jakaa tukea valtion liikuntamäärärahoista liikunnan koulutuskeskuksille ja vahvistaa vuosittain valtionosuuden laskemisen perusteena käytettävät opiskelijavuorokausien määrät. Valmennuskeskusten valtionavusteisista rahoituspäätöksistä vastaa opetus- ja kulttuuriministeriön liikunnan vastuualue. Liikunnan ja huippu-urheilun rahoitus katetaan pääosin rahapelitoiminnan voittovaroista ja yleiskatteellisista budjettivaroista.

³³ Liikuntatoimi tilastojen valossa. Perustilastot vuodelta 2019. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:3.

³⁴ Liikuntatoimi tilastojen valossa. Perustilastot vuodelta 2019. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:3.

Valtionosuusrahoitus ei ole harkinnanvaraista, mutta valitulla rahoitusmallilla ja sen yksityiskohdilla on merkittävä vaikutus koulutuskeskusten toimintaan. Valtio rahoittaa liikunnan koulutuskeskusten vapaan sivistystyön koulutusta valtionosuuksina, jotka katetaan osin veikkausvoittovaroista ja osin yleisistä budjettivaroista. Vapaan sivistystyön valtionrahoituksen laskennallisina perusteina ovat vuosittain liikunnan koulutuskeskukselle määrättävä suoritemäärä ja suoritetta kohden laskettu yksikköhinta. Valtakunnallisessa liikunnan koulutuskeskuksessa suorite on opiskelijavuorokausi ja alueellisessa opiskelijapäivä. Valtion talousarviossa määrätään suoritteiden kokonaismäärä, josta opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa kullekin oppilaitokselle valtionosuuden perusteena käytettävän suoritemäärän. Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten osalta opiskelu on sisäoppilaitosmuotoista ja luonteeltaan kokopäiväistä. Opiskelijajaksolle on säädetty vähimmäispituus, joka on 15 opetustuntia. Valtakunnallisessa liikunnan koulutuskeskuksessa opiskelijavuorokaudella tarkoitetaan yhden opiskelijan vuorokauden pituista opiskelijajaksoa, jona aikana hän on saanut ohjattua opetusta keskimäärin vähintään viisi tuntia päivässä. Alueellisessa liikunnan koulutuskeskuksessa opiskelijapäivällä tarkoitetaan yhden opiskelijan vähintään neljä tuntia kestävästä opiskelijajaksoa.

Ministeriö voi ohjata koulutuskeskuksen kehitystyön suuntaa ja painopisteitä myös harkinnanvaraisien avustusten avulla. Liikunnan koulutuskeskuksille voidaan hakemuksesta myöntää harkinnanvaraisia valtionavustuksia, joita ovat laatu- ja kehittämisavustukset, opintoseteliavustukset ja perustamishankeavustukset. Laatu- ja kehittämisavustusten tavoitteena on liikunnan koulutuskeskusten toiminnan ja vapaana sivistystyönä tarjottavien koulutussisältöjen kehittäminen. Opintoseteliavustusten tarkoituksena on tukea liikunnan koulutuskeskusten toiminnan ja vapaana sivistystyönä tarjottavien koulutussisältöjen kehittämistä.

Koulutuskeskuksille myönnettyjen perustamishankkeiden merkitys koetaan epäselväksi sidosryhmien näkökulmasta. Perustamishankkeella tarkoitetaan toiminnallisen kokonaisuuden muodostavaa tilojen rakentamista, hankintaa, peruskorjausta tai näitä vastaavaa toimenpidettä. Lisäksi sillä tarkoitetaan mainittuihin toimenpiteisiin liittyvää irtaimen omaisuuden hankintaa, jos toimenpiteen arvioidut kokonaiskustannukset ovat vähintään valtioneuvoston asetuksella säädetyn euromäärän suuruiset. Haastatteluita välittyy kuva, että osalle koulutuskeskuksista nämä ovat investointeja tukevia merkittäviä avustuksia olosuhteiden kehittämiseen, kun taas osalle niillä ei ole merkitystä. Perustamishankkeiden avustusten myöntämisen yhteydessä on tyypillisesti käyty yhteistä strategista keskustelua liikuntapaikkarakentamisesta. Liikunnan koulutuskeskusten perustamishankeavustusten ja kuntien liikuntapaikkarakentamisen avustusten erillisyyttä on perusteltu ilmeisesti sillä, että niiden kautta voidaan ohjata tarkemmin panoksia koulutuskeskusten olosuhteiden kehittämiseen, ja tätä ohjausvaikutusta on jonkin verran. Nyt haastatteluissa kuitenkin korostuu näkökulma, jossa rakentamisen avustus voitaisiin kanavoida myös valtionosuuteen tai kuntien rakentamisavustuksiin.

Valtionosuusrahoituksen kritisoidaan ohjaavan rahoitusmallin mukaisten opiskelijavuorokausien tuottamiseen riippumatta siitä, onko tämä perusteltua toiminnan tavoitteiden kannalta. Vapaan sivistystyön rahoitusperusteet koetaan myös epäselviksi, ja ne aiheuttavat monien mielestä kilpailuasetelmaa keskusteen välille. Positiivisena nähtiin, että niitä oltiin arvioinnin toteutushetkellä kehittämässä.

Suoritteiden määrittely ja määrittelyn yhdenmukaisuus eri keskuksissa on valtionosuusrahoitukselle tyypillinen haaste. Ylläpitäjät tulkitsevat vapaan sivistystyön opiskeluvuorokausien sisältöä moninaisesti.

Rahoitusmallin koetaan heikentävän keskusten yhteistyötä, koska jokainen kilpailee valtionosuus (vos)-suoritteiden suhteellisesta osuudesta. Tämä kilpailu näkyy myös sidos- ja kohderyhmille ja nousi toistuvasti esiin arvioinnin haastatteluissa.

Liikunnan valtakunnalliset koulutuskeskukset ovat lain mukaan sisäoppilaitoksia, ja vos-suoritteen määrittely on kytketty tähän; osa kyseenalaistaa tämän tarkoituksenmukaisuuden. Pandemian myötä opiskelukäytäntöjen koetaan muuttuneen merkittävästi. Osa opistoista on kyennyt entistä parempaan monimuoto-opetukseen ja menetelmien kehittämiseen. Haastatteluissa korostettiin kuitenkin, että tulevaisuudessa sisäoppilaitosmaisuus ja vos-suoritteen määrittely voivat osoittautua haastaviksi.

4. Koulutuskeskusten taloudellinen tilanne, elinvoimaisuus ja infrastruktuuri

4. Koulutuskeskusten taloudellinen tilanne, elinvoimaisuus ja infrastruktuuri

Tässä luvussa tarkastellaan arvioinnin teemoja, jotka liittyvät koulutuskeskusten taloudelliseen tilanteeseen, elinvoimaisuuteen ja infrastruktuuriin.

Keskeiset havainnot

- Liikunnan koulutuskeskusten juridinen asema (esim. osakeyhtiö, säätiö) ja olemassa olevat kirjanpitoikätytännöt ovat erilaisia. Näillä tekijöillä on vaikutusta taloudesta raportoitaviin tietoihin.
- Valtaosa toimijoista tekee kohtuullista taloudellista tulosta.
- Valtionosuuksien ja -avustusten merkitys liikunnan koulutuskeskuksille on suuri.
- Liikunnan koulutuskeskusten näkemykset tulevaisuuden toimintaympäristön ja markkinoiden kehityksestä ovat pääasiassa myönteisiä.
- Tulokset osoittivat yhdenmukaisesti, että jokaisella urheiluopistolla on myönteinen vaikutus sijaintimaakuntansa talouteen ja että jokainen urheiluopisto edistää oman sijaintimaakuntansa BKT:tä liikevaihtoaan enemmän, vähintään 1,4-kertaisesti.
- Haastattelujen ja toimitetun dokumenttiaineiston perusteella koulutuskeskusten kiinteistönhallinnan toimintatavat ovat hyvin vaihtelevia ja osin puutteellisia.
- Infrastruktuurin ja olosuhteiden kehittämisessä tiettyjen perustason olosuhteiden tulisi sidosryhmien mielestä olla kaikissa koulutuskeskuksissa kunnossa.
- Olosuhdeinfran katsotaan kokonaisuutena vastaavan kohtuullisen hyvin eri asiakasryhmien tarpeita.

Tässä luvussa on luotu katsaus arvioinnin kohteena olevien liikunnan koulutuskeskusten taloudelliseen tilanteeseen ja elinvoimaisuuteen (taloudellinen tulos ja vakavaraisuus). Lisäksi on tarkasteltu eri koulutuskeskusten viimeaikaisia investointeja ja olemassa olevia investointitarpeita. Yhtenä erityiskysymyksenä on pyritty myös kuvaamaan liikunnan koulutuskeskuksille myönnettyjen valtionosuuksien ja -avustusten ja toisaalta yksityisen rahoituksen merkitystä toiminnalle. Luvussa 4.1. käydään läpi kunkin koulutuskeskuksen tilinpäätöstiedot. Yhteenvetoa ja kokonaisanalyysia esitetään luvussa 4.2.

4.1. Taloudellinen tilanne ja elinvoimaisuus tilinpäätösten valossa

Tässä luvussa hyödynnetty arviointiaineisto pohjautuu liikunnan koulutuskeskusten toimittamaan taloudelliseen dokumenttiaineistoon. Arvioinnin yhteydessä eri koulutuskeskuksia pyydettiin toimittamaan tilinpäätökset viimeisten kolmen vuoden ajalta. Tilinpäätösten lisäksi katsauksessa on hyödynnetty koulutuskeskusten toimittamia toimintakertomuksia – erityisesti tehtyjen investointien ja investointitarpeiden tarkasteluun liittyen. Näiden lisäksi tarkastelussa on hyödynnetty myös liikunnan koulutuskeskusten vastuutahojen arviointihaastattelujen tuottamaa aineistoa.

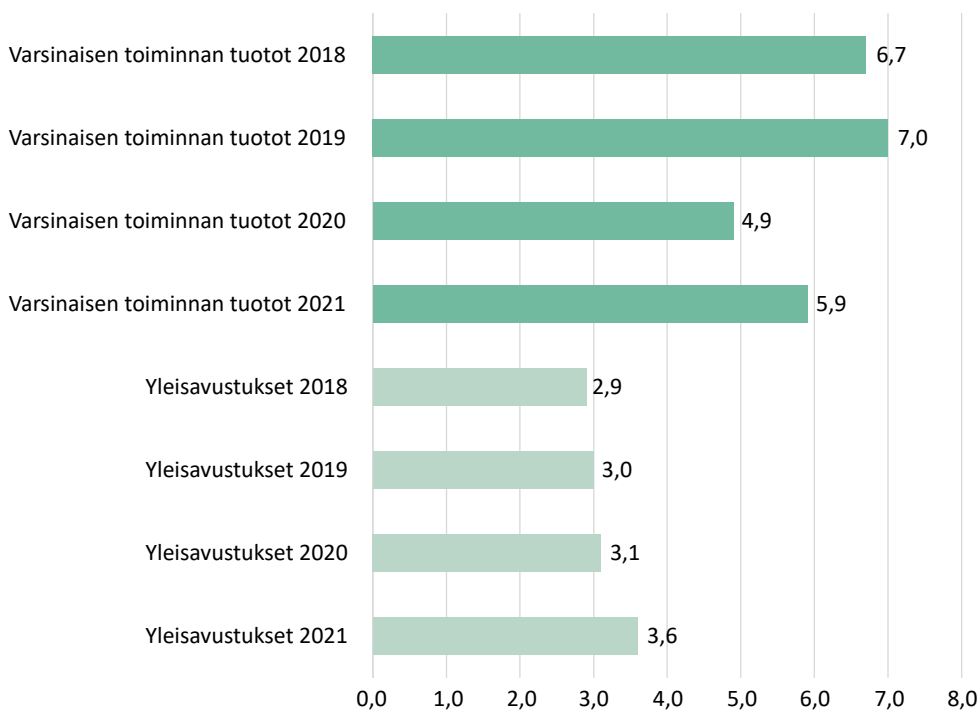
Liikunnan koulutuskeskusten juridinen asema (esim. osakeyhtiö, säätiö) ja olemassa olevat kirjanpitoikätytännöt ovat erilaisia. Omistus pohja ja -järjestelyt ovat myös erilaisia. Näillä tekijöillä on vaikutusta taloudesta raportoitaviin tietoihin. Koulutuskeskusten joukossa on osakeyhtiöitä, säätiöitä sekä kuntayhtymiin kiinteästi kuuluvia organisaatioita. Myös liikunnan koulutuskeskusten tilikaudet vaihtelevat. Tästä syystä kaikilta liikunnan koulutuskeskuksilta ei välttämättä ole saatu ajallisesti yhdenmukaista taloudellista informaatiota. Koulutuskeskusten toimittamista taloudellisista informaatioista on koostettu taulukko käytössä olleiden tilinpäätösaineistojen pohjalta (liite 1).

Merkittävä osa tarkastelun kohteena olevista urheiluopistoista toimii konsernirakenteella, jossa toiminnan kokonaisuus muodostuu emoyhtiön lisäksi yhdestä tai useammasta tytäryrityksestä/-toimijasta. Emoyhtiön omistusosuus näistä vaihtelee. Alla olevassa tarkastelussa esitetyt luvut kuvaavat pääsääntöisesti koko konsernin taloudellisia tunnuslukuja.

Eerikkilän Urheiluopisto

Kokonaistulokertymä koostuu varsinaisen toiminnan tuotoista ja valtion yleisavustuksista. Yleisavustusten osuus urheiluopistokonsernin kokonaistulokertymästä oli vuonna 2018 noin 30,2 prosenttia ja vuonna 2021 noin 37,9 prosenttia (kuva 1). Vuoden 2020 kokonaistulokertymään vaikutti olennaisesti koronapandemia, ja toiminnan kokonaistuotot laskivatkin vuoden 2019 10,1 miljoonasta eurosta 8,2 miljoonaan euroon. Tilinpäätöksen 2020 mukaan vuosi olikin taloudellisesti haastava, ja rahoitustilanteen säilyttämiseksi hyvällä tasolla rahoituslaitosten kanssa tehtiin lainanlyhennysten siirtoja, joilla turvattiin rahoitusasema.

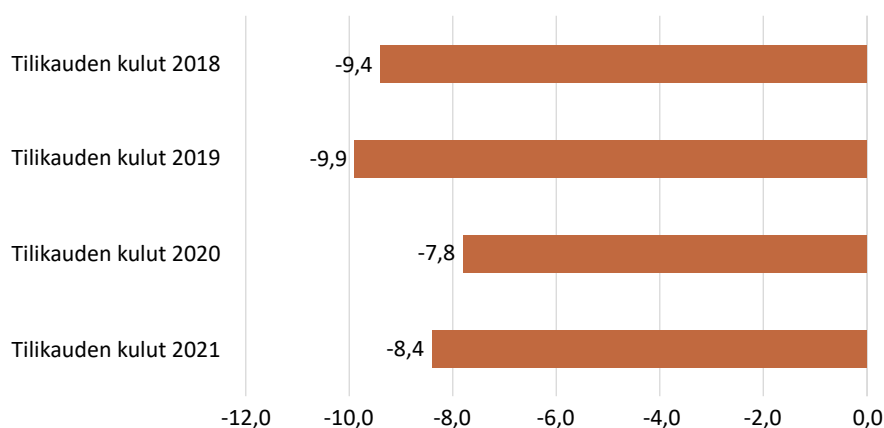
Toiminnan tulot 2018-2021 (milj. €)

Kuva 1. Eerikkilän urheiluopistokonsernin toiminnan tulokertymä vuosina 2018-2021.

Toiminnan kulut kasvoivat hieman vuonna 2019 edellisvuodesta ja olivat tilikaudella 2019 lähes 10 miljoonaa euroa. Koronapandemian vaikutuksesta toiminnan kulut laskivat vuonna 2020 noin 7,8 miljoonaan euroon. Toiminnan elpymisen vuonna 2021 nosti kuitenkin myös toiminnan kuluja noin 8,4 miljoonaan euroon. (Kuva 2)

Tilikauden kulut 2018-2021 (milj. €)

Kuva 2. Eerikkilän urheiluopistokonsernin toiminnan kulurakenne vuosina 2018-2021.

Tarkastelujakson 2018–2021 aikana tilikausien tulos on kaikkina vuosina ollut kuitenkin positiivinen. Tilikaudella 2018 tulos oli noin 0,11 miljoonaa euroa, ja vuonna 2021 tilikauden tulos nousi 0,94 miljoonaan euroon.

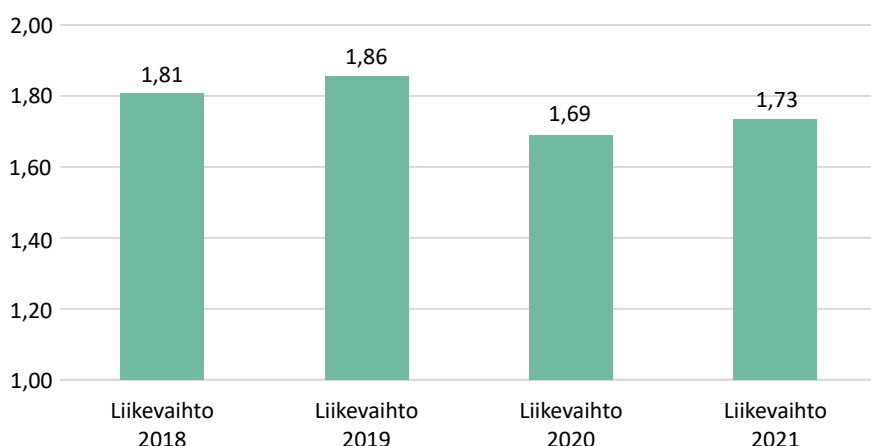
Vuoden 2021 tilinpäätöksen talouskatsauksessa kuitenkin todetaan, että koronaviruksen aiheuttaman pandemian takia toimintaedellytykset ovat edelleen haasteelliset. Avustusten ja tukien ansiosta tilikauden 2021 tulos on muodostunut positiiviseksi, ja rahoitusjärjestelyjen avulla maksuvalmius on säilynyt hyvällä tasolla. Urheiluopiston arvion mukaan pandemian vaikutukset tulevat vaikuttamaan vielä toiminnan volyyymiin vuoden 2022 alkupuolella, mutta olemassa olevan varaustilanteen perusteella toiminnan volyymin ennakoidaan palaavan normaalille tasolle vuoden 2022 loppupuolella.

Itä-Suomen liikuntaopisto Oy

Itä-Suomen liikuntaopiston vuosien 2018 ja 2019 liikevaihto oli noin 1,8–1,9 miljoonaa euroa, mutta vuosien 2020 ja 2021 liikevaihdon lasku on seurausta koronapandemian aiheuttamista toiminnallisista vaikutuksista (kuva 3). Vuonna 2020 liikuntaopiston liikevaihto oli noin 1,70 miljoonaa euroa ja vuonna 2021 noin 1,73 miljoonaa euroa. Liikevaihdon lisäksi toiminnan kokonaistuottoihin sisältyvät myös liiketoiminnan muut tuotot. Niiden sisältöä ei tilinpäätöksen tuloslaskelmassa ole erikseen avattu. Vuonna 2020 liiketoiminnan muut tuotot olivat 150 000 euroa ja vastaavasti vuonna 2021 156 000 euroa. Vuoden 2021 tilinpäätöksen mukaan liikuntaopisto sai tilikaudella 2021 valtionosuutta ammatilliseen koulutukseen 703 174 euroa ja vapaan sivistystyön koulutukseen 222 202 euroa. Joensuun kaupungilta liikuntaopisto sai tilikaudella 2021 avustusta 150 000 euroa.³⁵

³⁵ Tilinpäätöksen tuloslaskelmassa valtionosuudet on ilmeisesti sisällytetty liikevaihtolukuihin ja Joensuun kaupungin avustus liiketoiminnan muihin tuottoihin.

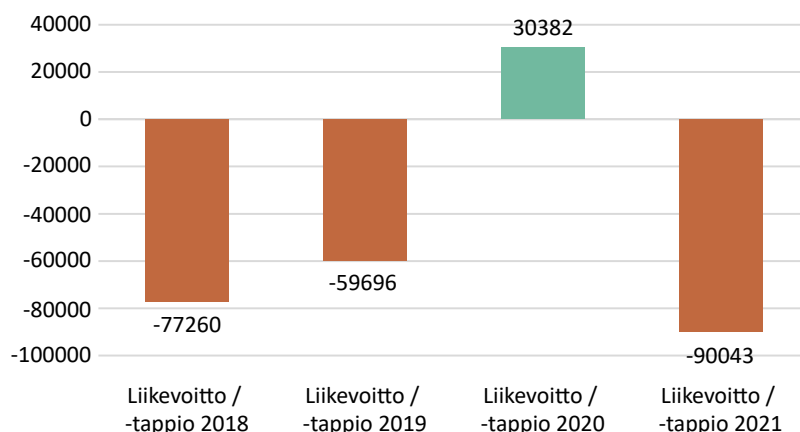
Liikevaihto 2018-2021 (milj. €)

Kuva 3. Itä-Suomen liikuntaopiston liikevaihdon kehitys vuosina 2018-2021.

Vuonna 2018 liikuntaopiston liiketappio oli noin 77 000 euroa ja vuonna 2019 noin 60 000 euroa. Vuoden 2020 liiketulos oli voitollinen noin 30 000 euron verran. Vuonna 2021 liiketulos kääntyi tappiolliseksi ja oli noin -90 000 euroa.

Liikevoitto / -tappio 2018-2021 (€)

Kuva 4. Itä-Suomen liikuntaopiston liikevoitto ja -tappio vuosina 2018-2021.

Liikuntaopiston oman pääoman tuotto prosentti oli vuonna 2018 -12,62 prosenttia ja vuonna 2019 -10,50 prosenttia. Vuonna 2020 oman pääoman tuotto oli positiivinen (5,01 %), ja vuonna 2021 oman pääoman tuotto taipui 17,57 prosenttia miinukselle.

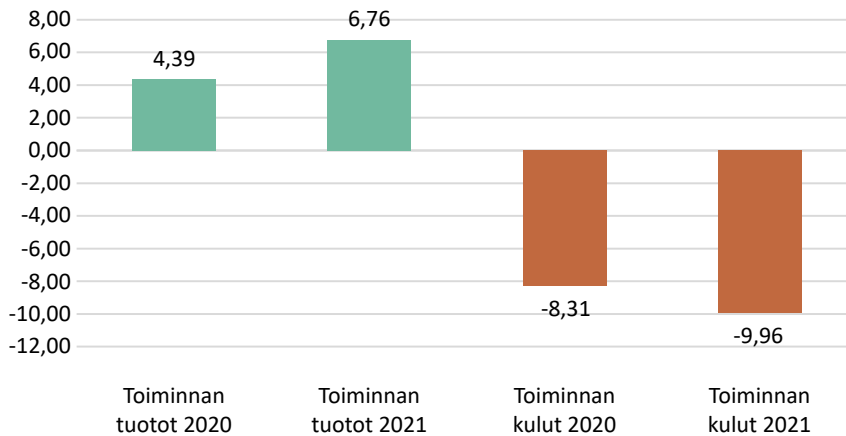
Haastatteluissa liikuntaopisto nosti esiin, että ammatillisen ja vapaan sivistystyön toiminta rahoittaa tällä hetkellä noin puolet toiminnasta ja että toinen puoli koostuu liiketoiminnasta. Myös Joensuun kaupungin avustus koettiin merkitykseltään suureksi, ja tällä avustuksella on myös pitkä historia. Koronapandemian vaikutuksista liiketoimintaan on arvioiden perusteella selvitty kohtuullisesti, vaikkakin lomautuksia jouduttiin tekemään. Koronapandemian vaikutuksiin on pyritty vastaamaan myös tiivistämällä yhteistyötä työvoimapaalveluiden kanssa.

Kisakallion Urheiluopisto

Kisakalliosäätiön tehtävänä on ylläpitää Lohjalla sijaitsevaa Kisakallion Urheiluopistoa sekä edistää ja kehittää liikunta- ja valmennustoimintaa, liikunta- ja terveyskasvatukseen liittyvää koulutustoimintaa ja muita liikuntapalveluja. Kisakalliosäätiön konserniin kuuluvat 100-prosenttisessä omistuksessa olevat konserniyhtiöt Kisakallio Kampus Oy ja Kisakallion Syke Oy. Kisakalliosäätiön omistusyhteisyrityksiä ovat

Helsingissä sijaitseva Kolmen kampuksen urheiluopisto Oy (omistus 50 %) sekä osaomistus (3,5 %) Helsingin Urhea-halli Oy:stä.

Toiminnan tuotot ja kulut 2020-2021 (milj. €)

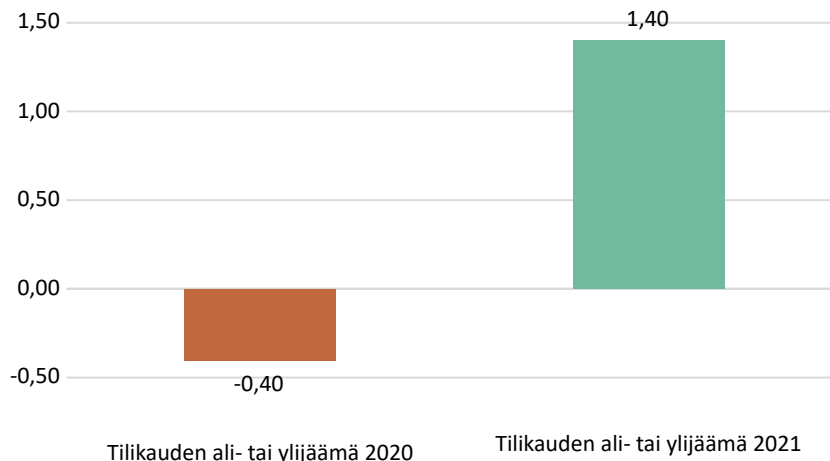

Kuva 5. Kisakalliosäätiön toiminnan tuotot ja kulut vuosina 2020-2021.

Vuonna 2020 Kisakallion toiminnan tuotot olivat yhteensä noin 4,4 miljoonaa euroa, ja vuonna 2021 tuotot kasvoivat noin 6,8 miljoonaan euroon. Toiminnan tuotoista avustusten osuus oli vuonna 2021 noin 1,6 miljoonaa euroa ja vuonna 2020 noin 0,7 miljoonaa euroa. Toiminnan kokonaistuottoihin suhteutettuina suhdeluvut olivat vuonna 2021 noin 23,5 prosenttia ja vuonna 2020 16,0 prosenttia. Toiminnan kulut olivat vuonna 2020 noin 8,3 miljoonaa euroa ja vuonna 2021 noin 10 miljoonaa euroa. (Kuva 5)

Kisakallion tilikausi 2020 oli alijäämäinen. Alijäämän suuruus oli noin 400 000 euroa. Vuosi 2021 sen sijaan oli noin 1,4 miljoonaa euroa ylijäämäinen. Konsernituloslaskelman tuotoissa ei siis ole huomioitu varainhankinnasta, sijoitus- ja rahoitustoiminnasta ja yleisavustuksista saatavia tuottoja. Näistä merkittävintä on yleisavustusten osuus. Kisakalliosäätiökonserni sai yleisavustuksina vuonna 2020 noin 4,4 miljoonaa euroa ja vuonna 2021 noin 4,6 miljoonaa euroa. (Kuva 6)

Tilikauden ali- tai ylijäämä 2020-2021 (milj. €)

Kuva 6. Kisakalliosäätiön tilikauden ali- tai ylijäämä vuosina 2020-2021.

Haastattelujen perusteella Kisakallion taloudellinen asema koetaan hyväksi. Omavaraisuusaste on lähes 40 prosenttia, ja vieraan pääoman osuus on noin 7,3 miljoonaa euroa, mitä pidetään kohtuullisena velkaantumisasteena muihin alan toimijoihin verrattuna. Kisakallion käyttöaste on ollut tehokas, ja Uudenmaan ison markkina-alueen nähdään myös jatkossa luovan paljon kysyntäpotentiaalia toiminnalle. Haastattelujen perusteella urheiluopiston toimintamallin nähdään rakentuneen siten, että jatkossa opiston

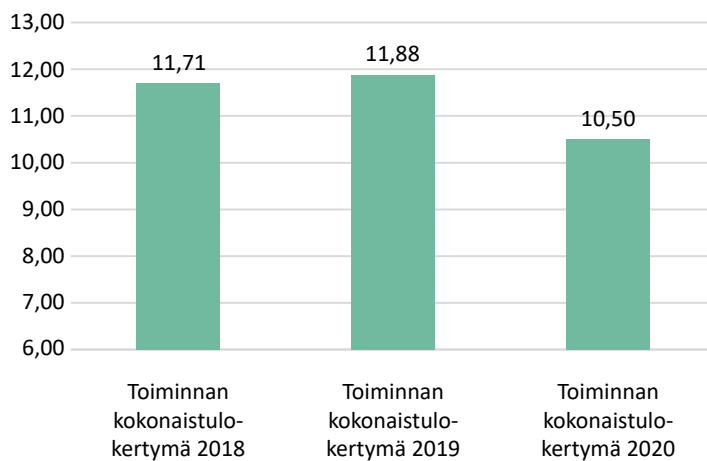
omalla toiminnalla pystytään myös rahoittamaan toiminnan kasvua ja kehittämistä. Urheiluopiston tavoitteena onkin kasvattaa toimintansa vaikuttavuutta tulevaisuudessa myös investointeja lisäämällä.

Kuortaneen Urheiluopisto

Kuortaneen Urheiluopistosäätiön tarkoituksena on ylläpitää ja kehittää Kuortaneen Urheiluopistoa. Kuortaneen urheiluopistosäätiökonserniin kuuluvat emoyhtiö Kuortaneen Urheiluopistosäätiö ja sen tytäryhtiöt Kuortaneen Kuntopalvelut Oy ja Oy Kuortane Sports Management Ltd. Kumpikin näistä tytäryhtiöistä on 100-prosenttisesti emoyhtiön omistuksessa. Lisäksi konserniin kuuluvat osakkuusyhtiöt Kiinteistö Oy Kuortaneen Jäähalli ja Kuortaneen Areena Oy, joista emoyhtiön omistusosuus on 50 prosenttia. Toinen puoli osakkuusyhtiöiden omistuksista on Kuortaneen kunnalla.

Kokonaistulokertymä koostuu liikevaihdosta ja valtion yleisavustuksista. Yleisavustusten osuus Kuortaneen kokonaistulokertymästä oli vuonna 2018 noin 33,8 prosenttia ja vuonna 2020 noin 40,8 prosenttia. Vuoden 2020 kokonaistulokertymään vaikutti olennaisesti koronapandemia, sillä se keskeytti opiston toiminnan lähes kokonaan noin 2,5 kuukaudeksi ja rajoitti muutenkin toimintaa ja sen kehittämistä. (Kuva 7)

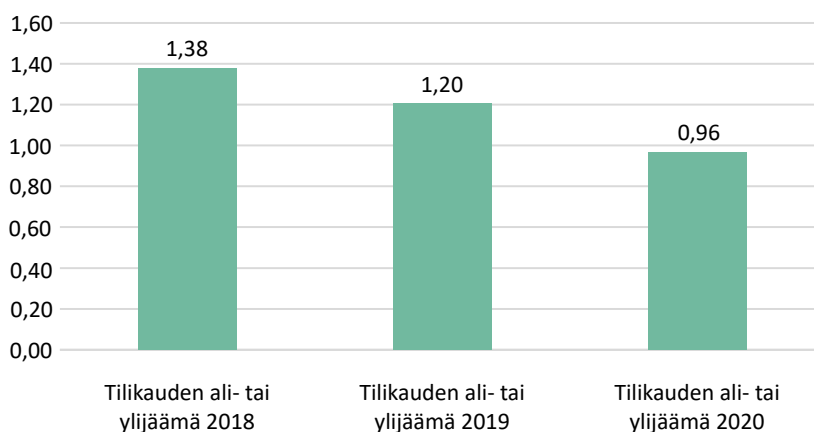
Toiminnan kokonaistulokertymä 2018-2020 (milj. €)

Kuva 7. Kuortaneen Urheiluopistosäätiön toiminnan kokonaistulokertymä vuosina 2018-2020.

Kuortaneen urheiluopistosäätiökonsernin tilikaudet ovat kuitenkin olleet vahvasti ylijäämäisiä vuosina 2018–2020. Kuten alla olevasta kaaviosta voidaan havaita, tilikausi 2018 oli noin 1,38 miljoonaa euroa ylijäämäinen, vuosi 2019 1,20 miljoonaa euroa ylijäämäinen ja koronapandemian heikentämä vuosi 2020 myös noin 0,96 miljoonaa euroa ylijäämäinen. (Kuva 8)

Tilikauden ali- tai ylijäämä 2018-2020 (milj. €)

Kuva 8. Kuortaneen Urheiluopistosäätiön tilikauden ali- tai ylijäämä vuosina 2018-2020.

Käyttökateprosentin (vaihdellut 17,2%–18,7%) tarkastelun perusteella Kuortaneen urheiluopistosäätiö-konsernin kannattavuus on ollut hyvällä tasolla vuosina 2018–2022.

Haastattelujen perusteella Kuortaneen urheiluopiston talous on vakaalla pohjalla, ja tämä on mahdollistanut myös toiminnan jatkuvan kehittämisen. Haastattelujen perusteella toiminnalla on tällä hetkellä noin 1,8 miljoonan euron käyttökate, ja sekä säätiö että konserni ovat tehneet hyvää tulosta. Haastattelujen perusteella noin 39 prosenttia kokonaistulokertymästä tulee tällä hetkellä valtion avustuksina ja vastaavasti noin 61 prosenttia asiakkailta tai muista rahoituslähteistä.

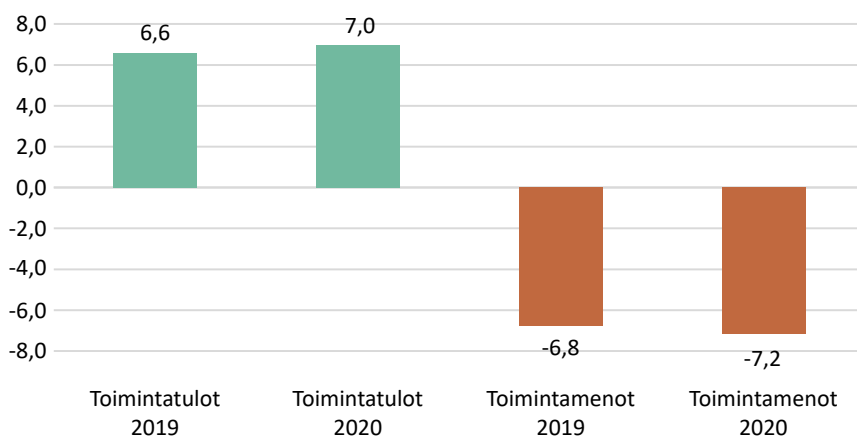
Koronapandemian nähdään heikentäneen liiketoimintaa, mutta toisaalta koronatilanne on samanaikaisesti nostanut valtion erikoistukia. Erityisesti koulutuksen ja uudisrakentamisen osalta mahdollisuus valtionavustuksiin koetaan tärkeäksi. Suhtautuminen liiketoiminnan tulevaisuuteen on myönteistä. Suunnitteilla on yhden rakennuksen uusiminen sekä uuden monitoimihallin ja uimahallin rakentaminen. Toiminnan kehittämiseen tuovat varmuutta strategiset kumppanitoimijat luomalla vankkaa taloudellista pohjaa. Strategisten kumppanuuksien ansiosta riippuvaisuus satunnaisemmista asiakkuuksista on vähentynyt aiempaan verrattuna.

Lapin Urheiluopisto

Santasport Lapin Urheiluopisto on yksi Rovaniemen koulutuskuntayhtymän tulosalueista. Lapin Urheiluopisto vastaa koulutuskuntayhtymässä liikunta-, kulttuuri- ja kasvatusalojen ammatillisesta koulutuksesta ja vapaan sivistystyön urheiluopisto- ja kesäyliopistotoiminnasta. Urheiluopisto toimii koulutuskuntayhtymän omistamissa urheiluopistokiinteistöissä Rovaniemen Ounasvaaralla samassa toimintaympäristössä Santasport Finland Oy:n kanssa.

Santasportin toimintatulot olivat vuonna 2019 noin 6,6 miljoonaa euroa ja vuonna 2020 noin 7,0 miljoonaa euroa 2019–2020. Vastaavasti toimintakulut olivat vuonna 2019 noin 6,8 miljoonaa euroa ja vuonna 2020 noin 7,2 miljoonaa euroa. (Kuva 9)

Toimintatulot ja -menot 2019-2020 (milj. €)

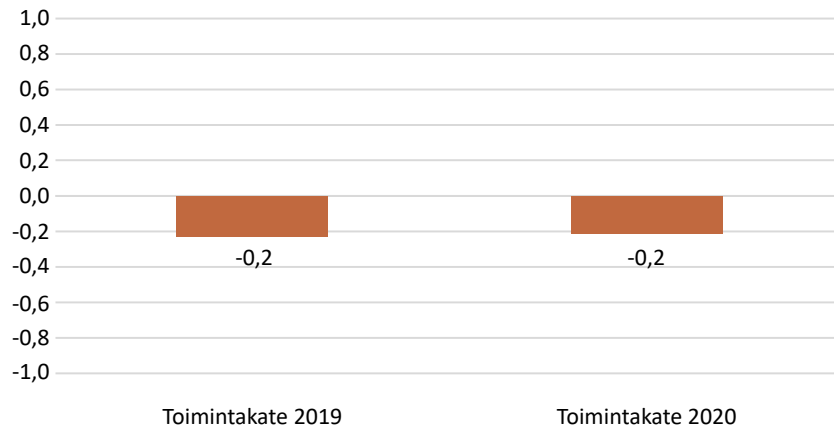

Kuva 9. Santasport Lapin Urheiluopiston toimintatulot ja -menot vuosina 2019-2020.

Tulosalueen toimintatuotot ovat vuoden 2020 tilinpäätöksen mukaan kuitenkin kasvaneet jo neljänä peräkkäisenä vuotena. Toimintatuottojen osalta suurin selittävä kasvun tekijä vuonna 2020 oli ammatillisen koulutuksen valtionosuusrahoituksen kasvu. Vuonna 2019 toimintatulojen kasvua siivitti erityisesti valmennuskeskuksen ja kesäyliopiston tuottamien vapaan sivistystyön kurssien myyntitulojen kehitys. Vuonna 2020 koronapandemian vaikutukset näkyivät kuitenkin erityisesti valmennuskeskuksen toiminnan supistumisena.

Molempina tarkasteluvuosina tulosalueen toimintakate oli siis noin 200 000 euroa miinuksella. Tilinpäätösten mukaan Lapin Urheiluopiston toimintavuoden 2019 alijäämä oli 415 784 euroa. Vastaavasti tilikauden 2020 alijäämä oli 443 898 euroa. (Kuva 10)

Toimintakate 2019-2020 (milj. €)

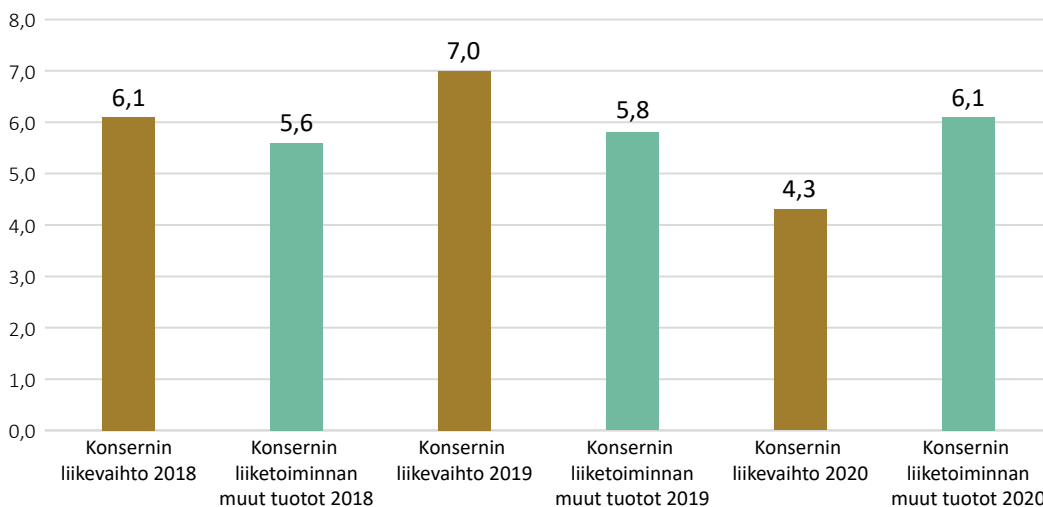
Kuva 10. Santasport Lapin Urheiluopiston toimintakate vuosina 2019-2020.

Liikuntakeskus Pajulahti

Valtakunnallinen valmennus ja liikuntakeskus Oy on Urheiluopistosäätiön kokonaisuudessaan omistama yleishyödyllinen osakeyhtiö, joka toimii myös koko konsernin emoyhtiönä. Yhtiön toimialana on toimia yleishyödyllisenä valtakunnallisena liikunnan koulutuskeskuksena ja sen ylläpitäjänä. Konserniin kuuluva Pajulahden Palvelut Oy toimii alueella vastaten konsernin verollisesta liiketoiminnasta. Tästä pääosan muodostavat yrityksille ja yhteisöille tarjottavat kokous-, koulutus-, työhyvinvointi- ja liikuntapalvelut. Pajulahden Palvelut Oy:n koko osakekannan omistaa emoyhtiö. Kiinteistö Oy Kalliopaju on emoyhtiön täysin omistama yleishyödyllinen tytäryhtiö, jonka toimialana on vuokrata asuntoja opiskelijoille ja käyttää tiloja vapaan sivistystyön kurssien järjestämiseen ja muuhun maksulliseen palvelutoimintaan.

Koko konsernin kokonaistuotot muodostuvat liikevaihdosta ja liiketoiminnan muista tuotoista. Liiketoiminnan muut tuotot muodostuvat pääosin opetus- ja kulttuuriministeriön maksamista valtionosuuksista ammatillisen koulutuksen järjestämisestä, vapaan sivistystyön lain alaisesta koulutuksen järjestämisestä ja eri hankerahoituksesta. Muiden tuottojen osuus kokonaistuotoista oli vuonna 2020 noin 58,7 prosenttia. Konsernin liikevaihto kasvoi merkittävästi vuodesta 2018 vuoteen 2019, mutta globaalin koronapandemian vaikutukset näkyvät selvästi vuoden 2020 liikevaihdon kohdalla. Liiketoiminnan muut tuotot ovat kasvaneet maltillisesti tarkastelujaksolla. (Kuva 11)

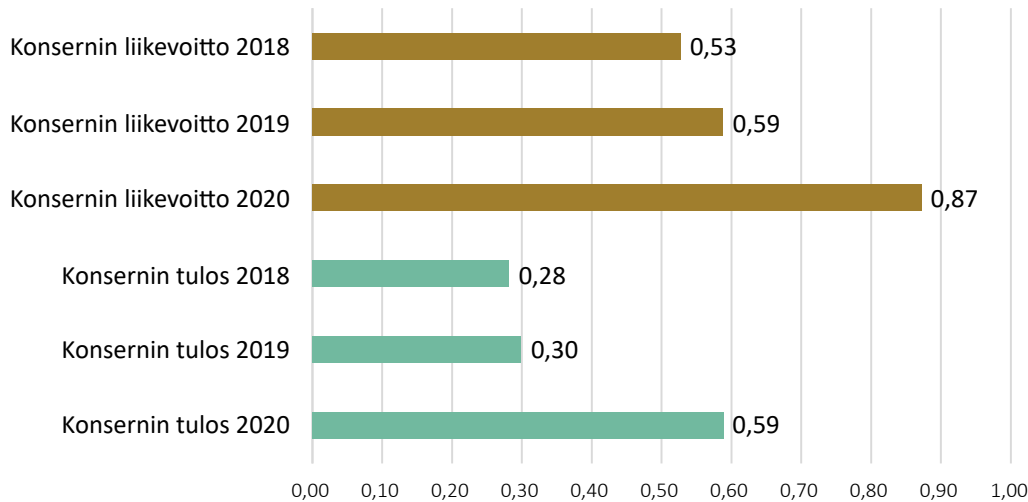
Konsernin liikevaihto ja liiketoiminnan muut tuotot 2018-2020 (milj. €)

Kuva 11. Valtakunnallisen valmennus ja liikuntakeskus Oy:n eli Pajulahden liiketoiminnan kokonaistuotot vuosina 2018-2020.

Valtakunnallisen valmennus ja liikuntakeskus Oy:n tulos on ollut positiivinen vuosina 2018–2022 (kuva 12). Koronapandemian taloudellisiin vaikutuksiin on lukujen valossa onnistuttu reagoimaan vuoden 2020 osalta erilaisin sopeuttamistoimin, ja näin ollen myös vuoden 2020 liikevoitto ja tulos ovat pysyneet positiivisina. Koronapandemian vaikutukset näkyvät erityisesti tytäryhtiöiden tuloksessa, sillä vuoden 2020 osalta Pajulahden Palvelut Oy:n liiketulos oli noin -0,5 miljoonaa euroa ja vastaavasti Kiinteistöosa-KEYHTIÖ Kalliopajun liiketulos noin -0,2 miljoonaa euroa.

Konsernin liikevoitto ja tulos 2018-2020 (milj. €)

Kuva 12. Valtakunnallisen valmennus ja liikuntakeskus Oy:n eli Pajulahden liikevoitto ja tulos vuosina 2018–2020.

Tarkastelujakson aikana liikuntakeskuksessa on tehty useita merkittäviä investointeja. Tilikauden 2018 aikana valmistui rantasaunan peruskorjaus ja käynnistettiin Pajulahden Palvelut Oy:n osalta uuden, 32 huonetta käsittävän hotellirakennuksen rakennustyöt. Rakennustyöt valmistuivat tilikauden 2019 aikana, jolloin myös uusittiin Jari Litmanen -areenan keinoakusteerit ja sitä ympäröivä juoksurata. Tilikauden 2020 aikana peruskorjattiin emoyhtiön päärakennuksen auditorio ja luokkatilat. Samalla myös parannettiin kokonaisuudessaan liikuntakeskuksen tilojen esteettömyyttä.

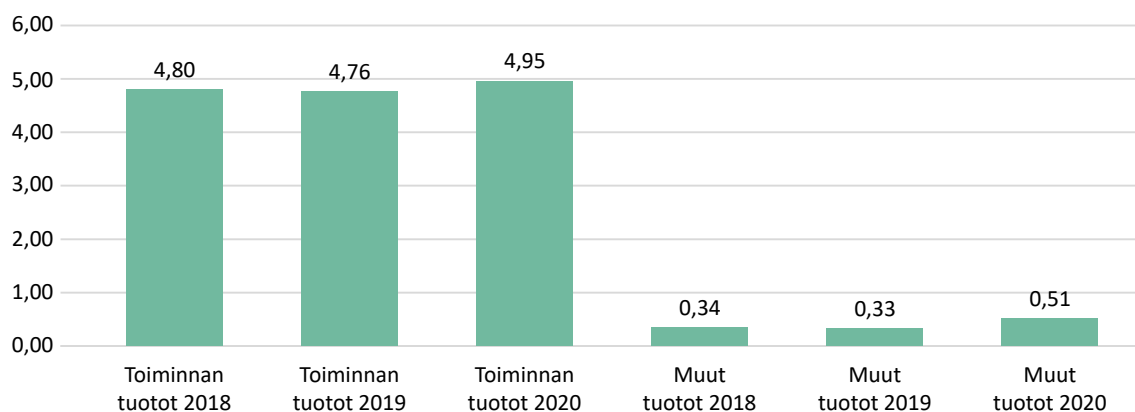
Arvioinnin yhteydessä toteutetuissa haastatteluissa Pajulahden edustajat kuvasivat yleistä taloudellista tilannetta tällä hetkellä vakavaraiseksi. Haastattelujen perusteella huolta aiheuttavat kuitenkin valtion tuen vähentyminen ja vastaavasti omavaraisuuden kasvaminen erityisesti vapaan sivistystyön osalta. Tämän vuoksi toimintaa on pyrittykin aiempaa vahvemmin suuntaamaan myös maksulliseen palvelutoimintaan, ja tähän reagointi on haastattelujen perusteella onnistunut ketterästi. Yleiskuva tulevaisuudesta on haastattelujen perusteella myös myönteinen, sillä liikunnan kysynnän uskotaan tulevaisuudessa kasvavan nykyisestä. Kasvavaan kysyntään vastaaminen edellyttää kuitenkin organisaatiolta jatkuvaa palvelujen kehittämistä, jotta kysynnän kehityksessä ja kysynnän muuttuvissa tarpeissa pysytään mukana.

Solvalla / Norvalla: Folkhälsan Utbildning Ab

Folkhälsan Utbildning Ab on yhdistyksen voittoa tavoittelematon yritys, joka hallinnoi Solvallan kansallista urheilupuistoa ja Norrvallan liikunta- ja kansanopistoa.

Folkhälsan Utbildning Ab:n toiminnan tuottojen ja muiden tuottojen taso on kehittynyt varsin vakaasti vuosina 2018–2020. Vuonna 2020 toiminnan tuotot olivat yhteensä noin 5,46 miljoonaa euroa, ja lisäksi tätä vuoteen 2018 verrattuna oli noin 320 000 euroa. (Kuva 13)

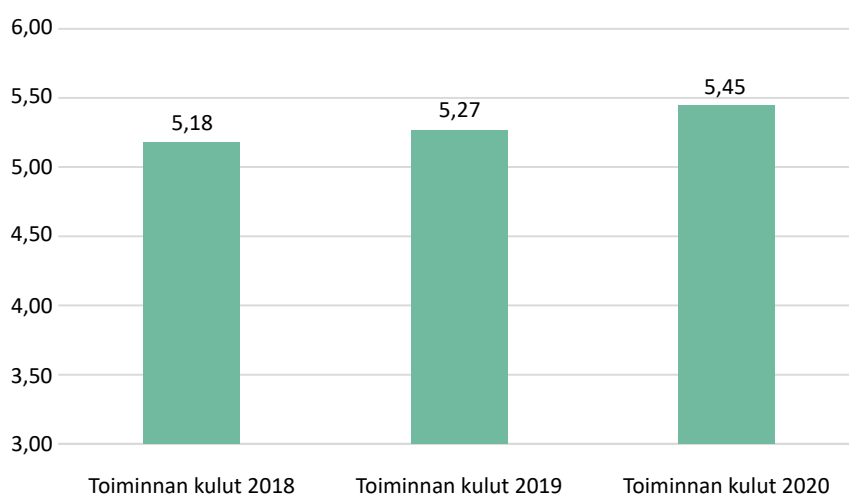
Toiminnan tuotot 2018-2020 (milj. €)

Kuva 13. Folkhälsan Utbildning Ab:n toiminnan tuotot vuosina 2018-2020.

Myös toiminnan kulut ovat kasvaneet maltillisesti 2018–2020. Vuonna 2020 toiminnan kulut olivat yhteensä noin 5,45 miljoonaa euroa. Vuoteen 2018 verrattuna toiminnan kulut kasvoivat noin 270 000 euroa. (Kuva 14)

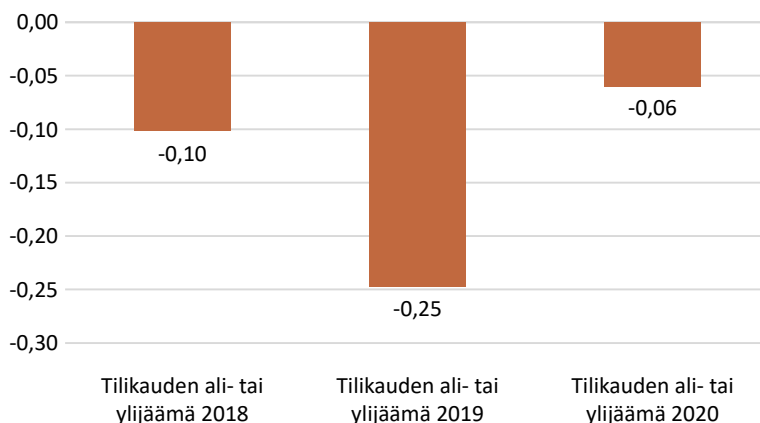
Toiminnan kulut 2018-2020 (milj. €)

Kuva 14. Folkhälsan Utbildning Ab:n toiminnan kulut vuosina 2018-2020.

Folkhälsan Utbildning Ab:n tilikaudet olivat alijäämäisiä vuosina 2018–2020. Vuonna 2018 tilikauden alijäämä oli noin 100 000 euroa, vuonna 2019 noin 250 000 euroa ja vuonna 2020 noin 60 000 euroa. (Kuva 15)

Tilikauden ali- tai ylijäämä 2018-2020 (milj. €)

Kuva 15. Folkhälsan Utbildning Ab:n tilikauden ali- tai ylijäämä vuosina 2018-2020.

Haastatteluissa Norrvallan edustajat kuvasivat, että hieman yli puolet toiminnan vuosittaisesta rahoituksesta tulee valtiolta ja loput maksullisesta palveluliiketoiminnasta. Valtionavustusten osuus on ollut noin kolme miljoonaa euroa vuodessa. Koronapandemian koetaan aiheuttaneen toiminnalle haasteita ja hidastaneen liiketoimintaa. Tämän katsotaan myös johtaneen negatiiviseen tulokseen. Koronapandemian vaikutuksista on kuitenkin arvioiden mukaan Norrvallassa selvitty melko hyvin.

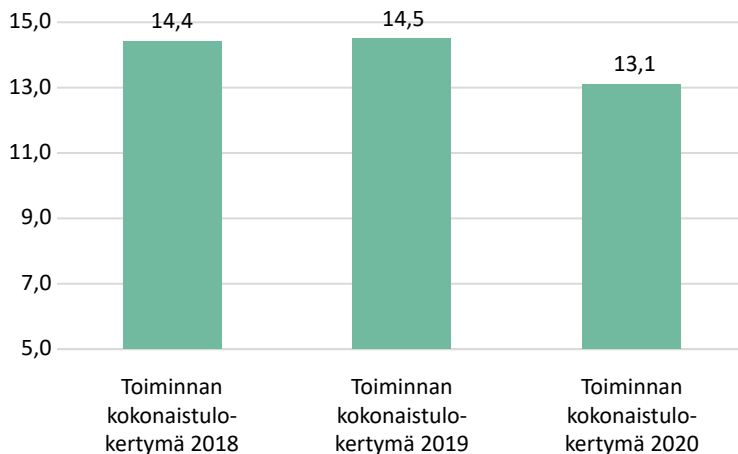
Solvallan toimijoiden haastatteluissa korostettiin, että emoyhtiön (FHU) merkitys toiminnalle on suuri toiminnan pienen koon takia. Myös Solvallan liiketoimintaan ovat vaikuttaneet koronapandemian aiheuttamat toimintarajoitukset, mutta arvioiden perusteella taloudelliset vaikutukset ovat olleet moniin muihin toimijoihin nähden verrattain vähäisiä. Normaaliolosuhteissa toiminnan rahoituksesta noin puolet muodostuu vapaan sivistystyön toiminnasta ja maksullisesta toiminnasta ja noin puolet ammatillisesta koulutuksesta. Vaikka viime vuosien talous on ollut miinuksien puolella, usko tulevaisuuteen on kuitenkin vahva. Pandemian nähdään edesauttaneen panostamista myyntiin ja uudenlaiseen palveluliiketoimintaan. Myös uusilla investoinneilla ja korjausrakentamisella pyritään kehittämään toimintaa ja lisäämään palvelujen kysyntää.

Suomen Urheiluopisto Vierumäki

Suomen Urheiluopiston Kannatusosakeyhtiö on konsernin emoyhtiö. Tytäryhtiöitä ovat Kiinteistö Oy Jytinä ja Kiinteistö Oy Leipuri, joissa emoyhtiön omistusosuus on 100 prosenttia. Vierumäki Country Club Oy, joka vastasi Urheiluopiston hotelli- ja ravintolatoiminnasta, hakeutui konkurssiin vuonna 2020.

Vuosina 2018 ja 2019 Urheiluopiston kokonaistulokertymä oli 14,4–14,5 miljoonaa euroa, mutta vuoden 2020 tulokertymään vaikutti merkittävästi koronapandemia. Vuoden 2020 kokonaistulokertymä oli yhteensä noin 13,1 miljoonaa euroa. (Kuva 16)

Toiminnan kokonaistulokertymä 2018-2020 (milj. €)

Kuva 16. Suomen Urheiluopiston kokonaistulokertymä vuosina 2018-2020.

Vuosina 2018–2020 toiminnan liikevoitto oli positiivinen kaikkina vuosina. Vuonna 2018 toiminnan liikevoitto oli noin 800 000 euroa ja vuosina 2019 ja 2020 noin 400 000 euroa. Toiminnan liikevaihtoon suhteutettuna liikevoittoprosentti oli vuonna 2018 5,4 prosenttia ja vuosina 2019 ja 2020 2,9 prosenttia.

Vuosien 2018–2020 välisenä aikana Suomen urheiluopistosäätiökonsernin omavaraisuusaste on kehittynyt myönteiseen suuntaan, ja noussut vuoden 2018 noin 34 %:sta 40 %:iin vuonna 2020. Vuoden 2020 omavaraisuusasteen tasoa voidaan yleisten käytettyjen viitteellisten ohjearvojen perusteella pitää hyvänä (viitteellinen ohjearvo 35–50 prosenttia).

Haastattelujen perusteella Vierumäen vuotuinen valtionrahoitus on yhteensä noin seitsemän miljoonaa euroa. Valtionrahoituksen suhde muuhun toimintaan koetaan suhteellisen vähäiseksi, ja sen arvioidaan olevan noin 20 prosentin luokkaa. Urheiluopiston usko tulevaisuuden taloudelliseen tilanteeseen on hyvä, sillä opiston sijainti ja saavutettavuus suhteessa keskeisiin markkina-alueisiin on hyvä.

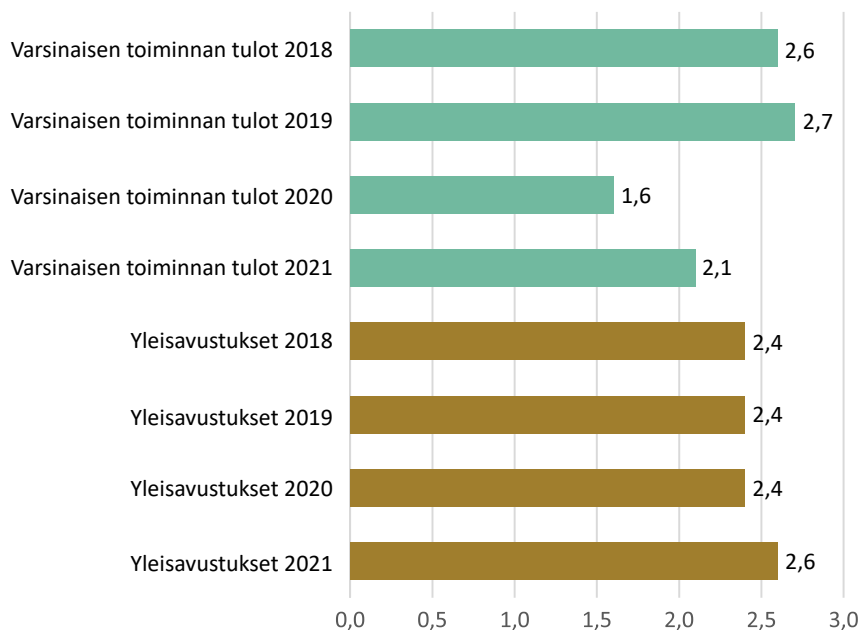
Haastattelun perusteella urheiluopiston tavoitteena on kehittää toimintaansa edelleen ja vähentää taloudellista riippuvuutta valtionrahoituksesta. Urheiluopisto pyrkiikin siihen, että tulevaisuudessa se pystyisi kilpailemaan entistä paremmin avoimilla koulutusmarkkinoilla.

Tanhuvaaran Urheiluopisto

Yleisavustusten osuus Tanhuvaaran kokonaistulokertymästä oli vuonna 2018 noin 48 prosenttia ja vuonna 2021 noin 55 prosenttia. Vuoden 2020 kokonaistulokertymään vaikutti olennaisesti koronapandemia ja toiminnan kokonaistuotot laskivatkin vuoden 2019 5,1 miljoonasta eurosta 4,0 miljoonaan euroon. Tanhuvaaran Urheiluopiston strategian (2022-2025) mukaan yhtiö on kuitenkin selviytynyt koronan mukanaan tuomista rajoitustoimista hyvän ennakkosuunnittelun ja nopean reagoinnin ansiosta kiitettävästi. (Kuva 17)

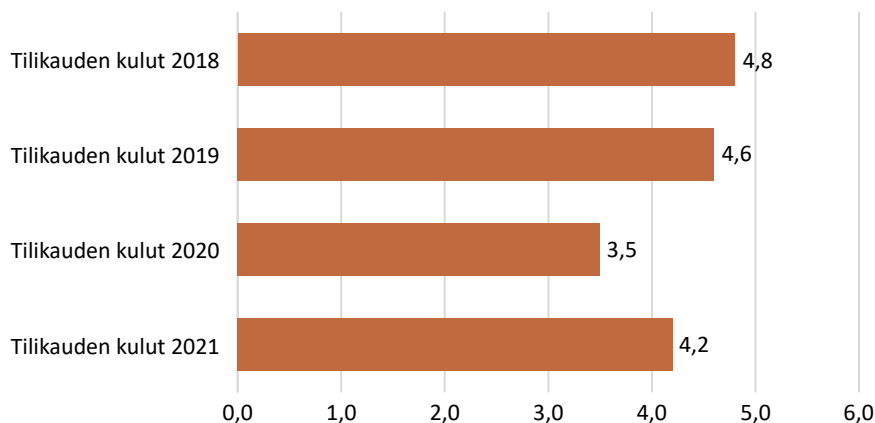
Toiminnan tulot 2018-2021 (milj. €)

Kuva 17. Tanhuvaaran säätiön toiminnan tulokertymä vuosina 2018-2021.

Toiminnan kulut ovat laskeneet tarkastelujakson aikana. Vuonna 2018 toiminnan kulut olivat noin 4,8 miljoonaa euroa ja vastaavasti vuonna 2021 noin 4,2 miljoonaa euroa. Koronapandemian aiheuttamat heijastusvaikutukset näkyvät luonnollisesti myös kulurakenteessa. (Kuva 18)

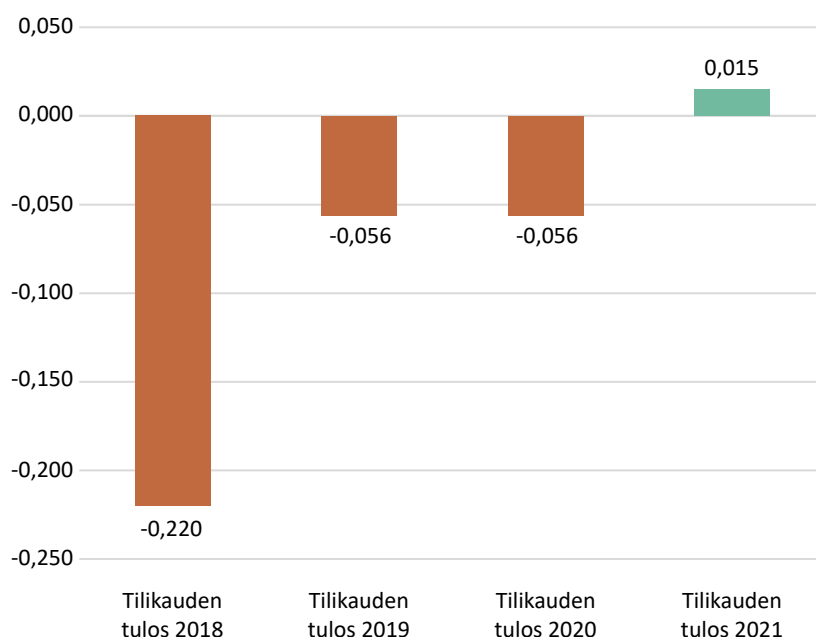
Tilikauden kulut 2018-2021 (milj. €)

Kuva 18. Tanhuvaaran säätiön toiminnan kulut vuosina 2020-2021.

Tilikauden tulos vuodelta 2021 oli niukasti ylijäämäinen. Tarkastelujaksoon sisältyvien aiempien tilikauden tulokset ovat sen sijaan olleet niukasti alijäämäisiä. Tanhuvaaran urheiluopisto on toteuttanut viimeisen kymmenen vuoden aikana merkittäviä investointeja. Näihin ovat kuuluneet mm. Kaartilan hotelli- ja kokoustilat, Sport Spa sekä urheiluopiston päärakennuksen uudistukset. Vuoden 2021 tilinpäätöksessä todetaan kuitenkin, että urheiluopiston rakennuskanta vanhenee ja korjausvelkaa syntyy lähivuosina merkittävästi. Yksityiskohtainen kunnostus- ja saneerausohjelma kattaa infran kehittämistoimenpiteet vuoteen 2026 asti. (Kuva 19)

Tilikauden tulos 2018-2021 (milj. €)

Kuva 19. Tanhuvaaran säätiön tilikausien tulos vuosina 2020-2021.

Konsernin omavaraisuusaste vuonna 2018 oli 43 prosenttia ja vuonna 2021 46 prosenttia. Molempia tunnuslukuja voidaan yleisesti käytettyjen kriteerien perusteella katsoa olevan hyvällä tasolla. Konsernin maksuvalmius (Quick Ratio) oli vuonna 2018 0,3 ja vuonna 2021 0,5. Yleisesti käytettyjen viitteellisten arviointikriteerien mukaan maksuvalmius on molempina tarkastelu vuosina ollut välttävällä / tyydyttävällä tasolla.

Tanhuvaaran urheiluopiston strategiassa (2022-2025) todetaan, että yhtiön taloudenhoidon kannalta on esiin noussut kaksi perusongelmaa. Keskeisenä ongelmana strategian nykytilakatsauksessa nostetaan esiin konsernin velkataakka (pitkäaikaiset velat noin 3,6 milj. euroa) suhteessa tuloksentekokykyyn. Lisäksi konsernin henkilöstökulut ovat suuret ja kasvaneet tasaisesti. Nykytilakatsauksessa oletetaan myös, että tulevaisuudessa yhtiön toiminnan kannalta merkittävä valtionrahoitus tulee jatkossa asteittain väheneämään. Talouden osalta strategisiksi tavoitteiksi onkin asetettu konsernin tuloksen kehittäminen (positiivinen koko strategiakauden ajan), pitkäaikaisten velkojen puolittaminen sekä henkilöstökulujen kasvun pysäyttäminen. Viimeinen tavoite liittyy ehdollisesti liikevaihdon kehitykseen.

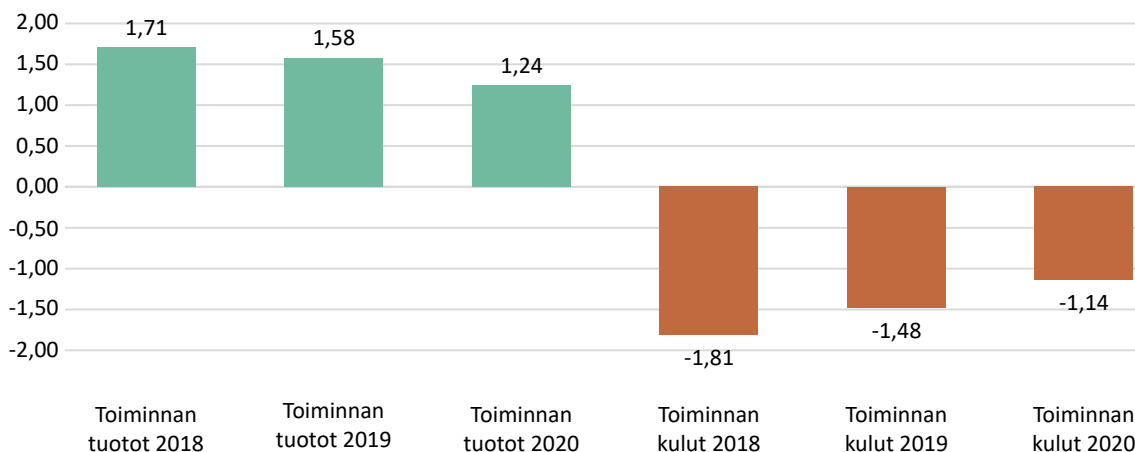
Urheiluopisto Kisakeskus

Kisakeskussäätiö toteuttaa tarkoitustaan järjestämällä opetus- ja kulttuuriministeriön avustamana niin sanottua vapaan sivistystyön toimintaa ja ammatillista koulutusta sekä tämän ohella maksullista palvelutoimintaa.

Urheiluopisto Kisakeskuksen toiminnan tuotot ja kulut ovat laskeneet melko voimakkaasti 2018–2020. Vuonna 2018 toiminnan tuotot olivat vielä noin 1,71 miljoonaa euroa ja vastaavasti vuonna 2020 noin 1,24 miljoonaa euroa. Tilinpäätöksen 2020 mukaan koronapandemia on luonnollisesti vaikuttanut sekä tulo- että menokertymään vähentyneiden suoritteiden ja toisaalta tehtyjen säästötoimenpiteiden ja henkilöstön lomautusten seurauksena. Valtionavun osuus toiminnan tuotoista oli vuonna 2020 noin 620 000 euroa, mikä vastaa noin 54 prosentin osuutta kokonaistuotoista.

Toiminnan kulut olivat vuonna 2018 noin 1,81 miljoonaa euroa, mutta tilikauden 2020 kulut olivat enää noin 1,14 miljoonaa euroa. (Kuva 20)

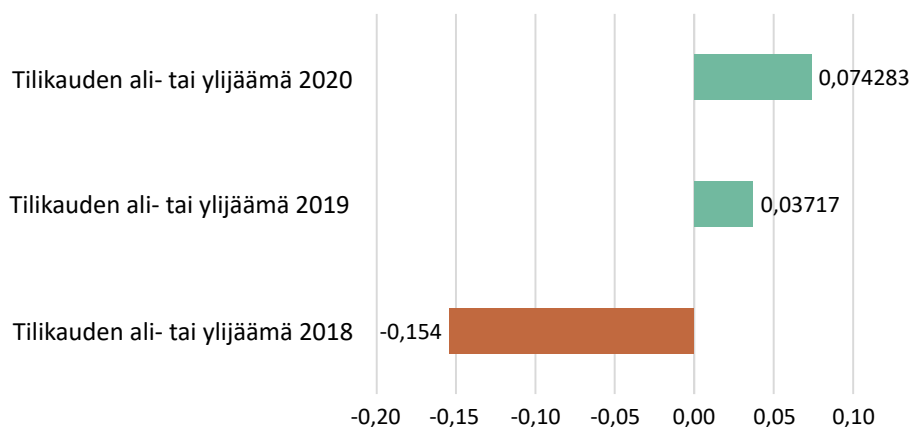
Toiminnan tuotot ja kulut 2018-2020 (milj. €)

Kuva 20. Kisakeskussäätiön toiminnan tuotot ja kulut vuosina 2018-2020.

Urheiluopisto Kisakeskuksen tilikausi 2018 oli noin 150 000 euroa alijäämäinen. Sen sijaan vuosien 2019 ja 2020 tilikaudet olivat ylijäämäisiä, ja erityisesti vuoden 2020 tilikauden ylijäämä kertoo onnistuneesta sopeutumisesta koronapandemian taloudellisiin vaikutuksiin. (Kuva 21)

Tilikauden ali- tai ylijäämä 2018-2020 (milj. €)

Kuva 21. Kisakeskussäätiön tilikauden ali- tai ylijäämä vuosina 2018-2020.

Haastattelujen perusteella Kisakeskuksen koetaan pärjänneen viime vuosina taloudellisesti hyvin ja toimintaa on ylläpidetty erityisesti valtion tukien avulla. Keskeisenä taloutta koskevana huolenaiheena on ollut erityisesti investointeja koskeva vieraan pääoman osuus. Investointeja koskevaa rakennusvelkaa on tällä hetkellä noin miljoona euroa. Koska toimialan perustoiminta on suhteellisen matalatuottoista, velan takaisinmaksuajat ovat varsin pitkiä. Erityisesti investointien omavastuuttomiin tukiin toivottaisiinkin valtiolta lisää panostuksia, jotta myös tulevaisuuden peruskorjaus- ja uudisrakentamiseen ja muuhun infraan liittyvät investoinnit olisivat mahdollisia.

Varalan Urheiluopisto

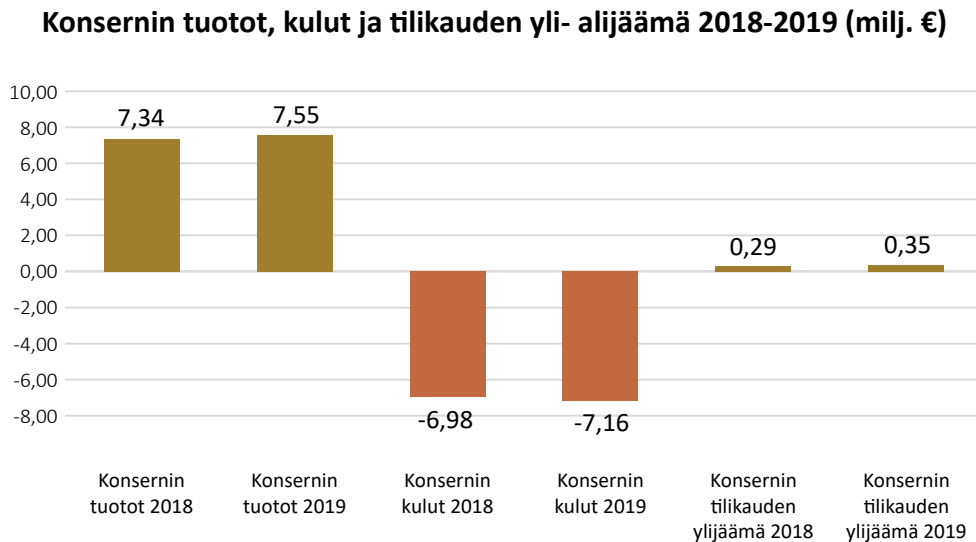
Varalan Säätiön tehtävänä on ylläpitää Varalan urheiluopistoa Tampereella. Säätiön konsernirakenteeseen kuuluvat tytäryhtiö Varalan Palvelut Oy, josta säätiö omistaa 100 prosenttia, kokonaisvaltaisia hyvinvointihjelmia tuottava Digital Health Solution Oy, josta säätiön omistusosuus on yli 20 prosenttia ja rinnekeskus Mustavuori Oy, josta Palvelut omistaa noin 48 prosenttia.

Varalan Säätiön konsernin tilikauden tuotot olivat vuonna 2019 noin 7,55 miljoonaa euroa, ja toimintakertomuksen mukaan tuotot olivat konsernin historian korkeimmat (kuvio 3). Tuottojen kasvua edelli-

seen tilikauteen verrattuna oli noin 200 000 euroa. Kokonaistuotoista noin 2,8 miljoonaa euroa eli noin 37 prosenttia muodostui valtion yleisavustuksista liikunta-alan koulutusta varten.

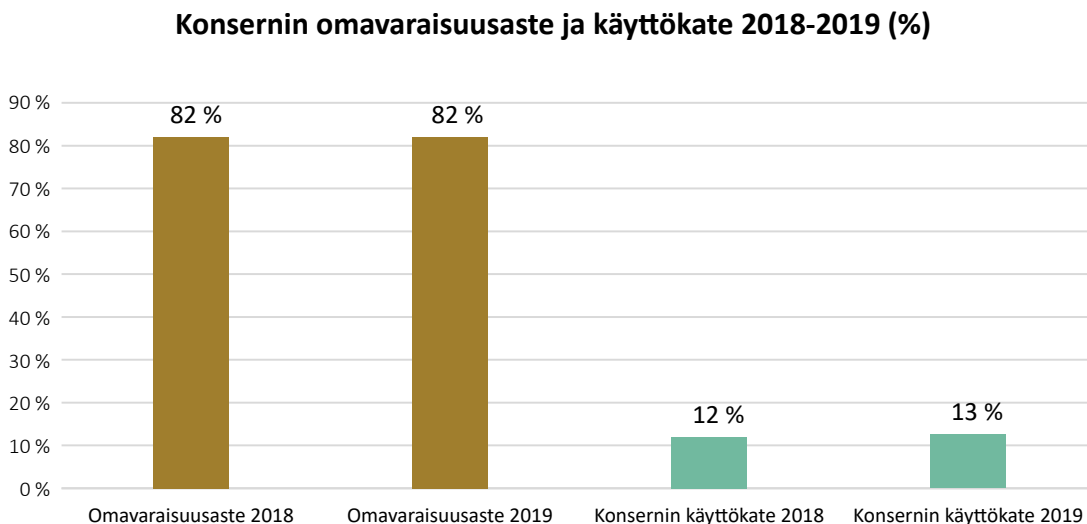
Toiminnan kulurakenne kasvoi hieman vuonna 2019 vuoteen 2018 verrattuna. Tilikauden 2019 konsernin kulut olivat 7,16 miljoonaa euroa, kun vastaavasti vuonna 2018 konsernin kulut olivat 6,98 miljoonaa euroa. Kulut kasvoivat tarkastelujaksolla siis noin 160 000 euroa.

Konsernin tilikaudet 2018 ja 2019 olivat molemmat ylijäämäisiä. Vuonna 2018 konsernin tilikauden ylijäämä oli noin 290 000 euroa ja vuonna 2019 noin 350 000 euroa. (Kuva 22)

Kuva 22. Varalan Säätiön tuotot, kulut ja tilikauden tulos vuosina 2018-2019.

Konsernin omavaraisuusaste oli molempina tarkasteluvuosina (2018 ja 2019) 82 prosenttia, mitä voidaan pitää erinomaisena.³⁶ Konsernin käyttökate oli vuonna 2018 12,0 prosenttia ja vuonna 2019 12,6 prosenttia. Käyttökateen tulkinta on pitkälti riippuvainen yrityksen/toimijan toimialasta.³⁷ (Kuva 23)

Kuva 23. Varalan säätiön omavaraisuus ja käyttökate vuosina 2018-2019.

Varalan urheiluopistolla käynnistyi vuonna 2019 Kalliola-rakennuksen mittava ilmanvaihdon peruskorjaus ja majoitushuoneiden saneeraus. Peruskorjaukset saatiin valmiiksi helmikuussa 2020. Korjaushanketta varten opetus- ja kulttuuriministeriöltä saatiin avustusta noin 200 000 euroa. Tarkastelujaksolla aikana

³⁶ Omaraisuusasteen viitteellisissä ohjearvoissa yli 50 prosentin omavaraisuusastetta pidetään tyypillisesti erinomaisena.

³⁷ Käyttökateprosentin suuruuteen ja kehitykseen vaikuttavat usein yrityksen toimialan kilpailutilanne ja toiminnan luonne. Esim. tukkukauppaa harjoittavalla yrityksellä 5 prosentin käyttökate voidaan pitää varsin hyvänä, kun taas konepajateollisuudessa hyvä taso on lähempänä 20 prosenttia.

toteutettiin myös uima-allastilan ja kuntosalin ilmanvaihdon parannustöitä sekä yhden voimistelusalin remontti.

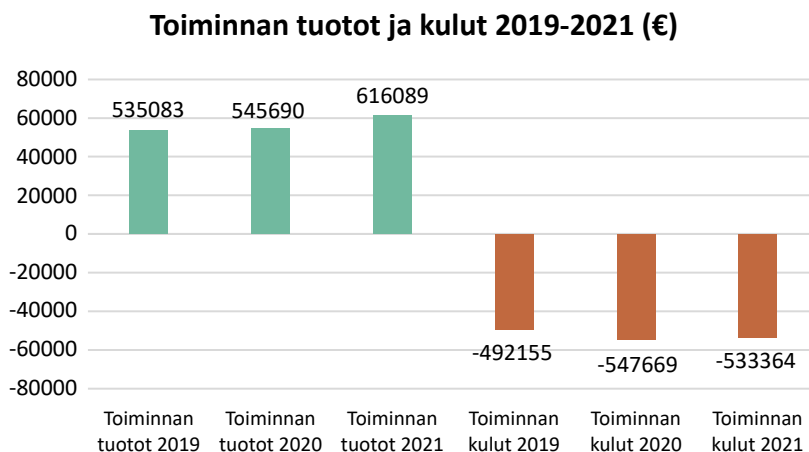
Arvioinnin yhteydessä toteutetuissa vastuuhenkilöiden haastatteluissa nykyistä taloudellista tilannetta kuvattiin kohtuullisen hyväksi. Hyvistä talousluvuista huolimatta Varala on kuitenkin joutunut viime vuosina säästämään poikkeuksellisin keinoin, kuten lomautusten avulla, eikä selvitykseen ollut saatavilla koronavuoden aineistoa Varalan osalta. Näkemys tulevaisuuden taloudellisesta elinvoimaisuudesta on silti hyvällä tasolla, ja odotukset liikevaihdon kasvusta ovat vahvat. Tuottojen kasvuodotuksista huolimatta kulujen odotetaan kasvavan kuitenkin merkittävästi. Ukrainan kriisi vaikuttaa energian ja ruoan hintakehitykseen ja luo näin ollen painetta myös toiminnan kustannusten kasvulle.

Virpiniemen liikuntaopisto

Hallinnollisesti Virpiniemen liikuntaopisto kuuluu Koulutuskuntayhtymä OSAOn Kontinkankaan yksikköön.

Virpiniemen toiminnan tuotot ovat kasvaneet tarkastelujakson aikana, ja erityisesti vuoden 2021 tulot kasvoivat noin 13 prosenttia vuoteen 2020 verrattuna (kuva 5). Toiminnan tuotoista valtionosuuksien määrä oli vuonna 2020 yhteensä noin 390 000 euroa, mikä vastaa noin 63 prosenttia kokonaistuotoista. Toiminnan kulurakenne on pysynyt tarkastelujakson aikana suhteellisen vakaana. (Kuva 24)

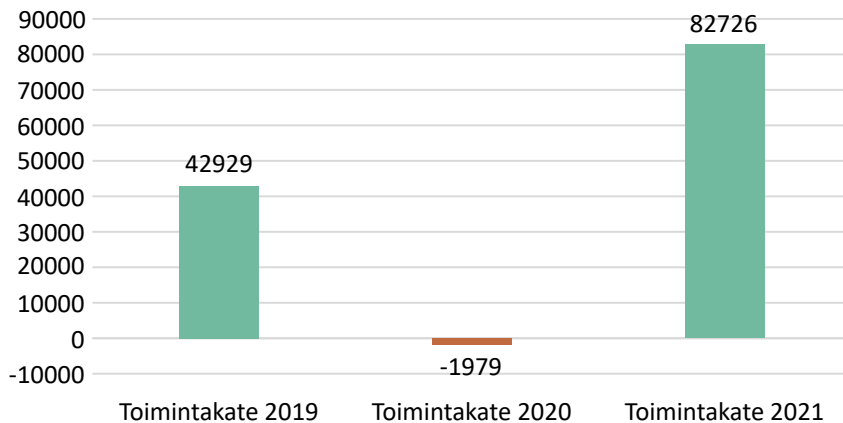
On kuitenkin hyvä huomioida, että Virpiniemen tiloissa järjestetään vapaan sivistystyön koulutuksia, jonka lisäksi tiloja käytetään liikunnan ja valmennuksen tutkintokoulutuksiin sekä OSAO Edu Oy:n ohjelmapalvelutoimintaan. Koulutuskuntayhtymä OSAO omistaa Virpiniemen kiinteistöt ja veloittaa vuokrat Kontinkankaan yksiköltä sisäisenä vuokrana. Sisäiset vuokrat on jaettu laskennallisesti tulojen suhteessa tutkintokoulutukseen, vapaaseen sivistystyöhön ja palvelutoimintaan. Samoin on toimittu muiden sisäisten yhteisten kulujen osalta (sisäinen palvelulaskutus, työterveyshuolto, tyhy-toiminta). Näin ollen kulujen osuus laskennallisesti on suurin tutkintokoulutuksella, vaikka Virpiniemen päätoimi on vapaan sivistystyön koulutusten järjestäminen.

Kuva 24. Koulutuskuntayhtymä OSAOn Kontinkankaan yksikön (Virpiniemen liikuntaopisto) toiminnan tuotot ja kulut vuosina 2019-2021.

Virpiniemen liikuntaopiston toimintakate vaihteli jonkin verran tarkastelujakson aikana. Vuonna 2019 toimintakate oli noin 40 000 euroa plussalla ja vuonna 2021 peräti noin 80 000 euroa plussalla. Vastaavasti vuonna 2020 toimintakate painui aavistuksen negatiiviseksi. Keskimäärin toimintakate oli tarkasteluvuosina siis noin 40 000 euroa ylijäämäinen. (Kuva 25)

Toimintakate 2019-2021 (milj. €)

Kuva 25. Koulutuskuntayhtymä OSAOn Kotikankaan yksikön (Virpiniemen liikuntaopisto) toimintakate vuosina 2019–2021.

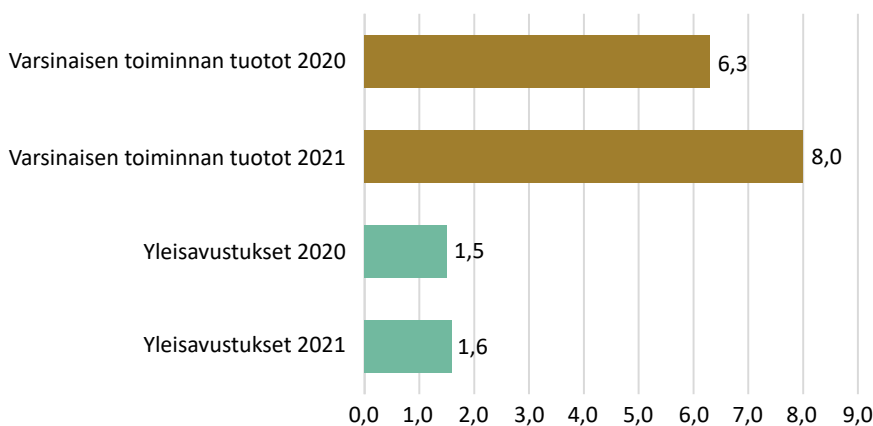
Arvioinnin yhteydessä toteutetuissa haastatteluissa Virpiniemen toimintaa kuvataan melko pienimuotoiseksi. Toimijalla ei ole oikeuksia ammatillisten perustutkintojen järjestämiseen, ja myös vapaan sivistystyön koulutus on melko pienimuotoista. Koronapandemia on entisestään vähentänyt järjestettyjen koulutusten määrää. Toiminnan rahoitus koostuu pääasiassa vapaan sivistystyön valtionosuuksista, maksullisen palvelutoiminnan (työhyvinvointipalveluiden) tuloista ja osallistujamaksuista. Tästä maksullisen palvelutoiminnan tuotot ovat OSAO Edu Oy:n tuottoja, eivät Virpiniemen liikuntaopiston vapaan sivistystyön koulutusten, jotka ovat olleet viime vuosina tappiollisia. Kiinteistön ja muun infran kustannuksia katetaan tiloissa järjestettävien liikunta-alan koulutusten valtionosuuksilla, ja myös Oulun kaupunki tukee Virpiniemen liikuntaopiston toimintaa vuosittaisella avustuksella. Valtionosuuksista huolimatta koulutuksen järjestäminen nykyisissä tiloissa koetaan haasteellisena, eivätkä vapaan sivistystyön koulutuksesta saatavat tulot riitä kattamaan kustannuksia.

Vuokatin Urheiluopisto

Vuokatin Urheiluopistoa hallinnoi Vuokatin Säätiö, jonka toiminnan tarkoituksena on Vuokatin Urheiluopiston ylläpitäminen ja kehittäminen sekä liikunnan ja erityisesti hiihtourheilun kehittäminen. Vuokatin Säätiön ylläpitämä urheiluopisto vastaa vapaan sivistystyön koulutuksesta. Vuokatin urheiluopiston ammatillinen koulutus on osa Kajaanin kaupungin toimintaa.

Yleisavustusten osuus Vuokatin Säätiö -konsernin kokonaistulokertymästä oli vuonna 2020 noin 24 prosenttia ja vuonna 2021 noin 20 prosenttia. Vuoden 2020 kokonaistulo-kertymään vaikutti koronapandemia. (Kuva 26)

Toiminnan tulot 2020-2021 (milj. €)

Kuva 26. Vuokatin säätiön toiminnan tulokertymä vuosina 2020-2021.

Vuokatin toiminnan kulut ovat kasvaneet tulojen mukaisesti tarkastelujakson aikana. Vuonna 2021 toiminnan kulut olivat yhteensä noin 9,4 miljoonaa euroa. Vuoteen 2020 verrattuna toiminnan kulut kasvoivat siis noin kaksi miljoonaa euroa.

Tilikausi 2021 oli niukasti ylijäämäinen (n. 5000 €). Vuosi 2020 sen sijaan oli noin 0,4 miljoonaa euroa ylijäämäinen. Vuonna 2021 konsernin kokonaisinvestoinnit olivat hieman yli 0,5 miljoonaa euroa ja sisälsivät investointeja latukoneisiin, lumitykkeihin, autoihin, testausvälineisiin ja urheilija-asuntojen kalustoon. Vuonna 2020 konsernin kokonaisinvestoinnit olivat kolme kertaa suuremmat eli noin 1,5 miljoonaa euroa.

Konsernin omavaraisuusaste vuonna 2020 oli 42 prosenttia ja vuonna 2021 45 prosenttia. Molempia tunnuslukuja voidaan yleisesti käytettyjen kriteerien perusteella pitää hyvätasoisina. Konsernin maksuvalmius (quick ratio) oli vuonna 2020 1,76 ja vuonna 2021 1,67. Yleisesti käytettyjen viitteellisten arviointikriteerien mukaan maksuvalmius on molempina tarkasteluvuosina ollut erinomaisella tasolla.

4.2. Näkemyksiä taloudellisesta elinvoimaisuudesta ja investointitarpeesta

Liikunnan koulutuskeskusten taloudellinen tarkastelu osoittaa, että valtaosa toimijoista tekee kohtuullista taloudellista tulosta ja toiminnan voidaan arvioida olevan kohtalaisen vakavaraisella pohjalla. Tarkastelujakso kattaa myös tilinpäätökset keskeisiltä koronapandemian heikentämiltä vuosilta (vuosi 2020 ja osittain vuosi 2021). Tarkastelu osoittaa, että liikunnan koulutuskeskukset ovat taloudellisessa mielessä onnistuneet reagoimaan hyvin pandemian aiheuttamiin toiminnallisiin haasteisiin. Toiminnan supistumiseen koronapandemian merkityksellisimpinä vuosina on reagoitu muun muassa lomautuksiin ja yleistä kulurakennetta karsimalla.

Valtionosuuksien ja avustusten merkitys liikunnan koulutuskeskuksille on suuri. Edellä esitetyn tilinpäätösaineiston ja toteutettujen haastattelujen perusteella valtionosuuksien ja avustusten osuudet toimijoiden kokonaistuloista vaihtelevat noin 40–60 prosentin välillä. Oletettavaa kuitenkin on, että valtionosuuksien ja avustusten merkitys myös vapaarahoitteisen toiminnan tulovirroille on suuri. Eri toimijoiden näkemykset valtionosuuksien ja avustusten merkityksestä vaihtelevat jonkin verran. Yksittäisten toimijoiden näkemysten mukaan valtionosuuksien ja avustusten määrän vähentyminen on heikentänyt liikunnan koulutuskeskusten toimintaa, kun taas jotkin liikunnan koulutuskeskukset näkevät kasvaneiden valtionosuuksien ja avustusten lisänneen toiminnan volyyymiä. Muutamissa liikunnan koulutuskeskuksissa strategisena pääpainona on tulevaisuudessa vähentää taloudellista riippuvuutta valtionosuuksista ja avustuksista vahvistamalla maksullisen palvelutoiminnan osaamista ja siihen liittyviä investointeja.

Liikunnan koulutuskeskusten näkemykset tulevaisuuden toimintaympäristön ja markkinoiden kehityksestä ovat pääasiassa myönteisiä. Usea toimija toi esiin, että liikunnan ja hyvinvoinnin palvelujen kysyntä tulevaisuudessa tulee kasvamaan ja että liikunnan koulutuskeskuksilla on hyvät mahdollisuudet kilpailla tähän liittyvistä markkinaosuuksista. Kilpailu markkinoilla edellyttää kuitenkin uusia investointeja niin uudistuotantoon kuin peruskorjaukseenkin, ja usea liikunnan koulutuskeskus onkin toteuttanut viime aikoina merkittäviä investointihankkeita. Lisäksi tämä edellyttää uudenlaista osaamista kuten markkinointi- ja liiketalousosaamista tai matkailualan erityisosaamista. Lähiaikojen taloudellisena haasteena esiin nousi Ukrainan sodan kiihdyttämä inflaatiokehitys. Tämä näkyy erityisesti kasvavina energiakustannuksina, mutta toisaalta yleinen inflaatiokehitys syö myös kuluttajien ostovoimaa, ja tästä seuraava ostojen väheneminen monesti kohdentuu ensimmäisenä muun muassa terveyden ja hyvinvoinnin alan palveluihin. Liikunnan koulutuskeskusten suunniteltuja investointeja on luonnehdittu dokumenttiaineiston ja haastattelujen perusteella alla olevassa taulukossa. (Taulukko 16)

Taulukko 16. Näkemyksiä koulutuskeskusten investointitarpeesta

Liikunnan koulutuskeskus	Investointitarve haastattelujen ja toimintakertomusten perusteella (Voinut muuttua arviointihetkestä)
Urheiluopisto Kisa-keskus	<ul style="list-style-type: none"> Rakennuskanta on vahvaa, mutta pitkällä tähtäimellä rakennuskanta kannattaa kunnostaa ja modernisoida. Kiinteistön investointiohjelma 2021–2023: mökkien kunnostustyöt, ulkoalueiden esteettömyyden parantaminen, opiston keittiön ja ravintolan perusparannus ja investoinnit energiatehokkuuteen. Käytössä ulkopuoliset kuntoarviot ja pitkän tähtäimen suunnitelma korjaamiseen. Haastetta tuo rakennusvelan kurominen omin voimin.
Kuortaneen Urheiluopisto	<ul style="list-style-type: none"> Investoinnit vuoteen 2025: uimavalmennuskeskus, monitoimiareena, majoitus- ja ravintolapalveluiden kapasiteetin kasvattaminen ja oppilasasuntoloiden uudistaminen, hotelli, ulkoalueiden kunnostaminen (viherrakentaminen, ulkoliikuntaolosuhteet, kulkureitit jne.), energiainvestoinnit (hallien ilmastointien automatisointi, led-valot jne., niihin investoitu 4 milj. euroa), yleisilmeen kohottaminen ja henkilöstökulut.
Liikuntakeskus Pajulahti	<ul style="list-style-type: none"> Tärkeimmät investoinnit vuoteen 2030: uusi Puistopajurakennus, Training & Recovery Center, piha-alueiden kunnostus, tennishallin siirto/rakentaminen, majoitusrakennus Kultapaju ja muut majoituspalvelut ja Tennishallin rakentaminen/siirto. Muita investointeja ulkoliikuntapaikat, sähköautojen latauspisteet ja invapysäköinnin parantaminen. (Arvio: n. 13 milj. euroa.) Investointitarpeet pääasiassa huippu-urheilusta, ja investoitu etenkin korjausrakentamiseen. Vanhempaa rakennuskantaa ja tasapainottelua sen välillä, milloin on tarkoituksenmukaista korjata ja milloin rakentaa uutta. Jos liikevaihto pysyy samana, pystytään jatkuvasti investoimaan ilman suurta korjausvelkaa.
Eerikkilän Urheiluopisto	<ul style="list-style-type: none"> Majoitusrakennuksissa kova käyttöaste, niistä osa on korjauksen ja uudistamisen tarpeessa.
Itä-Suomen liikuntaopisto	<ul style="list-style-type: none"> Mehtimäen urheiluinfran kehittäminen, jäähallin remontti ja uimahalli sekä investoinnit henkilöstöön ja rekrytointiin (arvio: 45 000 €). Infrastruktuuri kaupungin omistama ja suhteellisen tuoretta. Haasteena tilojen riittävyys.
Kisakallion Urheiluopisto	<ul style="list-style-type: none"> Uuden majoitusrakennuksen rakentamisen käynnistys sekä olosuhteiden ja majoitustilojen korjaus. (Arvio: n. 10 milj. euroa vuoteen 2030 mennessä.) Infrastruktuuri kohtuullisen hyvässä kunnossa. 600 000 euron vuosittainen määräraha ylläpitoinvestointeihin. Majoitusolosuhteet eri tasoisia.
Lapin Urheiluopisto	<ul style="list-style-type: none"> Etenkin valmennuskeskuksen infrassa korjaustarvetta: esimerkiksi uimahalli ja monitoimi- ja jalkapallohalli sekä energiaratkaisut. Koulutus tehdään koulutuskuntayhtymän tiloissa vuokralla. Palaute infraolosuhteista pääosin positiivista, mutta korjaustarvetta koko ajan, sillä vanhaa rakennuskantaa on paljon.
Suomen Urheiluopisto/Vierumäki	<ul style="list-style-type: none"> Investointi- ja kehityssuunnitelma vuoteen 2025: monitoimiareena, jäähalli, areena, Vierumäkihalli, urheilukenttä, Pihkalan huoneet, muu majoitus ja uimahalli. (Arvio: 15–20 milj. euroa.) Rakennuksiin menee yli 90 % investoinneista. Valtionrahoitus perustamishankkeisiin ei ole erityisen merkityksellinen, sillä sen avulla ei pystytä huolehtimaan rakennusomaisuudesta ja uudisrakentamisesta. Monitoimiareenan investointi on merkittävä koulutuksen osalta.
Solvallan urheiluopisto/Norrvallan idrottsinstitut	<ul style="list-style-type: none"> Uimahallin ja kuntosalin remontit, urheilu- ja liikuntatilojen päivittäminen, Solvallassa etenkin majoitustilojen kunnostus ja Norrvallassa jalkapallo- ja yleisurheiluhalli. Kiinteistöt omistaa ja huoltaa nykyään erillinen kiinteistöyhtiö, eivätkä ne enää ole Solvallan ja Norrvallan omistuksessa.
Varalan Urheiluopisto	<ul style="list-style-type: none"> Seuraavan 3 vuoden aikana rakennuskustannuksia ja esteettömyyden kehittäminen korjaus- ja uudisrakentamisessa. (Arvio: 6–7 milj. euroa.) Noin kolmasosa rakennuksista peruskorjauksen tarpeessa. Varala on myös aktiivisesti mukana kehittämässä Hakametsää, josta mahdollisesti vuokrataan jatkossa toimitiloja.
Virpiniemen liikuntaopisto	<ul style="list-style-type: none"> Korjausrakentamisen ja kunnossapitotoiminnan investointitarve. Tila on peruskuntoinen rakennus, mutta luokkatila ja henkilöstön sosiaalitilat puuttuvat. Aiempien sisäilmaongelmien vuoksi kuntoa seurataan OSAOn turvallisuusselvityksillä. Olosuhdeinfra ei vastaa toiminnan tarpeisiin täysin, ja julkisen liikenteen puute aiheuttaa tavoitettavuushaasteita. Suunnitteilla tilojen siirtyminen keskustaan saavutettavuushaasteen takia: Kampus2023 (100 milj. euron hanke).

Liikunnan koulutuskeskus	Investointitarve haastattelujen ja toimintakertomusten perusteella (Voinut muuttua arviointihetkestä)
Vuokatin Urheiluo-pisto	<ul style="list-style-type: none"> Nykyisten olosuhteiden ylläpito ja kunnostaminen on keskeinen osa suunnitelmaa. Rakennusten kunto mietityttää sisäilma-asioiden osalta. Tilat vuokrataan muualta.
Tanhuvaaran Urheiluo-pisto	<ul style="list-style-type: none"> Tarvetta etenkin majoitusinvestointeihin, sillä majoituskapasiteetti on liian pieni. Strategiassa kuitenkin linjattu, ettei tehdä vuoteen 2025 mennessä investointeja sen suhteen. Lisäksi tarve pienimuotoiselle korjausrakentamiselle ja esim. valaistuksen uusimiselle.

Taloudellisuuden ajattelun mainitaan korostuneen 2000-luvun puolenvälin jälkeen koulutuskeskuksissa. Tähän on vaikuttanut henkilövaihdokset, OKM:n informaatio-ohjaus sekä talouden kehitys. Taloudellista elinvoimaisuutta tukevat strategiset kumppanuudet maksukyvykkäiden lajien tai toimijoiden kanssa, maksullisen palvelutoiminnan onnistunut toteutus ja liiketoiminta- ja markkinointiosaamisen vahvistaminen. Useat koulutuskeskuksista ovat onnistuneet hankkimaan ulkopuolista hankerahoitusta, jonka avulla on voitu rakentaa myös erilaisia asiantuntijatoimintoja koulutuskeskusten yhteyteen. Muutama koulutuskeskus panostaa merkittävästi myös yksityiseen koulutustarjontaan.

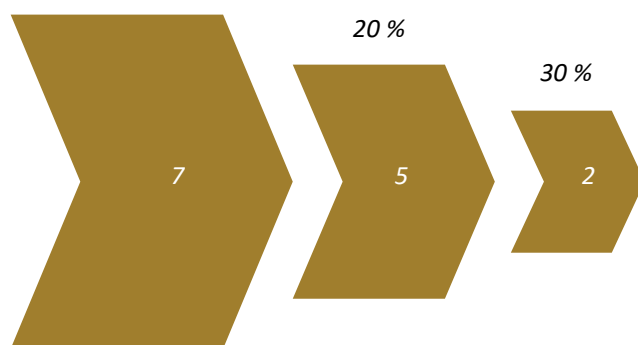
Taloudelliseen elinvoimaisuuteen liittyviä haasteita ovat esimerkiksi:

- Vieraan pääoman osuus suhteessa omaan pääomaan
- Rakennus- ja korjausvelan suuruus osalla koulutuskeskuksista
- Vuoden 2018 ammatillisen koulutuksen reformin rahoituksen muutokset, jossa koko ammatillisen koulutuksen rahoitusta leikattiin noin 400 miljoonaa euroa
- Kuntaomisteisten koulutuskeskusten mahdollisuudet maksulliseen palvelutoimintaan ovat ajoittain rajalliset.

Tilinpäätösanalyysin ja haastattelujen yhdistelmänä arvioinnissa tarkasteltiin myös sitä, miten eri toimijoiden tuottojen, valtion rahoituksen ja tuloksen suhde kehittyisi vuosien 2020 tai 2021 tulokseen peilaten, jos valtion rahoitusosuus vähenisi 10, 20 tai 30 prosenttia. Tässä analyysissä on huomioitu, että vuosittaiset luvut eri koulutuskeskuksista eivät ole samoilta vuosilta, valtion rahoituksen määrä on vaihdellut eri vuosina ja yhden vuoden tulokseen vaikuttavia tekijöitä on useita. Tämän analyysin havaintoja on esitetty kuvassa 27. Kuten kuvasta nähdään, on koulutuskeskuksen tuloksen muodostus varsin riippuvaista valtion rahoitusten osuudesta.

Valtion rahoituksen tausta

10 % vähennys valtion rahoituksessa

Koulutuskeskusten määrä, jotka eivät tekisi tappioita / sopeuttamista

Kuva 27. Havainnollistus valtionrahoituksen merkityksestä koulutuskeskuksille

Suomen urheiluo-pistojen aluetaloudelliset vaikutukset -tutkimuksessa selvitettiin Suomen urheiluo-pistojen nykyiset aluetaloudelliset vaikutukset maakunnittain. Tutkimuksen mukaan urheiluo-pistoilla on posi-

tiivinen vaikutus sijaintimaakuntiansa bruttokansantuotteeseen, työllisyyteen, yksityiseen kulutukseen, tötuloihin ja kuntien verotuloihin (Nikander, Haapamäki & Tuominen-Thuesen, 2020).

Urheiluopistojen toiminnan painopisteissä, toiminnan laajuudessa ja elinkeinorakenteissa on eroja, mikä vaikutti myös aluetaloudellisten vaikutusten eroihin urheiluopistojen välillä (joidenkin toiminta on selkeästi koulutuksen toimialaa, joidenkin puolestaan urheilulaitosten tai ravintolatoiminnan). Jokainen urheiluopisto vaikuttaa maakunnan talouteen hieman eri tavoin.

Tulokset osoittivat yhdenmukaisesti, että jokaisella urheiluopistolla on myönteinen vaikutus sijaintimaakuntansa talouteen ja että jokainen urheiluopisto edistää oman sijaintimaakuntansa BKT:tä liikevaihtoaan enemmän, vähintään 1,4-kertaisesti. Urheiluopistot saavat siis valtionavustuksillaan enemmän taloudellista hyötyä kuin mitä niihin panostetaan. Lisäksi urheiluopistojen toiminnalla on työllisyysvaikutuksia, jotka kohdistuvat toimintaa laajemmin eri aloille.

4.3. Liikunnan koulutuskeskusten infrastruktuuri

Suurimmalla osalla opistoista on jatkuvasti päivittyvä olosuhdeinfran kehittämissuunnitelma. Sen puitteissa yleensä annetaan jonkinlaista epämuodollista informaatiota siitä, millaisia investointitarpeita on. Käyttöasteet ovat normaaliolosuhteissa pääsääntöisesti kohtuullisella tasolla. Useat haastatellut korostavat, että verkoston tulisi tehdä infrastruktuurin kehittämistä yhdessä varsinkin siinä, miten erilaisia huippuolosuhteita tehdään eri puolille Suomea erityisesti huippu-urheilun tarpeisiin. Osa koulutuskeskuksista on varautunut vuosittain ylläpitoinvestointeihin erillisellä korjausbudjetilla.

Haastattelujen ja toimitetun dokumenttiaineiston perusteella kiinteistönhallinnan toimintatavat ovat hyvin vaihtelevia ja osin puutteellisia. Osa on hyödyntänyt ulkopuolisia asiantuntijapalveluita kuntoarvioinnin ja pitkän tähtäimen suunnitelmien toteuttamisessa, osa on puolestaan toteuttanut suunnitelmia itse. Kiinteistönhallinnan strategisuutta ja pitkäjänteisyyttä korostetaan useissa haastatteluissa, mutta koulutuskeskukset itse arvioivat siinä olevan kehitettävää.

Kuntapohjaisilla toimijoilla olosuhteiden kehittäminen perustuu pääomistajan tekemiin ratkaisuihin, ja pääomistajien katsotaan olevan varsin hitaita toteuttamaan peruskorjauksia ja päivittämään suunnitelmia. Erityisen hankalaksi katsotaan uusien investointien tekeminen silloin, kun ne kytkeytyvät kunnalliseen päätöksentekoon.

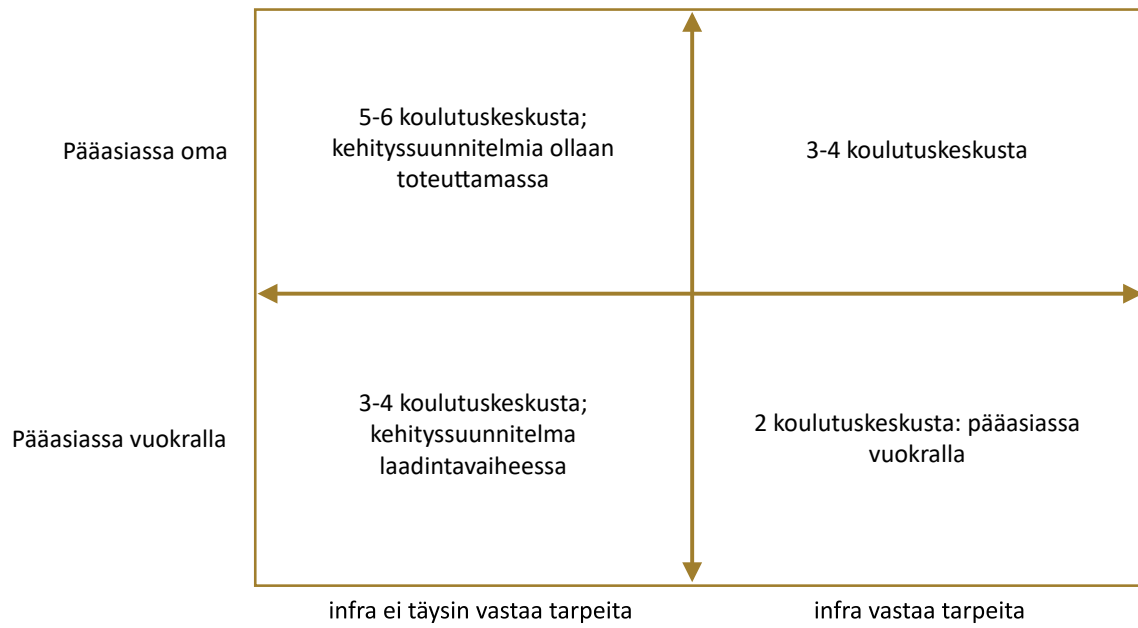
Merkittävät olosuhdeinfran laadun kehittämistoimenpiteet ovat koskeneet erityisesti aurinkoenergiaa, jonka nähdään olevan useille koulutuskeskuksille toimiva ratkaisu energiatehokkuuden kehittämisessä.

Muutamit koulutuskeskuksista toimivat pääasiassa vuokratiloissa, ja osalla on meneillään kehitysprosessi, jossa omistajayhteisö on ottamassa kaikki konsernin kiinteistöt erillisen kiinteistöyhtiön omistukseen (ISLO, Lapin Urheiluopisto).

Sidosryhmien mukaan perustason olosuhteiden tulisi olla kunnossa, kun infrastruktuuria kehitetään. Näitä ovat erityisesti majoitustilat, uimahallit ja oheisharjoittelun tilat. Useammalla koulutuskeskuksista on vanhentuneita tiloja, joita on vuosien mittaan peruskorjattu. Pääasiallisessa käytössä olevat rakennukset ja tilat ovat esteettömiä ja peruskorjattuja, mutta majoitustilojen tasossa koetaan yleisesti olevan vielä parannettavaa.

Kaupunkikeskuksissa sijaitsevat koulutuskeskukset poikkeavat olosuhteiden kehittämisstrategiansa osalta muista siinä, ettei kaikkea infrastruktuuria tarvitse rakentaa koulutuskeskuksiin, vaan voidaan hyödyntää olemassa olevaa kaupunki-infrastruktuuria (esim. uimahallin saavutettavuus lähellä koulutuskeskusta).

Olosuhdeinfran katsotaan kokonaisuutena vastaavan eri asiakasryhmien tarpeita kohtuullisen hyvin. Jokaisella koulutuskeskuksella on omat haasteensa olosuhdeinfran kehittämisessä, ja korjausvelka rasittaa kaikkia koulutuskeskuksia. Eri koulutuskeskusten aseoitumista näillä ulottuvuuksilla on havainnollistettu kuvassa 28.

Kuva 28. Olosuhdeinfrastruktuurin tilanne koulutuskeskuksissa (arvioijan luonnehdinta)

5. Liikunnan koulutuskeskusten koulutustoiminta

5. Liikunnan koulutuskeskusten koulutustoiminta

Tässä luvussa tarkastellaan liikunnan koulutuskeskusten koulutustoimintaan liittyneitä arviointihavaintoja.

Keskeiset havainnot

Ammatillinen koulutus:

- Ammatillinen koulutus nähdään pääosin hyödyllisenä ja sisällöltään laadukkaana kaikkien sidosryhmien näkökulmasta.
- Asiakas- ja opiskelijamäärät vaihtelevat opistojen välillä. Koulutus koetaan kuitenkin tärkeäksi osaksi urheiluopistojen toimintaa myös niissä keskuksissa, joissa opiskelijamäärät ovat pienempiä.
- Koulutuskeskusten välistä yhteistyötä on lähdetty kehittämään, ja sitä toivotaan lisää.
- Eri koulutusasteen suorittaneiden työllistymisessä on eroja. Vuonna 2019 opetussuunnitelma-perusteisen ammatillisen perustutkinnon suorittaneista 56 prosenttia oli vuosi valmistumisen jälkeen päätoimisia työllisiä. Ammattitutkinnon suorittaneista työllisiä oli 74 prosenttia, ja erikoisammattitutkinnon suorittaneista lähes kaikki työllistyivät vuoden sisällä valmistumisesta.
- Ammatillisen koulutuksen reformin myötä koulutuksen työelämälähtöisyys ja opintopolkujen henkilökohtaistaminen ovat vahvistuneet.
- Opiskelija- ja työelämäpalautteissa liikuntakeskukset ovat saaneet pääsääntöisesti korkeita arvosanoja ja palautteiden keruuta pidetään yleisesti tarpeellisena.

Ammatillisen koulutuksen järjestämismallin vastaavuus liikunta- ja koulutuspoliittisiin tavoitteisiin:

- Nuorten ikärakenteen muutos vaikuttaa merkittävästi myös ammatillisen koulutuksen uusien opiskelijoiden määrään.
- Ministeriön näkökulmana on ollut puolustaa nykyisten liikunnan koulutuskeskusten muodostamaa olemassa olevaa verkostoa liikunta-alan koulutuksessa.
- Jotkin muut ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat hakeneet liikunnan ammatillisen koulutuksen tutkintojen järjestämisoikeutta useita kertoja.
- Lajiliittojen ja kumppanien näkökulmasta nykyinen järjestelmä vastaa varsin hyvin niitä tarpeita, joita kullakin viiteryhmillä on.
- Nykyinen järjestelmä vastaa tällä hetkellä työvoimatarpeita varsin hyvin, mutta sen tulevaisuuden ennakoiva ajattelu on suhteellisen vähäistä. Tätä tehdään toisen asteen koulutuksen kehittämishankkeessa.
- Sidosryhmähaastattelut näkevät valmistuneiden työllistymisen ja alan työelämässä toimimisen edellytysten olevan hyvällä tasolla.

Vapaa sivistystyö:

- Vuonna 2019 liikunnan koulutuskeskusten opiskelijamäärästä noin puolet (49,5 %) muodostui vapaan sivistystyön koulutuksesta. Seuraavaksi suurin osuus (43,8 %) muodostui maksullisesta palvelutoiminnasta ja vain noin 6,6 prosenttia ammatillisesta koulutuksesta
- Määrät koulutuskeskusten välillä vaihtelevat merkittävästi
- Vapaan sivistystyön koulutus nähdään pääsääntöisesti positiivisena ja merkittävänä toimintana, jolla on paikkansa keskusten toiminnassa. Erityisesti lasten ja nuorten liikkumisen ja urheilun kannalta vapaan sivistystyön koulutus tukimuotona nähdään tärkeänä. Suurin osa arvioinnissa kuulluista sidosryhmistä katsoi, että vst-koulutuksen sisältöjä tulisi kehittää vastaamaan alan tarpeita nykyistä paremmin.
- Suhtautuminen vapaan sivistystyön järjestämiseen ja ohjaukseen vaihtelee. Yhtäältä nostetaan esiin valtionavustuksen vähäisyys suhteessa toimintaan ja toive kokonaisuuden selkeyttämisestä, ja toisaalta vapaan sivistystyön kriteerit mielletään selkeiksi ja keskuksen toimintaa rajaaviksi; toiminta, joka ei lukeudu vapaan sivistystyön alle, toteutetaan maksullisena palvelutoimintana.

5.1. Ammatillisen koulutuksen tilanne ja toteutustapa

Liikunnan koulutuskeskusten ammatillisen koulutuksen tutkinnot voidaan jakaa perustutkintoihin, ammattitutkintoihin ja erikoisammattitutkintoihin / ammatillinen koulutus käsittää perustutkinnot ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot. Ammatillinen koulutus muodostuu erilaisista liikunnan ja valmennuksen alan tutkinnoista, joista yleisimpiä ovat liikunnanohjauksen perustutkinto, urheilualan perustutkinto, liikunnan ja valmennuksen ammattitutkinto ja valmennuksen erikoisammattitutkinto. Näiden lukumääriä on esitetty koulutuskeskuksittain taulukossa 18.

Taulukko 17. Ammatillisen koulutuksen tutkinnot 2020, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet: Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet tutkinnoittain. Tilastovuosi 2021. Tietolähde: opetushallinnon ja Tilastokeskuksen tietopalvelusopimuksen aineistot 2.3b, 2.3c, 2.3d ja 2.4b. Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu - Raportti haettu 28.04.2022.

Ammatillinen koulutus, tutkinnot, 2020			
	Uudet opiskelijat	Opiskelijat	Tutkinnon suorittaneet
Eerikkilän Urheiluopisto	24	141	90
Liikuntaneuvoja (AT)		18	15
Erä- ja luonto-opas	21	57	30
Valmentaja	1-4	36	27
Tuntematon		30	18
Itä-Suomen liikuntaopisto	102	210	96
Liikuntaneuvoja (AT)	12	36	18
Valmentaja	9	21	9
Liikuntapaikkojenhoitaja	9	15	6
Liikuntapaikkamestari	6	12	6
Tuntematon	66	126	54
Kisakallion Urheiluopisto	132	309	63
Tuntematon tutkintonimike	36	93	
Liikuntaneuvoja	57	129	42
Liikuntaneuvoja (AT)	6	21	9
Valmentaja	6	15	6
Tuntematon	27	48	6

Ammatillinen koulutus, tutkinnot, 2020			
Kuortaneen Urheiluopisto	144	264	84
Tuntematon tutkintonimike	66	66	
Liikuntaneuvoja		81	39
Tuntematon	78	117	45
Lapin Urheiluopisto	144	426	90
Tuntematon tutkintonimike	21	54	1-4
Lastenhojaaja		1-4	
Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja		1-4	1-4
Nuoriso- ja yhteisöohjaaja	21	72	21
Liikuntaneuvoja	45	156	21
Liikuntaneuvoja (AT)	15	21	1-4
Tanssija		15	9
Valmentaja		15	15
Tuntematon	42	87	18
Liikuntakeskus Pajulahti	78	249	57
Liikuntaneuvoja	39	171	33
Liikuntaneuvoja (AT)	9	21	1-4
Valmentaja	30	42	9
Tuntematon	1-4	15	12
Solvalla idrottsinstitut	24	90	15
Liikuntaneuvoja	21	69	15
Liikuntaneuvoja (AT)		15	
Tuntematon	1-4	6	
Suomen Urheiluopisto	240	534	156
Tuntematon tutkintonimike	9	30	1-4
Liikuntaneuvoja	51	210	42
Liikuntaneuvoja (AT)	96	123	45
Valmentaja	48	105	36
Liikuntapaikkojenhoitaja	27	27	24
Liikuntapaikkamestari	9	9	
Tuntematon		30	6
Tanhuvaaran Urheiluopisto	45	156	33
Liikuntaneuvoja	30	105	21
Liikuntaneuvoja (AT)	15	39	9
Tuntematon		12	1-4
Varalan Urheiluopisto	180	369	111
Liikuntaneuvoja	63	180	54
Liikuntaneuvoja (AT)	54	81	15
Valmentaja	48	75	24
Tuntematon	12	33	18
Yhteensä	1 113	2 745	792

Liikunnan koulutuskeskuksissa (lukuun ottamatta Virpiniemen, Norrvallan ja Kisakeskuksen urheiluopistoja) suoritettiin vuoden 2022 maaliskuussa 657 ammatti- ja erikoisammattitutkintoa sekä 390 perustutkintoa. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osien määrä suoritettiin yhteensä 2 403 ja perustutkintojen osien määrä 3 760.

Taulukko 18. Liikunnan koulutuskeskusten ammatillisen koulutuksen tutkinnot, tutkinnon osat ja painottamattomat pisteet, päivittyvä seuranta. Tietolähde: Koski-tietovaranto. Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu. Raportti haettu 23.03.2022

Ammatillisen koulutuksen tutkintojen määrä, tutkintojen osat ja painottamattomat pisteet, päivittyvä seuranta (n)							
	Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen määrä	Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen tutkinnon osien määrä	Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen tutkinnon osien osamispisteet	Perustutkintojen määrä	Perustutkintojen tutkinnon osien määrä	Perustutkintojen tutkinnon osien osamispisteet	Yhteensä
Eerikkilän Urheiluopisto	34	143	6 580				6 757
Itä-Suomen liikuntaopisto	81	347	13 855				14 283
Kisakallion Urheiluo- pisto	44	147	7 845	54	589	11 203	19 882
Kuortaneen Urheilu- opisto	80	294	12 550	48	423	7 659	21 054
Lapin Urheilu- opisto	52	167	7 863	53	510	9 455	18 100
Liikuntakeskus Pajulahti	29	73	3 810	50	468	8 399	12 829
Solvalla idrottsinstitutt	12	102	3 795	17	256	4 884	9 066
Suomen Urheiluopisto	221	810	29 610	75	656	11 511	42 883
Tanhuvaaran Urheilu- opisto	18	75	2 700	33	262	5 178	8 266
Varalan Urheiluopisto	86	245	12 158	60	596	11 075	24 220
Yhteensä	657	2 403	100 765	390	3 760	69 364	177 339

Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvan myöntämisen edellytyksenä on, että koulutuksen järjestäminen on tarpeellista valtakunnalliset ja alueelliset osaamistarpeet ja olemassa oleva koulutustarjonta huomioiden. Koulutuksen tulee olla lakiperusteisesti tarkoituksenmukaista eli ylläpitää väestön ammatillista osaamista, antaa mahdollisuus ammattitaidon osoittamiseen, kehittää ja vastata työ- ja elinkeinoelämän osaamistarpeisiin, edistää työllisyyttä, antaa valmiuksia yrittäjyyteen ja työ- ja toimintakyvyn jatkuvaan ylläpitoon ja tukea elinikäistä oppimista ja ammatillista kasvua. Lisäksi järjestämisluvan hakijalla tulee olla tehtävän toteuttamiseen tarvittava osaaminen, riittävä yhteistyö työ- ja elinkeinoelämän kanssa sekä taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset koulutuksen järjestämiseen.³⁸

Ammatillisen koulutuksen rahoitus määräytyy opiskelijatyövuosien ja opiskelijatyövuotta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella. Yksikköhinnat ja niiden enimmäismäärän säätelee opetus- ja kulttuuriministeriö. Opiskelijatyövuodella tarkoitetaan 365:tä päivää, joiden aikana opiskelija otetaan huomioon rahoituksen perusteena, eli opiskelun alkamispäivästä lukien siihen päivään asti, kun opiskelijan opiskeluoikeus päättyy. Vuonna 2019 valtion kokonaisrahoitus keskuksille oli (lukuun ottamatta Lapin ja Virpinien ammatillisen koulutuksen rahoitusta) kaikkiaan 33,9 miljoonaa euroa valtakunnallisille ja 1,1 miljoonaa euroa alueellisille liikunnan koulutuskeskuksille. Vapaan sivistystyön rahoituksen osuus oli tästä noin

³⁸ Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017).

puolet.³⁹ Valtionavusteista rahoitusta pidetään tärkeänä, mutta se koetaan joidenkuiden haastateltujen mielestä riittämättömäksi, sillä moni koulutuskeskus joutuu toimeentulon ylläpitämiseksi turvautumaan maksulliseen palvelutoimintaan.

Nykyisen rahoitusmallin mukaisesti ammatillisen koulutuksen järjestäjälle myönnetään 70 prosenttia perusrahoitusta, 20 prosenttia suoritusrahoitusta ja 10 prosenttia vaikuttavuusrahoitusta. Perusrahoituksen harkinnanvaraiset korotukset ja strategiarahoitus on tähän lisäksi.⁴⁰ Lainsäädännön yhtenäistyminen ja uusi rahoitusmalli koetaan monien haastateltujen mielestä positiiviseksi kehitykseksi. Kuitenkin osan mielestä rahoitusmalli on yhä liian monimutkainen ja edesauttaa koulutuskeskusten pyrkimyksiä tarkoituksenmukaisesti maksimoida suoritteiden määriä.

Monissa liikunnan koulutuskeskuksissa ammatillinen koulutus on muuhun toimintaan verrattuna vähäistä, eikä kysyntää ole kaikkialla riittävästi. Keskusten välisessä kysynnässä on kuitenkin paljon eroja, sillä osalla hakijoista tai asiakkaista ei ole pulaa. Myös sidosryhmähaastatteluissa tiedostetaan asiakas- ja opiskelijamäärien erot opistojen välillä. Vähäisestäkin opiskelijamäärästä huolimatta koulutus koetaan kuitenkin tärkeäksi osaksi urheiluopistojen toimintaa.

Selvityksen tarkasteluhetkellä maaliskuussa 2022 liikunnan koulutuskeskuksissa (Virpiniemen, Norrvallan ja Vuokatin liikuntaopistoja lukuun ottamatta) opiskeli 2 823 henkilöä. Uusia opiskelijoita koulutuskeskuksissa oli yhteensä 1 095 ja tutkinnon suorittaneita 1 044.

Taulukko 19. Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet. Tietolähde: Koski. Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu. Raportti haettu 23.03.2022

Ammatillinen koulutus, uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet, päivittyvä seuranta (n)			
	Uudet opiskelijat	Opiskelijat	Tutkinnon suorittaneet
Eerikkilän Urheiluopisto	75	126	33
Itä-Suomen liikuntaopisto	81	177	81
Kisakallion Urheiluopisto	117	336	99
Kuortaneen Urheiluopisto	114	273	120
Lapin Urheiluopisto	129	411	105
Liikuntakeskus Pajulahti	81	270	78
Solvalla idrottsinstitut	45	111	30
Suomen Urheiluopisto	243	558	294
Tanhuvaaran Urheiluopisto	45	162	51
Urheiluopisto Kisakeskus	9	9	
Varalan Urheiluopisto	156	396	150
Yhteensä	1 095	2 823	1 044

Vuonna 2021 liikunnan koulutuskeskusten ammatilliseen perustutkintoon haki 969 hakijaa, joista 507 oli ensisijaisia hakijoita. Aloituspaiikkoja oli yhteensä 321, ja opiskelemaan valittiin 291 hakijaa. Urheiluopistojen aloituspaiikkojen ja opiskelijoiden määrä vaihteli keskuksen koosta ja koulutustarjonnasta riippuen. Myös hakeneiden osuus vaihteli huomattavasti urheiluopistojen välillä. Sekä hakijoiden että aloituspaiikkojen määrä on hieman kasvanut vuodesta 2020, jolloin hakijoita oli 900 ja aloituspaiikkoja 263. Pidemmällä tarkastelujaksolla vuodesta 2014 eteenpäin aloituspaiikkojen määrä on vaihdellut vuosittain 263–343 välillä. Hakijoiden määrä puolestaan on pidemmällä tarkasteluvälillä ollut laskusuuntainen. Vielä vuonna 2014 oli 1689 hakijaa ja hakijamäärät pysyivät yli 1000 hakijassa vuoteen 2019 saakka. Tilastossa ei ole mukana Eerikkilän, Itä-Suomen, Virpiniemen tai Kisakeskuksen opistojen lukuja.

³⁹ Liikuntatoimi tilastojen valossa. Perustilastot vuodelta 2019. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2020:32.

⁴⁰ Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009).

Taulukko 20. Liikunnanohjauksen perustutkintoon hakijat. Tietolähde: Opetushallituksen ylläpitämä opiskelijavalintarekisteri. Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu. Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu - Raportti haettu 28.03.2022

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaku, liikunnanohjaajan perustutkinto (n)					
	Aloituspaiikat	Ensisijaiset hakijat	Kaikki hakijat	Valitut	Paikan vastaanotaneet
2019	276	549	903	270	240
Kainuun ammattiopisto / Vuokatti	16	21	51	15	15
Kisakallion Urheiluopisto	25	60	162	27	27
Kuortaneen Urheiluopisto	24	21	33	15	9
Lapin Urheiluopisto	44	69	153	45	45
Liikuntakeskus Pajulahti	33	51	207	36	33
Norrvala folkhögskola	16	9	27	9	9
Solvalla idrottsinstitut	21	15	48	18	15
Suomen Urheiluopisto	47	141	258	57	45
Tanhuvaaran Urheiluopisto	30	33	78	30	27
Varalan Urheiluopisto	20	126	213	21	21
2020	263	516	900	288	240
Kainuun ammattiopisto / Vuokatti	16	21	69	21	15
Kisakallion Urheiluopisto	25	78	168	27	27
Kuortaneen Urheiluopisto	26	33	111	30	24
Lapin Urheiluopisto	53	63	144	63	51
Liikuntakeskus Pajulahti	13	63	192	18	12
Norrvala folkhögskola	16	12	27	12	12
Solvalla idrottsinstitut	20	15	51	21	15
Suomen Urheiluopisto	40	90	225	48	36
Tanhuvaaran Urheiluopisto	30	42	84	27	24
Varalan Urheiluopisto	24	99	207	27	24

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaku, liikunnanohjaajan perustutkinto (n)					
2021	321	507	969	291	270
Kainuun ammattiopisto / Vuokatti	16	15	66	15	15
Kisakallion Urheiluopisto	25	57	162	24	24
Kuortaneen Urheiluopisto	28	45	120	33	30
Lapin Urheiluopisto	56	48	135	45	39
Liikuntakeskus Pajulahti	22	39	180	21	21
Norrvala folkhögskola	16	9	21	9	9
Solvalla idrottsinstitut	20	18	48	15	15
Suomen Urheiluopisto / Vierumäki	60	132	291	60	54
Tanhuvaaran Urheiluopisto	32	33	72	27	24
Varalan Urheiluopisto	46	111	273	45	42
Yhteensä	860	1 500	2 673	846	750

Sidosryhmähaastatteluissa nostettiin esiin koulutustarjonnan monipuolisuus ja kyky vastata erilaisiin tarpeisiin. Ammatillinen koulutus nähdään pääosin hyödyllisenä ja sisällöltään laadukkaana sidosryhmien näkökulmasta. Opiskelijapalaute on myös hyvällä tasolla kuten myöhemmin käy ilmi. Koulutuksen tasoa on kuitenkin tarpeen jatkuvasti kehittää, sillä järjestelmän tulisi kyetä mukautumaan muuttuvien tarpeiden tahdissa. Koulutuksia voisi haastattelujen mukaan myös hieman selkeyttää ja mahdollisesti yhdistää. Lisäksi sidosryhmähaastatellut nostavat esiin muutamia huomioita ammatillisen koulutuksen järjestämisestä: muun muassa liikunnanohjauksen opettaminen kontaktiopetuksessa koetaan alalle olennaisena. Läsnäoloa vaativan opetuksen merkitys on korostunut viime vuosien etäopetuksen yleistyttyä. Myös soveltavaan liikuntaan liittyvää osaamista tulisi lisätä, sillä se tulee olemaan tärkeä osa monien työnkuva.

Sekä sidosryhmien että koulutuskeskusten haastatteluissa tunnistetaan, että koulutuskeskusten keskinäinen yhteistyö on kasvussa. Urheiluopistoverkoston merkitys nähdään toimintaa tukevana voimavarana. Myös yhteistyötä ja keskustelua opistojen kesken käydään enenevässä määrin, ja esimerkiksi liikunnanohjauksen perustutkinnon osalta on jo luotu hyviä yhteistyökäytäntöjä, kun muun muassa Kisakallion ja Pajulahden urheiluopistot ja pääkaupunkiseudun urheiluakatemia Urhea perustivat vuonna 2021 yhteisen Kolmen kampuksen Urheiluopisto Oy:n, jossa ne järjestävät yhteistä liikunnanohjauksen perustutkintoon johtavaa koulutusta.

5.2. Ammatillisen koulutuksen vaikuttavuus

Liikunnanohjauksen perustutkinnon vuonna 2018 aloittaneista opiskelijoista yhteensä 70 prosenttia (318 opiskelijaa) valmistui alkuperäisestä tutkinnosta kolmen vuoden kuluttua aloituspäivästä. Opiskelijoista noin yksi prosentti (6 opiskelijaa) valmistui toisesta ammatillisesta tutkinnosta ja 13 prosenttia (60 opiskelijaa) on jatkanut alkuperäisessä tutkinnossa. Lisäksi noin viisi prosenttia (21 opiskelijaa) on jatkanut toisessa ammatillisessa tutkinnossa ja noin 11 prosenttia (48 opiskelijaa) on keskeyttänyt ammatillisen koulutuksen.

Taulukko 21. Ammatillinen koulutus - opintojen kulku. Aloitussivuosi 2018 ja tarkastelujakso 3 vuotta aloituspäivästä. Ammatilliset perustutkinnot, liikunnaohjauksen perustutkinto. Tietolähde: KOS-KI-tietovaranto. Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu.

Läpäisy liikunnaohjauksen perustutkinnon mukaan (aloitusvuosi 2018, tarkastelujakso 3 vuotta aloituspäivästä)							
Opiskelijat	Valmistunut alkuperäisestä tutkinnosta	Valmistunut toisesta ammatillisesta tutkinnosta	Jatkaa alkuperäisessä tutkinnossa	Jatkaa toisessa amm. tutkinnossa	Jatkaa muussa ammatillisessa koulutuksessa	Keskeyttänyt ammatillisen koulutuksen	Yhteensä (n)
Kisakallion Urheiluopisto	45 %		6 %	1-4 %		1-4 %	57
Kuortaneen Urheiluopisto	36 %	1-4 %	1-4 %	1-4 %		1-4 %	39
Lapin Urheiluopisto	18 %	1-4 %	18 %	1-4 %		6 %	42
Liikuntakeskus Pajulahti	30 %		6 %	1-4 %		6 %	42
Norrvala folkhögskola	9 %		1-4 %			1-4 %	15
Solvalla idrottsinstitut	15 %		1-4 %	1-4 %			15
Suomen Urheiluopisto	48 %		12 %	1-4 %		6 %	69
Tanhuvaaran Urheiluopisto	27 %			1-4 %		1-4 %	30
Varalan Urheiluopisto	63 %	1-4 %	9 %	1-4 %	1-4 %	6 %	84
Yhteensä	318	6	60	21	1-4	48	453

Kaikissa ammatillisissa tutkinnoissa vuonna 2018 aloittaneista opiskelijoista yhteensä lähes 80 prosenttia (840 opiskelijaa) valmistui alkuperäisestä tutkinnosta 3 vuotta aloituspäivästä. Noin seitsemän prosenttia (75 opiskelijaa) on jatkanut alkuperäisessä tutkinnossa ja noin kahdeksan prosenttia (84 opiskelijaa) on keskeyttänyt koulutuksen.

Taulukko 22. Ammatillinen koulutus - opintojen kulku. Aloitusvuosi 2018 ja tarkastelujakso 3 vuotta aloituspäivästä. Tietolähde: KOSKI-tietovaranto. Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu. Raportti haettu 26.03.2022. Huom. tietosuojaus.⁴¹

Läpäisy opiston mukaan (aloitusvuosi 2018, tarkastelujakso 3 vuotta aloituspäivästä), (n)									
	Valmistunut alkuperäisestä tutkinnosta	Valmistunut toisesta ammatillisesta tutkinnosta	Jatkaa alkuperäisessä tutkinnossa	Jatkaa toisessa amm. tutkinnossa	Jatkaa VALMA-koulutuksessa	Jatkaa TELMA-koulutuksessa	Jatkaa muussa ammatillisessa koulutuksessa	Keskeyttänyt ammatillisen koulutuksen	Yhteensä (n)
Eerikkilän Urheilupuisto	69		1-4					6	78
Itä-Suomen liikuntaopisto	81	1-4	1-4	1-4			1-4	18	105
Kisakallion Urheilupuisto	63		6	1-4				9	84
Kuortaneen Urheilupuisto	102	1-4	6	1-4				6	117
Lapin Urheilupuisto	66	6	24	9				12	117
Liikuntakeskus Pajulahti	30		6	1-4				6	45
Norrvala folkhögskola	18		1-4					1-4	24
Solvalla idrottsinstitut	15		1-4	1-4					15
Suomen Urheilupuisto	180	1-4	18	1-4				21	222
Tanhuvaaran Urheilupuisto	39	1-4	1-4	1-4				1-4	45
Urheilupuisto Kisakeskus	6							1-4	9
Varalan Urheilupuisto	171	1-4	15	1-4			1-4	6	201
Vuokatin Urheilupuisto								1-4	1-4
Yhteensä	840	6	75	9	0	0	0	84	1 062

⁴¹ KOSKI-tietovarannon tietosuojaus: Raportille on tehty tietosuojaus. Henkilöitä koskevat lukumäärät 1-4 näytetään arvona "1-4" ja neljää suuremmat lukumäärät pyöristetään lähimpään kolmella jaolliseen lukuun. Mahdolliset prosenttiosuudet lasketaan suojatuilla lukumäärillä. Suojauksen tuottamat prosentuaaliset muutokset ovat suurempien arvojen osalta marginaalisia. Esimerkiksi sadan (100) tapauksen osalta virhe on korkeintaan 1 %, ja tuhannen (1000) tapauksen osalta korkeintaan 0,1 %.

Taulukko 23. Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin sijoittuminen, 1 vuosi opintojen jälkeen. Tilastovuosi 2019. Tietolähde: opetushallinnon ja Tilastokeskuksen tietopalvelusopimuksen aineisto 4.3. Vipunen - Opetushallinnon tilasto

Työllisyys opiston mukaan, (2019, 1 vuosi opintojen jälkeen) %									
	Päätoiminen työllinen	Työllinen opiskelija	Päätoiminen opiskelija, koululainen	Työtön	Varusmies, siviilipalvelusmies	Eläkeläinen, sis. työttömyyseläkkeellä olevat	Muu tai tuntematon	Muuttanut maasta	Yhteensä 1 v. tutkinnon jälkeen (n)
Eerikkilän Urheiluopisto	88 %	13 %	1–6 %	1–6 %			1–6 %		72
Itä-Suomen liikuntaopisto	53 %	20 %	2–9 %	13 %		2–9 %		2–9 %	45
Kisakallion Urheiluopisto	79 %	8 %	1–6 %	1–6 %	1–6 %		1–6 %	1–6 %	72
Kuortaneen Urheiluopisto	64 %	16 %	8 %	8 %			1–5 %		75
Lapin Urheiluopisto	45 %	25 %	20 %	2–7 %	2–7 %		2–7 %		60
Liikuntakeskus Pajulahti	61 %	14 %	11 %	7 %	1–5 %	1–5 %	1–5 %	1–5 %	84
Solvalla idrottsinstitut	8–33 %	8–33 %	50 %		8–33 %			8–33 %	12
Suomen Urheiluopisto	65 %	19 %	6 %	4 %		1–3 %	1–3 %	1–3 %	156
Tanhuvaaran Urheiluopisto	56 %	4–15 %	4–15 %	4–15 %	4–15 %		4–15 %		27
Urheiluopisto Kisakeskus	25–100 %			25–100 %					1–4
Varalan Urheiluopisto	81 %	1–5 %	1–5 %	1–5 %	1–5 %		1–5 %		78
Vuokatin Urheiluopisto	64 %	2–10 %	14 %	2–10 %			3–10 %		42
Yhteensä	66 %	15 %	9 %	5 %	1 %	0–1 %	2 %	1 %	N=726

Vuonna 2019 liikunnan koulutuskeskuksissa ammatillisen koulutuksen suorittaneista 66 prosenttia oli tutkinnon suorittamisen jälkeen päätoimisia työllisiä, 15 prosenttia suorittaneista oli vuosi valmistumisen jälkeen työllisiä opiskelijoita ja 9 prosenttia päätoimisia opiskelijoita. Ammatillisen koulutuksen suorittaneista 5 prosenttia oli vuosi valmistumisen jälkeen työttömänä. Tuloksia voidaan pitää varsin hyvinä ammatillisen koulutuksen osalta verrattuna muihin ammatillisen koulutuksen tutkintoihin. Sidosryhmähaastatteluissa käy ilmi, että liikuntaa pidetään usein tutkinto-alana jossa on hyvä läpäisy ja työllisyys ammatillisen koulutuksen tutkinnoista.

Eri koulutusasteen suorittaneiden työllistymisessä on hieman eroja. Opetussuunnitelmaperusteisen

ammattillisen perustutkinnon suorittaneista 56 prosenttia oli vuosi valmistumisen jälkeen päätoimisia työllisiä. Ammattitutkinnon suorittamisen jälkeen työllisiä oli 74 prosenttia ja erikoisammattitutkinnon suorittaneista lähes kaikki. Ammatillisen perustutkinnon jälkeen ammattitutkinnon suorittaneista hieman suurempi osuus jatkoi työllisenä opiskelijana tai päätoimisena opiskelijana tutkinnon suorittamisen jälkeen, mikä selittää osaltaan työllistyneiden pienempää osuutta.

Taulukko 24. Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin sijoittuminen tutkinnon tason mukaan, 1 vuosi opintojen jälkeen. Tilastovuosi 2019. Tietolähde: opetushallinnon ja Tilastokeskuksen tietopalvelusopimuksen aineisto 4.3. Vipunen

Työllistyminen koulutusasteen mukaan (2019, 1 vuosi tutkinnon suorittamisen jälkeen) %								
	Päätoi- minen työllinen	Työllinen opiske- lija	Päätoi- minen opiskeli- ja, koulu- lainen	Työtön	Varus- mies, siviilipal- velus- mies	Eläkeläi- nen	Muu tai tunte- maton	Muut- tanut maasta
Ammatillinen pe- rustutkinto	56 %	18 %	13 %	5 %	2 %		4 %	2 %
Ammattitutkinto	74 %	13 %	5 %	5 %		0–1 %	0–1 %	0–1 %
Erikoisammatti- tutkinto	100 %			3–12 %				
Yhteensä	66 %	15 %	9 %	5 %	1 %	0–1 %	2 %	1 %

Ammatillisen koulutuksen reformin myötä koulutuksen työelämälähtöisyys ja opintopolkujen henkilökohtaistaminen ovat vahvistuneet. Haastatteluista nousee esille, että liikunnan koulutuskeskuksissa tehdään nykyään laajalti työelämäyhteistyötä, ja se nähtiin opintojen vastaavuuden kannalta olennaisena. Myös työssä oppiminen ja oppisopimuskoulutukset ovat yleistyneet. Joitain kriittisiä huomioita valmistuneiden osaamisen laadusta toki esitetään, samoin ylipäätään ammatillisen koulutuksen aloittavien oppimisvalmiuksista, mutta pääviesti on positiivinen. Lisäksi reformin koetaan tuoneen ammatilliseen koulutukseen jäämäkkyttä valtakunnallisella tasolla.

Monet haastatelluista ovat sitä mieltä, että ammatillisen koulutuksen läpäisevyys ja työllisyys ovat vahvalla tasolla. Sekä työllistyminen suoraan alalle vähintään sivutoimisesti että jatkaminen jatko-opintoihin arvioitiin yleisiksi, ja varsinkin suuremmissa asutuskeskuksissa alalla uskotaan riittävän töitä. Myös sidosryhmähaastatellut näkevät valmistuneiden työllistymisen ja alan työelämässä toimimisen edellytysten olevan hyvällä tasolla. Liikunta-alan koulutuksesta hyödytään jo opintojen aikana, ja sidosryhmähaastattelujen mukaan valmistuneet ovat tärkeää työvoimaa liikuntaseuroille. Valmentajan peruskoulutus koetaan puolestaan erityisen tärkeäksi lajiliittojen kannalta. Lajiliitot kokivat tärkeäksi, että koulutuskeskuksissa koulutetaan liikunta-alan ammattilaisia ja että valmentajilla on mahdollisuus ammatilliseen pätevytykseen.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijapalautteen aloituskysely

Ammatillisen koulutuksen opiskelijapalautteessa pyydetään opiskelijoita arvioimaan opintoihin liittyviä väitteitä pääosin asteikolla 1–5 (1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin samaa mieltä), poislukien kysymyksen ”Suosittelisitko oppilaitosta”, jonka asteikko on 0-10 (0=en ollenkaan, 10=erittäin mielelläni). Opiskelijapalautteen avulla seurataan opiskelijoiden tyytyväisyyttä koulutuksen järjestämiseen ja sen vaikuttavuuteen. Palautteessa arvioidaan aloitusvaihetta, opiskeluilmapiiriä, aikaisempien opintojen ja osaamisen huomiointia sekä annetaan yleisarvio kokonaisuudesta.

Vuonna 2021 liikunnan koulutuskeskuksissa tehtyyn aloituskyselyyn vastasi yhteensä 752 opiskelijaa. Aineistosta puuttuvat tulokset Virpiniemen, Kisakeskuksen ja Norrvallan koulutuskeskuksista. Palautteen kaikkien väittämien keskiarvo oli 4,3, mikä oli hieman valtakunnallista keskiarvoa (4,2) korkeampi. Opiskelijat liikunnan koulutuskeskuksissa ovat melko tyytyväisiä keskiarvon asettuessa arvon neljää (4=jokseenkin samaa mieltä) lähelle. Palautteen kaikkien väittämien keskihajonta oli 0,9. (Taulukko 25) Tämä kertoo vastaajajoukon melko yhtenäisestä näkemyksestä: hajonta vastaajien näkemysten välillä ei ole ollut suurta.

Liikunnan koulutuskeskuksista tyytyväisimpiä koulutukseen oltiin Tanhuvaarassa ja Varalan urheiluopistossa keskiarvoilla 4,5. Vähiten tyytyväisiä oltiin Eerikkilän Urheiluopistossa keskiarvolla 3,6. Eerikkilän palautteessa myös keskihajonta oli hieman muita suurempi, joka kertoo vastaajajoukon näkemysten eroavan toisistaan hieman muiden vastaajajoukkojen keskinäisiä näkemyksiä enemmän. Siinä määrin kun Liikunnan koulutuskeskuksia on mielekästä verrata muihin ammatillisen koulutuksen koulutusaloihin, ovat keskusten arvot hyvin lähellä valtakunnallista keskiarvoa. Toisin sanoen opiskelijapalautteen mukaan opiskelijat ovat verrattain tyytyväisiä koulutuksen järjestämiseen ja vaikuttavuuteen koulutusalaista riippumatta.

Taulukko 25. Amispalaute, aloituskysely. Liikunnan koulutuskeskusten vastanneet, keskiarvo ja keskihajonta. Tietolähde: Arvo – opetushallinnon vaikuttavuustietopalvelu. Vipunen – Opetushallinnon tilastopalvelu. Raportti haettu 1.04.2022.

	Vastanneet	Keskiarvo	Keskihajonta
Eerikkilän Urheiluopisto	59	3,6	1,2
Itä-Suomen liikuntaopisto	70	4,4	0,8
Kisakallion Urheiluopisto	31	4,3	0,9
Kuortaneen Urheiluopisto	61	4,3	0,9
Lapin Urheiluopisto	123	4,3	0,9
Liikuntakeskus Pajulahti	53	4,3	0,8
Solvalla idrottsinstitut	35	4,4	0,8
Suomen Urheiluopisto	180	4,3	0,9
Tanhuvaaran Urheiluopisto	43	4,5	0,8
Varalan Urheiluopisto	97	4,5	0,8
Yhteensä	752	4,3	0,9

Liikunnan koulutuskeskusten ammatillisen koulutuksen opiskelijapalautteen aloituskyselyn väitteiden yleisarvio oli 4,5. Aloitusvaiheeseen liittyvien väitteiden keskiarvo oli 4,4, opiskeluilmapiiiriin liittyvien 4,6 ja henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmaan liittyvien 4,2. Erityisen hyvä keskiarvo oli väitteillä, jotka liittyivät opintojen aloittamiseen sopivassa aikataulussa, opiskeluympäristön turvallisuuteen ja yhteistyöhön opiskelijoita ohjaavien henkilöiden kanssa.(Taulukko 26)

Taulukko 26. Ammatillisen koulutuksen opiskelijapalaute, aloituskysely. Väitteiden keskiarvo ja keskihajonta. Liikunnan koulutuskeskukset. Tietolähde: Arvo – opetushallinnon vaikuttavuustietopalvelu. Vipunen – Opetushallinnon tilastopalvelu.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijapalaute, aloituskysely, keskiarvot ja keskihajonta, 2021			
	Vastanneet	Keskiarvo	Keskihajonta
Aloitustaihe	752	4,4	0,9
Pääsin aloittamaan opintoni sopivassa aikataulussa.	752	4,7	0,7
Sain riittävästi tietoa opinnoista ja ammattialasta oppilaitoksesta, jossa opiskelen.	752	4,4	0,8
Koen kuuluvani opiskeluyhteisöni.	752	4,4	0,8
Sain riittävästi tietoa opiskeluuni liittyvistä oppilaitoksen tarjoamista palveluista.	752	4,0	1,0

Ammatillisen koulutuksen opiskelijapalaute, aloituskysely, keskiarvot ja keskihajonta, 2021			
Opiskeluilmapiiri	752	4,6	0,8
Koen opiskeluympäristöni turvalliseksi.	752	4,7	0,6
Olen kokenut tai havainnut kiusaamista, syrjintää tai häirintää oppilaitoksessa tai työpaikalla, jossa opiskelen. ⁴²	752		
Koen, että kiusaamiseen, syrjintään tai häirintään puututaan.	303	4,2	1,2
Yhteistyö minua ohjaavien henkilöiden (opettajat, työpaikkaohjaajat tai muu ohjaushenkilöstö) kanssa toimii hyvin.	752	4,6	0,7
Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS)	752	4,2	1,0
Aikaisemmat opintoni, työkokemukseni ja muu osaamiseni selvitettiin monipuolisesti.	752	4,2	0,9
Aikaisemmat opintoni ja/tai työkokemukseni tai muu osaaminen otettiin huomioon HOKSia laadittaessa.	643	4,2	1,0
Kanssani keskusteltiin opiskelun jälkeisistä tavoitteistani.	752	4,1	1,1
Minut perehdytettiin opiskelemani tutkinnon tai tutkinnon osan perusteeseen.	752	4,4	0,7
Sain vaikuttaa tutkinnon osien valintaan.	752	4,1	1,1
Kanssani selvitettiin, tarvitsenko tukea opinnoissani.	752	4,2	1,1
HOKSia laadittaessa suunniteltiin, minkälaiset oppimisympäristöt soveltuvat opintoihini.	752	3,9	1,1
Sain riittävästi ohjausta opintojeni suunnitteluun.	752	4,2	0,9
Tiedän, miten osaamistani arvioidaan.	752	4,2	0,8
Yleisarvio	752	4,5	0,8
Olen tyytyväinen opintojeni aloitusvaiheeseen.	752	4,5	0,8
Suosittelisitko oppilaitosta? Valitse sopivin vaihtoehto: 0 = en ollenkaan, 10 = erittäin mielelläni	752		
Yhteensä	752	4,3	0,9

Taulukko 27. Ammatillisen koulutuksen opiskelijapalaute, aloituskysely. Väitteiden keskiarvo ja keskihajonta liikunnan koulutuskeskuksen mukaan. Tietolähde: Arvo – opetushallinnon vaikuttavuustietopalvelu. Vipunen – Opetushallinnon tilastopalvelu.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijapalaute, aloituskysely, kysymyskohtaiset keskiarvot ja keskihajonnat, 2021			
	Vastanneet	Keskiarvo	Keskihajonta
Koen kuuluvani opiskeluyhteisöni.	752	4,4	0,8
Eerikkilän Urheiluopisto	59	3,7	1,2
Itä-Suomen liikuntaopisto	70	4,5	0,7
Kisakallion Urheiluopisto	31	4,3	0,7
Kuortaneen Urheiluopisto	61	4,4	0,8
Lapin Urheiluopisto	123	4,5	0,7
Liikuntakeskus Pajulahti	53	4,2	0,9
Solvalla idrottsinstitut	35	4,6	0,6
Suomen Urheiluopisto	180	4,6	0,7
Tanhuvaaran Urheiluopisto	43	4,8	0,5
Varalan Urheiluopisto	97	4,5	0,6
Sain riittävästi tietoa opiskeluuni liittyvistä oppilaitoksen tarjoamista palveluista.	752	4,0	1,0
Eerikkilän Urheiluopisto	59	3,4	1,1
Itä-Suomen liikuntaopisto	70	4,1	0,9

⁴² Tieto ei ole saatavissa kaikkien kohdalla koulutusaloittain.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijapalaute, aloituskysely, kysymyskohtaiset keskiarvot ja keskihajonnat, 2021			
Kisakallion Urheiluopisto	31	4,2	0,9
Kuortaneen Urheiluopisto	61	4,1	0,9
Lapin Urheiluopisto	123	4,1	1,0
Liikuntakeskus Pajulahti	53	4,0	0,8
Solvalla idrottsinstitut	35	4,3	0,8
Suomen Urheiluopisto	180	4,0	1,1
Tanhuvaaran Urheiluopisto	43	4,3	0,9
Varalan Urheiluopisto	97	4,2	0,9
Koen opiskeluympäristöni turvalliseksi.	752	4,7	0,6
Eerikkilän Urheiluopisto	59	4,4	0,7
Itä-Suomen liikuntaopisto	70	4,8	0,4
Kisakallion Urheiluopisto	31	4,7	0,6
Kuortaneen Urheiluopisto	61	4,5	0,6
Lapin Urheiluopisto	123	4,8	0,4
Liikuntakeskus Pajulahti	53	4,5	0,6
Solvalla idrottsinstitut	35	4,7	0,5
Suomen Urheiluopisto	180	4,7	0,6
Tanhuvaaran Urheiluopisto	43	4,7	0,5
Varalan Urheiluopisto	97	4,7	0,6
Koen, että kiusaamiseen, syrjintään tai häirintään puututaan.	303	4,2	1,2
Eerikkilän Urheiluopisto	20	3,7	1,5
Itä-Suomen liikuntaopisto	25	4,2	1,3
Kisakallion Urheiluopisto	12	3,7	1,4
Kuortaneen Urheiluopisto	24	4,1	1,0
Lapin Urheiluopisto	60	4,0	1,2
Liikuntakeskus Pajulahti	25	4,0	1,1
Solvalla idrottsinstitut	8	2,8	1,6
Suomen Urheiluopisto	63	4,5	0,8
Tanhuvaaran Urheiluopisto	29	4,6	0,9
Varalan Urheiluopisto	37	4,5	0,9
Yhteistyö minua ohjaavien henkilöiden (opettajat, työpaikka-ohjaajat tai muu ohjaushenkilöstö) kanssa toimii hyvin.	752	4,6	0,7
Eerikkilän Urheiluopisto	59	4,1	1,0
Itä-Suomen liikuntaopisto	70	4,6	0,6
Kisakallion Urheiluopisto	31	4,6	0,6
Kuortaneen Urheiluopisto	61	4,5	0,6
Lapin Urheiluopisto	123	4,6	0,8
Liikuntakeskus Pajulahti	53	4,6	0,6
Solvalla idrottsinstitut	35	4,7	0,6
Suomen Urheiluopisto	180	4,7	0,6
Tanhuvaaran Urheiluopisto	43	4,9	0,3
Varalan Urheiluopisto	97	4,6	0,6
Sain vaikuttaa tutkinnon osien valintaan.	752	4,1	1,1
Eerikkilän Urheiluopisto	59	3,3	1,3
Itä-Suomen liikuntaopisto	70	4,3	1,0
Kisakallion Urheiluopisto	31	4,4	0,7
Kuortaneen Urheiluopisto	61	4,3	1,0

Ammatillisen koulutuksen opiskelijapalaute, aloituskysely, kysymyskohtaiset keskiarvot ja keskihajonnat, 2021			
Lapin Urheiluopisto	123	4,0	1,0
Liikuntakeskus Pajulahti	53	4,5	0,7
Solvalla idrottsinstitut	35	4,0	1,1
Suomen Urheiluopisto	180	3,9	1,3
Tanhuvaaran Urheiluopisto	43	4,5	0,7
Varalan Urheiluopisto	97	4,5	1,0
Kanssani selvitettiin, tarvitsenko tukea opinnoissani.	752	4,2	1,1
Eerikkilän Urheiluopisto	59	3,1	1,2
Itä-Suomen liikuntaopisto	70	4,5	0,9
Kisakallion Urheiluopisto	31	4,3	1,0
Kuortaneen Urheiluopisto	61	4,0	1,0
Lapin Urheiluopisto	123	4,2	1,1
Liikuntakeskus Pajulahti	53	4,3	0,8
Solvalla idrottsinstitut	35	4,4	0,8
Suomen Urheiluopisto	180	4,2	1,0
Tanhuvaaran Urheiluopisto	43	4,3	1,2
Varalan Urheiluopisto	97	4,6	0,8
Olen tyytyväinen opintojeni aloitusvaiheeseen.	752	4,5	0,8
Eerikkilän Urheiluopisto	59	3,8	1,0
Itä-Suomen liikuntaopisto	70	4,6	0,6
Kisakallion Urheiluopisto	31	4,6	0,7
Kuortaneen Urheiluopisto	61	4,4	0,7
Lapin Urheiluopisto	123	4,5	0,9
Liikuntakeskus Pajulahti	53	4,5	0,7
Solvalla idrottsinstitut	35	4,7	0,5
Suomen Urheiluopisto	180	4,6	0,7
Tanhuvaaran Urheiluopisto	43	4,8	0,5
Varalan Urheiluopisto	97	4,5	0,7
Yhteensä	752	4,3	0,9

Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijapalautteen päättökysely

Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijapalautteen aloituskyselyn tavoin myös päättökyselyssä pyydettiin opiskelijoita arvioimaan opintoihin liittyviä väitteitä asteikolla 1–5 (1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin samaa mieltä). Vuonna 2021 liikunnan koulutuskeskuksissa tehtyyn päättökyselyyn vastasi yhteensä 569 opiskelijaa. Aineistosta puuttuvat Virpiniemen, Kisakeskuksen ja Norrvallan opistojen tulokset. Palautteen kaikkien väittämien keskiarvo oli 4,1, mikä on sama kuin valtakunnallinen keskiarvo. (Taulukko 28)

Taulukko 28. Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijapalaute, päättökysely. Liikunnan koulutuskeskusten vastanneet, keskiarvo ja keskihajonta. Tietolähde: Arvo – opetushallinnon vaikuttavuustietopalvelu. Vipunen – Opetushallinnon tilastopalvelu.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijapalaute, päättökysely, liikunnan koulutuskeskukset, 2021			
	Vastanneet	Keskiarvo	Keskihajonta
Eerikkilän Urheiluopisto	61	3,8	1,2
Itä-Suomen liikuntaopisto	81	4,1	1,1
Kisakallion Urheiluopisto	34	4,1	1
Kuortaneen Urheiluopisto	48	4	1,1
Lapin Urheiluopisto	91	4,3	0,9
Liikuntakeskus Pajulahti	23	3,8	1,1
Solvalla idrottsinstitut	27	4,1	1
Suomen Urheiluopisto	112	3,9	1,1
Tanhuvaaran Urheiluopisto	55	4,1	1
Varalan Urheiluopisto	37	4,1	1,1
Yhteensä	569	4,1	1,1

Liikunnan koulutuskeskusten ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijapalautteen päättökyselyn yleisarvio vuonna 2021 oli 4,3. Henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan liittyvien väitteiden keskiarvo oli 4,0, osaamisen hankkimiseen 4,0 ja opiskelijan hyvinvointiin 3,9. Lisäksi vaikuttavuuden keskiarvo oli 4,0 ja näyttöjen keskiarvo 4,5. Väitteet kuvaavat opintojen onnistumista, esimerkiksi osaamisen hankkimisen osuudessa yksi väitteistä on ”*Opetustilat, välineet, työpaikat, digitaaliset ja muut oppimisympäristöni edistivät oppimistani*”. (Taulukko 29)

Opiskelijat ovat aloituskyselyn tavoin myös päättökyselyn perusteella melko tyytyväisiä koulutuksen järjestämiseen keskiarvojen sijoituessa lähelle arvoa neljä (4=jokseenkin samaa mieltä). Väitekokonaisuuksista heikoin keskiarvo on opiskelijan hyvinvointia käsittelevässä osuudessa arvon ollessa 3,9. Liikunnan koulutuskeskusten keskiarvo ei kuitenkaan poikkea koulutusalojen yhteisestä keskiarvosta, joka on 4,0. Arvo siis kuvaa ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijoiden hyvinvointia valtakunnallisesti. On myös syytä huomioida, että vaikka opiskelijan hyvinvointia kuvaava keskiarvo on väitekokonaisuuksien keskiarvoista matalin, on se yhä verrattain hyvä arvon sijoituessa lähelle arvoa neljä (4=jokseenkin samaa mieltä). Erityisen tyytyväisiä koulutuksen järjestämisessä opiskelijat ovat olleet näyttöihin. Liikunnan koulutuskeskusten keskiarvo väitekokonaisuudessa ”Näytöt” on peräti 4,5. Myös kaikkien koulutusalojen keskiarvo Näytöt -osuudessa on 4,5. Tämä kertoo opiskelijoiden tyytyväisyydestä ammatilliseen koulutukseen sisältyvistä näytöistä, ja tässä on opiskelijoiden antamien arvioiden mukaan onnistuttu myös liikunnan koulutuskeskuksissa. Opiskelijapalautekyselyiden tarkoituksena on seurata opiskelijoiden tyytyväisyyttä koulutuksen järjestämiseen ja vaikuttavuuteen.

Taulukko 29. Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijapalaute, päättökysely. Väitteiden keskiarvo ja keskihajonta liikunnan koulutuskeskuksen mukaan. Tietolähde: Arvo – opetushallinnon vaikuttavuus-tietopalvelu. Vipunen – Opetushallinnon tilastopalvelu.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijapalaute, päättökysely, kysymyskohtaiset keskiarvot ja keskihajonnat, 2021			
	Vastanneet	Keskiarvo	Keskihajonta
Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS)	569	4,0	1,1
Eerikkilän Urheiluopisto	61	3,8	1,1
Itä-Suomen liikuntaopisto	81	4,0	1,1
Kisakallion Urheiluopisto	34	4,3	0,8
Kuortaneen Urheiluopisto	48	3,8	1,1
Lapin Urheiluopisto	91	4,3	1,0
Liikuntakeskus Pajulahti	23	3,7	1,1
Solvalla idrottsinstitut	27	4,0	0,9
Suomen Urheiluopisto	112	3,7	1,1
Tanhuvaaran Urheiluopisto	55	3,8	1,1
Varalan Urheiluopisto	37	4,0	1,1
Osaamisen hankkiminen	569	4,0	1,1
Eerikkilän Urheiluopisto	61	3,6	1,2
Itä-Suomen liikuntaopisto	81	4,0	1,0
Kisakallion Urheiluopisto	34	4,1	1,0
Kuortaneen Urheiluopisto	48	4,0	1,1
Lapin Urheiluopisto	91	4,3	1,0
Liikuntakeskus Pajulahti	23	3,6	1,1
Solvalla idrottsinstitut	27	4,0	1,0
Suomen Urheiluopisto	112	3,8	1,1
Tanhuvaaran Urheiluopisto	55	4,2	0,9
Varalan Urheiluopisto	37	4,0	1,1
Opiskelijan hyvinvointi	569	3,9	1,2
Eerikkilän Urheiluopisto	61	3,4	1,4
Itä-Suomen liikuntaopisto	81	4,0	1,2
Kisakallion Urheiluopisto	34	3,9	1,1
Kuortaneen Urheiluopisto	48	4,0	1,2
Lapin Urheiluopisto	91	4,2	1,1
Liikuntakeskus Pajulahti	23	3,7	1,1
Solvalla idrottsinstitut	27	3,9	1,1
Suomen Urheiluopisto	112	3,9	1,2
Tanhuvaaran Urheiluopisto	55	4,0	1,0
Varalan Urheiluopisto	37	4,0	1,1
Vaikuttavuus	569	4,1	1,0
Eerikkilän Urheiluopisto	61	3,9	1,0
Itä-Suomen liikuntaopisto	81	4,3	0,8
Kisakallion Urheiluopisto	34	4,0	1,0
Kuortaneen Urheiluopisto	48	4,1	1,0
Lapin Urheiluopisto	91	4,3	0,9
Liikuntakeskus Pajulahti	23	3,8	1,0
Solvalla idrottsinstitut	27	4,4	0,8

Ammatillisen koulutuksen opiskelijapalaute, päättökysely, kysymyskohtaiset keskiarvot ja keskihajonnat, 2021			
Suomen Urheiluopisto	112	4,0	1,0
Tanhuvaaran Urheiluopisto	55	4,2	0,9
Varalan Urheiluopisto	37	4,2	1,0
Näytöt	569	4,5	0,9
Eerikkilän Urheiluopisto	61	4,7	0,6
Itä-Suomen liikuntaopisto	81	4,2	1,1
Kisakallion Urheiluopisto	34	4,5	0,7
Kuortaneen Urheiluopisto	48	4,4	0,9
Lapin Urheiluopisto	91	4,7	0,6
Liikuntakeskus Pajulahti	23	4,4	0,9
Solvalla idrottsinstitut	27	4,4	0,8
Suomen Urheiluopisto	112	4,4	0,9
Tanhuvaaran Urheiluopisto	55	4,5	0,7
Varalan Urheiluopisto	37	4,5	0,8
Yleisarvio	569	4,3	0,9
Eerikkilän Urheiluopisto	61	3,7	1,0
Itä-Suomen liikuntaopisto	81	4,4	0,7
Kisakallion Urheiluopisto	34	4,0	0,9
Kuortaneen Urheiluopisto	48	4,3	0,9
Lapin Urheiluopisto	91	4,5	0,7
Liikuntakeskus Pajulahti	23	4,0	0,9
Solvalla idrottsinstitut	27	4,5	0,7
Suomen Urheiluopisto	112	4,3	0,8
Tanhuvaaran Urheiluopisto	55	4,3	0,9
Varalan Urheiluopisto	37	4,3	0,8
Yhteensä	569	4,1	1,1

Ammatillisen peruskoulutuksen työelämäpalaute

Ammatillisen koulutuksen valtakunnallista työelämäpalautetta on kerätty 1.7.2021 alkaen. Ensimmäinen tilastointijakso (1.7.–31.12.2021) julkaistiin 24.4.2022 Vipunen-tilastopalvelussa. Kysely jakautuu kahteen osaan: työpaikkakyselyyn ja työpaikkaohjaajakyselyyn. Työpaikkakyselyyn vastaavat työpaikkojen oppilaitosyhteistyöstä vastaavat henkilöt ja työpaikkaohjaajakyselyyn oppisopimuksessa tai koulutussopimuksessa nimetyt vastuulliset työpaikkaohjaajat.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen työelämäpalautteen työpaikkakyselyn kokonaiskeskiarvo oli liikunnan koulutuskeskuksissa 4,1 (taulukko 30) ja työpaikkaohjaajan kyselyn kokonaiskeskiarvo 3,7 (taulukko 31).

Taulukko 30. Työelämäpalautte, työpaikkakysely. Raportti sisältää tietoja toisen asteen ammatillisen koulutuksen työelämäpalautteen työpaikkakyselystä. Vipunen – Opetushallinnon tilastopalvelu.

Urheiluopisto	Keskiarvo (painotettu työpaikkajaksojen kestolla)
Eerikkilän Urheiluopisto	3,7
Itä-Suomen liikuntaopisto	
Kisakallion Urheiluopisto	4,3
Kuortaneen Urheiluopisto	4,2
Lapin Urheiluopisto	4,7
Liikuntakeskus Pajulahti	4,4
Norrvala folkhögskola	4,8
Suomen Urheiluopisto	4,1
Tanhuvaaran Urheiluopisto	4,1
Varalan Urheiluopisto	3,6
Yhteensä	4,1

Taulukko 31. Työelämäpalautte, työpaikkaohjaajan kysely. Tietolähde: Arvo - opetushallinnon vaikuttavuustietopalvelu, eHOKS ja Koski-tietovaranto. Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu.

Urheiluopisto	Keskiarvo (painotettu työpaikkajaksojen kestolla)
Eerikkilän Urheiluopisto	3,9
Itä-Suomen liikuntaopisto	4,5
Kisakallion Urheiluopisto	3,0
Kuortaneen Urheiluopisto	3,9
Lapin Urheiluopisto	4,4
Liikuntakeskus Pajulahti	4,2
Norrvala folkhögskola	4,9
Solvalla idrottsinstitut	
Suomen Urheiluopisto	
Tanhuvaaran Urheiluopisto	3,6
Varalan Urheiluopisto	3,8
Yhteensä	3,7

5.3. Ammatillisen koulutuksen järjestämismalli

Liikunnan koulutuskeskusten tulevaisuus suhteessa väestönkehitykseen

Urheiluopistoverkoston vuoteen 2024 asetetut visio ja strategia nojaavat vahvasti lasten ja nuorten liikuttamiseen ja liikkeen lisäämiseen. Strategian taustadokumenttien mukaan verkoston tehtävänä on tuottaa liikunta-alan koulutusosaamista ja luoda edellytyksiä koko kansan liikunnan, urheilun, hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

Sekä liikunta-alan koulutuksen että vapaan sivistystyön koulutuksen järjestämislupia on myönnetty kaikille urheiluopistoverkoston kuuluville liikuntakeskuksille. Koulutusta halutaan tarjota laaja-alaisesti myös tulevaisuudessa. On kuitenkin syytä huomioida erityisesti alueellinen ja ikäryhmittäinen väestönkehitys: Sitran vuoteen 2040 ulottuvan väestöselvityksen mukaan lasten ja nuorten määrä vähenee merkittävästi tulevina vuosina erityisesti maakuntien reuna-alueilla alueen keskuskaupungin ja sen välittömässä läheisyydessä olevan kehysalueen ulkopuolella. Lasten ja nuorten määrä vähenee valtakunnallisesti käytännössä kaikkialla, joskin maltillisemmin suurissa kaupungeissa ja niiden kehyskunnissa. (Aro, Aro & Mäkelä, 2020.) Tämä on syytä ottaa huomioon suhteessa urheiluopistojen strategiseen linjaukseen lasten ja nuorten liikuttamisesta.

Nuorten ikärakenteen muutos vaikuttaa merkittävästi myös ammatillisen koulutuksen uusien opiskelijoiden määrään. Ammatillisen perustutkinnon uusien opiskelijoiden määrän ennustetaan kasvavan vuosien 2018⁴³—2030 välisellä tarkastelujaksolla. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osalta tilanteen ennustetaan pysyvän lähes tasapainossa vastaavan opiskelijamäärän laskiessa 0,15 prosenttia. Sen sijaan vuosien 2018—2040 välisellä tarkastelujaksolla uusien opiskelijoiden määrässä ennustetaan tapahtuvan merkittävä negatiivinen muutos: ammatillisen perustutkinnon uusien opiskelijoiden määrän ennustetaan laskevan peräti 11 prosenttia vuosien 2018—2040 välillä. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osalta tilanne pysyy tasapainoisempana, sillä niissä laskua esiintyy noin 0,57 prosenttia. Laskua selittää erityisesti 2010-luvun matala syntyvyys. (em. 2020.) Tilanteen voi arvioida olevan jokseenkin sama liikunnan koulutuskeskusten osalta, vaikka haastatteluissa kiinnitetään huomiota siihen, että liikunta-ala on haluttu opiskeluala.

Ammatillisen perustutkinnon uusien opiskelijoiden määrää voidaan tarkastella myös alueellisesti. Seutukunnittain tarkasteltuna ammatillisen perustutkinnon uusien opiskelijoiden määrän ennustetaan supistuvan ajanjaksolla 2018—2030 yhteensä 51 seudulla ja kasvavan 11 seutukunnassa. Voimakkainta supistumisen ennakoidaan olevan Itä- ja Keski-Suomen pienissä seutukunnissa: tämä selittyy heikolla saavutettavuudella suhteessa suurempiin kaupunkiseutuihin. Uusien opiskelijoiden määrät kasvavat lähinnä muuttovoittoisilla suurilla kaupunkiseuduilla. (em. 2020.)

Nykyinen järjestämismalli ja sen lähtökohdat

Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvissa määrätään

- tutkinnoista ja koulutuksesta
- opetus- ja tutkintokielistä
- toiminta-alueesta
- opiskelijavuosien vähimmäismäärästä
- muista koulutuksen järjestämiseen liittyvistä asioista.

Muutosta nykyiseen järjestämislupa- tai uutta järjestämislupaa haetaan opetus- ja kulttuuriministeriöltä, jossa se kuuluu koulutussektorin toimivaltaan. Ministeriö päättää luvan myöntämisestä, muuttamisesta tai peruuttamisesta. Ministeriö voi muuttaa järjestämislupaa myös ilman hakemusta, jos tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen poikkeaa merkittävästi osaamistarpeista tai jos tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen liittyvät muut erityiset tai valtiontaloudelliset syyt sitä edellyttävät. Ministeriöllä on oikeus tarvittaessa myös määrätä järjestämisluvassa tehtäviä koulutuksen järjestäjille.

Luvasta tai sen muutoksesta päättäessään ministeriö arvioi muun muassa haetun tutkinnon tai koulutuksen koulutustarvetta, joka on ensisijainen edellytys järjestämisluvun myöntämiselle. Hakijan edellytyksiä arvioitaessa otetaan huomioon toiminnan laatu, vaikuttavuus ja tuloksellisuus. Järjestämislupa- tai kytkeytyy laaja joukko erilaisia taustadokumentteja ja suunnitelmia, joita ministeriö käyttää järjestämisluvaa arvioidessaan.

Haastattelujen perusteella on selvää, että ministeriön näkökulmana on ollut puolustaa nykyisten liikunnan koulutuskeskusten muodostamaa olemassa olevaa verkostoa liikunta-alan koulutuksessa. Haastatteluaineistosta käy ilmi, että järjestämislupia ovat hakeneet erityisesti suurten kaupunkien ammatillisen koulutuksen järjestäjät yllä kuvatulla prosessilla. Tässä harkinnassa on katsottu, että nykyinen liikunnan koulutuskeskusten muodostama järjestäjien verkko kykenee kattamaan koko Suomen ja varmistamaan koulutuksen saavutettavuuden. Lisäksi on katsottu, että koulutuksen laatua pystytään turvaamaan nykyisellä järjestelmällä, ja koulutuksen järjestäjiä on kannustettu toteuttamaan yhteistyötä muiden järjestäjien kanssa. Tätä kehitystä tapahtuu parhaillaan. Taustalla katsotaan olevan myös se, että liikunnan ammatillisen koulutuksen toteuttaminen on haluttua toimintaa, joten mielenkiintoa järjestämisoikeuden hakemiseen on. Kielteisiä päätöksiä on tehty yli 10. Tämä kytkeytyy myös ammatillisen koulutuksen reformin perusajatukseen siitä, että turvataan riittävä ammatillisen koulutuksen saavutettavuus mutta ei pidetä perusteltuna, että kaikilla koulutuksen järjestäjillä on luvat kaikkien tutkintojen järjestämiseen.

⁴³ Vuoden 2018 arvo on laskettu keskiarvona vuosien 2015—2018 luvuista.

Opetus- ja kulttuuriministeriöllä on menossa hanke toisen asteen koulutuksen kehittämiseksi, ja tämän hankkeen luomalla tulevaisuuskuvalle on vastaisuudessa vaikutusta liikunnan koulutuskeskusten ammatilliseen koulutukseen.⁴⁴ Tämä kehitys koskee rahoitusmallia, järjestämisen tapoja ja ohjauk käytäntöjä. Hankkeessa on tällä hetkellä laadittu erilaisia ammatillisen koulutuksen järjestämisen skenaarioita, joista on kuultu koulutuksen järjestäjiä. Näitä skenaarioita on kuvattu tarkemmin työryhmän julkaisussa (OKM 2022):

1. Lupa on laaja oikeus
  - Säädellessä luvissa vain täysin välttämätön; luvat olisivat pääasiassa vain oikeus ammatillisen koulutuksen järjestämiseen ja siihen liittyvään valtionosuuteen. Järjestäjät voisivat toteuttaa kaikkea ammatillisen koulutuksen lainsäädännön mukaista toimintaa.
2. Kevennetty sääntely
  - Parannetaan järjestäjien mahdollisuuksia muuttaa toimintaansa (esim. tutkinnot, kieli). Sääntelyä kevennetään siltä osin, kuin se on mahdollista.
3. Luvat vastaamaan toimintaa
  - Puretaan luvista ”haamutoiminnot” eli kaikki se, mitä järjestäjät eivät käytännössä ole tehneet viimeiseen kolmeen vuoteen.
4. Velvollisuuksien vahvistaminen
  - Varmistetaan osaavan työvoiman saatavuuden kannalta välttämättömien tutkintojen tarjonta ja vähennetään liikatarjontaa. Varmistetaan myös muita toimintoja määräämällä niistä velvoittavina.

Vielä ei ole käsitystä siitä, millaiseen skenaariovaihtoehtoon tässä kehitystyössä päädytään, ja todennäköisesti kyseessä on eri vaihtoehtojen yhdistelmä. Todennäköistä on, että järjestämisoikeuden ja -velvollisuuksien hakemisen prosesseja kuitenkin yksinkertaistetaan, millä on merkittävä vaikutus koulutuskeskusten toimintaan tulevaisuudessa siten, että eri tutkintojen järjestämiseen on nykyistä helpompaa saada lupia. Tällöin kilpailu ammatillisen koulutuksen järjestämisluvista lisääntyisi, mikä heijastuisi osan koulutuskeskuksista asemaan. On toki myös mahdollista, että tässä kehitystyössä tavalla tai toisella turvataan pienien koulutusalojen (kuten liikunnan) toteutus eri alueilla. Kyseessä on laaja toisen asteen kehityshanke, jossa käydään keskustelua järjestämismallin vastaavuudesta koulutuspoliittisiin tarpeisiin koko ammatillisen koulutuksen järjestämisen näkökulmasta.

Nykyisissä järjestämisluvuissa kaikille koulutuskeskuksille on määritelty yksi tai useampi maakunta, jonka ensisijaiseen koulutustarpeeseen ne vastaavat. Haastatteluissa välittyy kritiikki siitä, että koulutuskeskukset sijaitsevat maantieteellisesti kaukana kasvukeskuksista tai muista haastatellun mielestä keskeisistä sijainneista. Tämä ei kuitenkaan riitä yksittäisen järjestämisluvun näkökulmasta perusteeksi, sillä koulutuskeskuksia sijaitsee tällä hetkellä myös kasvukeskuksissa. Lisäksi on huomioitava, että ne järjestäjät, joilla on laajennetun oppisopimusvelvollisuuden järjestämistehtäviä⁴⁵, voivat jo nykyisellä järjestämisluvallaan järjestää koulutusta. Tämä puolestaan näkyy yhteistyönä nykyisten koulutuskeskusten ja muiden ammatillisen koulutuksen järjestäjien kesken.

Haastatteluaineistossa ei juurikaan tunnisteta vaihtoehtoja nykyiselle järjestämisen tavalle. Jos vaihtoehtoja tunnistetaan, sellaiset vaihtoehdot eivät kytkeydy nykyiseen ammatillisen koulutuksen järjestämistä koskevaan lainsäädäntöön, vaan ovat enemmän siitä irrallisia visioita.

Lajiliittojen ja kumppanien näkökulmasta nykyinen järjestelmä vastaa varsin hyvin niitä tarpeita, joita kullakin viiteriymällä on. Haasteena on tunnistettavissa, että tulevaisuudessa internaattityyppinen koulutusmalli voi osoittautua haasteelliseksi etä- ja hybridioiskelun lisääntyessä ammatillisessa koulutuksessa. Tämän ilmiön vaikutus liikunnan ammatilliseen koulutukseen voi olla suuri, ja osa koulutuskeskuksista on merkittävästi panostanut näiden opiskelumuotojen kehittämiseen. Erityisesti lajiliitot ja kumppanit esittävät huomion siitä, miten opiskelua ja työtä voitaisiin tulevaisuudessa entistä enemmän saattaa yhteen.

⁴⁴ <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM070:00/2021>

⁴⁵ Koulutuksen järjestämisluvassa sisältyvä tehtävä, jonka mukaan koulutuksen järjestäjällä on oikeus järjestää koulutuksen hankinnan kautta oppisopimuskoulutuksena myös muita kuin koulutuksen järjestäjän omassa järjestämisluvassa määrättyjä tutkintoja ja koulutusta.

Urheiluopistot ry:n kontekstissa on aiemmin toteutettu strategista pohdintaa siitä, että ammatillisen koulutuksen aloituspaikkoja koottaisiin yhteen ja jaettaisiin opistojen kanssa, mutta koska järjestämislupien ylläpitäjien kirjo ja taustaorganisaatioiden omistuspohja on niin laaja, ei tämä näkökulma ole osoittautunut kestäväksi. Joissain näkemyksissä pohdittiin tutkintojen järjestämistä kiinteämmin lajien yhteydessä, mutta tämä käytännössä hylättiin jo haastattelujen aikana, sillä osaamisen katsottiin olevan hyvällä tasolla. Osa lajiliitoista näkee hyvänä sen, että koulutuksen vaihtoehtoja on eri puolilla Suomea, sillä näin opiskelijoille tarjoutuu valinnan varaa.

Järjestämisluvan osalta erityisesti kasvukeskuksissa toimivat viiteryhvät näkevät, että kasvukeskuksiin tulee löytyä jatkossa ratkaisuja organisoida liikunnan ammatillista koulutusta silloin, kun järjestämiseen löytyy soveltuva osaaminen ja tarjolla on soveltuvat tilat. Tämä sama ajattelu on taustalla edellä mainitussa järjestämislupien hakemisessa. Taustalla nähdään olevan myös poliittisia syitä. Muutamat koulutuskeskukset ovat ryhtyneet toteuttamaan koulutuksen järjestämislupia yhteisesti kasvukeskusten yhteydessä, mihin eri toimijat suhtautuvat ristiriitaisesti.

Haastattelujen ja analyysin myötä muodostuu se kuva, että nykyinen järjestelmä vastaa tällä hetkellä työvoimatarpeisiin varsin hyvin, mutta järjestelmän tulevaisuuden ennakoiva ajattelu koulutuskeskuksissa on suhteellisen vähäistä. Tällä tarkoitetaan erityisesti nuorten määrän kehitystä, nyt haastatteluissa tunnistettavia heikkoja signaaleja internaattiopiskelun haasteista tulevaisuudessa tai nuorten haluttomuutta internaattiopiskeluun kasvukeskusten ulkopuolella.

5.4. Vapaan sivistystyön toteutustavat ja rajapinta maksulliseen palvelutoimintaan

Toteutusmäärät ja sisältö

Liikunnan koulutuskeskusten vapaan sivistystyön valtionosuuteen oikeuttava koulutus sisältää liikuntaharrastusta, hyvinvointia ja terveyttä edistävää koulutusta, liikunnan järjestö- ja seuratoimintaa palvelevaa koulutusta ja valmennustoimintaa. Vapaan sivistystyön ylläpitämisluvan myöntää opetus- ja kulttuuriministeriö (perusopetuksen ja vapaan sivistystyön osasto). Myöntämisen edellytyksenä on, että koulutus vastaa olemassa olevaan koulutus- tai sivistystarpeeseen ja että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset oppilaitoksen ylläpitämiseen ja koulutuksen järjestämiseen.⁴⁶ Vapaan sivistystyön oppilaitoksen nimi ja sijaintipaikka määrätään ylläpitämisluvassa, ja opetus järjestetään kyseisessä oppilaitoksessa.⁴⁷ Vapaan sivistystyön koulutus kuuluu kaikkien valtakunnallisten ja alueellisten liikunnan koulutuskeskusten toiminnan piiriin.

Koulutusten kustannuksista, sisällön suunnittelusta ja opetuksen, majoituksen, tilojen ja ruokailun tarjoamisesta vastaa oppilaitos. Lisäksi oppilaitos käyttää pääasiallisesti omaa opetushenkilöstöään, ellei ole perusteltua hankkia täydentävää asiantuntemusta ulkopuoliselta taholta.⁴⁸ Vapaan sivistystyön koulutusta on muun muassa urheilijoiden valmennukseen liittyvä koulutus ja urheiluseurojen ohjaajien, valmentajien ja seurahenkilöstön koulutus yhteistyössä liikuntajärjestön kanssa. Lisäksi vapaan sivistystyön koulutukseen kuuluvat ammatillista koulutusta täydentävät koulutukset, urheiluleiritys, lajileiritys ja yläkoulutoiminta. Kohderyhminä ovat usein erityisesti lapset ja nuoret. Lisäksi koulutus kytkeytyy läheisesti valmennuskeskustoimintaan, sillä kohderyhminä ovat useat lajiliitot, seurat, yksittäiset urheilijat ja painopistelajien seuratoiminta.

Vuonna 2019 liikunnan koulutuskeskusten opiskelijamääristä noin puolet (49,5 %) muodostui vapaan sivistystyön koulutuksesta. Seuraavaksi suurin osuus (43,8 %) muodostui maksullisesta palvelutoiminnasta ja vain noin 6,6 prosenttia ammatillisesta koulutuksesta.⁴⁹ Liikunnan koulutuskeskusten vapaan sivistystyön koulutukseen osallistui vuonna 2020 yhteensä 65 065 henkilöä. Vapaan sivistystyön koulutuksia oli yhteensä 3 250. (Taulukko 32)

Määrät koulutuskeskusten välillä vaihtelevat merkittävästi. Myös osallistuneiden määrissä oli vaihtelevuutta. Vuonna 2020 koulutuksiin osallistuneiden määrä on pudonnut merkittävästi suhteessa edeltäviin

⁴⁶ Laki vapaasta sivistystyöstä (632/1998).

⁴⁷ https://vos.oph.fi/doc/perus/s18/p10_s18.pdf

⁴⁸ https://vos.oph.fi/doc/perus/s18/p10_s18.pdf

⁴⁹ Liikuntatoimi tilastojen valossa. Perustilastot vuodelta 2019. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2020:32.

vuosiin: vuonna 2018 koulutuksia järjestettiin yhteensä 5547 ja koulutuksiin osallistui yhteensä 150 531 henkilöä. Myös vuonna 2019 koulutuksia ja osallistuneita oli merkittävästi enemmän (koulutuksia 4927, osallistuneita 112 935). Sekä koulutusten määrät että osallistujamäärät ovat vaihdelleet vuodesta 2010 (tilastointivuosi) lähtien jonkin verran, mutta kuitenkin siten, että vuoden 2020 osallistujamäärä on kaikkien aikojen alhaisin. Toiseksi alhaisin osallistujamäärä on vuodelta 2014, kun osallistujia oli 79 129.

Taulukko 32. Vapaan sivistystyön koulutukset ja osallistuneet, tilastovuosi 2020. Tietolähde: opetushallinnon ja Tilastokeskuksen tietopalvelusopimuksen aineisto 2.11. Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu.

Vapaa sivistystyö, koulutukset ja osallistuneet (n)		
	Koulutukset	Osallistuneet
Eerikkilän Urheiluopisto	313	16 382
Itä-Suomen liikuntaopisto	1 211	9 881
Kuortaneen Urheiluopisto	388	11 579
Lapin Urheiluopisto	302	4 775
Liikuntakeskus Pajulahti	238	4 767
Norrvalle idrottsinstitut	15	819
Solvalla idrottsinstitut	27	554
Suomen Urheiluopisto	100	2 491
Tanhuvaaran Urheiluopisto	129	3 631
Urheiluopisto Kisakeskus	19	419
Varalan Urheiluopisto	132	3 309
Vuokatin Urheiluopisto	376	6 458
Yhteensä	3 250	65 065

Vuoden 2020 aikana vapaan sivistystyön opetustunteja järjestettiin liikunnan koulutuskeskuksissa yhteensä 98 381 tuntia. Koulutuskeskusten välillä oli huomattavia eroja. Eniten vapaan sivistystyön opetustunteja oli Kuortaneen Urheiluopistossa ja vähiten Urheiluopisto Kisakeskuksessa. (Taulukko 33) Taulukoista 32 ja 33 puuttuvat Kisakallion ja Virpiniemen urheiluopistojen tiedot.

Taulukko 33. Opetustunnit, vapaa sivistystyö. Tilastovuosi 2020. Tietolähde: opetushallinnon ja Tilastokeskuksen tietopalvelusopimuksen aineisto 2.11. Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu.

Vapaa sivistystyö, opetustunnit 2020	
Eerikkilän Urheiluopisto	6 054
Itä-Suomen liikuntaopisto	5 240
Kuortaneen Urheiluopisto	34 930
Lapin Urheiluopisto	12 097
Liikuntakeskus Pajulahti	12 972
Norrvalle idrottsinstitut	588
Solvalla idrottsinstitut	1 162
Suomen Urheiluopisto	3 275
Tanhuvaaran Urheiluopisto	1 935
Urheiluopisto Kisakeskus	341
Varalan Urheiluopisto	5 250
Vuokatin Urheiluopisto	14 537
Yhteensä	98 381

Taulukko 34. Tutkintoon johtamaton koulutus, opetustunnit. Tilastovuosi 2020. Tietolähde: opetushallinnon ja Tilastokeskuksen tietopalvelusopimuksen aineisto 2.11. Vipunen - Opetushallinnon tilastopalvelu.

Tutkintoon johtamaton koulutus, opetustunnit 2020	
	2020
Eerikkilän Urheiluopisto	6 943
Itä-Suomen liikuntaopisto	6 840
Kuortaneen Urheiluopisto	41 392
Lapin Urheiluopisto	12 097
Liikuntakeskus Pajulahti	13 154
Norrvallda idrottsinstitut	588
Solvalla idrottsinstitut	1 162
Suomen Urheiluopisto	3 451
Tanhuvaaran Urheiluopisto	1 935
Urheiluopisto Kisakeskus	341
Varalan Urheiluopisto	6 963
Vuokatin Urheiluopisto	14 561
Yhteensä	109 427

Liikunnan koulutuskeskukset saavat valtion rahoitusta vapaan sivistystyön järjestämiseen. Vapaan sivistystyön valtionosuuden laskentaperusteena on opiskelijavuorokausi ja alueellisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijapäivä sekä niille määrättävät yksikköhinnat. Opiskelijavuorokaudella viitataan yhden opiskelijan vuorokauden mittaiseen opiskelujaksoon, jonka aikana hän on saanut ohjattua opetusta vähintään viisi tuntia. Opiskelijapäivällä puolestaan viitataan vähintään neljän tunnin mittaiseen päiväkohtaiseen opiskelujaksoon. Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten yksikköhinta lasketaan vuosittain jakamalla yksikköhinnan määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna toiminnasta aiheutuneet käyttökustannukset saman vuoden opiskelijavuorokausien määrällä. Alueellisten koulutuskeskusten yksikköhinta määrätään vuosittain valtion talousarviossa olevan määrärahan puitteissa.⁵⁰ Opetus- ja kulttuuriministeriö määrää opiskelijaviikkojen, opiskelijavuorokausien, opiskelijapäivien ja opetustuntien yksikköhinnat varainhoitovuodelle arvioidun kustannustason mukaisiksi.⁵¹

Valtionosuuteen oikeuttava vapaan sivistystyön koulutus jaotellaan sisällöllisesti viiteen kategoriaan:

1. Liikuntaharrastusta, hyvinvointia ja terveyttä edistävä koulutus, joka sisältää koko väestölle (lapset, nuoret, työkäiset, ikääntyvät, perheet) tarjotut liikuntaharrastusta edistävät vapaan sivistystyön koulutukset.
2. Valmentaja- ja ohjaajakoulutus, joka on ensisijaisesti sekä valtakunnallisten että alueellisten liikuntajärjestöjen ja urheiluseurojen ohjaajille ja valmentajille suunnattu tutkintoon johtamaton koulutus.
3. Huippu-urheiluun keskittyvää koulutusta, joka on usein tavoitteellista ja valmennuksellista, ja sellaiseksi voidaan katsoa myös seurojen ja lajiliittojen yhteistoimintaleirit
4. Muu kansalaisjärjestötoimintaa edistävä koulutus, jolla tarjotaan koulutusta esimerkiksi yhdistysten luottamushenkilöille ja vapaaehtoistoimijoille. Tähän sisältyvät myös seuratoiminnan kehittämiskoulutus sekä tuomari- ja toimitsijakoulutus.
5. Muu koulutus, joka kattaa kaiken sen vapaan sivistystyön koulutuksen, joka ei luokitukseltaan sisällöllisesti kuulu edeltäviin ryhmiin 1–4.

Haastatteluista voidaan nostaa yleisenä havaintona huomio siitä, että varsinkin isoissa koulutuskeskuksissa vapaan sivistystyön toiminta painottuu voimakkaasti seurayhteistyöhön, kuten valmentajien koulutuksiin, lajileirityksiin ja yhteistyöhön painopistelijien kanssa.

⁵⁰ Laki vapaasta sivistystyöstä (632/1998).

⁵¹ Laki vapaasta sivistystyöstä (632/1998).

Vapaan sivistystyön koulutuksen piiriin kuuluu myös yläkoululeiritys, joka on Olympiakomitean koordinoima ja hyväksymä valtakunnallinen leiritysmalli. Yläkoululeirityksen tulee olla koordinoitua, valtakunnallisen ohjeiston ja laatuvaatimusten mukaista toimintaa koulutuskeskuksissa. Leirityksen lisäksi vapaan sivistystyön koulutukseen voidaan sisällyttää kilpailu- ja turnaustapahtumat, jotka täyttävät kaikki vapaan sivistystyön lain ja ohjeistuksien mukaiset opinnolliset kriteerit.

Rajapinta maksulliseen palvelutoimintaan

Haastatteluissa suhtautuminen vapaan sivistystyön järjestämiseen ja ohjaukseen vaihtelee. Yhtäältä nostetaan esiin valtionavustuksen määrä suhteessa koko toimintaan ja toive kokonaisuuden selkeyttämisestä, ja toisaalta vapaan sivistystyön kriteerit mielletään selkeiksi ja keskuksen toimintaa rajaaviksi; toiminta, joka ei lukeudu vapaan sivistystyön alle, toteutetaan maksullisena palvelutoimintana. Haastatteluissa nostetaan esiin toive suuremmasta tuesta vapaan sivistystyön toteuttamiseen. Toisinaan vapaan sivistystyön kriteerit koetaan haastaviksi täyttää, jolloin toiminta lasketaan maksulliseksi palvelutoiminnaksi eikä siitä tällöin saa valtionavustusta. Myös etätoiminnan yleistyminen voi tuoda haasteita päivämääraisten kriteerien täyttämiseksi.

Haastatteluiden valossa vapaan sivistystyön ja maksullisen palvelutoiminnan rajapinta näyttyy suurimmalle osalle koulutuskeskuksista ja haastatteluista ohjaajista selkeänä. Maksullisen palvelutoiminnan sisällölliset erot vapaan sivistystyön koulutukseen voivat olla vähäisiä, mutta opetus- ja kulttuuriministeriön määrittelemät rahoitusperusteet rajaavat sitä, mikä toiminnasta kuuluu vapaan sivistystyön piiriin ja mikä maksullisen palvelutoiminnan puolelle. Useimpien keskustusten toiminnassa maksullinen ja vapaan sivistystyön toiminta onkin eritelty selkeästi omiksi kokonaisuuksikseen. Maksullinen palvelutoiminta on helpoin erottaa vapaasta sivistystyöstä rahoitusperusteisten opiskeluvuorokausien tai päivien määrän, arvonlisäverottomuuden ja kurssisisältöjen perusteella. Lisäksi vapaan sivistystyön toiminta on useimmin osaamisen kehittämiseen liittyvää toimintaa, kuten ammatillisen koulutuksen täydentäviä koulutuksia taikka lajiliittojen ja seurojen koulutuksia tai leirityksiä. Maksullinen palvelutoiminta puolestaan koostuu vapaa-ajan liikunta-, virkistys- ja matkailupalvelutoiminnasta, kuten pt-palveluista, työhyvinvointipalveluista ja kansainvälisestä yhteistyöstä sekä sellaisesta koulutustoiminnasta, joka ei kriteereiltään vastaa valtionavusteista vapaan sivistystyön toimintaa.

Vapaan sivistystyön ja maksullisen palvelutoiminnan rajanvedossa on pitkälti kyse rahoituksesta ja lainsäädännöstä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on ohjeistuksella tarkentanut vapaan sivistystyön sisällöiksi hyväksyttävää koulutussisältöä (OKM 2022). Osan mielestä näyttöä kuitenkin epäselvänä, miten eri opistot käytännössä hoitavat jaon maksullisen palvelutoiminnan ja vapaan sivistystyön välillä. Lisäksi kriteeristön tulkinnassa saattaa olla keskinäisiä eroja, sillä rahoitusperusteet mahdollistavat sen, että vapaan sivistystyön vuorokausia voidaan tulkita moninaisesti. Esimerkiksi etäopiskelun suhteen kriteeristö ei ole aina yksiselitteistä. Lisäksi perusteiden tulkinnanvaraisuus voi aiheuttaa sisäistä kilpailua ja vuorokausien maksimointia koulutuskeskusten eri toimintojen välillä. Tulkintakysymyksiä ovat myös herättäneet esimerkiksi rippikoulut, leiritykset ja lomaliitot. Asiakkaalle vapaan sivistystyön ja maksullisen palvelutoiminnan rajapinta ei välttämättä näyttäyty selkeänä, mutta sitä ei nähty myöskään toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisena. Rahoituksessa erälle koulutuskeskuksista haasteena näyttöä vst-toiminnan määritely minimikesto neljä tuntia silloin, kun alueella on paljon muuta ”kilpailevaa” vapaan sivistystyön tarjontaa tai maksullista palvelutarjontaa. Kysyntää ei välttämättä tällöin löydy.

5.5. Vapaan sivistystyön vastaavuus tarpeisiin ja vaikuttavuus

Liikunnan koulutuskeskusten vapaan sivistystyö (vst) on ollut historian saatossa lyhytkursseihin painottuvaa. Se painottuu valmennuskursseihin, harrastajien kursseihin ja erilaisiin ohjauksen, valmennuksen ja huoltajien koulutuksiin. Nämä pääteemat ovat säilyneet suhteellisen samoina, vaikka sisällöt ovatkin muuttuneet ajassa. Asiakasjoukko kattaa laajasti yhteisöjen työntekijöitä, perheitä, lapsia ja nuoria. Haastattelujen ja aiemman tutkimuksen välittyy kuva, että erityisesti lasten ja nuorten sekä perheiden ja työyhteisön jäsenten osuus on korostunut viime vuosina (ks. myös Manninen & Teräsahde 2019, 158).

Vapaan sivistystyön vaikuttavuutta ei valtakunnallisesti seurata muutoin kuin toteutumismäärällä. Asiaa on käsitelty myös aiemmissa tutkimuksissa, ja arvioinnissa haastatellut sidosryhmät kritisoivatkin tätä kehitystä (ks. myös Manninen & Teräsahde 2019, Vaherva et al. 2007). Kysymys koulutusten vaikutuksista ja vaikuttavuudesta on käytännössä vieras. Koulutuskeskukset tarkastelevat koulutusten toteutumista ja osallistujien tyytyväisyyttä.

Vapaan sivistystyön toiminnan vaikuttavuuden todistaminen liittyy järjestö- ja yhteisötoimijoiden kohdalla usein niiden toteuttamaan vaikutusten seuraamiseen, jolloin koulutuskeskusten kaltaisten koulutusten toteuttajien tai mahdollistajien rooliksi jää mitata asiakastytyväisyyttä ja koulutusten toteutuksen onnistumista. Vaikutuksista tai vaikuttavuudesta (suhteessa jokaisen erikseen toteutetun kurssin tavoitteisiin) ei siis ole seurantatietoa. Arvioinnin haastatteluissa koulutuksen keskeisiä mittareita ovat koulutuskeskusten edustajien näkökulmasta toteutus- ja osallistujamäärät.

Arvioinnin haastatteluissa ja kyselyssä sidosryhmät ottivat kantaa vapaan sivistystyön tarvelähtöisyyteen ja vaikuttavuuteen. Ne, jotka käyttivät aktiivisesti koulutuskeskusten vapaan sivistystyön toimintamuotoja (N=25), kokivat vapaan sivistystyön koulutukset ammattitaitoisesti toteutetuiksi. Näkemykset vst-toiminnan tarvelähtöisyydestä ja alan tarpeisiin vastaavuudesta sen sijaan vaihtelivat merkittävästi.

Taulukkoon 35 on koottu arvioinnin kohteena olevien koulutuskeskusten asiakaspalautetta ja palautteen mittaamisen tapaa.

Taulukko 35. Vapaan sivistystyön (tai kokonaistoiminnan) asiakaspalautteen mittaamisen tilanne

Liikunnan koulutuskeskus	Asiakaspalautteet	Asiakaspalautteen analyysi toimintakertomuksissa	Mitä toimintaa palaute koskee
Urheiluopisto Kisakeskus	<ul style="list-style-type: none"> Asiakaspalautetta kerätään jatkuvasti avoimella palautelomakkeella urheiluopiston nettisivuilla. Lomakkeella kerätään palautetta etenkin vapaan sivistystyön kurseista ja tapahtumista ja maksullisesta palvelutoiminnasta. Kisakeskuksen strategiassa mainitaan tavoite lisätä asiakastytyväisyyttä asiakaspalautteen ja mittausten avulla. 	Ei mainintaa arviointiaineistossa	vst ja maksullinen palveluointi
Kuortaneen Urheiluopisto	<ul style="list-style-type: none"> Asiakaspalautetta kerätään jatkuvasti avoimella palautelomakkeella urheiluopiston nettisivuilla. Lomakkeella kerätään palautetta etenkin vapaan sivistystyön kurseista ja tapahtumista ja maksullisesta palvelutoiminnasta. 	<ul style="list-style-type: none"> Toimintakertomuksen mukaan Kuortaneen urheiluopiston asiakastytyväisyys on hyvällä tasolla. Vuonna 2020 palautetta antoi yhteensä 982 henkilöä. Yleisarvio asiakastytyväisyydelle oli 4,42 asteikolla 1–5. 	vst ja maksullinen palveluointi
Liikuntakeskus Pajulahti	<ul style="list-style-type: none"> Asiakaspalautetta kerätään jatkuvasti avoimella palautelomakkeella urheiluopiston nettisivuilla. Lomakkeella kerätään palautetta kaikesta Pajulahden toiminnasta. 	Toimintakertomuksen mukaan esteettömyyspuoli on saanut hyvää palautetta soveltuvan liikunnan asiakkailta.	kaikki
Eerikkilän Urheiluopisto	<ul style="list-style-type: none"> Asiakaspalautetta kerätään jatkuvasti urheiluopiston nettisivuilla. Lomakkeella kerätään vapaamuotoista palautetta toiminnan asiakaskokemuksista. Eerikkilän valmennuskeskuksessa käytössä olevasta MyEWay-palvelusta kerätään palautetta erillisellä lomakkeella. 	Haastattelun perusteella asiakastytyväisyys on hyvällä tasolla.	kaikki

Liikunnan koulutuskeskus	Asiakaspalautteet	Asiakaspalautteen analyysi toimintakertomuksissa	Mitä toimintaa palaute koskee
Itä-Suomen liikuntaopisto	<ul style="list-style-type: none"> Asiakaspalautetta kerätään avoimella kommenttikentällä urheiluopiston nettisivuilla. Lisäksi asiakaspalautteita kerätään erikseen hieronta- ja majoituspalveluista. Strategiassa mainitaan, että käyttöön otetaan asiakastytyväisyyskysely palvelutoiminnasta. Kysely toteutetaan keräämällä palautetta jatkuvasti monikanavaisesti ja tekemällä palautekoonnit kvartaaleittain. 	<p>Vuoden 2021 toimintakertomuksen mukaan asiakastytyväisyys on pysynyt palautekyselyjen perusteella kiitettävällä tasolla ja jopa parantunut tilojen muokkauksen jälkeen.</p> <p>Hierontapalvelujen asiakastytyväisyys oli erinomaisella tasolla, ja majoituspalvelut saivat sekä vuonna 2019 että 2020 Booking.comin Guest Review -asiakasarvioinnissa keskiarvosanan 8,8.</p>	kaikki, erityisesti maksullinen palvelutoiminta
Kisakallion Urheiluopisto	<ul style="list-style-type: none"> Vuonna 2021 Kisakallion suurimmille asiakasryhmille toteutettiin palautekysely palveluiden ja tilojen tiloista. 	<p>Kyselyn pohjalta merkittävimpiä korjaustoimia vaativat majoitustilat.</p> <p>Haastattelun mukaan palautteen toiminnan järjestelystä pandemian aikana on ollut erityisen myönteistä.</p>	vst ja maksullinen palvelutoiminta
Lapin Urheiluopisto	<ul style="list-style-type: none"> Asiakaspalautetta kerätään asiakastytyväisyyskyselyllä 	<p>Vuoden 2019 toimintakertomuksen mukaan asiakastytyväisyys Santasportin ammatillisen koulutuksen osalta (amispalautte) oli 94,5 %. Valmentavien koulutusten asiakastytyväisyyskyselyssä yhteensä 87 % vastasi olevansa tyytyväinen.</p>	ammatillinen koulutus ja valmentavat koulutukset
Suomen Urheiluopisto/ Vierumäki	<ul style="list-style-type: none"> Ei mainintaa asiakaspalautteista tai asiakastytyväisyydestä. 		
Solvallan urheiluopisto/ Norrvalla idrottsinstitut	<ul style="list-style-type: none"> Vapaan sivistystyön osalta kerätään palautetta vuosittain. 	<p>Toimintakertomuksen mukaan palaute on ollut pääosin positiivista, ja varsinkin ravintokurssit ja mentaalivalmennus ovat keränneet osallistujia ja saaneet hyvää palautetta.</p>	vst
Varalan Urheiluopisto	<ul style="list-style-type: none"> Vapaan sivistystyön laadunhallinnan kehittäminen -hankkeessa kehitettiin asiakas kuunteluun soveltuva palautejärjestelmä, jossa toiminnan laatua mitattiin NPS-mittarilla. 	<p>Palautteen vaihteluväli oli 68–96, mikä tarkoittaa kiitettävää tasoa. Asiakaspalautteet mainitaan tärkeänä osana myynnin johtamista.</p>	vst
Virpiniemen Liikuntaopisto	<ul style="list-style-type: none"> Virpiniemen katto-organisaatio OSAO kerää vapaamuotoista palautetta avoimen palautelomakkeen avulla. Asiakaspalautteiden kerääminen mainitaan osana toiminnan kehittämisuunnitelmaa. 	<p>Ei mainintaa arviointiaineistossa</p>	kaikki

Liikunnan koulutuskeskus	Asiakaspalautteet	Asiakaspalautteen analyysi toimintakertomuksissa	Mitä toimintaa palaute koskee
Vuokatin Urheiluopisto	<ul style="list-style-type: none"> Asiakaspalautetta kerätään jatkuvasti nettisivuilta löytyvillä palautelomakkeilla. Vuokatti Sport kerää yleistä asiakaspalautetta sekä erillisillä lomakkeilla palautetta ravintola Olasista, lajileireistä, Fysiopolista, Dfun & Sports -perhelomasta, järjestöperhelomasta, OKL:stä sekä leirikouluista opettajille ja oppilaille. 	Ei mainintaa arviointiaineistossa	vst ja maksullinen palveluointiminta
Tanhuvaaran Urheiluopisto	<ul style="list-style-type: none"> Tanhuvaara kerää nettisivuillaan avointa palautetta kaikesta toiminnastaan. 	Ei mainintaa arviointiaineistossa	kaikki

Suurin osa arvioinnissa kuulluista sidosryhmistä katsoi, että vst-koulutuksen sisältöjä tulisi kehittää vastaamaan alan tarpeita nykyistä paremmin. Sisältöjen kehitystarpeita kuitenkin harvoin yksilöitiin. Samalla erityisesti lajit tunnistivat oman vastuunsa sisällön kehittämistä kurssi- ja leiritoiminnassa. Suunnitteluun panostaminen edellyttäisi sidosryhmien mielestä nykyistä aktiivisempaa panostusta kurssien ja koulutusten suunnitteluun yhteistyössä käyttäjien kanssa. Suunnittelun lisäksi osa haastatelluista korosti toiminnan ammattimaista tuotteistamista sekä henkilöresurssien panostamista tuotteistamiseen ja markkinoitiin.

”Osassa koulutuskeskuksista voisi hiukan enemmän panostaa käytössä oleviin tiloihin. Tämä jo itsessään parantaisi mahdollisuutta toimia. Valmiit ”pakettiratkaisut” voisivat olla hyvä lisä, nyt jokainen järjestettävä VST-koulutus vaatii todella suuren määrän sopimista. Valmiit mahdollisuudet nopeuttaisivat prosessia. (lajiliitto)”

”Vapaan sivistystyön koulutuksen arviointia pitäisi kehittää. Tällä hetkellä koulutusta arvioidaan leiritysvuorokausilla eli määrällä, mutta laadullista arviointia ei tehdä. (asiantuntijataho)”

”Koulutuskeskukset tarvitsevat työntekijän, jolla on aikaa ja joka perehtyy vapaan sivistystyön teemaan ja jaksaa luoda ja ylläpitää verkostoja. Nyt sisältöjä kehitetään liikuntaihmi-ten ymmärryksellä ja tiedolla. Liikunnan ulkopuolella olevilla saattaa olla omia näkemyksiä, jotka eivät yhdy liikuntaa tarjoavien kanssa.”

Sidosryhmät korostavat, että koulutuskeskusten tulisi vs-toiminnassa verkostoitua nykyistä paremmin esimerkiksi kansalaisopistojen kanssa ja etsiä aktiivisia kumppaneita yhteiskunnan eri sektoreilta vaikuttavien sisältöjen luomiseksi ja sisältöjen monipuolistamiseksi.

Vapaan sivistystyön koulutusta suunnataan haastattelujen mukaan laajasti eri kohderyhmille, kuten lajiliitoille, seuroille, palveluorganisaatioille ja yksittäisille urheilijoille tai liikkujille. Vapaan sivistystyön koulutuksen alle lukeutuvat esimerkiksi erilaiset alkeiskurssit ja eri-ikäisten huippu-urheilijoiden tukeminen. Keskeinen vapaan sivistystyön koulutuksen osa muodostuu ammatillisen koulutuksen ulkopuolelle jäävistä suosituista koulutuksista, kuten personal trainer- tai ryhmäliikunnanohjaajan koulutuksista. Lisäksi erilaiset leiritoiminnat, kuten seurojen leiritys tai yläkoululeiritys, lukeutuvat vapaan sivistystyön koulutuksen alle ja ovatkin monelle keskukselle merkittävä toiminnan muoto.

Sidosryhmähaastatteluissa vapaan sivistystyön koulutus nähdään pääsääntöisesti positiivisena ja merkittävänä toimintana, jolla on paikkansa keskusten toiminnassa. Erityisesti lasten ja nuorten liikkumisen ja urheilun kannalta vapaan sivistystyön koulutus tukimuotona nähdään tärkeänä.

Haastatteluissa suhtautuminen vapaan sivistystyön järjestämiseen ja ohjaukseen vaihtelee. Yhtäältä nostetaan esiin valtionavustuksen vähäisyys suhteessa toimintaan ja toive kokonaisuuden selkeyttämisestä, ja toisaalta vapaan sivistystyön kriteerit mielletään selkeiksi ja keskuksen toimintaa rajaaviksi; toiminta,

joka ei lukeudu vapaan sivistystyön alle, toteutetaan maksullisena palvelutoimintana. Haastatteluissa nostetaan esiin toive suuremmasta tuesta vapaan sivistystyön toteuttamiseen. Toisinaan vapaan sivistystyön kriteerit koetaan haastaviksi täyttää, jolloin toiminta lasketaan maksulliseksi palvelutoiminnaksi, eikä siitä tällöin saa valtionavustusta. Myös etätoiminnan yleistyminen voi tuoda haasteita päivämääräisten kriteerien täyttämiseksi.

6. Liikunnan koulutuskeskusten muut toiminnot

6. Liikunnan koulutuskeskusten muut toiminnot

Keskeiset havainnot

Valmennuskeskustoiminta

- Valmennuskeskustoiminta keskuksissa on vaihtelevaa. Valmennuskeskustoimintaan voi liittyä muun muassa lajitoimintaa yhdessä lajiliittojen ja seurojen kanssa, maajoukkue-toimintaa ja palvelutoimintaa seuroille ja ryhmille.
- Kyselyyn vastanneet sidosryhmien edustajat olivat pääsääntöisesti sitä mieltä, että yhteistyö valmennuskeskusten kanssa on toimivaa ja että niiden tarjoamat palvelut ja olosuhteet vastaavat tarpeita. Suurin osa arvioi myös, että valmennuskeskusten osaaminen ja johtaminen ovat hyvällä tasolla.
- Tätä arviointia varten haastatelluissa lajiliitoissa nähtiin, että valmennuskeskustoiminnan tavoitteenasettelun tulee tapahtua lajiliiton ja koulutuskeskuksen yhteistyössä.
- Sidoryhmät näkivät pääsääntöisesti, että toiminta vastaa huippu-urheilun tavoitteita.

TKI-toiminta

- Koulutuskeskukset tekevät vaihtelevasti tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa (TKI). Osassa keskuksista ei ole lainkaan tunnistettavissa TKI-toimintaa, ja osa taas tekee sitä paljon.
- Sidoryhmät toivat esiin näkemyksiä siitä, että TKI-toiminta on kyllä merkittävä, mutta myös hyvin pieni osa koko koulutuskeskusten toiminnan kokonaisuudessa.
- Haastatelluissa ja kyselyssä nousi esiin näkemyksiä siitä, että TKI-toiminnan kehittäminen on koko verkoston kehityskohde.

Maksullinen palvelutoiminta

- Haastatelluista selviää, että historiallisesti tarkasteltuna maksullisen palvelutoiminnan merkitys on korostunut, kun valtionosuuksia on leikattu, ja sen merkityksen uskotaan entisestään kasvavan jatkossa.
- Maksullisen palvelutoiminnan painotukset vaihtelevat merkittävästi koulutuskeskusten välillä.
- Pääsääntöisesti maksullinen palvelutoiminta kuitenkin mielletään yhtäältä luonnolliseksi osaksi koulutus- ja huippu-urheilutoimintaa ja toisaalta osaksi keskusten itsenäistä päätäntävaltaa omasta toiminnastaan lakisäätöiden tehtävien ulkopuolella.

6.1. Valmennuskeskustoiminta liikunnan koulutuskeskuksissa

Liikunnan koulutuskeskusten valmennuskeskukset toimivat kokonaisvaltaisen valmennuksen toimintayksikköinä. Valmennuskeskusten tarkoituksena on edistää suomalaista eettisesti kestävästä huippu-urheilusta. Valmennuskeskuksissa on tarjolla pedagogista valmennusosaamista, huippu-urheilun tukipalveluita, olosuhteita, urheilijatestausta ja palautumisen seurannan palveluita urheilijoiden kehittymisen ja valmentautumisen tueksi. Koulutuskeskusten huippu-urheilutoiminta on vapaan sivistystyön koulutusta, jos se täyttää lain edellytykset tuen saamiselle. Muilta osin huippu-urheilutoiminta on maksullista palvelutoimintaa.⁵² Nämä molemmat rahoitustavat ovat läsnä valmennuskeskustoiminnassa.

Koulutuskeskuksista valtakunnallisia huippu-urheilun valmennuskeskuksia ovat Eerikkilän Urheiluopisto, Kuortaneen Urheiluopisto, Lapin Urheiluopisto, Liikuntakeskus Pajulahti, Suomen Urheiluopisto

⁵² <https://www.urheiluopistot.fi/urheiluopistojen-toiminta>

(Vierumäki), Vuokatin Urheiluopisto, Varalan Urheiluopisto ja Kisakallion Urheiluopisto. Tämä toiminta on Olympiakomitean johtamaa, ja Olympiakomitean Huippu-urheiluyksikkö kehittää valmennustoimintaa yhteistyössä valmennuskeskusten kanssa.⁵³ Lisäksi Pajulahti toimii vammaisurheilun Paralympic Training Centerinä. Tämä on Suomen Paralympiakomitean ja paralympiajoukkueen virallinen harjoituskeskus.⁵⁴

Valmennuskeskustoiminnassa on keskuskohtaisia eroja, ja keskuksilla on siinä omia vahvuuksiaan. Osalla koulutuskeskuksista on pitkäaikaisia valtakunnan lajiliittosopimuksia, ja toiset toimivat enemmän tukipalveluna paikalliselle urheilulle ja seuroille. Osalla valmennuskeskustoiminta on keskuksen ydintä ja suurin toimintasektori. Osalla pienistä koulutuskeskuksista ei ole lainkaan valmennuskeskustoimintaa.

Suomessa valmennuskeskustyksiköitä on liikunnan koulutuskeskusten lisäksi urheiluakatemioiden, jotka ovat osin haastaneet opistojen valmennuskeskustoimintaa. Lämsän ja kumppaneiden valmennuskeskusarvioinnin mukaan koulutuskeskukset ovat vastanneet tähän akatemiatoiminnan haasteeseen kolmella eri tavalla. Osa keskuksista on lähtenyt kehittämään edelleen vanhaa valmennuskeskustoimintaa, kuten esimerkiksi Eerikkilä ja Vierumäki ovat kehittäneet sähköisiä seurantatyökaluja urheilijan ja valmentajan kehittämiseen. Osa urheiluopistoista, esimerkiksi Kuortane, Lappi, Tanhuvaara ja Varala, on päätenyt perustamaan urheiluakatemioiden valmennuskeskusten yhteyteen, ja osalla on esimerkiksi yhteisiä työntekijöitä. Osa urheiluopistoista puolestaan on profiloitunut itsensä akatemian kumppaniksi, kuten esimerkiksi Kisakallio toteuttaa tätä mallia osana URHEA-verkostoa. Opistot rahoittavat valmennuskeskusten toimintaa pääosin itsenäisesti, mutta opetus- ja kulttuuriministeriö tukee valmennuskeskusten toimintaa erillisillä hankeavustuksilla. (Lämsä, Nummela & Puska 2017.) Tälle rahoitukselle on määritetty tavoitteet Olympiakomitean ja opetus- ja kulttuuriministeriön välillä.

Valmennuskeskustoiminta keskuksissa on vaihtelevaa. Valmennuskeskustoimintaan voi liittyä muun muassa lajitoimintaa yhdessä lajiliittojen ja seurojen kanssa, maajoukkue-toimintaa ja palvelutoimintaa seuroille ja ryhmille. Valmennuskeskuksissa tarjotaan koulutusta valmentajille. Valmennuskeskuksissa on myös monesti tarjolla erilaisia testauspalveluita, kuten kuntotestauksia ja erilaisia suoritusten analysointipalveluita. Lisäksi lähes kaikissa tarjotaan jonkinlaisia valmennuspalveluita, kuten ravitsemus- ja taitovalmennusta sekä psyykkistä valmennusta. Joidenkin koulutuskeskusten valmennuskeskustoiminta perustuu siihen, että ne tarjoavat vain fasiliteetteja lajiliitoille ja seuroille, jotka itse järjestävät valmennuksen, kun taas osassa keskuksista on fasiliteettien lisäksi laajemmin tarjolla valmennus- ja asiantuntijaosaamista. Tarkemmin valmennuskeskustoiminnasta kerrotaan koulutuskeskuksittain luvussa 2.

KIHU toteutti vuonna 2012 opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta valmennuskeskusten arvioinnin. Tuon arvioinnin mukaan valmennuskeskustoiminnalle ei ole luotu toimintaa ohjaavia kriteerejä, vaan se on edellisinä vuosikymmeninä kehittynyt lähinnä paikallisten ja alueellisten toimijoiden omien strategioiden, tavoitteiden ja päätösten perusteella. Keskuksien tehtäviä on kuitenkin linjattu yhteistyössä opetusministeriön ja olympiakomitean kanssa. (Lämsä & Nummela 2012.)

KIHU toteutti uuden vastaavan valmennuskeskusarvioinnin vuonna 2015. Tuossa arvioinnissa tuotiin esiin, että keskuksien valmennuskeskustoimintaa on kehitetty niiden omien intressien lisäksi myös yhteistyössä keskeisten lajikumppanien kanssa. Uudessa arvioinnissa tuotiin esiin myös, että valmennuskeskukset ovat vahvistuneet ja työntekijöiden määrä on lisääntynyt edellisen arvioinnin jälkeen. Myös uudessa arvioinnissa tuotiin esiin valmennuskeskustoiminnan ohjaukseen liittyviä haasteita. Arvioinnin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö oli käynnistänyt vuonna 2012 tavoiteohjauksen, mutta tämä käytäntö oli hiipunut viranhaltijan vaihtuessa. Ministeriön edustaja oli kuitenkin osallistunut kehityshankkeiden osalta valmennuskeskustapaamisiin. (Lämsä, Nummela & Puska 2017.)

KIHUn valmennuskeskusarvioinnissa mukana olleista valmennuskeskuksista kehitys- ja koulutustoimintaan panostivat Eerikkilä ja Vierumäki sekä valmennukseen (erityisesti leirivalmennukseen) panosti Kuortane. Kisakalliossa, Pajulahdessa, Lapissa ja Varalassa puolestaan valmennus ja kehitys- ja koulutustoiminta muodostavat samankokoiset osuudet, ja Vuokatissa taas on muita keskuksia suurempi olosuhde-työn merkitys. Arvioinnissa ei muodostunut suuria eroja keskuksien välille toimintaperiaatteiden tai hallinnollisen aseman osalta. (Lämsä, Nummela & Puska 2017.)

⁵³ <https://www.olympiakomitea.fi/huippu-urheilu/urheiluakatemiaohjelma/urheiluakatemit-ja-valmennuskeskukset/>

⁵⁴ <https://www.paralympia.fi/urheilu/paralympic-training-center>

Sidosryhmien näkemyksiä valmennuskeskuksista kerättiin tässä arvioinnissa sekä haastatteluilla että kyselyllä edellisen arvioinnin teemoja peilaten. Kyselyyn vastanneet sidosryhmien edustajat olivat pääsääntöisesti sitä mieltä, että yhteistyö valmennuskeskusten kanssa on toimivaa ja että niiden tarjoamat palvelut ja olosuhteet vastaavat tarpeita. Suurin osa arvioi myös, että valmennuskeskusten osaaminen ja johtaminen ovat hyvällä tasolla.

Sidosryhmät toivat esiin näkemyksiä siitä, miten koulutuskeskusten valmennustoimintaa voitaisiin kehittää tulevaisuudessa. Lajiliittojen edustajat toivat esiin toiveita muun muassa yhteistyön lisäämisestä ja valmennuskeskusten kehittämistä yhdessä lajiliittojen kanssa esimerkiksi verkostomaisen strategian avulla. Myös lajiosaamisen lisäämistä ja lajien toimintojen keskittämistä toivottiin. Lisäksi toivottiin testausmahdollisuuksien parantamista ja sen varmistamista, että viimeisin tutkimustieto ja valmennusta tukeva mittateknologia siirtyvät kentälle valmennuskeskusten kautta.

Myös Lämsän ja kumppaneiden valmennuskeskusarvioinnissa haastatellut valmennuskeskusten lajikumppanit toivat esiin hyvin samansuuntaisia näkemyksiä valmennuskeskusten kehittämisestä. Monet haastatellut toivoivat laajempaa yhteistyötä sekä valmennuskeskusten ja lajien välille että valmennuskeskusten kesken. Arvioinnissa tuli ilmi myös pohdintaa valmennuskeskusten roolista ja tehtävistä. Arvioinnissa haastatellut liitot toivoivat, että valmennuskeskukset tarjoaisivat ensisijaisesti hyviä olosuhteita lajille sekä muun muassa testausta ja tk-toimintaa. Myös niiden arvioinnissa nousi esiin ajatuksia siitä, että valmennuskeskuksia keskitettäisiin suurten kaupunkien ympärille ja toisaalta myös lajeja keskitettäisiin tiettyihin keskuksiin. Arvioinnissa monet lajit toivat esiin, että valmennuskeskukset sijaitsevat ”keskellä metsää” ja että niihin on hankala päästä julkisella liikenteellä. (Lämsä, Nummela & Puska 2017.)

Tätä arviointia varten haastatelluissa lajiliitoissa nähtiin, että valmennuskeskustoiminnan tavoitteenasettelun tulee toteutua lajiliiton ja koulutuskeskuksen yhteistyössä. Haastatteluissa nähtiin tärkeänä, että yhteisistä linjauksista sovitaan, jottei tule risteäviä intressejä. Tavoitteita asetetaan myös yhdessä Olympiakomitean kanssa. Haastatellut ja kyselyyn vastanneet lajiliitot olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä tavoitteenasetteluun, jos ne olivat päässeet muotoilemaan tavoitteita yhdessä valmennuskeskuksen kanssa. Tavoitteista sovitaan valmennuskeskussopimuksissa.

Johtamisen osalta tärkeiksi nähtiin samat asiat kuin tavoitteiden osalta, eli että kaikki osapuolet ovat mukana ja että johtamistakin tehdään yhteistyössä. Johtamisen osalta monet lajiliitot toivat esiin näkemyksiä siitä, että toisaalta valmennuskeskus tarjoaa liitolle seinät ja puitteet ja että itse siellä tapahtuvia toimintoja tulee pääosin lajin valmentajan kautta. Näissä tilanteissa liitot pystyvät itse johtamaan valmennuskeskuksessa tapahtuvaa toimintaa.

Sidosryhmät näkivät pääsääntöisesti, että valmennuskeskustoiminta vastaa huippu-urheilun tavoitteita ja että toimintaa on myös kehitetty jatkuvasti eteenpäin. Alppihuoneistot nostettiin esille hyvänä esimerkkinä vastaamisesta ajan haasteisiin. Kehittämiskohteena nähtiin tukipalvelu tai yhteinen koordinaatio siinä, että valmennuskeskukset vastaisivat paremmin huippu-urheilun tavoitteita. Toisaalta sidosryhmiltä tuli esiin myös näkemyksiä siitä, että valmennuskeskustoiminta on liian keskuslähtöistä eikä siinä huomioida tarpeeksi koko Suomen huippu-urheilun tarpeita. Lämsän ja kumppaneiden (2017) arvioinnissa tuli esiin enemmän näkemyksiä siitä, että valmennuskeskusten toiminnassa ja opinnoissa keskitytään liikaa muuhun kuin huippu-urheiluun.

Haastattelujen perusteella vammaisurheilun näkökulmasta oleellista on, että harjoitustilojen lisäksi myös esimerkiksi majoitus- ja ruokailutilat ovat esteettömiä. Esteettömyystilanne keskuksissa on parantunut, mutta jotta vammaisurheilu voisi toimia vielä nykyistä paremmin valmennuskeskuksissa, tulisi uusia tiloja ja peruskorjauksia tehdessä huomioida kaikkien mahdollisuus liikkua tiloissa. Vammaisurheilun näkökulmasta valmennuskeskustoiminta toimii parhaiten Pajulahdessa, joka on ainoa virallinen paralympiajoukkueen harjoituskeskus. Toimintaa on pitkälti keskitetty Pajulahteen tältä osin.

6.2. Liikunnan koulutuskeskusten tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta

Koulutuskeskukset tekevät vaihtelevasti tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa (TKI). Osassa keskuksista ei ole lainkaan tunnistettavissa TKI-toimintaa, ja osa taas tekee sitä paljon. Osa koulutuskeskuksis-

ta kertoi, että niissä tehdään kehitys- ja innovaatiotoimintaa muttei tutkimustoimintaa. TKI-toimintaa tehdään paljon hankkeina hankerahoituksella. Koulutuskeskukset tekevät TKI-toimintaa lähinnä yhdessä strategisten kumppaneiden kanssa ja vain vähän yksin. Koulutuskeskukset ovat tehneet TKI-toimintaa paljon esimerkiksi ammattikorkeakoulujen, yliopistojen ja tutkimuslaitosten kanssa. TKI-toimintaa tehdään myös yhteistyössä lajiliittojen kanssa esimerkiksi testaustoimintaa kehittämällä. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnasta kerrotaan tarkemmin koulutuskeskuksittain luvussa 2.

Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnasta ja sen merkityksestä kysyttiin näkemyksiä haastatteluis- ja kyselyllä. Monet sidosryhmät kertoivat tehneensä yhteistyötä koulutuskeskusten kanssa näissä toiminnoissa ja toivat esiin, että kehitystoiminta on palvellut hyvin molempia osapuolia. Sidoryhmien näkemysten mukaan TKI-toiminta on merkittävä, mutta hyvin pieni osa koulutuskeskusten toiminnan kokonaisuutta. Sen kehittäminen nähtiin kuitenkin merkittävänä, ja siinä nähtiin potentiaalia. TKI-toiminnan merkitys nähtiin suurena muun muassa huippu-urheilun osalta. Tällä toiminnalla koulutuskeskukset pystyvät lisäämään omaa osaamistaan.

Haastatteluissa ja kyselyssä nousi esiin näkemyksiä siitä, että TKI-toiminnan kehittäminen on koko verkoston kehityskohde. Sidoryhmät nostivat esille kysymyksen vastuiden jaksamisesta koulutuskeskusten TKI-toiminnassa, jotta keskukset tekisivät erilaista TKI-toimintaa ja pystyisivät hyödyntämään toistensa työn tuloksia. Urheiluopistot ry:n strategiassa vuosille 2019–2023 on yhtenä keskeisenä tavoitteena lasten ja nuorten liikuttamiseen liittyen urheiluopistoverkoston osaamisen ja tiedon tarjoaminen yhteiskunnan käyttöön. Strategiassa ei kuitenkaan vielä ole jaettu suoraan vastuita TKI-toiminnan jakamisesta, mutta samassa strategiassa painotetaan verkoston tarjoaman lisäarvon tekemistä näkyväksi ja muiden opistojen kanssa yhteistyön tekemistä.⁵⁵

Osa koulutuskeskuksista arvioi, että tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa on viime vuosina alettu kehittää enemmän yhdessä. Myös sidoryhmiltä nousi esiin näkemyksiä siitä, että TKI-toiminnassa on tapahtunut suunnanmuutos ja että keskukset ovat halukkaampia kehittymään ja toimimaan yhdessä.

Osa sidoryhmistä toivoi, että koulutuskeskukset saisivat TKI-toiminnan kehittämiseen enemmän tukea valtiolta esimerkiksi eri lajien perustoiminnan kehittämisessä. Sidoryhmiltä nousi esiin näkemyksiä myös siitä, että koulutuskeskusten TKI-toiminnan kehittäminen on jopa välttämätöntä kansainvälisessä toiminnassa mukana pysymisen kannalta.

Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta linkittyy valmennuskeskustoimintaan, ja TKI-toiminnan nähtiin nivoutuvan sujuvasti esimerkiksi valmentajien kouluttamiseen. Lämsä ja kumppanit kysivät omassa valmennuskeskusarvioinnissaan sidoryhmiltä myös tästä toiminnasta, ja heidän mukaansa sidoryhmät toivoivat vaihtelevasti valmennuskeskuksiin tutkimus- ja kehitystoimintaa. (Lämsä, Nummela & Puska 2017.)

6.3. Maksullinen palvelutoiminta

Maksullinen palvelutoiminta on merkittävä rahoituslähde liikunnan koulutuskeskuksille. Arviolta noin kolmasosa toiminnasta muodostuu maksullisesta palvelutuotannosta, eli sillä on urheiluopistojen toiminnalle suuri taloudellinen merkitys. Monelle koulutuskeskukselle maksullinen palvelu- ja matkailutoiminta on luonteva osa strategiaa.

Liikunnan koulutuskeskusten oikeudesta järjestää koulutusta tukevaa tai siihen läheisesti liittyvää maksullista kehitys- ja palvelutoimintaa on säädetty laissa vapaasta sivistystyöstä (632/1998). Maksullinen palvelutoiminta voi vastata sisällöltään vapaan sivistystyön kaltaista koulutusta, mutta se ei täyty laissa ja asetuksissa määriteltyjä vapaan sivistystyön vaatimuksia. Siten maksullinen palvelutoiminta nivoutuu omaksi kokonaisuudekseen, eikä sitä huomioida vapaan sivistystyön valtiosuudessa tai sisällytetä ilmoitettavien opiskelijavuorokausien määrään.^{56 57}

Joillakin koulutuskeskuksilla on oma osakeyhtiö, joka vastaa maksullisesta palvelutoiminnasta. Liikun-

⁵⁵ Urheiluopistojen Yhdistys ry:n strategia 2019–2023. https://drive.google.com/file/d/1DAzord5214jQ3xWndyghO9LbtSjy0hs_/view

⁵⁶ https://vos.oph.fi/doc/perus/s18/p10_s18.pdf

⁵⁷ https://vos.oph.fi/doc/perus/s18/p10_s18.pdf

nan koulutuskeskusten maksullinen palvelutoiminta voi koostua muun muassa työvoimapoliittisesta koulutuksesta, oppisopimuskoulutuksesta, työnantajien tilaamasta koulutuksesta ja urheiluseurojen ja liikuntajärjestöjen koulutuksesta. Lisäksi vapaa-ajan liikunta-, virkistys- ja matkailupalvelutoiminta on osa keskusten maksullista palvelutoimintaa.⁵⁸

Haastatteluista selviää, että historiallisesti tarkasteltuna maksullisen palvelutoiminnan merkitys on nyttemmin korostunut, kun valtionosuuksia on leikattu, ja sen merkityksen uskotaan entisestään kasvavan jatkossa. Useiden keskusten maksullinen palvelutoiminta muuttui merkittävästi koronarajoitusten myötä; pandemia on pakottanut keskuksia kehittämään uudenlaisia tapoja rahoittaa toimintaa (kuten kehittämään erilaisia verkko- tai etäkoulutuksia). Keskeisiä asiakasryhmiä ovat yritykset (työkyky- ja virkistystoiminta, kokoustoiminta, asiantuntijapalveluiden käyttäjät), yksittäiset kansalaiset tai perheet (matkailupalvelutoiminta, tilojen käyttö ja välineiden vuokraustoiminta), koulut (leiritoiminta jos ei liity vst-toimintaan ja täytä sen edellytyksiä) tai seurakunnat ja järjestöt (kaikki edellä mainittu toiminta). Keskusten sijainti sekä liiketoimintaosaaminen näyttäytyvät haastattelujen perusteella teemoilta, jotka määrittävät maksullisen palvelutoiminnan profiileja ja toteutustapoja.

Sekä koulutuskeskusten toimijat että sidosryhmät näkevät maksullisen palvelutoiminnan tärkeänä tukijalkana koulutustoiminnan rinnalla. Koulutuskeskusten maksullinen palvelutoiminta, kuten harrastusmahdollisuudet, matkailu, majoitus ja virkistystoiminta, on liikunta-alan kannalta tärkeää toimintaa. Lisäksi maksullinen palvelutoiminta antaa mahdollisuuden kasvattaa tuloja ja liiketoimintaa, ja kaikki tukien lisäksi saatava rahoitus nähdään keskuksissa tervetulleena.

Maksullisen palvelutoiminnan painotukset vaihtelevat merkittävästi koulutuskeskusten välillä. Osassa keskuksista maksullisella palvelutoiminnalla on suuri kansainvälinen merkitys, joka nojaa kansainvälisiin matkailijoihin ja näiden majoittamiseen. Osalla maksullinen palvelutoiminta puolestaan painottuu yritysasiakkaisiin, rippikoulu- ja leiritystoimintaan, työhyvinvointipalveluihin, kuntosalitoimintaan tai tilavuokriin.

Haastatteluissa nostetaan esiin maksullisen palvelutoiminnan merkitys ja suhde koulutuskeskusten perustehtävään kouluttajana. Pääsääntöisesti maksullinen palvelutoiminta mielletään yhtäältä luonnolliseksi osaksi koulutus- ja huippu-urheilutoimintaa, toisaalta osaksi keskusten itsenäistä päätäntävaltaa omasta toiminnastaan lakisääteisten tehtävien ulkopuolella.

⁵⁸ https://vos.oph.fi/doc/perus/s18/p10_s18.pdf

7. Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja kestävä kehitys

7. Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja kestävä kehitys

Keskeiset havainnot

- Lähes kaikilla liikuntakeskuksilla on henkilöstön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma, mutta suuressa osassa niistä on merkittäviä puutteita.
- Yhdenvertaisuutta edistävien toimien suunnittelu on vähäistä, tällaisia toimia ei ole tunnistettu tai ne on jätetty kirjaamatta.
- Kolmesta koulutuskeskuksesta toimitettiin arviointia varten runko oppilaitosta koskevasta toiminnallisesta yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmasta, joka oli yhdistetty henkilöstösuunnitteluun. Dokumentit olivat sisällöllisesti suppeita.
- Osassa haastatteluista on myös viitattu siihen, että periaatteet ovat osa organisaation arvoja tai strategiaa, mikä ei täytä lain tarkoitusta ja tavoitteita.
- Keskuksista ei ole läpileikkaavasti tietoa siitä, mitkä ovat niiden valmiudet ottaa eri kieli- ja kulttuuritaustaisia opiskelijoita.
- Kestävän kehityksen suunnitelmissa korostuvat ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden teemat, ja taloudellista kestävyttä käsitellään vain niukasti.
- Ekologisen kestävyuden osalta suunnitelmissa kiinnitetään huomiota erityisesti hiilineutraaliustavoitteisiin ja energiatehokkuuteen sekä vedenkulutuksen, valaistuksen ja kierrätyksen tehostamiseen.
- Monissa koulutuskeskuksissa kestävä kehitys teemoja käsitellään ennen kaikkea tavoitteiden tasolla, ja arvioinnin ja seurannan kuvaus jää niukaksi.

7.1. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat

Arvioinnin tehtävänä oli tarkastella läpileikkaavasti yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja kestävä kehityksen toteutumista koulutuskeskusten toiminnassa. Analyysi perustuu koulutuskeskuksilta saatuihin dokumentteihin, keskusten haastatteluihin, sidosryhmähaastatteluihin ja kyselyyn.

Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon teemoja käsiteltiin haastatteluissa yhtenä osana laajaa patteristoa, eikä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon arvioinnin tilaa ole voitu käydä läpi yksityiskohtaisesti. Siten haastattelut tuottavat taustatietoa painopisteistä ja jonkin verran käytännön esimerkkejä. Arvioinnin käynnistyessä keskuksia pyydettiin toimittamaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat sekä ympäristö-/ympäristövastuusuunnitelmat. Arvioinnin käyttöön toimitettiin kymmenen keskuksen dokumenttiaineistot. Kaikilta ei saatu yhteneväisesti eri dokumentteja.

Lain mukaan liikunnan koulutuskeskuksilla tulee olla yhdenvertaisuussuunnitelma (1325/2014) henkilöstöä varten (7 §) ja oppilaitoksen tasolla (6 §) sekä tasa-arvosuunnitelma (609/1986) henkilöstöä varten (6 §) ja oppilaitoksen tasolla (5 §). Koulutuksen järjestäjän on edistettävä yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa henkilöstön parissa ja toiminnallisella tasolla koulutuksessa sekä arvioitava yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista. Varsinaisen suunnitelman tulisi sisältää tarvittavat toimenpiteet yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi. Henkilöstön osalta suunnitelma edellytetään vain työnantajilta, jotka työllistävät vähintään 30 henkilöä, mutta opiskelijoita koskevat toiminnalliset suunnitelmat tulee olla kaikilla oppilaitoksilla. Laissa edellytetään myös henkilöstön ja opiskelijoiden (ja huoltajien) osallistamista, ja laissa on lisäksi määritelty aikaväli, jonka mukaan suunnitelmia tulee päivittää. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat voidaan yhdistää ja sisällyttää tarvittaessa myös muuhun dokumentointiin, kunhan ne ovat selkeästi osoitettavissa. Oleellista on, että suunnitelmia varten on kartoitettu, arvioitu ja seurattu omaa yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tilaa ja tunnistettu kehittämisen paikkoja.

Lähes kaikilla liikuntakeskuksilla on henkilöstön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma, mutta suuressa osassa niistä on merkittäviä puutteita. Muutama keskus aikoo juuri päivittää suunnitelmia. Yleisin puute on, ettei suunnitelmista näy, että arviointia olisi tehty kaikkien merkityksellisten syrjintäperusteiden osalta.

Yhdenvertaisuutta edistävien toimien suunnittelu on vähäistä, tällaisia toimia ei ole tunnustettu tai ne on jätetty kirjaamatta. Muutamassa suunnitelmassa on tehty tasa-arvolain mukaista arviointia, mutta niissäkin yhdenvertaisuuden ulottuvuus on ohuempi. Suunnitelmissa kuvataan siten usein tavoite (esimerkiksi tavoite olla syrjimättä) ja esimerkiksi tapa viedä asiaa eteenpäin, jos joutuu syrjityksi tai kohtaa epäasiallista kohtelua. Osassa suunnitelmista on väärää tai vanhentunutta tietoa, kuten viitataan vanhentuneeseen lakiin (ja siten myös vanhentuneisiin syrjintäperusteisiin tai väärään lain kohtaan).

Haastatteluissa välittyi kuva siitä, että henkilöstöpoliittista ja toiminnallista tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnittelua ei eroteta tai ymmärretä. Toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulma puuttuu johtamisjärjestelmissä olevista dokumenteista, vaikka se voi olla osa yksittäisen opettajan tai henkilöstön edustajan ajattelua.

Sinänsä edellä esitetyt havainnot eivät ole poikkeavia. Aluehallinnon työsuojeluviranomaisten tarkastuksessa vuonna 2021 lähes 90 prosentissa tarkastuksista huomattiin vastaavia puutteita yhdenvertaisuussuunnitelman tekemisessä tai itse suunnitelmassa⁵⁹. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolain tavoite ei toteudu siten asiakirjatasolla, mutta se ei tarkoita, etteikö edistämistehtävää toteutettaisi arjessa muuten. Haastatteluissa usein viitattiin siihen, että henkilöstöä osallistetaan suunnitteluun ja että arvot näkyvät arjen tekemisessä.

Kolmesta koulutuskeskuksesta toimitettiin runko oppilaitosta koskevasta toiminnallisesta yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmasta, joka oli yhdistetty henkilöstösuunnitteluun. Dokumentit olivat sisällöllisesti suppeita. Oppilaitoksen yhdenvertaisuuden arvioinnin osalta on esimerkiksi kuvattu, että koulutustoiminnassa huomioidaan yhdenvertaisuutta tukevien arvojen toteutuminen ja välittyminen esimerkillisesti. Toimenpiteiden tasolla on kuitenkin kyseisessä dokumentissa tuotu esiin palvelutuotannon kehittäminen ja huomion kiinnittäminen siihen, että koulutustoiminnassa huomioidaan yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutuminen opetussisällöissä ja menetelmissä. Aineistoa täydennettiin yhden oppilaitoksen osalta internethaulla, jonka perusteella löytyi opiskelijahuoltosuunnitelman yhteyteen liitetty varsin kattava yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma.

Muutama koulutuskeskus on viitannut suunnitelmaan muussa dokumentaatiossa, mutta sitä ei ainakaan toimitettu arvioinnin käyttöön. Osa toimitti opiskelijahuoltosuunnitelmia, joihin suunnitelmat voi hyvin kytkeä, mutta kyseisissä asiakirjoissa ei ole mukana viittauksia yhdenvertaisuus- tai tasa-arvolakien edellyttämiin sisältöihin.

Osassa haastatteluista on myös viitattu siihen, että tasa-arvo ja yhdenvertaisuus periaatteina (tai niihin liittyvät suunnitelmat) ovat osa arvoja tai strategiaa, mikä ei täytä lain tarkoitusta ja tavoitteita. Esimerkiksi yksi keskus kertoi, että heillä allekirjoitetaan verkoston yhteiset toimintatavat, jotka koskevat koko verkoston tasa-arvosuunnitelmaa ja kestäväen kehityksen suunnitelmaa. Edistämistehtävän tarkoitus on arvioida tilannetta paikallisesti ja suunnitella toimia sen mukaisesti.

Tämä kaikki ei tarkoita, etteikö opistoissa tehtäisi oikean suuntaisia asioita: ammatillisen koulutuksen substanssilainsäädäntö on ohjaava ja velvoittaa esimerkiksi huolehtimaan turvallisesta, terveellisestä ja osallistavasta oppimisympäristöstä. Lisäksi osalla opistoista eettiset säännöt kattavat epäasialliseen käyttäytymiseen, häirintään ja kiusaamiseen liittyviä linjauksia ja toimintamalleja. Asiantunteva henkilöstö voi suunnitella saavutettavia koulutuksia ja toteutuksia henkilöstöä ja opiskelijoita osallistaen. Sosiaalisen kestävyuden teemat kattavat usein myös yhdenvertaisuuden teemoja tai tavoitteita, ja haastatteluissa tuotiin esiin opiskelijoiden hyvinvoinnin seurantakeinoja. Tämä ei poista velvoitetta ja lain tarkoitusta arvioida tilannetta kaikkien syrjintäperusteiden mukaan.

Haasteena on, että tällä hetkellä ei ole käytössä kokonaiskuvaa siitä, minkälaiset edellytykset koulutuskeskuksilla on ottaa opiskelijaksi ja huomioida erilaisia opiskelijoita. Liikunta-alan tutkimukset ovat niin

⁵⁹ Työsuojelu (2022). Yhdenvertaisuuden ja syrjinnän kiellon valvonta työelämässä vuonna 2021. Raportti. Työsuojeluhallinnon julkaisuja 1/2022. <https://www.tyosuojelu.fi/tietoa-meista/julkaisut/raportit>

sanottuja SORA-tutkintoja, jolloin opiskelijaksi ei voida ottaa hakijaa, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä koulutukseen liittyviin käytännön tehtäviin oppilaitoksessa, työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä, jos SORA-tutkintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät ja jos estettä ei voida kohtuullisin toimin poistaa. Hakijan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle.⁶⁰ Arvioinnin käytössä ei ole tietoa siitä, miten SORA-säädöksiä tulkitaan ja mitkä ovat soveltamisohjeet. Myös esimerkiksi esteettömyydestä olisi hyvä saada arviointitietoa opiskelijoiden näkökulmasta. Soveltavan liikunnan merkitys jakautuu paljon opistoittain. Pajulahdessa ja Kisakalliassa soveltavan liikunnan painopiste on muita suurempi. Esteettömyyden osalta useilla tilanne on hyvä, ja tilannetta kehitetään jatkuvasti uudistamisen yhteydessä.

Vastaavasti keskuksista ei ole läpileikkaavasti tietoa siitä, mitkä ovat niiden valmiudet ottaa eri kieli- ja kulttuuritaustaisia opiskelijoita. Vieraskielisten osuus liikuntakeskusten ammatillisessa koulutuksessa vaihtelee merkittävästi – alle prosentista yli 10 prosenttiin. Osin tätä voi selittää keskuksen sijainti, mutta taustalla oleviin syihin ei päästä arvioinnissa tarkemmin kiinni. Joidenkin haastatteluiden perusteella opiskelijoiden opetuskielen taidon taso otetaan huomioon arvioitaessa, onko opiskelijalla edellytyksiä suoriutua tutkinnosta opetuskielillä, mutta lähtökohtana on, että kielitaito kehittyy, ja suomi toisena kielenä (S2) -opetusta järjestetään ulkopuolelta hankittuna. Toisaalta yksittäisen haastattelun perusteella kielitaitovaatimuksia voidaan tulkita myös aika tiukasti. Laajempina haasteena nostettiin esiin lisäresurssitarve S2-opetuksen järjestämiseen. Useampi keskus nosti kuitenkin esiin esimerkkejä, joilla edesautetaan maahan muuttaneiden koulutuksellista polkua ja alalle työllistymistä.

Haastatteluissa valtionhallinnon ohjaus yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoasioissa näyttäytyi vähäiseltä. Rahoitushakemuksissa kysytään aiheesta, mutta vaikutus rahoitukseen on vaihdellut. Käytännössä hakemukseen riittävät kuvaukset voidaan tehdä ilman aitoa arviointia.

Urheiluopisto ry on kirjannut omaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmaansa (19.10.2021), että ”Urheiluopistot ry ottaa vastuun verkostossa siitä, että jokaisella oppilaitoksella on lain vaatimat koko organisaation toiminnan kattavat ajantasaiset tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat”. Myös Urheiluopistot ry:n omassa suunnitelmassa viitataan vain tasa-arvolakiin, vaikkakin yhdenvertaisuuslain perusteet on lueteltu.

Sidosryhmäkyselyn perusteella yhdenvertaisuus ja tasa-arvo näkyvät keskusten toiminnassa arvoina varsin hyvin, vaikka epätietoisikin oli. Toisaalta tuotiin myös esiin, että yhdenvertaisuus ymmärretään vielä kapeasti. Yhdenvertaisuuden edistäminen voi näyttäytyä lähinnä joillekin tietyille ryhmälle erillisen, usein hankkeiden kautta tapahtuvan, toiminnan toteuttamisena tai tarjoamisena. ”Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa ei osata katsoa yhtäaikaisesti ja rinnakkain. Aihe on kuitattu, jos jokin hanke on toteutettu, mutta laajemmin ja läpäisevästi asiaa ei mietitä.”

7.2. Kestävä kehitys/ympäristösuunnitelmat

Liikunnan koulutuskeskusten ympäristövastuuuunnitelmia ja kestävän kehityksen suunnitelmia tarkasteltiin YK:n kestävän kehityksen Agenda2030-tavoiteohjelmaa vasten. Urheiluopistot ry:n ympäristövastuuohjelmassa määritellään, että yhdistyksen jäsenillä tulee olla omat ympäristövastuun ja kestävän kehityksen suunnitelmat. Lisäksi Urheiluopistot ry kannustaa jäseniään kirjaamaan selkeät mittarit toiminnan ympäristövaikutuksista ja selvittämään ekologisen energiatuotannon vaihtoehtoja.⁶¹

Koulutuskeskukset ovat hyvin eri tasolla ympäristösuunnitelmien tilanteen ja tason suhteen. Vain harvalla on yksityiskohtaista ympäristövastuu- tai kestävän kehityksen suunnitelmaa, vaan sen osa-alueet on sisällytetty osaksi vastuullisuussuunnitelmaa tai koulutuskeskuksen yleistä strategiaa. Kaikilta koulutuskeskuksilta ei ole saatavilla kestävän kehityksen suunnitelmaa lainkaan. Tällöin useimmiten syynä on, että tavoitteet määritellään taustaorganisaation tai katto-organisaation tasolla. Osa puolestaan on kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttamisessa jo pitkällä. Kestävän kehityksen edelläkävijänä voidaan pitää esimerkiksi Eerikkilän Urheiluopistoa, jolle on myönnetty ensimmäisenä liikunnan koulutuskeskuksena Sustainable Travel Finlandin Green Key -sertifikaatti. Myös esimerkiksi Kuortaneen ja Pajulahden urheiluopistoissa käytetään ainoastaan fossiilivapaata energiaa.

⁶⁰ Lue lisää: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/sora-ratkaisuja-soveltumattomuuteen>

⁶¹ Urheiluopistot ry (2021) Urheiluopistot ry Ympäristövastuuohjelma. <https://drive.google.com/file/d/1zvHacj4dYTbTwFAt6yq3izNvHB0mcCom/view>

Suunnitelmissa korostuvat ekologisen ja sosiaalisen kestävyiden teemat, ja taloudellista kestävyttä käsitellään vain niukasti. Eniten suunnitelmissa keskitytään seuraaviin Agenda2030:n tavoitteisiin:

- 3. Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille.
- 4. Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet.
- 7. Varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille.
- 9. Rakentaa kaikkia koskevaa kestävä infrastruktuuria sekä edistää kestävä teollisuutta ja innovaatioita.
- 10. Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä.
- 12. Varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys.
- 13. Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan.
- 15. Suojella ekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestävä käyttöä; edistää metsien kestävä käyttöä; taistella aavikoitumista vastaan; pysäyttää maaperän köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen.

Ekologisen kestävyiden osalta suunnitelmissa kiinnitetään huomiota erityisesti hiilineutraaliustavoitteisiin ja energiatehokkuuteen sekä vedenkulutuksen, valaistuksen ja kierrätyksen tehostamiseen. Moni koulutuskeskuksista mainitsi siirtyneensä tai siirtyvänsä jatkossa käyttämään uusiutuvia energialähteitä, joista aurinkoenergiaa mainitsi jo hyödyntävänsä tai tulevaisuudessa jatkossa hyödyntämään noin puolet urheiluopistoista. Muita esiin nousevia tavoitteita ovat ruuan raaka-aineiden ekologisuus ja hävikin vähentäminen, resurssien ja materiaalien kestävä käyttö ja lähiluonnon huomioiminen. Myös lähialueen elinvoimaisuutta haluttiin tukea työllistämällä ja hankkimalla raaka-aineet ja palvelut mahdollisimman paikallisesti. Lisäksi moni mainitsi säästävänsä materiaaleja ja vähentävänsä liikenteen päästöjä lisäämällä sähköisten opetusmateriaalien käyttöä ja etäopiskelumahdollisuuksia. Osa keskuksista järjestää myös kestävään kehitykseen liittyviä kursseja ja opetusta.

Sosiaalisen kestävyiden tavoitteista suunnitelmissa keskitytään yhdenvertaisuuteen, asiakkaiden ja henkilöstön tyytyväisyyteen ja eriarvoisuuden vähentämiseen. Koulutuskeskusten rooli lisätä liikunnallista kokonaisaktiivisuutta linkittyy vahvasti terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen, mikä tunnustetaan keskeisenä sosiaalisen kestävyiden tavoitteena.

Haastatteluaineisto ei juurikaan syventänyt tietoa kestävä kehityksen suunnitelmien tasosta tai sisällöstä. Haastatteluissa nostettiin kuitenkin esille useita osa-alueita, joita urheiluopistojen toiminnassa tällä hetkellä kehitetään. Näitä olivat muun muassa esteettömyys, työhyvinvointi, digitaalisuus, sukupuolten välinen tasa-arvo, energiatehokkuus ja uusiutuvien energialähteiden käyttö. Lisäksi haastattelut täydensivät tietoa niistä koulutuskeskuksista, joilta ei ollut saatavilla suunnitelmaa. Niistä jotkin mainitsivat kestävä kehityksen ja yhdenvertaisuustavoitteiden olevan tärkeä toimintaa ohjaava arvo, joka näkyy arjen tasolla. Varsinaiset suunnitelmat ovat kuitenkin monilla vasta työn alla, tai ne määritellään katto-organisaation taholta.

Monissa koulutuskeskuksissa kestävä kehityksen teemoja käsitellään ennen kaikkea tavoitteiden tasolla, ja arvioinnin ja seurannan kuvaus jää niukaksi. Vaikka jo edistettyjä toimintatapoja ja tavoitteita tuodaan hyvin esille, suunnitelmista jäävät puuttumaan konkreettiset kehitysaskleet, joilla tavoitteita aiotaan edistää. Haastatteluissa kuitenkin sekä ohjaavat tahot että sidosryhmähaastatellut arvioivat, että kestävä kehityksen teemat ovat useimmilla jo normaali osa liikunnan koulutuskeskusten toimintaa ja että ne huomioidaan toiminnassa hyvin. Kestävä kehityksen merkitys ja näkyvyys kasvavat jatkuvasti, ja keskuksien ovat pysyneet haastateltujen mielestä hyvin ajan hermolla.

Valtion liikuntaneuvoston tilaamassa aiemmassa vuoden 2022 selvityksessä arvioitiin ministeriön ohjauskeinojen jäävän liikunnan vastuualueella kestävä kehityksen osalta vähäisiksi suhteessa koulutuskeskuksiin. Kestävä kehitystä tai sen yksittäisiä osa-alueita ei aseteta koulutuskeskusten rahoituksen kriteereiksi. Myöskään huippu-urheilun tuen kriteeristöissä ei huomioida kestävä kehityksen osa-alueita.⁶² Ohjauskeinojen puutteesta huolimatta kestävä kehityksen mukaisen toiminnan ei aiemmissa arvioinneissa uskota olevan muita toimijoita vähäisempää. Myös ohjaavien tahojen haastatteluissa nousi esille, että kestävä kehitys jää pitkälti opistojen vastuulle, mutta teemoihin liittyvän normiohjauksen koetaan olevan hyvällä tasolla.

⁶² Valtion liikuntaneuvosto (2021): Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen (KIHU) arviointi. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2021:2.

8. Johtopäätökset ja suositukset

8. Johtopäätökset ja suositukset

Tässä luvussa esitetään yhteenveto, johtopäätökset ja suositukset.

Tässä luvussa vedetään arviointiteemojen pohjalta yhteen kokonaiskuvaa koulutuskeskusten nykyisestä roolista ja merkityksestä, toiminnan liikunta- ja koulutuspoliittisesta vaikuttavuudesta sekä vastaavuudesta liikunta- ja koulutuspoliittisiin tarpeisiin (arviointin johtopäätöksiä koskeva tehtävä). Tämän jälkeen esitetään johtopäätökset arviointiteemoittain (arviointikysymyksiin) ja esitetään arvioinnin suositukset. Ensimmäinen yhteenvetoluku on vielä eri havaintoja tiivistävä, ja tämän jälkeen esitetyt johtopäätökset ja suositukset edustavat arvioitsijan näkemystä.

Yhteenveto liikunnan koulutuskeskusten valtiorahoitteisen toiminnan liikunta- ja koulutuspoliittisesta merkityksestä

Liikunnan koulutuskeskusten valtiorahoitteiseen toimintaan osallistuu ihmisiä elämänkaaren eri vaiheista lapsista aikuisiin ja eri omistautuneisuuden tasoilla harrasteliijoista ammattuurheilijoihin. Maksullisessa palvelutoiminnassa osallistujia on paljon. Vaikka osallistujaprofiili on vaihteleva lapsiperheistä iäkkäisiin, yritysrhymistä järjestöihin, tavoittaa tämä toiminta todennäköisesti enemmän niitä, jotka muutoinkin liikkuvat. Lajiliitot ja seurat sekä tietyt yhdistykset, kuten lomajärjestöt ovat keskeisiä kumppaneita vapaan sivistystyön koulutuksessa ja valmennuskeskustoiminnassa, ja ne edustavat kuntien ohella välillisesti ammatillisen koulutuksen työelämäkumppaneita.

Lajiliitoille ja seuroille hyötynä ”omista” koulutuskeskuksista ovat konkreettiset arjen harjoittelun ja harrastamisen olosuhteet. Lajiliitoille ja seuroille olisi omien olosuhteiden puuttuessa kallista tai mahdotonta järjestää erilaisia koulutuksia (esimerkiksi valmentaja- ja ohjaajakoulutuksia) monessa muussa paikassa, tai näiden vaihtoehtojen ajattelu oli arvioinnin haastatteluissa hyvin vaikeaa. Kuntien näkökulmasta koulutuskeskukset lisäävät alueen elinvoimaa ja toimivat lähialueidensa keskeisinä liikuntaympäristöinä. Samassa yhteydessä todetaan, että tilanne olisi vielä toimivampi, jos keskukset sijaitsisivat lähempänä kasvukeskuksia. Niissä lajeissa, joissa harrastaja- ja käyttäjämäärät ovat pienempiä, myös muihin liikunnan toimintaympäristöihin on rakentunut fasiliteetteja, joita lajiliitot ja seurat voivat hyödyntää. Silti harjoittelu- ja leiriolosuhteiden katsotaan olevan erittäin hyvällä tasolla syrjäistä sijaintia lukuun ottamatta. Vastaavia havaintoja on esitetty myös huippu-urheilun arvioinnissa (Storm & Nielsen 2022, 62).

”merkitys erittäin suuri ja vielä keskitetään ammattimainen valmennus sinne. iso rooli ollut ja on edelleen”

”kyl se suurin hyöty tulee harjoitusolosuhteista”

Haastatteluissa nostetaan esiin, että koulutuskeskusten kanssa tehtävä yhteistyö on usein toimivaa ja osaaminen yhteistoimintaan hyvällä tasolla. Ne opistot, jotka ovat panostaneet TKI-toimintaan, näyttävät sidosryhmien mielestä houkuttelevilta. Tutkimus- ja kehitystyötä on voitu integroida vahvasti arjen harjoitus- ja leirimahdollisuuksiin. Vaikka valtaosa tällaisista haastatelluista toteaa, että harjoitus- ja harrastetoimintaa pyritään sulauttamaan arkeen, tarjoavat keskitetyt harjoitusmahdollisuudet kuitenkin merkittävää lisäarvoa organisoinnin tehokkuuden ja ammattimaisuuden kautta.

”lajina meidän tulee itse huolehtia siitä miten kehitetään. meillä paras tietotaito. pitää pystyä vastaamaan”

Liikunta-alan työelämää edustavien toimijoiden, kuten kuntien ja lajiliittojen näkökulmista olosuhteiden lisäksi koulutuskeskusten tuottama ammattitaitoinen työvoima koettiin keskeiseksi merkitykseksi. Työvoima- ja koulutuspoliittinen perustelu on hyvin selkeä ja arvioinnin havainnot myönteisiä. Työelämän edustajilla oli usein kiinteää yhteistyötä koulutuskeskusten kanssa, ja yhteistyö liittyi usein myös muihin osa-alueisiin kuin vain ammatilliseen koulutukseen. Toisaalta tämä yhteistyö voisi olla nykyistä tiiviimpää, esimerkiksi kuntien ja koulutuskeskusten välillä. Arviointiaineistossa toistui koulutuksen osalta lähinnä

kaksi laajempaa tulevaisuusnäkökulmaa 1. internaattipiskelun kysyntä ja toteutusmahdollisuus tulevaisuudessa sekä 2. ammatillisen koulutuksen paremmat jatkumot korkeakouluopintoihin erityisesti ammatikorkeakoulujen kanssa – tällaisia jatkumoa pitäisi olla nykyistä monipuolisemmin rakennettuina.

Kaikki sidosryhmät peräänkuuluttivat väestökehityksen ja keskittymisen huomioimista koulutuskeskusverkoston tulevaisuuden kehittämisessä. Tämä koski erityisesti kaupunkiseutujen huomioimista sekä työnjaon kehittämistä esimerkiksi eri lajien ja olosuhteiden kehittämisen suhteen (jokainen toimija ei kehitä samoja olosuhteita). Tämän lisäksi eri lajien harrastusolosuhteita tulee edistää laajalla rintamalla, ei vain koulutuskeskuksissa vaan laajasti osaksi erilaisia arkiympäristöjä. Tällöin palaute toki kohdistui varsinaisten koulutuskeskusten ulkopuolelle. Tämä tarkoittaa yhtä aikaa sekä tiettyjen asioiden keskittämistä (vaativat huippu-urheilun olosuhteet) että hajauttamista (harrastamisen ja liikkumisen olosuhteiden turvaaminen).

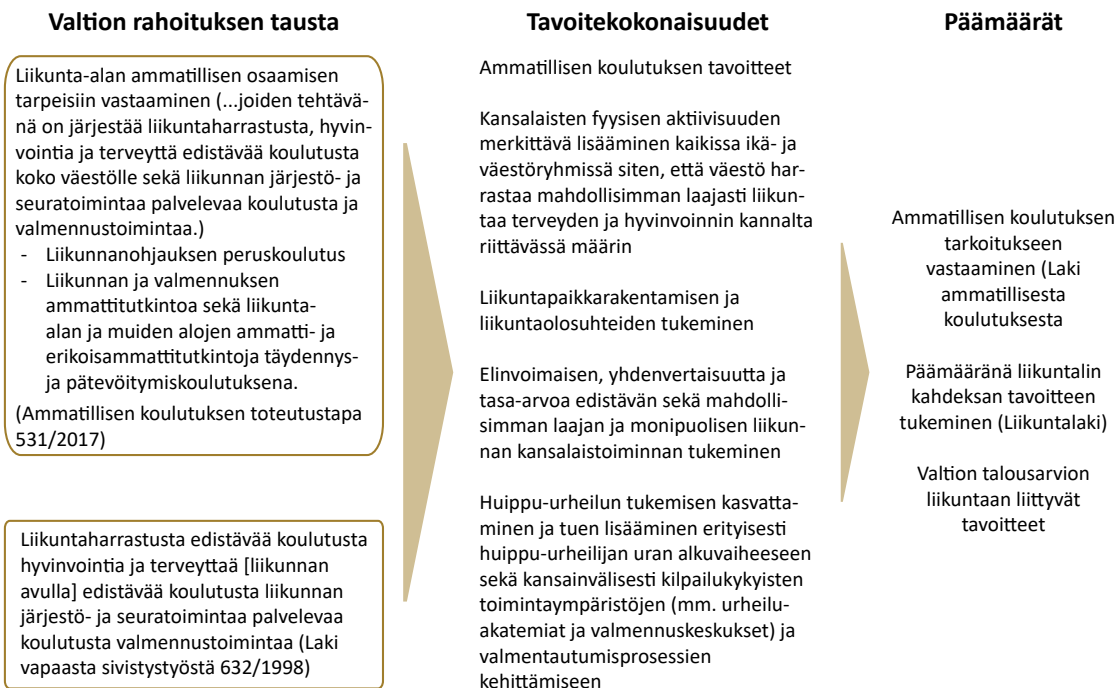
Suurin osa arvioinnissa kuulluista sidosryhmistä korosti suomalaisen koulutuskeskusjärjestelmän ainutlaatuisuutta. Koulutuskeskustoimijoita on muihin maihin verrattuna useita, mutta toisaalta ne näyttävät esimerkiksi lajeille ainutlaatuisina leiritys- ja harjoitusympäristöinä. Samanaikaisesti koulutuskeskusten keskinäinen kilpailu heijastuu sidosryhmille, jotka peräänkuuluttivat selkeää työnjakoa ja muutamat myös kokonaismäärän arvioimista. Tämä edellyttäisi nykyistä parempaa maantieteelliseen sijaintiin ja väestökehitykseen sekä olemassa olevaan infrastruktuuriin perustuvaa ydinosaamisten jakoa koulutuskeskusten muodostaman verkoston kesken. Koulutuskeskusten profiilit hahmottuvat hyvin eri tavoin toisten fokuoituessa tiettyihin lajeihin ja toisten painottuessa laaja-alaisiin liikunnan tavoitteisiin.

Osa sidosryhmistä nosti esiin, että mikäli koulutuskeskusjärjestelmä luotaisiin nyt, se tehtäisiin todennäköisesti toisin. Koulutuskeskusten alueellisella sijoittumisella on kullakin omat historialliset ja osin poliittiset perinteet, jotka pohjautuvat myös suomalaisen urheiluliikkeen historiaan. Sidoryhmien näkökulmasta on tärkeää, että kun olemassa olevat resurssit ovat jo alueilla ja kattavat koko Suomen, on järkevämpää hakea vahvuuksien kautta selkeää työnjakoa eri toimijoiden kesken, kuin rakentaa uutta järjestelmää. Tällaista yhteistyötä ei nyt katsota sidoryhmien mielestä olevan koulutuskeskusten välillä, vaan toiminta näyttää enemmän keskinäiseltä kilpailulta. Muutamat haastatellut toki tunnustivat omien aiempien sijoittumispäätösten vaikutuksen koulutuskeskusten toimintaan.

”En näe tällä hetkellä, että olisi mitään muutostarvetta. vaatisi aika paljon investointeja, kannattaa käyttää jo olemassa olevia, urheilussa ei ole liikaa rahaa. Yhteistyötä pitää tehdä. Pitää vaan kehittää niitä mitä tällä hetkellä on.” (sidoryhmätahon näkökulma)

Koulutuskeskusten potentiaali toiminta-alustana muiden toimijoiden toiminnolle lasten ja nuorten liikunnassa tai liikuttamisessa tunnustetaan osittain. Tässä lajiliitot näkevät, että mahdollisuuksia voi olla, vaikkakin toiminnan nähdään olevan kaukana kasvukeskuksista muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta.

Liikunnan koulutuskeskusten nykyinen merkitys koetaan eri sidoryhmien näkökulmasta tärkeäksi. Niiden roolina on toimia mahdollistajina hyvin laajalle joukolle erilaista toimintaa, joka vastaa erilaisiin liikunta- ja koulutuspoliittisiin tavoitteisiin. Toimijoina liikunnan koulutuskeskukset ovat autonomisia, mutta vahvasti sidoksissa valtioon järjestämisluvanvaraisten toimintojensa sekä rahoituksen kautta. Kuvassa 29 on havainnollistettu valtion kahta merkittävintä rahoituskanavaa sekä laaja-alaisia tavoitekokonaisuuksia, joihin liikunnan koulutuskeskukset omalla toiminnallaan vastaavat. Jokainen näistä tavoitekokonaisuuksista voidaan jakaa erilaisiin yksittäisiin tavoitteisiin, joiden osalta koulutuskeskukset ovat ”tietämättään” tehneet erilaisia strategisia valintoja. Toisin sanoen, eri koulutuskeskusten omat strategiat vastaavat eri tyyppiin liikunta- ja koulutuspoliittisiin tavoitteisiin.

Kuva 29. Liikunnan koulutuskeskuksiin kohdistuvan tavoitteenasettelun logiikka

Liikunnan koulutuskeskuksista ne, jotka kuuluvat valtakunnallisten Urheiluopistot ry:hyn, ovat itse luoneet arviointihetkellä yhteisen strategian. Strategian tausta-analyysi ja tässä arvioinnissa toteutetut haastattelut tuovat hyvin esiin sen, että koulutuskeskusten yhteiskunnallinen rooli on epäselvä. Osittain tämä johtuu edellä kuvatusta laajasta tavoitteenasettelusta tai oikeastaan tavoitteenasettelun puutteesta. Urheiluopistojen (ottamatta tässä lukuun alueellisia koulutuskeskuksia) oma valinta on painottaa erityisesti lasten liikkumattomuuden haasteeseen vastaamista. Tämä on valintana on selvästi jotain ”lisää” siihen, mitä urheiluopistot toteuttavat osana valtiorahoitteista perustoimintaansa. Näihin yhteisiin vaikuttavuustavoitteisiin ei koulutuskeskuksissa ole vielä kehitetty tuloksellisuuden mittaamista.

Haastatteluhavainnoissa valintaan suhtaudutaan osin kriittisesti, sillä koulutuskeskusten ei arvioida kuitenkaan olevan ensisijainen lapsiin ja etenkin vähän liikkuviin lapsiin liittyvä ja laajamittaisesti heidän tavoitettava toimintaympäristö. Niin valtiorahoitteisen kuin maksullisen palvelutoiminnan arvioidaan painottuvan jo nykyisellään liikkuviin. Koulutuskeskukset itse puolestaan korostavat, että he kouluttavat tämän alan ammattilaisia, niitä jotka kohtaavat lapset ja nuoret. Lisäksi vapaan sivistystyön toiminnoissa liikkuu lapsia ja nuoria.

Koulutuspolitiikan näkökulmasta ammatillisen koulutuksen keskeiset välittömät tavoitteet toteutuvat koulutuskeskuksissa. Tutkintojen sisällöissä tai toteutustavoissa on vielä kehittämistä, mutta olemassa olevan seuranta- ja palautetiedon valossa sekä arvioinnissa kuultujen sidosryhmien näkökulmasta ammatillisen koulutuksen kautta tuotettu alan osaaminen ja sisällöt vastaavat työelämän tarpeita varsin hyvin. Tulevaisuudessa toteutusta haastavat havaintojen mukaan internaattiopiskelun malli sekä väestön keskityminen kaupunkeihin ja mahdollisesti pienenevät väestömäärät. Vapaan sivistystyön osalta toiminnan vaikutuksia tarkastellaan toteutuneiden päivien ja osallistujamäärien kautta sekä välillisesti koulutuspa-lautteena. Varsinainen vaikuttavuuden mittaaminen kuitenkin puuttuu.

Liikunnan koulutuskeskukset mahdollistavat huippu-urheilun valmentautumistoimintaa sekä eri lajien harraste- ja kilpatoimintaa tarjoamalla pääasiassa hyviä olosuhteita. Eräät koulutuskeskuksista ovat erikoistuneet vammaisurheilun olosuhteiden kehittämiseen, tarjoten näille lajeille otolliset puitteet. Olosuhteiden tarjoaminen on sidosryhmien mielestä niiden saama merkittävä hyöty koulutuskeskuksista. Huippu-urheilun osalta valmennuskeskukset tarjoavat huippu-urheilun valmennusolosuhteita ja muut opistot erilaisia harrastustoiminnan mahdollisuuksia. Sidosryhmien näkökulmasta vaikuttavuus syntyy hyvien olosuhteiden tarjoamisen kautta yhteistyössä kumppanien kanssa, mikä osaltaan heijastuu erilaisiin liikuntapolitiikan tavoitteisiin aina aktiivisesta harrastustoiminnasta huippu-urheilun menestykseen saakka.

Taulukkoon 36 on vedetty yhteen sitä, miten koulutuskeskusten keskeiset toiminnot hahmottuvat suhteessa eri liikuntapolitiikan tavoitteenasetteluun.

Taulukko 36. Yhteenvetoa liikuntapoliittisesta merkityksestä suhteessa liikuntapolitiikan eri tavoitteisiin

Liikuntapolitiikan suunta, 2020-luvun linjat (Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta 2018)	
Tavoite	Esimerkkejä koulutuskeskusten merkityksestä
Kansalaisten fyysisen aktiivisuuden merkittävä lisääminen kaikissa ikä- ja väestöryhmissä siten, että väestö harrastaa mahdollisimman laajasti liikuntaa terveyden ja hyvinvoinnin kannalta riittävässä määrin.	Ammatillinen koulutus luo ammatillista osaamista tähän teemaan. Arvioinnin perusteella osaamiseen ollaan tyytyväisiä. Vapaan sivistystyön ja maksullisen palvelutoiminnan sisällöt joko luovat näitä vaikutuksia suoraan tai vahvistavat tähän vaikuttavaa osaamista. Käytännössä näiden vaikutuksista ei kuitenkaan ole tietopohjaa.
Liikuntapaikkarakentamisen ja liikuntaolosuhteiden tukeminen.	Koulutuskeskukset tuottavat liikuntaolosuhteita, joita voidaan hyödyntää lajiliittojen, seurojen, yritysten tai tavallisten kansalaisten toimesta. Osa olosuhteista on vaikeasti saavutettavissa ja syrjäisillä sijainneilla suhteessa väestöpohjaan. Muutamien koulutuskeskusten osalta kaikki majoitus- ja harjoitustilat eivät ole vielä esteettömiä.
Elinvoimaisen, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistävän sekä mahdollisimman laajan ja monipuolisen liikunnan kansalaistoiminnan tukeminen.	Vapaan sivistystyön toiminnoissa vahvistetaan liikunnan kansalaistoiminnan osaamista. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon teemojen läsnäolo erilaisten toimintojen sisällöissä (VST) ei ole täysin koulutuskeskusten toteutettavissa, sillä sisältöön vaikuttavat myös sen tilaajat. Koulutuskeskukset tarjoavat itse joitakin koulutuksia asiaan liittyen.
Huippu-urheilun tukemisen kasvattaminen ja tuen lisääminen erityisesti huippu-urheilijan uran alkuvaiheeseen sekä kansainvälisesti kilpailukykyisten toimintaympäristöjen (mm. urheiluakatemit ja valmennuskeskukset) ja valmentautumisprosessien kehittämiseen.	Valmennuskeskukset tarjoavat huippu-urheilun harjoittelu- ja valmennusolosuhteita. Valmennuskeskukset vastaavat tähän vaikuttavuustavoitteeseen havaintojen mukaan varsin hyvin, vaikka olosuhteissa on yhä kehitettävää.
Opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntapolitiikalle asettamat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet (valtion talousarvio 2021 ja 2022).	
Liikunnallinen, terveyttä ja hyvinvointia edistävä elämäntapa lisääntyy.	Ammatillinen koulutus luo ammatillista osaamista tähän teemaan. Arvioinnin perusteella osaamiseen ollaan tyytyväisiä, vaikka sen tulevaisuus nähdään haastavaksi. Vapaan sivistystyön ja maksullisen palvelutoiminnan sisällöt luovat näitä vaikutuksia joko suoraan tai vahvistavat tähän vaikuttavaa osaamista. Käytännössä näiden vaikutuksista ei kuitenkaan ole tietopohjaa.
Liikunta lisää osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.	Liikunnan koulutuskeskuksilla on välillinen rooli tämän vaikuttavuustavoitteen suhteen. Vapaan sivistystyön ja maksullisen palvelutoiminnan osalta toteutetaan koulutuksia, leirejä ja tapahtumia, joiden sisältöjen kautta tavoitteen mukaiset teemat osittain toteutuvat. Toteutumisen asteesta tai vaikutuksista ei kuitenkaan ole tietoa, sillä niitä ei seurata.

Liikuntapolitiikan suunta, 2020-luvun linjat (Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta 2018)	
Liikunta on tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti saavutettavissa.	Koulutuskeskusten toimintaan tämä liittyy muun muassa vammaisurheilun olosuhteiden, valmentautumisen ja esteettömien olosuhteiden tarjonnan sekä koulutuksen sisältöjen osalta. Esteettömyyden suhteen kokonaistilanne on kohtuullisen hyvä. Joillakin koulutuskeskuksilla on välillisesti myös asiantuntijaroolia tässä teemassa. Sukupuolten tasa-arvoon kiinnitetään koulutuskeskusten toiminnassa huomiota, vaikka siihen liittyvä suunnittelu on puutteellista kuten aiemmin on todettu. Sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden huomioimisen teemat ovat osa esimerkiksi ammatillisen koulutuksen tutkintojen opetuksen sisältöjä.
Liikunnan ja huippu-urheilun eettinen perusta vahvistuu.	Koulutuskeskuksilla ei ole suoraa yhteyttä tähän tavoitteeseen. Koulutuskeskukset kiinnittävät huomiota tähän teemaan omien eettisten ohjeidensa ja muiden vastaavien toimintamallien avulla.
Huippu-urheilumme on kansainvälisesti menestyvää ja kansallisesti arvostettua.	Liikunnan koulutuskeskuksista erityisesti valmennuskeskusten toiminta liittyy tähän tarjoamalla huippu-urheilulle toimivia harjoitteluolosuhteita. Keskeisten lajien antama palaute valmennuskeskuksista ja olosuhteista on kohtuullisen positiivista.

Taulukkoon 37 on vielä vedetty yhteen havaintoja Liikuntalain tavoitteiden näkökulmasta.

Taulukko 37. Yhteenvetoa liikunnan koulutuskeskuksen merkityksestä suhteessa liikuntalain tavoitteisiin

Liikuntalain tavoitteiden edistäminen	Esimerkkejä koulutuskeskuksen merkityksestä arvioinnissa
1) eri väestöryhmien mahdollisuuksia liikkua ja harrastaa liikuntaa;	Liikunnan koulutuskeskukset tarjoavat omilla alueillaan erilaisia olosuhteita erilaisille väestöryhmille liikkua. Liikunnan koulutuskeskusten rooli on usein olla mahdollistaja ja olosuhteiden luoja. Järjestöt, seurat tai yritykset tai muut organisaatiot hyödyntävät näitä mahdollisuuksia tarjoten ”liikkumisen” varsinaiset mahdollisuudet jäsenilleen tai osallistujille. Liikunnan koulutuskeskukset eivät kuitenkaan tavoita merkittävässä määrin vähän liikkuvia.
2) väestön hyvinvointia ja terveyttä;	Välillisesti liikunnan koulutuskeskusten kaltaiset organisaatiot tarjoavat tähän mahdollisuuksia, kuten edellä on kuvattu.
3) fyysisen toimintakyvyn ylläpitämistä ja parantamista;	Liikunnan koulutuskeskukset tarjoavat tähän mahdollisuuksia. Teema näkyy vahvasti vst-toiminnassa sekä maksullisessa palvelutoiminnassa.
4) lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä;	Teema on keskeinen osa liikunnan ammatillista koulutusta sekä sitä osaa vst-toiminnasta, joka kohdistuu luomaan mahdollisuuksia lasten ja nuorten harrastus- ja seuratoimintaan. Arvioinnissa voidaan tunnistaa nämä kaksi eri vaikutuskanavaa.
5) liikunnan kansalaistoimintaa mukaan lukien seuratoimintaa;	Koulutuskeskukset kouluttavat ammatillisia seurojen käyttöön, tarjoavat seuroille leiritys- ja muita olosuhteita. Seurat ovat keskeisiä asiakkaita monelle koulutuskeskukselle. Eräissä koulutussisällöissä korostuvat tähän liittyvät sisällöt.
6) huippu-urheilua;	Harjoitteluolosuhteet, valmennuskeskustoiminta ja lajien kanssa tehtävä yhteistyö tukevat huippu-urheilua. Osa koulutuskeskuksista on keskeisessä asemassa huippu-urheilun harjoitteluolosuhteissa Suomessa.

7) liikunnan ja huippu-urheilun rehellisyyttä ja eettisiä periaatteita; sekä	Teema on välillisesti esillä ammatillisen koulutuksen sisällöissä (opetussuunnitelman perusteet) sekä valmennuskeskustoiminnassa. Ei kuitenkaan merkittävää suoraa yhteyttä.
8) eriarvoisuuden vähentämistä liikunnassa.	Osa koulutuskeskuksista tarjoaa tähän liittyen erityisesti vammaisurheilun harrastusmahdollisuuksia. Lisäksi koulutuskeskuksilla on yksittäisiä tähän liittyviä projekteja. Välillisesti koulutuskeskukset tarjoavat toimintaympäristön muille toimijoille tehdä teemaan liittyviä toimintoja. Suoria vaikutuksia on kuitenkin vähän. Ammatillisen koulutuksen sisällöt kiinnittävät huomiota tähän teemaan.

Johtopäätökset arviointiteemoittain

Taloudellinen elinvoimaisuus

Valtionrahoituksen osuus koulutuskeskusten tuloista vaihtelee keskuskohtaisesti 40–60 prosentin välillä. Koronapandemian aiheuttamista taloudellisista haasteista on selvitty kohtuullisen hyvin sopeuttamalla toimintaa. Muutama keskus on käynyt läpi talouden vakauttamisohjelman ja tervehdyttänyt talouttaan karsimalla kustannuksia. Panostukset energiatehokkuuteen ja liiketalousosaamiseen sekä omistajayhteisöjen investointihalukkuus näkyvät myös taloudellisena elinvoimaisuutena. Useita opistoja rasittavat vanhenevat kiinteistöt ja korjausvelka. Kokonaisuudessaan taloudellinen kestävyys on kohtalaisen hyvä.

Mikäli valtion rahoitus pienenesi tulevaisuudessa, tarkoittaisi tämä merkittäviä sopeutustoimia suurimassa osassa koulutuskeskuksista. Arvioinnin viitteellisen tilinpäätösanalyysin perusteella vain kahdesta neljään koulutuskeskusta selviäisi tällaisesta tilanteesta ilman välitöntä sopeutustarvetta. Liiketoimintaosaamiseen panostaminen ja maksullinen palvelutoiminta sekä omistajayhteisöjen investoinnit ovat parantaneet joidenkin keskusten taloudellista elinvoimaisuutta.

Valtion ohjaus

Opetus- ja kulttuuriministeriöllä on periaatteessa käytössä useita tehokkaita ohjauskeinoja, mutta käytännössä valtionohjaus on suhteellisen vähäistä, mitä selittää eri toimintojen erilaiset ohjauskäytännöt sekä koulutuskeskusverkoston ja siihen kohdistuvien eri ohjauskäytäntöjen muodostuminen eri aikoina. Nykyinen koulutuskeskusverkosto on muotoutunut historiallisen prosessin tuloksena, eikä verkoston toimintaa kokonaisuutena tai sen keskinäisiä painopisteitä ole oleellisesti pyritty muuttamaan tai ohjaamaan valtion ohjauskeinoin. Ylläpitämisluvilla ei ole niinkään ohjattu verkoston rakennetta, painopisteitä tai toimintaa, vaan niissä on lähinnä todettu olemassa oleva tilanne. Ammatillisen koulutuksen järjestämislupia ei ole arvioitu ammatillisen koulutuksen reformin yhteydessä 2018 vaan luvat myönnettiin sellaisenaan.

Liikunnan koulutuskeskusverkoston kehittäminen, yhteistyön vahvistaminen ja keskusten profilointi edellyttäisivät nykyistä vahvempaa ohjausotetta. Ministeriöltä myös toivotaan vahvempaa ohjausotetta. Tämä edellyttää myös ohjauksen keskinäistä koordinoitua, mitä nyt tapahtuukin.

Koulutustoiminta

Ammatillisen koulutuksen sisältöjen ja toteutustavan vastaavuus liikunta- ja koulutuspoliittisiin tavoitteisiin ja tarpeisiin on hyvä. Eri sidosryhmien antama palaute on positiivista ja läpäisy varsin hyvä. Arvioinnissa esiin nousseet havainnot ovat myönteisiä.

Ammatillisen koulutuksen järjestämismalli perustuu opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämiin järjestämislupiin. Nykyinen järjestäjien verkosto kattaa laajuudessaan koko Suomen, ja lupajärjestelmässä nykyisten koulutuksen järjestäjien muodostama kokonaisuus on pidetty koulutuspolitiikan näkökulmasta riittävänä. Muut toimijat ovat hakeneet järjestämislupia runsaasti, mutta tällaisten lupien myöntämiselle ei ole katsottu olevan perusteita. Aineistojen perusteella ministeriössä on pohdittu sitä, tarvitaanko jatkossa erillisiä perustamishankkeita (eli koulutuskeskusten infrastruktuurin rahoitusta) vai voisiko sen siirtää osaksi liikuntapaikkarakentamisen avustuksia tai valtionosuusrahoitusta ja näin vähentää rahoituk-

sen hakuihin liittyvää hallinnollista taakkaa.

Tulevaisuudessa pienenevä väestöpohja, mahdollinen nuorten keskittyminen kaupunkeihin ja monimuoto- ja hybridiopetuksen mahdollinen lisääntyminen haastavat nykyisiä järjestäjiä toteuttamaan koulutuksia myös muissa toimipisteissä tai muilla paikkakunnilla kuin tällä hetkellä. Järjestämislupien osalta on havaittavissa kehitys, jossa useat toimijat ovat yhdistämässä eri tutkintojen järjestämislupia, mikä on sidosryhmien palautteen ja toimintaympäristön muutosten näkökulmasta perusteltua. Ammatillisen koulutuksen ohjausta kehitetään osana toisen asteen koulutuksen kehittämishanketta, ja tässä tullaan arvioimaan eri ohjaus- ja järjestämisvaihtoehtoja myös pienten alojen osalta, joihin liikunnan ammatillinen koulutus lukeutuu. Tässä kehittämistyössä luodaan todennäköisesti laajan sidosryhmäkeskustelun jälkeen uutta tapaa ammatillisen koulutuksen järjestämiseen ja se tulee vaikuttamaan myös liikunnan koulutuskeskuksiin.

Vapaan sivistystyön toiminta toteutuu koulutuskeskuksissa omien painopisteiden mukaisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja koulutuskeskusten yhteinen työryhmä on tarkentanut vapaan sivistystyön sisällöiksi hyväksyttävää toiminnan sisältöä uudella ohjeella. Tämä on perusteltua, sillä osa haastatelluista nosti rajapinnan vapaan sivistystyön ja maksullisen palvelutoiminnan kanssa yhdeksi kehittämiskohteeksi. Ohjeen myötä ministeriö ikään kuin kaventaa ja tarkentaa sitä, millaisiin sisältöihin vapaan sivistystyön koulutukset voivat kohdistua. Useimmiten koulutuskeskukset pystyvät selkeästi erottelemaan vapaan sivistystyön ja maksullisen palvelutoiminnan, ja muutamalle koulutuskeskuksista kyseessä on laskennallinen harjoitus.

Vapaan sivistystyön (VST) osalta suurin osa koulutuskeskuksista seuraa asiakaspalautetta, ja se on osalla erittäin hyvää. VST-toimintaan liittyvää tuloksellisuuden tai vaikutusten mittaamista ei kuitenkaan ole. Vapaalle sivistystyölle ei varsinaisesti ole asetettu opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksessa viime aikoina tavoitteita, kuten aiemmin on tuotu esiin.

Valmennuskeskustoiminta

Valmennuskeskustoimintaa toteutetaan osassa koulutuskeskuksista. Niiden erilaisista profiileista ja toiminnan sisällöistä huolimatta valmennuskeskusten toiminnan johtaminen ja ohjaus koetaan keskeisten sidosryhmien näkökulmasta toimivaksi. Käyttäjät ovat tyytyväisiä valmennuskeskusten toimintaan ja valmennuskeskuskonseptiin. Osassa opistoja valmennuskeskustoiminta muodostaa keskeisen osan toimintaa ja strategiaa organisoidaan sen suhteen.

Valmennuskeskustoiminnan merkitys vaihtelee koulutuskeskuksittain ja saa niissä erilaisia painoarvoja. Valmennuskeskustoiminnan haasteena näyttäytyy vielä ”keskuslähtöisyys”, ja valmennuskeskusverkoston yhtenäinen kokonaisvaltainen strateginen ote koetaan vielä puutteelliseksi tai se ei ainakaan näy ulospäin. Valmennuskeskusverkoston keskinäistä yhteistä kehittämistyötä on käynnistetty, mutta sitä toivotaan vielä jatkettavan.

Muut toiminnot

Liikunnan koulutuskeskukset toteuttavat paljon maksullista vapaa-ajan liikunta-, koulutus-, virkistys- ja matkailupalvelutoimintaa, jota on kuvattu tässä arvioinnissa. Toiminnalla on selkeä vaikutus keskusten elinvoimaisuuteen ja myös valtionrahoitteisen toiminnan onnistumiseen. Lisäksi toiminnalla on jonkin verran vaikutusta koulutuskeskusten sijaintialueen elinvoimaisuuteen osan koulutuskeskuksista kohdalla. Tämän vuoksi maksulliseen toimintaan panostaminen on tulevaisuudessa tärkeää.

Liikunnan koulutuskeskukset toteuttavat vähäisissä määrin tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa. Ne toimivat paikoin TKI-toiminnan alustoina yhteistyössä muiden kumppaneiden kanssa. Eräät koulutuskeskuksista ovat selkeästi panostaneet TKI-toimintaan. Tällä voi parhaimmillaan olla koulutuskeskusten muita tehtäviä tukeva vaikutus, ja havainnoissa korostuukin, ettei koulutuskeskuksissa ole vielä riittävästi otettu haltuun TKI-toiminnan potentiaalia ja mahdollistajana toimimista.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja kestävä kehitys

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelmat ovat keskuksilla puutteellisia. Yhdenvertaisuutta edistävien

toimien suunnittelu on vähäistä, tällaisia toimia ei ole tunnustettu tai ne on jätetty kirjaamatta. Osassa haastatteluista on myös viitattu siihen, että suunnitelmat ovat osa arvoja tai strategiaa, mikä ei täytä lain tarkoitusta ja tavoitteita. Yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyvien asioiden merkitys osana koulutuskeskusten johtamista vaikuttaa olevan suhteellisen vähäinen. Asiat saattavat toteutua käytännössä kouluksissa tai valmennuskeskuksen toiminnassa, mutta kokonaiskuva on kuitenkin puutteellinen. Liikunnan ammatilliset tutkinnot kuuluvat SORA-lainsäädännön piiriin kuten havaintoluvussa on kuvattu.

Kestävä kehitys on jollakin tavalla mukana koulutuskeskusten strategisessa ajattelussa. Esimerkiksi kestävä kehityksen suunnitelmissa korostuvat ekologisen ja sosiaalisen kestävyiden teemat ja taloudellista kestävyttä käsitellään vain niukasti. Ekologisen kestävyiden osalta suunnitelmissa kiinnitetään huomiota erityisesti hiilineutraaliustavoitteisiin ja energiatehokkuuteen sekä vedenkulutuksen, valaistuksen ja kiertäytymisen tehostamiseen. Monissa koulutuskeskuksissa kestävä kehityksen teemoja käsitellään ennen kaikkea tavoitteiden tasolla. Valtion liikuntaneuvoston aiemmassa vuoden 2022 selvityksessä arvioitiin ministeriön koulutuskeskuksiin liittyvien ohjauskeinojen jäävän liikunnan vastuualueella kestävä kehityksen osalta vähäisiksi.

Suosituks

Suositus 1. Koulutuskeskusverkoston valtionrahoitteen toiminnan tulevaisuuskeskustelu tulisi toteuttaa opetus- ja kulttuuriministeriön koordinoimana. Tämä mahdollistaisi myös liikunnan koulutuskeskusten liikuntapoliittisen tavoitteenasettelun täsmentämistä.

Koulutuskeskusjärjestelmää ja sen eri osia kehitettäessä tulee nykyistä vahvemmin ennakoida tulevaa väestökehitystä ja muuttoliikettä sekä ottaa tämä ennakoiva näkökulma huomioon koulutuskeskusten yhteisessä strategisessa tekemisessä sekä opetus- ja kulttuuriministeriön ohjausotteessa.

Tulevaisuudessa väestön ikäluokkien pienentyessä ja maan sisäisen muuttoliikkeen jatkuessa muodotuu tilanne, jossa kaikki nykyisen ammatillisen koulutuksen järjestämisluvun omaavat eivät välttämättä ole taloudellisesti riittävän elinvoimaisia, ja liikunnan ammatillisen koulutuksen alueellista riittävyyttä ja saavutettavuutta voidaan joutua arvioimaan uudelleen.

- A. Koulutuspolitiikan osalta tulevaisuuskeskustelua käydään ammatillisen koulutuksen kehittämishankkeen yhteydessä. Tämän kehittämistyön tuloksena myös järjestämisluvut tutkintoihin tulisi arvioida, sillä arviointia ei toteutettu ammatillisen koulutuksen reformin yhteydessä.
- B. Liikuntapolitiikasta (rakentaminen, vapaa sivistystyö) puuttuu tällä hetkellä tällainen tulevaisuuskeskustelu, joka opetus- ja kulttuuriministeriön tulisi käynnistää yhteistyössä Urheiluopistot ry:n ja alueellisten koulutuskeskusten kanssa.

Koulutuskeskusjärjestelmä tukee tällä hetkellä useita liikunta- ja koulutuspoliittisia tavoitteita. Liikuntapoliittisessa selonteossa on todettu, että koulutuskeskusjärjestelmää kehitetään nykyisen verkoston pohjalta. Haastatteluissa korostuu näkökulma siitä, että koulutuskeskusten muodostama nykyinen verkosto on syntynyt historiallisen kehityksen tuloksena ja että koulutuskeskusten koetaan sijaitsevan väestökehitykseltään syrjäisissä paikoissa.

Tällä hetkellä koulutuskeskusten liikuntapoliittinen tavoitteenasettelu on käytännössä vähäistä. Koulutuskeskuksien liikuntapoliittinen perustelu vapaan sivistystyön, valmennuskeskustoiminnan ja koulutuskeskuksille myönnettävien perustamishankkeiden osalta on jätetty koulutuskeskusten itsensä tehtäväksi.

Haastatteluissa välittyy kuva siitä, että mikäli koulutuskeskusverkosto ”laadittaisiin nyt”, koulutuskeskukset eivät varmasti sijaitseisi täsmällisesti siellä, missä ne nyt sijaitsevat. Arvioinnin ohjauksessa korostettiin näkökulmaa koulutuskeskusten järjestämis- ja ylläpitolupien sijoittamisesta erityisesti kasvukeskuksiin. Käytännössä ministeriö ei ole arvioinut ammatillisen koulutuksen järjestämislupia edellisen koulutuksen reformin yhteydessä. Haastatteluissa tunnustetaan hyvin vähän vaihtoehtoja sille, miten koulutuskeskusjärjestelmää voitaisiin kehittää jollain toisella tavalla. Edellä kuvattu liikuntapoliittisen selonteon lähtökohta ”nykyisen järjestelmän pohjalta” korostuu ajattelussa.

Ammatillisen koulutuksen ohjauksen kehittämishankkeessa laaditaan arviointihetkellä näitä skenaarioita, ja liikunnan ammatillisen koulutuksen järjestämislupien arvioinnin tulee siinä olla yksi osa tätä kehittä-

mistä.

Ennakoiva keskustelu koulutuskeskusjärjestelmän valtionrahoitteen toiminnan tulevaisuudesta on kuitenkin ollut suhteellisen vähäistä. Toisen asteen järjestämisen kehittämiseksi käytävä keskustelu on merkittävä tällainen koulutuspoliittinen keskustelu, johon koulutuskeskukset kytkeytyvät. Liikuntapoliittisesta näkökulmasta tämä on käymättä. Tulevaisuuskeskustelu mahdollistaa myös koulutuskeskusten alueellisen saavutettavuuden tarkastelun. Tilanne on, että tähän on tultu ja näin toimitaan, mutta näkökulma tulevaisuuteen on jäänyt puutteelliseksi.

Suositus 2 Liikunnan koulutuskeskusverkoston kehittäminen, yhteistyön vahvistaminen ja keskusten parempi hyödyntäminen edellyttäisi nykyistä vahvempaa ohjausotetta opetus- ja kulttuuriministeriöltä.

Liikunnan koulutuskeskukset tekevät yhteistyötä, mutta ovat ajoittain myös toistensa kilpailijoita. Tämä näkyy myös sidosryhmille. Rooleja keskusten välillä tulisi terävöittää ja huomioida paremmin väestöpohjan jakautuminen sekä alueelliset erot. Keskukset ovat hyvin eritasoisia ja erikokoisia sekä sijaitsevat väestöryhmiltään ja kysynnältään erilaisilla alueilla. Vahvempi profiloituminen voi myös syntyä keskusten itsensä laatimana, kuten liikuntalääketieteen keskusten yhteydessä on tapahtunut (ks. Uusitupa 2016). Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi:

- Tulos- tai tavoitesopimukset osaksi ohjausta ja rahoitusmallia vapaan sivistystyön osalta.
- Ylläpitolupien hyödyntäminen ohjauksessa: (VOS) Ylläpitolupia voitaisiin hyödyntää vahvemmin ohjausinstrumenttina. Tällöin eri luissa määriteltäisiin tai profiloitaisiin koulutuskeskuksia nykyistä vahvemmin.
- Rahoitusmallin uudistaminen. Yksi vaihtoehto on, että rahoituksessa voitaisiin huomioida, kuinka tehokkaasti urheiluopisto tuottaa palveluja, sillä nykyinen järjestelmä ei ole kustannus- ja laatu-tehokkuuden osalta palkitseva. Rahoitusta voisi kohdentaa strategisesti nykyistä vahvemmin, kunhan peruslähtökohta ja linjaukset ovat yhtenäisiä.

Suositus 3. Liikunnan koulutuskeskusten tulisi täsmentää ja seurata omia strategisia valintojaan suhteessa liikunta- ja koulutuspolitiikan tavoitteisiin.

Tämä tarkoittaa ainakin kahta asiaa:

1. Lasten ja nuorten liikkumattomuus: tavoite edellyttäisi selkeää tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden mittaamista erityisesti vst-toiminnan osalta. Tämän tuloksellisuuden mittaamisen kautta koulutuskeskusten liikuntapoliittinen merkitys olisi tulevaisuudessa nykyistä näkyvämpi.
2. Koulutuskeskusten rooli mahdollistajana ja olosuhteiden luojana valtionrahoitteen toiminnan osalta tulisi ottaa selkeämmin osaksi koulutuskeskusten strategiaa (osalla se onkin). Sen merkitys erilaisten liikuntapoliittisten tavoitteiden edistäjänä tulisi selkeämmin kuvata. Parhaimmillaan se voi tapahtua vuorovaikutuksessa ministeriön ja koulutuskeskusten verkoston kanssa. Valtionhallinnossa tällaisia yhteisiä prosesseja toteutetaan muilla opetus- ja kulttuuriministeriön sektorilla kuten ammatillisessa koulutuksessa tai korkeakoulutuksessa (esim. korkeakoulujen visiotyö)

Suositus 4. Liikunnan koulutuskeskusten tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoasioihin. Liikunnan koulutuskeskusten tulee uudistaa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolakien edellyttämien, henkilöstöä ja koulutuksen järjestämistä koskevat suunnitelmat.

Yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyvät suunnitelmat tulee saattaa yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyvät suunnitelmat lainsäädännön edellyttämälle tasolle, ja niiden toteutumista tulee arvioida ja seurata osana johtamisjärjestelmää. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelmien tulee kattaa myös toiminnallinen yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. Tämän lisäksi koulutuskeskusten tulisi keskenään aktiivisesti kehittää toiminnallisen tasa-arvon parempaa huomioimista omissa strategioissaan ja johtamisessa. Tässä asiassa Urheiluopistot ry voi toimia hyvien käytäntöjen jakajana ja levittäjänä. Opetus- ja kulttuurimis-

teriö voi tarjota informaatio-ohjauksen kautta hyviä välineitä toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen.

Suositus 5. Koulutuskeskusten tulisi nykyistä aktiivisemmin panostaa liiketaloudellisen osaamisen vahvistamiseen ja palvelujen markkinointiin siten, että maksullinen palvelutoiminta tukee keskusten taloudellista elinvoimaisuutta ja keskeisiä strategisia tavoitteita.

Suositus 6. Liikunnan koulutuskeskusten tulee jatkaa käynnistynyttä yhteistyön kehittämistä kaikissa niiden keskeisissä toiminnan sisällöissä.

Sellaisia teemoja, joihin koulutuskeskuksilla voi tulevaisuudessa olla enemmän yhteistyömahdollisuuksia ovat esimerkiksi TKI-toiminnan vahvistaminen tai edellä kuvattu yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kaltaisten läpileikkaavien teemojen kehittäminen. Näiden lisäksi koulutuskeskusten tunnettuuden vahvistaminen ja yhteinen viestintä nousee yhtenä mahdollisena kehittämiskohteena.

Suositus 7. Urheiluopistot ry:n tulisi koordinoida strategiaprosessi, jossa luodaan pidemmän tähtäimen suunnitelma koulutuskeskusten olosuhdeinfrastruktuurin kehittämiseen.

Liikunnan koulutuskeskusten olosuhteita ja infrastruktuuria tulisi kehittää eri toimijoiden kanssa yhteistyössä siten, että olosuhteiden ja infrastruktuurin kehittäminen perustuu eri toimijoiden tarpeiden ymmärtämiseen, vahvuuksien hyödyntämiseen ja keskinäisen kilpailun vähentämiseen. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi koulutuskeskusten yhteistä infrastruktuurin tai olosuhteiden kehittämissuunnitelmaa.

Suositus 8. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee kannustaa liikunnan koulutuskeskuksia keskinäiseen yhteistyöhön sekä yhteistyöhön muiden koulutuksen järjestäjien kanssa ammatillisen koulutuksen toteutuksessa. Lisäksi nykyisten koulutuskeskusten järjestämislupien säilyttämisen perusteet tulisi viestiä selvästi ja avoimesti osana järjestämislupien hakemisen ja myöntämisen toteutustapaa ministeriössä.

Lähteet

Viittaukset

Aro, T., Aro, R. & Mäkelä, I. (2020). *Väestöselvitys 2040, Ikäryhmäkohtaiset ja alueelliset väestöennusteet sekä uusien opiskelijoiden määrien ennuste kaikilla koulutusasteilla Suomessa 2018–2040*. Helsinki: Sitra.

Lämsä, J. ja Nummela, A. (2012) *Valmennuskeskusarviointi*. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus. Jyväskylä.

Lämsä, J., Nummela, A. & Puska, M. (2017) *Valmennuskeskusarviointi 2015*. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus KIHU.

Nikander, J., Haapamäki, J., & Tuominen-Thuesen, M. (2020). *Vierivä kivi ei sammaloidu–liikunta-ala murroksessa. Liikunta-alan osaamisen ennakointityön loppuraportti*. Opetushallitus, raportit ja selvitykset, 27. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Vieriva_kivi_ei_sammaloidu_liikunta-ala_murroksessa.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2000) *Valmennuskeskusten kehitystyöryhmän muistio*. Opetusministeriön työryhmien muistioita 2000:23

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2020) *Liikuntatoimi tilastojen valossa*. Perustilastot vuodelta 2019. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:32. Helsinki. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162626/OKM_2020_32.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2022) *Liikunta. Linjaukset ja kehittäminen*. <https://okm.fi/liikunta/linjaukset>

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2022) *Laadukas toisen asteen koulutus kaikille: Toisen asteen koulutuksen yhteistyön ja järjestäjäjärakenteen kehittämishankkeen loppuraportti*. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164347>

Opetushallitus (2018) *Liikunnan koulutuskeskukset*. Perustiedot 20.9.2018. https://vos.oph.fi/doc/perus/s18/p10_s18.pdf

Opetushallitus (2022) *SORA – ratkaisuja soveltumattomuuteen*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/sora-ratkaisuja-soveltumattomuuteen>

Opetusministeriö (2009) *Vapaan sivistystyön kehittämisohjelma 2009–2012*. Opetusministeriön asettaman valmisteluryhmän loppuraportti. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:12. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/78903/tr12.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Strom, K. R. & Nielsen, K. (2022). *Elite sports in Finland: External international evaluation*. Danish Institute for Sports Studies. <https://www.idan.dk/media/cpnbe0n0/report-on-finnish-elite-sport-2022.pdf>

Suomen Olympiakomitea (2022) *Urheiluakatemit ja valmennuskeskukset*. <https://www.olympiakomitea.fi/huippu-urheilu/urheiluakatemiaohjelma/urheiluakatemit-ja-valmennuskeskukset/>

Teräsahde, S., & Manninen, J. (2019). *Visiot vapaan sivistystyön tulevaisuudesta*. Julkaisussa J. Pätäri (toim.), *Vapaa sivistystyö eilen, tänään ja huomenna: Vapaan sivistystyön rooli, asema ja merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa ja koulutusjärjestelmässä* (pp. 274–322).

<http://www.vapausjavastuu.fi/svv-toiminta/julkaisut/vst-eilen-tanaan-huomenna/>

Työsuojelu (2022). *Yhdenvertaisuuden ja syrjinnän kiellon valvonta työelämässä vuonna 2021*. Raportti. Työsuojeluhallinnon julkaisuja 1/2022. <https://www.tyosuojelu.fi/tietoa-meista/julkaisut/raportit>

Urheiluopistot (2021) *Urheiluopistot ry Ympäristövastuuohjelma*. <https://drive.google.com/file/d/1zvHacj4dYTbTwFAt6yq3izNvHB0mcCom/view>

Urheiluopistot (2022) *Urheiluopistojen toiminta*. <https://www.urheiluopistot.fi/urheiluopistojen-toiminta>

Uusitupa, M. (2016). Liikuntalääketieteen yhteiskunnallisen merkityksen ja liikuntalääketieteen keskustusten toiminnan arviointi (2006–2016). Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2016:3.

Vaherva, T., Moisio, A., Raivola, R., Salo, P., Kuusipalo, P., Silvennoinen, H., Vaahtera, K., & Malinen, A. (2007). *Vapaan sivistystyön vaikuttavuus ja suuntaviivaopinnot*. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja, 25. <http://www.edev.fi/julkaisu>

Valtion liikuntaneuvosto (2021): *Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen (KIHU) arviointi*. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2021:2. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2021/06/Kilpa-ja-huippu-urheilun-tutkimuskeskuksen-KIHU-arviointi-FINAL.pdf>

Kuulemiset

Arvioinnissa on toteutettu kaksi verkkokeskustelua Urheiluopistot ry:lle (yksi hallitukselle, yksi koulutuspäälliköille) sekä yksi verkkokeskustelu opetus- ja kulttuuriministeriölle (koulutuskeskuksia ohjaavat tahot). Lisäksi on toteutettu 3 anonymia haastattelua. Näiden lisäksi seuraavat henkilöt ovat osallistuneet kuulemisiin joko ryhmähaastatteluissa tai yksilöhaastatteluissa. Nimen julkaisemiseen raportissa on pyydetty lupa haastatteluhetkellä. Sidosryhmien verkkokuuleminen on toteutettu anonyminä. Tarkempi kuvaus käy ilmi arvioinnin toteutusluvusta.

1. Ann-Mary Ähtävä	23. Johanna Vesenterä	45. Mikko Pohjola
2. Anna Pensar-Kuivamäki	24. Jonna Danielsson	46. Mikko Salonen
3. Anna-Leena Haapakoski	25. Jukka Leivo	47. Minni Suni
4. Antti Paananen	26. Jukka Tiikka	48. Mira Puhlin
5. Anu Kuosmanen	27. Jussi Töyrylä	49. Mira Vallenius
6. Asko Härkönen	28. Kimmo Mustonen	50. Nina Eränpalo
7. Eero Hietanen	29. Kimmo Oikarinen	51. Paavo Leinonen
8. Esko Ihamäki	30. Maarit Laitinen	52. Pasi Majoinen
9. Esko Ranto	31. Maija Hjelt	53. Pasi Puttonen
10. Hanna Susitaival	32. Marco Casagrande	54. Peggy Kusenius
11. Hannele Hiilloskorpi	33. Mari Varjonen	55. Pekka Paavola
12. Hannu Tolonen	34. Maria Kaikkonen	56. Peter Gabrielsson
13. Harri Aalto	35. Marja-Liisa Tahlo	57. Petra Stenman
14. Henrik Dettman	36. Marjaliina Eskelinen	58. Petri Jakonen
15. Iina Potaseff	37. Marjukka Tiainen	59. Petri Kettunen
16. Jaakko Niiranen	38. Matti Nurminen	60. Petri Pennanen
17. Jari Lämsä	39. Mika Hormalainen	61. Petri Tarkkanen
18. Jari Oksanen	40. Mika Kujala	62. Raija Näppä
19. Jari Tuononen	41. Mika Kulmala	63. Raisa Ilkko
20. Jarkko Rantala	42. Mika Lehtimäki	64. Riikka Juntunen
21. Jarmo Paloniemi	43. Mika Tuononen	65. Riku Ahola
22. Jenna Hiltunen	44. Mikko Levola	66. Riku Granat

67. Riku Tapio
68. Saara Riska
69. Sami lehtinen
70. Samuli Rasila
71. Sari Tuunainen
72. Sari Virta
73. Satu Heikkinen
74. Semi Nuorala
75. Simo Tarvonen

76. Sirpa Pehkonen
77. Stefan Backman
78. Stefan Westerback
79. Susanna Porola
80. Tapio Korjus
81. Tarja Koskimäki
82. Taru Romppanen
83. Teemu Leinonen
84. Teija Tolonen

85. Tero Auvinen
86. Tero Kuorikoski
87. Thomas Asp
88. Tomas Järvinen
89. Tommi Eränpalo
90. Tommi Niittyä
91. Toni Roponen
92. Tuomas Mikkola

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

